Titela VÎLCEANU
Nicu PANEA
Cecilia-Mihaela POPESCU
Oana BĂLUICĂ

PERSPECTIVE ȘI TRAIECTORII ACTUALE ÎN CERCETAREA DOCTORALĂ FILOLOGICĂ ROMÂNEASCĂ

Actele Colocviului Național
al Școlii doctorale „Alexandru Piru” –
Noi perspective în cercetarea lingvistică și literară,
Ediția a V-a, 2024

Editura Universitaria Craiova

Titela VÎLCEANU
Nicu PANEA
Cecilia-Mihaela POPESCU
Oana BĂLUICĂ

Titela VÎLCEANU
Nicu PANEA
Cecilia-Mihaela POPESCU
Oana BĂLUICĂ

PERSPECTIVE ȘI TRAIECTORII ACTUALE ÎN CERCETAREA DOCTORALĂ FILOLOGICĂ ROMÂNEASCĂ.

Actele Colocviului Național al Școlii doctorale „Alexandru Piru” – *Noi perspective în cercetarea lingvistică și literară*,
Ediția a V-a, 2024

EDITURA UNIVERSITARIA
CRAIOVA, 2026

Copyright © 2026 Editura Universitaria
Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

ISSN 3061-4678

ISSN-L 3061-4678

ISBN 978-606-14-2237-1
978-606-37-2885-3

© 2026 by Editura Universitaria
Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețelele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

CUPRINS

Nota editorilor..... 9

Petre-Cristian ALEXANDRESCU
Mecanica socială, opera sociologică de referință a lui Spiru Haret 15

Alina ANCUȚA
Naratorul necredibil în romanul modern. Studiu de caz: *The Secret History* de Donna Tartt 29

Ramona BADEA
La métaphore conceptuelle dans les locutions verbales somatiques relatives à la *tête* 37

Cristina Mihaela BAIDAN
Rețeaua socială Reddit și limbajul tinerilor – perspective sociolingvistice, psiholingvistice și antropolingvistice..... 55

Mihaela-Bianca BANCĂ
De la iubirea adolescentină la tragismul existenței. O călătorie prin temele liricii stănesciene..... 66

Simona Mădălina CAUTIȘ (CHIRILĂ)
Centrele de Documentare și Informare (CDI) în sprijinirea proceselor educative 79

Ștefania Alina CHERATA
Arta mistificatoare a intertextualității în romanul lui Thomas Mann, *Lotte la Weimar* 86

Angela CRĂESCU
Scientific and lexicographic definitions of Romanian and Spanish terms expressing weapons. Case study 103

Mihaela Rodica DESPAN
Exemple ale conversiunii și ale antonomazei în epigramele lui Păstorel Teodoreanu..... 113

Andra-Simona DIACONU
Beyond literal meaning – shaping polysemy within the framework of figurative language..... 123

Adriana DRAGOMIR (BARBU)
The translational reconfiguration of idiolect: hybridity and cultural meaning in *Midnight's Children*..... 136

Nicoleta-Corina DRĂGOI (BRALOȘTIȚIANU)
Presidential war discourse in the digital age. Case study: the Ukraine conflict 148

Crisanda Georgia FĂGĂDAR
Considerații asupra originii și evoluției numelor de persoană..... 159

Irina FIRĂNESCU
Interferențe ale limbajului sportiv cu alte limbaje. Limbajul figurat de proveniență sportivă 164

Mihai-Șerban GHIȚĂ
Reciclare post-cinematografică: De la originalitate la impermanență..... 170

Ioana-Mădălina-Dana LAMBRACHE (RADU)
Architecture terminology resources: a critical and translational framework 187

Ancuța LUNGU (DUMITRU)
Discursul – o perspectivă pragma-retorică..... 195

Ionela MIHALE
Approach to the medical world. An introductory course to medical English 206

Andrei MOHANU
(Re)Creating gender through hybrid translation practices..... 216

Gabriela MORARU (CHERATA)
Terminologia dreptului civil și procesual civil, perspectivă sincronică și studiu de corpus: Literele E-Î..... 223

Alin Constantin NAIDIN
Metamorfozele cercului – o perspectivă antropologică, etnologică în cadrele artelor vizuale..... 233

Mihaela-Ileana NESTOR
Romanian intellectual exode into Europe after 1950..... 243

Andrada Oana Maria PAVEL
Using visual materials in ESP Classes.....261

Alexandra Maria PĂTRAȘCU
Into the heart of the human-body epic: A comparative analysis of 'heart' idioms in Romanian translations of James Joyce's *Ulysses* 273

Anca-Mihaela PUȘCAȘU (DOSAN)
Violence familiale et enfance maltraitée dans le roman *Poil de Carotte* de Jules Renard 287

Mihaela ROȘCA
Teaching vocabulary – the online challenge 294

Antalia-Celestina STĂNESCU
Les mécanismes de création terminologique dans le champ lexical des phénomènes atmosphériques..... 299

Loredana ȘERBĂNOIU
A new profile for foreign language teachers and practitioners..... 311

Mădălina-Gabriela VÂLCU
The translation of Edgar Allan Poe in 19th-century Romania: A polysystemic and historiographical approach 321

Gina VELICU
Comunicarea limbajului specializat – o piatră de încercare pentru studenții străini..... 329

Nota editorilor

Volumul de față, *Perspective și traiectorii actuale în cercetarea doctorală filologică românească* reprezintă studiile și contribuțiile doctoranzilor susținute și diseminate în cadrul celei de-a cincea ediții a Colocviului Național al Școlii doctorale „Alexandru Piru" – *Noi perspective în cercetarea lingvistică și literară*, Universitatea din Craiova.

Construit de la bun început pe niște premise ale efervescenței culturale, ale inter- și trans-disciplinarității, colocviul a reprezentat pentru doctoranzi (atât doctoranzii Universității din Craiova, cât și doctoranzi de la alte universități din țară) o modalitate de diseminare și de prezentare a temelor de cercetare abordate și o oportunitate de a interacționa cu colegi și specialiști în domeniul filologic, care să ofere ajutor, *feedback* constructiv și sugestii creative. Organizatorii au credința fermă că cercetarea – deși reprezintă un efort în mare parte individual – trebuie să beneficieze și de aportul unei comunități academice extinse, care să susțină și să ghideze eforturile tinerilor cercetători în domeniul studiilor filologice, atât pentru a obține rezultatele scontate, cât și pentru a crea un mediu propice diseminării și dezvoltării direcțiilor de cercetare.

Ajuns la cea de-a V-a ediție, Colocviul Național al Școlii doctorale „Alexandru Piru" a reprezentat, de-a lungul timpului, un catalizator al cercetării doctorale la nivel național, un element de efervescență culturală și o rețea de diseminare și publicare a celor mai bune lucrări aparținând tinerilor cercetători. Prin urmare, volumul de față confirmă consolidarea Școlii doctorale „Alexandru Piru" – Universitatea din Craiova ca pol de cercetare doctorală în domeniul filologiei, capabil să genereze proiecte doctorale active și să stimuleze publicarea rezultatelor acestora. În al doilea rând, volumul demonstrează existența unei comunități academice naționale aflate într-un dialog permanent, în care schimbul de idei, metode și perspective contribuie la dezvoltarea unei cercetări filologice moderne, conectate la tendințele europene și internaționale.

Din punct de vedere epistemologic, volumul oferă o imagine sugestivă asupra orientărilor actuale ale cercetării doctorale românești. Temele abordate depășesc delimitările tradiționale dintre limbă și literatură și configurează un spațiu de convergență între filologie, studii culturale, traductologie, comunicare, sociologie, antropologie, studii media și inteligență artificială. Această orientare interdisciplinară constituie una dintre cele mai importante caracteristici ale noii generații de cercetători, pentru care dialogul dintre

discipline nu mai reprezintă o excepție metodologică, ci o condiție firească a producerii cunoașterii. Contribuțiile reunite în volum ilustrează principalele direcții ale cercetării doctorale filologice contemporane: studii literare și comparatiste, naratologie, teoria și critica literară, lingvistică generală și aplicată, lexicologie, terminologie, onomastică, analiza discursului, sociolingvistică, traductologie, studii culturale, studii postcoloniale, didactica limbilor moderne și analiza limbajelor și discursurilor specializate. Corpusurile analizate provin din literaturi și culturi diverse, iar obiectele de cercetare se extind de la literatura română și europeană la discursul digital contemporan, terminologiile specializate, practica traducerii și noile forme de comunicare culturală. Astfel, acest volum de *proceedings* reiterează un cuprins și un caracter eteroclite, bazate pe diversitate culturală și lingvistică, originalitate tematică și responsabilitate academică.

Petre-Cristian Alexandrescu analizează, în context, opera sociologică de referință a savantului Spiru Haret – *Mecanica socială*, reiterând atât valoarea metodologică, cât și mesajul umanist evidențiat de fostul ministru de-a lungul întregii sale cariere profesionale.

Alina Ancuța stabilește o tipologie și evidențiază, prin intermediul unui studiu de caz al romanului semnat de Donna Tartt (*The Secret History*) caracteristicile naratorului necreditabil, apelând la studii de specialitate în domeniu și creionând o perspectivă originală asupra întregului studiu doctoral aflat în cercetare: o investigație culturală asupra *Dark Academia*.

Ramona Badea propune o investigație aplicată asupra metaforelor conceptuale din cadrul locuțiunilor verbale care au ca element central termenul „cap”, cu un corpus dedicat, în principal, expresiilor somatice.

Cristina Mihaela Baidan realizează o incursiune în limbajul tinerilor – afișat pe rețelele sociale – cu un studiu aplicat asupra rețelei Reddit, analizând reacțiile și comentariile acestora din multiple puncte de vedere: sociolingvistic, psiholingvistic și antropolingvistic.

Mihaela-Bianca Bancă reiterează cele mai importante și pregnante teme ale liricii stănesciene, contextualizând și aplicând metode de *close-reading* pentru a releva actualitatea ideaticii poetice.

Simona Mădălina Cautiș (Chirilă) prezintă importanța centrelor de documentare și informare în cadrul proceselor educative, analizând obiectivele, metodologiile și documentațiile aferente.

Ștefania Alina Cherata își centrează analiza pe romanul lui Thomas Mann – *Lotte la Weimar*, unde intertextualitatea este depistată, contextualizată, teoretizată și analizată recurgând la teoriile moderne ale criticii și apelând la documente critice insuficient explorate până acum în limba română.

Angela Crăescu redă definițiile științifice și lexicografice ale termenilor privitori la arme în limbile română și spaniolă, stabilind diferențele de catalogare sau de definire în cele două domenii.

Mihaela Rodica Despan analizează un corpus format din epigramele lui Păstorel Teodoreanu pentru a depista construcțiile și integrarea conversiunii și antonomazei.

Andra-Simona Diaconu analizează formele polisemiei în cadrul limbajului figurativ, recurgând la teoretizările specialiștilor în domeniu și oferind multiple exemple și o imagine de ansamblu asupra limbajului figurativ, cu tot ce include acesta, de la metonimie, la metaforă.

Adriana Dragomir (Barbu) stabilește rolul idiolectului în cadrul romanului semnat de Salman Rushdie – *Midnight's Children*, evidențiind maniera în care acest tip de amprentă lingvistică poate configura universul cultural și identitatea postcolonială.

Nicoleta-Corina Drăgoi (Braloștițianu) recurge la un studiu de caz privind războiul purtat în Ucraina pentru a evidenția maniera în care discursurile prezidențiale referitoare la război sunt construite, diseminate și legitimate în contextul erei digitale.

Crisanda Georgia Făgădar urmărește originea și evoluția numelor de persoane, evidențiind caracteristicile sistemului antroponimic și oferind exemple și interpretări originale privind numele europene, evreiești, arabe etc.

Irina Firănescu reiterează cum, odată cu dezvoltarea fenomenului sportiv, limbajul specializat de proveniență sportivă a dobândit o importanță deosebită în cadrul limbajelor specializate și analizează complexitatea și interferența acestuia cu alte limbaje, recurgând la expresii și construcții lingvistice care, deși provin din acest tip de limbaj, au ajuns să fie utilizate cu diverse semantici în spațiul public.

Mihai-Șerban Ghiță analizează modul în care originalitatea inițială sau critica artistică tradițională își pot pierde valențele (sau pot dobândi altele) în contextul unei lumi post-narațiune, determinată de sincretism cultural și de teorii neoliberale asupra artei și artiștilor; astfel, reciclarea cinematografică ajunge să se apropie de conceptul de „impermanență".

Ioana-Mădălina-Dana Lambrache (Radu) analizează domeniul terminologiei arhitecturale, argumentând faptul că, spre deosebire de alte domenii ale terminologiei, vocabularul privitor la termenii arhitecturii reprezintă un domeniu vast, dinamic, care nu poate fi redus la definiții standardizate, pentru că veritabila lui comprehensiune depinde de o multitudine de factori – istorici, culturali, estetici.

Ancuța Lungu (Dumitru) propune o perspectivă pragma-retorică asupra discursului, inventariind direcțiile de cercetare asupra subiectului, stabilind un cadru conceptual actual și argumentând că perspectiva abordată

este justificată de maniera în care înțelegem discursul – „din perspectiva influenței pe care emițătorul o are asupra receptorului”.

Ionela Mihale propune un curs introductiv de limba engleză pentru studenții din cadrul domeniului medical; în acest sens, terminologia medicală specializată beneficiază de explicații, metode și materiale care facilitează înțelegerea necesară.

Andrei Mohanu examinează modul în care practicile din domeniul traductologiei – atât cele umane, cât și cele mediate de inteligența artificială – contribuie la o construcție a genului în mediul digital.

Gabriela Moraru (Cherata) prezintă o selecție de termeni din vocabularul dreptului civil, oferind explicațiile de rigoare și contextul necesar pentru înțelegerea adecvată a unui domeniu specializat.

Alin Constantin Naidin propune o investigație antropologică și etnologică în cadrul artelor vizuale, dedicată metamorfozelor cercului; pornind de la celebra lucrare a lui Georges Poulet cu titlu omonim, cercetătorul argumentează faptul că această formă reprezintă statutul unui „arhetip mental” și, în consecință, prezintă multiplele semnificații care i se pot atribui.

Mihaela-Ileana Nestor realizează o incursiune în cadrul mediului intelectual românesc, concentrându-se pe exodul elitelor culturale după 1950 și analizând – prin intermediul documentelor disponibile (volume de analiză, de beletristică, volume diaristice etc.) – motivațiile, resorturile, evenimentele care au determinat acest exod, precum și nostalgiile, traumele interioare sau alte elemente contextuale.

Andrada Oana Maria Pavel prezintă rolul și importanța materialelor vizuale în predarea cursurilor ESP (engleza pentru scopuri specifice), argumentând faptul că utilizarea acestora (mai ales în cadrul unei lumi din ce în ce mai digitalizate) facilitează implicarea din partea studenților, precum și comprehensiunea materialelor mai dificile.

Alexandra Maria Pătrașcu analizează traducerile românești ale romanului *Ulysses*, de James Joyce, recurgând la exemplificări din sfera corpului uman, mai exact, operând o analiză comparativă a traducerilor unor expresii ce conțin substantivul „inimă”.

Anca-Mihaela Pușcașu (Dosan) propune un studiu asupra romanului *Poil de Carotte* de Jules Renard, concentrându-se pe aspecte ce revelează violența familială și abuzul asupra copiilor, romanul devenind un text fondator al literaturii franceze în ceea ce privește o astfel de tematică.

Mihaela Roșca oferă o analiză comparativă a metodelor de predare a limbii engleze (cele tradiționale vs predarea în mediul online), bazată pe 8 cursuri, câte 4 aferente fiecărei modalități de predare a vocabularului, reliefând prezența, practicile, metodele, rezultatele etc.

Antalia-Celestina Stănescu analizează mecanismele creației terminologice în cadrul câmpului lexical referitor la fenomenele atmosferice – astfel, mecanismele interne și externe de creație lexicală sunt prezentate, definite și exemplificate pentru o înțelegere exhaustivă a domeniului abordat.

Loredana Șerbănoiu oferă o perspectivă culturală asupra profilului profesorilor care sunt angrenați în predarea unei limbi străine, analizând factori precum impactul globalizării, interculturalitatea, învățarea permanentă și noile metode de predare.

Mădălina-Gabriela Vâlcu propune o investigație asupra traducerilor operei lui Edgar Allan Poe în România secolului al XIX-lea, reliefând particularitățile sistemului de traducere și importanța contextului istoric, argumentând faptul că aceste traduceri „se situează la intersecția dintre importanță și adaptare culturală, transformare sistemică și modernizare lingvistică".

Gina Velicu redă dificultățile predării unui limbaj de specialitate studenților străini, pornind de la învățarea riguroasă a limbii române (pe care se bazează, ulterior, orice limbaj de specialitate), a familiarizării cu termenii de specialitate și a numărului de ore necesare achiziției lingvistice.

În concluzie, volumul *Perspective și traiectorii actuale în cercetarea doctorală filologică românească* oferă o imagine globală asupra orientărilor actuale din cercetarea doctorală filologică, evidențiind diversitatea tematică, pluralitatea metodologică și deschiderea interdisciplinară care definesc astăzi domeniul. Reunind contribuții aflate la intersecția dintre tradiție și inovație, dintre analiza filologică și noile paradigme ale cercetării umaniste, lucrarea reflectă dinamismul intelectual al noii generații de cercetători și confirmă rolul colocviului ca spațiu de întâlnire a ideilor, de schimb academic și de consolidare a dialogului științific.

Editorii

MECANICA SOCIALĂ, OPERA SOCIOLOGICĂ DE REFERINȚĂ A LUI SPIRU HARET

Petre-Cristian ALEXANDRESCU
Universitatea din Craiova
E-mail: alexandrescu.petre.f7i@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.k2vgqj78

Abstract:
Spiru Haret was the Minister of Education in our country at the end of the 19th century, when he started to modernize the educational system, after an intense reform in this field that made a good progress. The effect was remarkable and lasted in the memory of our countrymen for good. He made a career as an academic, professor, sociologist, mathematician, and also a famous scientist. His masterpiece is entitled *Social Mechanics* and this book gained the attention and gratitude of the greatest scientists, sociologists and philosophers of his time. His book is organized in seven chapters, where he compared Rational Mechanics with Social Mechanics and even Sociology with Rational Mechanics to underline the main evident differences. Being asked why he hadn't given his book the name 'The Mechanics of Sociology', he answered: 'I explained in my book how the Mechanics can be applied to Sociology' (Haret 1969: 223).
Keywords: *science, society, Sociology, phenomena, principle.*

Introducere

Spiru Haret se naște în data de 15 noiembrie 1851 la Hanul Conachi din județul Putna, el fiind primul din cei patru copii ai lui Costea Haret și ai Smarandei din Dorohoi. Tatăl său a fost funcționar judecătoresc în mai multe localități din Moldova, precum Dorohoi și Iași.

Din 1862 se distinge la matematică și fizică, fiind un elev harnic și conștiincios, ce întocmește rezumate și cursuri de algebră și trigonometrie. În același an, traduce manuale franceze de trigonometrie și astronomie. Tot acum, traduce tratatul de astronomie al lui Quetelet, ce va fi tipărit în 1873. Din 1870 este student la Facultatea de Științe din București, iar începând cu 1874 primește de la Ministerul Instrucțiunii, condus de ministrul Titu Maiorescu, „un stipendiu de 3000 de lei anual, pe trei ani" (Haret 1969: 259), pentru „a studia în tot acest timp științele matematice teoretice la Facultatea de Științe din Paris" (idem: 259). În anul 1875 dă examenul de licență în matematică la Paris, iar în 1876 își ia licența și în științe fizice. Din 1877

publică primele rezultate ale cercetărilor sale pentru teza de doctorat în „Dările de seamă” ale Academiei de Științe din Paris.
În 1878 susține „una din cele mai frumoase teze de doctorat din câte s-au ținut la Sorbona” (ibidem: 260), cu tema „Stabilitatea sistemului nostru planetar”, purtând titlul *Despre invariabilitatea axelor mari ale orbitelor planetare*. Teza a fost primită elogios și a fost tipărită în același an la Facultatea de Științe din Paris și în 1885 în „Analele Observatorului Astronomic” din Paris, fiind primul doctorat în științe dat de un român la Paris și al patrulea în matematică luat de români la acea vreme. Din 1879, Spiru Haret este ales membru corespondent al Academiei, iar în 1885, Dimitrie Sturdza îl numește secretar general al Ministerului Instrucțiunii.

În anul 1892 este ales membru activ al Academiei, iar între 1897-1899 este numit Ministru al Învățământului. În 1898, Haret promovează Legea învățământului secundar și superior, iar din 1899, Legea învățământului profesional. Tot în această perioadă are o vastă activitate: școli de adulți, grădini școlare, cărți gratuite pentru copiii săraci, cantine școlare, instituie medalia „Răsplata muncii” pentru corpul didactic, apare revista „Albina”; încurajează scriitorii prin înființarea posturilor de referendari la „Casa școalelor”, concepe o revistă pentru cunoașterea țării în străinătate și înființează o comisie ministerială, care elaborează programa școlilor secundare și regulamentele întregului învățământ. Între 1899-1900 propune „un plan armonic și bine hotărât” (idem: 261), pentru dezvoltarea României moderne, iar ideile din 1900 vor fi reluate în 1905, când apare al doilea său studiu sociologic: *Chestia țărănească*. Valorosul studiu *Chestia țărănească* din 1905 „formează un sistem în care diversele părți se sprijină unele pe altele” (*op. cit.*: 261), așa cum în 1900 arătase că economia și cultura „nu merg una fără cealaltă” (ibidem: 262). În 1907 este acuzat că este autorul moral al marii răscoale țărănești.

În 1910 apare – atât la București, cât și la Paris –, în limba franceză *Mecanique sociale*, redactată între anii 1909-1910. Din 1911 i se aprobă concediul de la catedra universitară, pe care o va prelua Traian Lalescu.

În data de 17 decembrie 1912 Spiru Haret moare, în urma unei boli necruțătoare. Singurul biograf al personalității reprezentative haretiene în istoria modernă a României își încheie studiul prin următoarea caracterizare: „El a văzut în școală numai începutul și numai sâmburele, din care trebuia să rodească o mare reformă socială. Când se va putea scrie pe-ndelete istoria vieții sale, se va vedea atunci cum s-a desfășurat planul său de acțiune, cum a urmărit niște idei fundamentale în cele mai mici amănunte, se va vedea în opera sa lărgimea de concepție a filozofului, iluziile poetului, preciziunea matematicului, devotamentul și abnegațiunea apostolului” (Gh. Adamescu 1936: 68).

Opera lui Spiru Haret se constituie din unsprezece volume tipărite între 1934-1938 și cuprinde texte de legi, rapoarte, expuneri de motive, discursuri parlamentare, scrisori, recenzii despre *Mecanica socială*, note și lucrări postume. Fiecare volum și textele mai importante sunt însoțite de introduceri. Lucrarea a fost publicată de comitetul pentru ridicarea monumentului lui Spiru Haret, iar Gh. Adamescu a scris majoritatea notelor introductive și a făcut adnotări. La volumul al X-lea, în care sunt publicate operele științifice, introducerea a fost scrisă de Gh. Țițeica, cunoscutul matematician român și discipol al lui Haret. De îngrijirea editării respectivului volum s-au ocupat și oamenii de știință Miron Nicolescu, Nicolae Coculescu, Dionisie Germani, Andrei Ioachimescu și C. Stătescu, profesor de matematică.

Studiul sociologic al lui Haret are șapte capitole: „Recapitularea unor noțiuni de matematică", „Întrebuințarea metodei matematice în studiul unor fenomene și probleme sociale", „Modul de reprezentare a fenomenelor sociale", „Statica socială", „Dinamica socială", „Forțele sociale" și „Privire generală asupra civilizației".

1. Capitolele I și al II-lea

Primul capitol este rezervat exclusiv unor calcule matematice diverse, iar începând cu cel de-al doilea, autorul face legătura între matematică, societate, sociologie, cercetarea sociologică și formele ei.

2. Capitolul al III-lea

Capitolul al treilea este un bun prilej pentru Haret de a defini fenomenele sociale: „Se numește sistem material o reuniune de puncte materiale în număr finit sau infinit, care exercită unele asupra celorlalte anumite acțiuni" (Haret 1969: 59), respectiv „Vom numi societate sau corp social o reuniune de indivizi supuși, pe de o parte acțiunilor reciproce, pe de alta, unor acțiuni exterioare. Individul este elementul constitutiv al corpului social, căci este indivizibil" (idem: 60). Autorul observă că sociologia se folosește și ea de anumite legi: „în sociologie vor mai trebui încă mulți ani de studii și observații, înainte de a parveni la deprinderea anumitor legi generale" (ibidem: 62).

Pe de altă parte, antropologul Nicolae Panea, în cartea sa recentă, *Orașul subtil* leagă fenomenul social și sociologic de urbanul mare, unde există agitație, „sunet și mișcare":

> Într-un mare oraș, foarte rar se intră pe jos, ca într-o curte sau ca într-un parc. De cele mai multe ori, se intră cu mașina sau cu trenul, bulevardele și gările făcându-și cunoștință cu noul bloc, plin de agitație și zgomot. Sunetul și mișcarea sunt primele semne ordonatoare ale spațiului urban (Panea 2013: 146).

3. Capitolul al IV-lea

În capitolul al patrulea, Haret sesizează faptul că „nicio schimbare socială nu se produce instantaneu; se poate admite că la un moment determinat și pentru un timp foarte scurt, forma corpului social rămâne invariabilă" (idem: 73). Omul de știință consideră că în orice societate funcționează legea cauzei și a efectului, exemplificând acest fapt prin dispariția turmelor de bizoni în America, odată cu apariția calului și a puștii:

> Diminuarea turmelor de bizoni, care a devenit posibilă datorită achiziționării calului și a puștii și în cele din urmă datorită pătrunderii civilizației în aceste regiuni îndepărtate, au constituit o altă cauză a distrugerii stării de repaus social a triburilor indiene; dar de data aceasta a fost o mișcare de recul, mergând până la nimicirea totală a vieții sociale. Dacă acesta a fost cazul triburilor sălbatice, cu un ansamblu foarte redus de nevoi, cu atât mai mult este imposibilă starea de repaus social, stabil pentru o societate civilizată (ibidem: 81).

În accepția profesorului universitar Cătălin Ghiță, în lucrarea sa de noutate și de referință, *Secolul al XX-lea între roșu și negru*, societatea de azi poate transforma, paradoxal, viciile în virtuți, îmbrățișând-le: „Aproape că devine superfluu să subliniez că, până la urmă, așa cum istoria moralei a probat în mai multe rânduri, viciile împărtășite de mulțime se transformă, invariabil și inevitabil, în virtuți" (Ghiță 2021: 30).

De asemenea, omul de cultură disociază aici între Mecanica Rațională și Mecanica Socială:

> În Mecanica Rațională se demonstrează că pentru aceasta este necesar ca forțele să nu fie funcții explicite de timp, ci să depindă numai de coordonatele ce compun sistemul. În Mecanica Socială este greu de admis că această condiție va fi îndeplinită în mod general; căci există forțe sociale – precum creșterea populației, rata dobânzii capitalului și atâtea altele – care sunt în mod manifest, funcții de timp (idem: 83).

4. Capitolul al V-lea:

În capitolul următor, cel de-al cincilea, Haret discută anumite principii ale Dinamicii Sociale: principiul inerției pentru fenomenele sociologice, principiul mișcărilor relative și principiul egalității acțiunii și reacțiunii.

Capitolul al cincilea are titlul „Dinamica socială", iar autorul diferențiază încă de la început și face o distincție clară între axiomele dinamicii raționale și cele ale dinamicii sociale. Pentru a teoretiza principiul inerției, esențial axiomelor dinamicii sociale, acesta exemplifică această situație prin necesitatea omului de a-și asigura un adăpost, pentru a se feri de frig și pentru a-și asigura surse de hrană, ca să își astâmpere foamea:

> Frigul, care îl obligă să caute un adăpost și mijloace de a se acoperi, necesitatea de a trăi în societate, care îi impune o anumită morală, toate sunt forțe sociale, care provin din cauze exterioare individului. Dar foamea, care îl silește să-și pună de o parte surplusul de hrană, pentru momentele de lipsă, și inteligența sa sunt primii factori ai progresului său economic și intelectual. În felul acesta, un individ abandonat singur pe o insulă pustie, va ști să profite de resursele sale, grație energiei și inteligenței sale, ceea ce înseamnă că este prin el însuși capabil de a face să varieze poziția sa socială (ibidem: 90).

Haret apreciază foarte tare legea atracției universale a marelui fizician Isaac Newton: „În sociologie, cel puțin pentru moment, nu dispunem de niciun fel de fenomene, care să dea posibilitatea de a descoperi o lege atât de simplă și generală, cum este cea a atracției newtoniene; dar nu putem prevedea ce ne rezervă viitorul" (idem: 92). Marele om de știință și de cultură își diversifică și își nuanțează teoria: „În sociologie, o astfel de verificare este cu atât mai dificilă, cu cât durata vieții este limitată, căci enunțul acestui principiu presupune că mișcarea fiind infinită, lungimea vieții trebuie să fie și ea infinită" (ibidem: 93).

În accepția profesorului Haret, principiul inerției, legat de fenomenele sociologice este formulat astfel:

> Dacă un individ se află în stare de repaus social și nu este solicitat de nicio forță socială, el va rămâne indefinit în repaus; dacă un individ are o anumită mișcare, datorată unor anumite forțe sociale și aceste forțe încetează dintr-o data să acționeze, individul va continua să aibă o mișcare socială rectilinie și uniformă, care se va continua indefinit, atâta timp cât nu vor interveni noi forțe sociale și va fi dirijată pe tangente, la traiectoria urmată de individ, dusă prin punctul, unde se găsea el în momentul, când forțele au încetat să acționeze (idem: 93-94).

Principiul egalității acțiunii și reacțiunii funcționează în următorul mod: „Dacă un individ A execută o acțiune oarecare asupra individului B, acesta din urmă exercită, la rându-i, asupra lui A, o acțiune egală și contrară primei acțiuni” (ibidem: 95). Mai exact, autorul opinează că „personalitatea fiecărui individ nu este decât rezultatul acțiunii societății din care face parte; și la rândul său, această societate suferă efectul acțiunilor, pe care indivizii le exercită asupra mediului înconjurător, fiecare pe măsura valorii personalității sale” (idem: 96).

Pentru academician, echilibrul înseamnă următoarele elemente, fiind definit în felul acesta:

> Echilibrul presupune o stare permanentă sau care trebuie să fie permanentă, dacă nicio cauză nu intervine pentru a o face să înceteze; iată de ce, timpul nu figurează în formulele echilibrului, căci dacă ar figura, starea sistemului ar varia cu timpul și n-ar mai fi o stare permanentă (ibidem: 98).

Comparând Sociologia și Mecanica Rațională, ca domenii distincte, cu anumite legături între ele, gânditorul subliniază următoarele aspecte:

> Știința sociologică este incontestabil mai puțin avansată sub aspectul teoriei decât Mecanica Rațională. Ea nu dispune de nicio lege bine stabilită, de felul legii newtoniene; experimentul îi este interzis și observarea se reduce pentru ea la învățămintele istoriei, care sunt departe de a fi suficiente. Pentru toate aceste motive, așteptând ziua în care aceste dificultăți vor fi depășite, va trebui ca Sociologia să se resemneze, să treacă prin stagiul parcurs de știința mișcării fizice, să se mulțumească și ea pentru câtva timp cu expresii apropiate pentru forțele sociale, până în ziua în care va fi capabilă să folosească și calculul, cât și aproximațiile succesive (idem: 108).

Principiul minimei acțiuni intervine în aceleași cazuri, ca și în acela al forțelor vii, potrivit lui Haret: „Într-un interval dat, suma tuturor integralelor produselor de forță vie a fiecărui individ, care compune corpul social și elementul timpului este un minim” (ibidem: 120). Pentru sociolog, în același sens de mai înainte „orice corp social este format din anumite grupe de indivizi, pe care similitudinea condițiilor lor sociale le apropie și le face solidare până la un punct” (idem: 125).

Tratând influențele culturale reciproce ale popoarelor sau ale maselor de oameni, Haret face următoarea observație pertinentă și consistentă:

> Dacă masele considerate sunt două popoare separate printr-o frontieră, prin diferențe de limbă, legi și obiceiuri, se formează întotdeauna, de-a lungul frontierei, la dreapta și la stânga ei, o zonă în care toate caracterele unui popor se resimt de cele ale poporului vecin: în limbă se infiltrează elemente străine, se stabilesc legături de simpatie, sau de rudenie, diferențele de obiceiuri se atenuează. Aceste efecte sunt cu atât mai sensibile, cu cât distanța de la frontieră este mai mică și cu cât durata contractului a fost mai îndelungată (ibidem: 127).

Discutând legătura dintre difuziunea socială și sociologie, teoreticianul constată aceste evidențe:

> Difuziunea socială este un fenomen foarte complex și ne îndoim că simpla lege empirică a difuziunii gazelor ar fi suficientă pentru a explica. În fizică, singurele elemente de care este nevoie să se țină seama sunt densitățile și uneori compoziția chimică a gazelor puse în contact. În Sociologie, fenomenul este cu mult mai complex. Trebuie să ținem seama de importanța grupului social, căruia îi aparțin elementele ce difuzează; cu cât această importanță este mai mare și cu cât forța de atracție a grupului este mai considerabilă, cu atât mai puțin elementele sale se pot dispersa ușor într-o masă străină (idem: 128).

Haret disociază atent și clar diferențele majore dintre Mecanica Rațională și Mecanica Socială, raportându-se strict la fenomene sociale majore, de tip negativ:

> În Mecanica Rațională se citează drept exemple de forțe instantanee: exploziile și șocurile. În Mecanica Socială avem războaiele între națiuni și războaiele civile, grevele, care nu sunt decât una din formele războiului civil, revoluțiile, epidemiile, catastrofele subite, datorate invaziilor, inundațiilor, cutremurelor sau foametei (ibidem: 128).

În ceea ce privește Dinamica Rațională, autorul consideră că aceasta este strâns legată de conceptul de ***șoc***:

> Într-o masă socială, șocul produce totdeauna o pierdere de forță vie. Forța vie sau energia este singura și veritabila bogăție a oricărei societăți. Ea este aceea care reprezintă forța de expansiune și de progres în direcția economică, intelectuală și morală, la fel ca și forța de rezistență împotriva primejdiei. Războaiele externe sau civile, indiferent de numele lor, comoțiile sociale, catastrofele, de orice ordin și, în general, tot ceea ce poate da naștere brusc, fie unei opriri, fie unei schimbări de direcție a unei mișcări sociale, fie unei deplasări într-un

> timp foarte scurt a elementelor corpului social, unele în raport cu celelalte, toate acestea acționează ca un șoc și sunt cauza unei pierderi de energii sociale; din acest motiv, ele trebuie evitate prin toate mijloacele (idem: 130).

Prin urmare, problemele sociale au o anumită cauzalitate și durată în timp, conform sistemului de gândire haretian:

> Exploziile de acest fel nu sunt niciodată spontane; ele provin întotdeauna din cauze, al căror efect se acumulează de-a lungul unui timp mai mult sau mai puțin îndelungat, spre a izbucni irezistibil în momentul în care au devenit suficient de puternice, pentru a sfărâma obstacolele (ibidem: 130).

Vizavi de periodicitatea fenomenelor sociale, gânditorul crede sincer și deschis că:

> Mișcarea socială periodică este posibilă. Nu se cunosc forțe sociale cu adevărat periodice, în afara celor care sunt în legătură cu mișcările astronomice, adică cu succesiunea zilelor și a nopților, precum și cea a anotimpurilor. Fenomenele sociale, care se află într-o dependență directă de aceste fenomene astronomice sunt periodice; sunt ocupații de zi și de noapte, operații agricole ș.a.m.d. (*op. cit.*: 131).

Gânditorul constată că fenomenele sociale se transformă în timp și că ele depind în mod evident de mai mulți factori sau variabile:

> Nimic nu e mai schimbător decât condițiile unui corp social. Nu numai indivizii, care îl compun sunt în permanență înlocuiți prin alții, dar în fiecare moment iau naștere noi forțe sociale, cele vechi variază sau dispar, condițiile care constituiau legăturile sistemului se modifică continuu. Mișcarea socială periodică este deci aproape imposibilă într-un timp destul de lung, pentru a putea fi observată (idem: 132).

Pe aceleași considerente, sociologul creează conexiuni între fenomenele și conceptul de „liber arbitru” ori introduce premisa calculului probabilităților:

> Acțiunea umană este departe de a fi singurul factor determinant al fenomenelor sociale, ea nu este decât o parte și, probabil, partea cea mai puțin considerabilă. Acest adevăr este de multă vreme în afară de orice discuție. Pe de altă parte, nu poate fi vorba de liberul arbitru,

atunci când, având posibilitatea să schimbe mersul unui fenomen, omul ar vedea că aceasta ar fi o eroare. Calculul probabilităților arată că, chiar în actele în care voința omului pare să se exercite în modul cel mai liber, cum este, de exemplu, scoaterea unor numere dintr-un sac, fenomenele sunt supuse unor legi fixe, în întregime supuse voinței umane.

Spre finalul acestui capitol, autorul conchide că „[…] viața unei societăți este foarte complexă; ea cuprinde un mare număr de fenomene diverse, care determină tot atâtea categorii de necesități sociale" (ibidem: 141).

5. Capitolul al VI-lea:

Capitolul al șaselea îi oferă lui Haret posibilitatea de a trece în revistă evoluția umană și dezvoltarea inteligenței indivizilor și a comunităților, pornind de la forme antice, cât și apariția limbajului – respectiv de a asocia și compara formele de comunicare ancestrale sau rudimentare între ele, până la cele mai evoluate din contemporaneitate:

> Diferența în privința gradului de inteligență nu este nici ea suficientă pentru a le caracteriza, căci dezvoltarea intelectuală a primilor oameni a fost desigur atât de rudimentară, încât ea nu ar fi fost suficientă pentru a asigura superioritatea primelor organizații umane (idem: 148).

Autorul exemplifică imediat diversitatea formelor limbajului în lumea noastră și-n cea animală:

> Sunt călători care afirmă că anumite triburi din Noua-Guinee și din Insulele Solomon nu posedă mai mult de 20 de cuvinte în limbajul lor. Se știe că un copil provenit din părinți prea puțin culți nu cunoaște, la vârsta de 7 ani, mai mult de 200 sau 300 de cuvinte. Este de ajuns să ascultăm cu atenție conversația unor rândunele, pentru a ne da seama câtă bogăție și câtă varietate de sunete bine determinate cuprinde limbajul acestor păsări. Bogăția limbajului este în raport direct cu capitalul de idei, pe care trebuie să îl exprime și nu este de mirare că sălbaticul din Noua-Guinee, la fel cu vrăbiile și câinele, se mulțumește cu vreo 20 de cuvinte, căci ideile, pe care le are de exprimat, nu cer mai multe (ibidem: 152).

Un alt exemplu interesant de evoluție a formelor limbajului în lumea animală este următorul: „În stare domesticită, câinele a învățat să latre, ceea ce strămoșii săi nu știau să facă" (idem: 154).

Pe de altă parte, sociologul înțelege că inteligența umană stă la baza evoluției întregii umanități:

> Inteligența maximă, la un moment dat și pentru o societate dată, este reprezentată de indivizi cu inteligență superioară, care lărgesc câmpul intelectual mediu al acestei societăți și-i ridică nivelul. Savanții sunt cei ce fac să progreseze știința, artiștii aceia a căror opera exercită o influență determinată asupra spiritului uman, gânditorii fac să țâșnească idei noi (*op. cit*.: 157).

Haret acreditează următoarea idee teoretică fundamentală:

> Elementul oricărei societăți este individul, o ființă vie. Viața trebuie deci să fie considerată drept forța căreia îi revine rolul cel mai important în mișcarea socială (idem: 166).

În pasajele următoare, cercetătorul extrapolează aceeași idee, marșând pe niște conexiuni, cât și pe diferențieri teoretice majore, inedite, juste și valide:

> Cunoașterea vieții este încă mai puțin avansată, căci înainte de Newton aveam legile lui Kepler, înaintea lui Hertz pe cele ale lui Ohm, care într-o anumită măsură dădeau expresii precise și sigure, pentru anumite fenomene astronomice și electrice, în timp ce în domeniul fenomenelor vieții nu avem nimic asemănător (ibidem: 167).

Pentru Zygmunt Bauman, conceptul de *viață lichidă* este asociat exclusiv societății moderne contemporane, ce consumă individul și materia și presupune transformări continue și constante: 'Life in a liquid modern society cannot stand still. It must modernize – or perish.' (Bauman 2005: 3), respectiv – 'Liquid life is consuming life. It casts the world and all its animate and inanimate fragments as objects of consumption. Objects of consumption have a limited expectation of useful life and once the limit has been passed, they are unfit for consumption' (idem: 9).

În sistemul de gândire haretian, un rol decisiv îl are voința:

> Voința, element principal al factorului personal, nu depinde numai de raționamentul pur; ea nu este însă nici în întregime liberă. Luarea deciziei ar fi întotdeauna impusă de evenimente și rareori, numai în cazurile, în care situația ar comporta mai multe soluții la fel de posibile, s-ar oferi putința alegerii libere (Haret 1969: 173).

Pentru Haret, capitalul are următoarele particularități:

> Capitalul este muncă acumulată; aceasta este definiția și justificarea sa. Capitalul este muncă inteligentă acumulată. El poate fi comparat cu știința, care este și ea, inteligență acumulată. Știința găsește o sursă de alimentare de o bogăție infinită în studiul naturii, în timp ce capitalul este limitat prin resursele pe care le poate oferi pământul pe care îl locuim și care sunt departe de a fi infinite. Astfel, fondul intelectual al umanității crește în progresie geometrică (idem: 175).

Gânditorul subliniază anumite pericole asociate capitalului:

> Creșterea excesivă a dobânzilor capitalului este dușmanul liberei dezvoltări a muncii; căci bogăția nu poate avea o creștere atât de rapidă, cum este creșterea convențională a dobânzilor, iar diferența nu poate fi acoperită decât în dauna muncii. Un alt pericol al organizării actuale este acumularea excesivă a capitalului în mâini puține (ibidem: 182).

Soluția pe care o vede teoreticianul la această problemă este una extrem de simplă: „O țară este cu atât mai bogată, cu cât avuția publică este repartizată la un număr mai mare de oameni” (*op. cit.*: 183).

6. Capitolul al VII-lea:

În ultimul capitol al cărții, Haret definește civilizația integrală sau completă a unui corp social, ca

> […] o stare în care vectorul rezultant face unghiuri cu axele de coordonate, ceea ce înseamnă că un corp social se bucură de o egală dezvoltare din punct de vedere economic, intelectual și moral. Trebuie să considerăm drept starea cea mai de dorit a unei societăți, aceea în care dezvoltarea sa are loc, în cele trei direcții, în modul cel mai armonios posibil (idem: 189-190).

Vorbind despre evoluția civilizației în timp, despre interferența formelor acestora, cât și despre mărirea și decăderea lor, Haret evidențiază această aserțiune:

> Civilizația speciei umane cuprinde un foarte mare număr de civilizații parțiale, care, după ce au luat naștere în diverse centre, au evoluat separat și după perioade de progres, mai mult sau mai puțin

> strălucitoare, au cunoscut decadența și au sfârșit prin a dispărea sau a se cufunda în cursul altor civilizații (ibidem: 193).

Autorul reliefează și că „libertatea cuvântului este un măreț principiu, căci ea este consfințirea unuia și mai înălțător, acela al libertății de gândire" (idem: 199). Civilizația integrală rămâne pentru autor „exemplul expansiunii celei mai complete și mai intense în cele trei direcții, economică, intelectuală și morală, expansiune care nu e parțială, ci privește populația întreagă, până în păturile sale cele mai profunde" (idem: 201).

Răspunzând la întrebarea de ce nu și-a intitulat cartea „Sociologie Mecanică", Haret confirmă accentul metodologic și nu pe cel teoretic în tratarea problemelor sociale, iar explicația sa este simplă, rațională și trădează modestie și un mare caracter uman:

> Poate să fie Sociologie Mecanică dacă tratezi știința sociologiei după metoda mecanică; dar este și Mecanică Socială, dacă faci o carte, în care nu arăți alta decât cum se poate aplica Mecanica la Sociologie. Eu, acest din urmă lucru l-am făcut. Dacă aș fi voit să-l fac pe cel dintâi, mi-ar fi trebuit, nu un volum de 250 de pagini, ci cine știe câte și o competență pe care nu o am (ibidem: 223).

Progresul intelectual în sistemul de gândire haretian cuprinde „idei iluministe, care dezvoltă unitar o concepție modernă, cu privire la calitățile intelectuale ale individului uman, ale grupului social și ale societății în general. Este vorba de gradul de inteligență, natura aptitudinilor intelectuale ale populației, gradul ei de instrucție, numărul și valoarea instituțiilor de cultură, dezvoltarea științelor și artelor, frecvența apariției oamenilor de geniu sau de talent" (idem: 12).

Cauzele economice ale progresului societății, ce stau la baza acumulărilor economice enumerate și identificate de Haret sunt numeroase: „fertilitatea solului, condițiile climatului, comunicațiile, bogățiile naturale ale țării, aptitudinile populației pentru industrie și comerț, securitatea relațiilor, anumite prescripții religioase, natura relațiilor existente între factorii care reglementează munca și repartiția bogăției la un moment dat, războaiele, epidemiile, alcoolismul, noile invenții, condițiile dezvoltării mai mult sau mai puțin normale a capitalului" (ibidem: 15).

Concluzii

Pe lângă valoarea metodologică deosebit de importantă în actualitate, *Mecanica socială* are calitatea unui mesaj uman, tot atât de important în zilele

noastre, și anume, că viața socială poate fi cunoscută și stăpânită, pe măsură ce asigură științei sociologiei locul cuvenit ca izvor al practicii sociale. Pe deasupra, ideile enunțate de Haret au meritul de a regândi și reformula, pe principii noi, pozitivismul francez al lui Auguste Comte, teoriile sale și explicațiile inovatoare, salutare și progresiste pentru vremea de atunci, detaliate, argumentate și foarte bine exemplificate și nuanțate, variind de la general la particular și glisând de la teoria pur matematică și științifică, la punerea pe tapet a unor concepte sociologice solide, cu care matematicianul *defilează* și cărora le imprimă o formă artistică și expresivă. Admirăm, de asemenea, coerența explicațiilor logice, siguranța de sine a autorului, care se mișcă dezinvolt printre calcule matematice și concepte teoretice, se simte confortabil și se exprimă elegant în acest domeniu nou sociologic, acuratețea discursului teoretic, cursivitatea lui și buna înlănțuire a ideilor.

Limitele *Mecanicii sociale* se datorează în principal poziției teoretice, prin care se identifică planul social uman, cu cel fizic sau mecanic, fiind vorba de un transfer de la un domeniu la altul, ce acoperă sau eludează schimbările esențiale, de la o realitate la alta, producând astfel încălcarea specificului social ireductibil. În plus, față de necesitățile limbajului contemporan, Haret asociază uneori termeni din registre diferite ale limbii (arhaisme cu neologisme), iar limbajul său lasă, de asemenea de dorit, prin construcțiile vechi sau dizarmonice, în care nu se preocupă de evitarea unor cacofonii, spre exemplu.

Autorul însuși își recunoaște limitările studiului său, pe care le numește *nereușite*:

> Va trebui să treacă încă mult timp până când, dacă nu toate fenomenele sociale, cel puțin o bună parte dintre ele să poată fi studiate după o metodă pur științifică; dar putem să dăm de pe acum asigurări că, dacă, din cauza lipsei unei cunoașteri exacte și complete a datelor problemei, n-am putut decât arareori să tratăm o chestiune după principiile științifice, a trebuit totdeauna să ne căim, când putând-o face, n-am făcut-o (idem: 32).

Consider că Spiru Haret folosește ca metodă științifică de cercetare în studiul său, în mod deosebit pe cea descriptivă, deoarece stilul său abundă în exemple valide și în oferirea unei diversități de informații care să statueze conceptele, pe care le definește și pe care le pune în prim-plan, pentru o mai bună evidențiere.

Lucrarea de față, pe care ne-am străduit să o analizăm acum a fost bine primită la vremea ei, atât de oamenii de știință și gânditorii români, cât și de cei străini. Spre exemplu, academicianul Constantin Rădulescu-Motru afirmă cu tărie, competență și siguranță:

> *Mecanique sociale* poate fi trecută printre cele mai merituoase încercări ce s-au făcut în timpul din urmă, în scopul de a construi o metodă sigură în știința sociologiei. Domnul Spiru Haret are încrederea că, prin aplicarea matematicii în sociologie, cunoștințele sociologice, dacă nu se vor înmulți, se vor preciza însă și se vor sistematiza mai bine (ibidem: 226).

Pentru profesorul Traian Lalescu, în articolul „Mecanica socială a d-lui Spiru Haret" este esențială și în cadrul ei primează relația dintre cele trei valori indisolubile la nivel social: „Operațiunea de simplificare, pe care o introduce dl Haret este reducerea variabilelor sociale la trei: valoarea economică, valoarea intelectuală și valoarea morală" (*op. cit.*: 230). A. Manoil și A. Golopența în *La sociologie roumaine* afirmă: „Spiru Haret intră într-o altă categorie de sociologi români. El a fost primul care a încercat să construiască o sociologie științifică pe o bază matematică" (idem: 240). Lucrarea lui Haret este apreciată în mod deosebit de Gaston Richard, care o asociază cu „un efort de a aplica mecanica rațională la studiul fenomenelor sociale" (ibidem: 240). Același exeget străin apreciază și că: „*Mecanica socială* a lui Haret este una din operele cele mai viguroase (*puissantes*) ale sociologiei europene" (idem: 251).

Bibliografie

Adamescu, Gheorghe. 1936. *Viața și activitatea lui Spiru Haret*. București: Editura „Cartea Românească".

Bauman, Zygmunt. 2005. *Liquid Life*. Cambridge, UK: Polity Press.

Ghiță, Cătălin. 2021. *Secolul al XX-lea între roșu și negru*. București: Editura Litera.

Haret, Spiru. 1969. *Mecanica socială*. București: Editura Științifică.

Panea, Nicolae. 2013. *Orașul subtil*. București: Editura Etnologică.

NARATORUL NECREDIBIL ÎN ROMANUL MODERN. STUDIU DE CAZ: *THE SECRET HISTORY* DE DONNA TARTT

Alina ANCUȚA
Universitatea din Craiova
E-mail: ancuta.alina.y8q@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.rzjt2229

Abstract:
This paper examines the relationship between the transformations of the modern novel and the emergence of the unreliable narrator, taking as its case study the character Richard Papen from the novel *The Secret History* by Donna Tartt, and starting from the shifts that occurred in twentieth-century prose – particularly the abandonment of traditional narrative conventions and the turn toward the exploration of individual consciousness. The paper aims to highlight the ways in which the narrative instance becomes problematic in its process of filtering and representing reality. The analysis proposes an interpretation of the protagonist, Richard Papen, as an unreliable narrator through subtle mechanisms of distortion and the aestheticization of reality.
Keywords: *aestheticization*, *modern novel*, *narrative perspective*, *unreliable narrator*.

1. Introducere

Începând cu mijlocul secolului al XX-lea, romanul se impune ca formă de expresie literară dominantă, având capacitatea de a reda funcții și dimensiuni care altădată aparțineau unor genuri distincte, cum ar fi epopeea, cronica, tratatul moral și, într-o anumită măsură, poeziei. Privită din perspectivă socială, ampla sa expansiune transformă romanul într-un veritabil instrument de comuniune literară a celor mai deosebite straturi ale publicului. În acest sens, romanul devine un spațiu privilegiat, în care occidentalul modern își găsește tot ceea ce a inventat și tot ceea ce îl depășește, adică o formă de reflecție asupra propriului destin (Albérès 1968:14).

Într-o definiție minimală, romanul rămâne considerat o formă narativă, o povestire. Totuși, dacă ne uităm la evoluția sa de-a lungul secolelor, ne putem da seama că aparenta simplitate ascunde, de fapt, o transformare profundă, care își va atinge punctul de maximă intensitate odată cu modernismul. Modernitatea impune debarasarea treptată de așa-zisele

convenții formale tradiționale și abandonarea structurilor fixe, pledând pentru o formă literară care înseamnă absența însăși a formei. Se renunță, astfel, la artificiile și convențiile povestirii și se pune accent pe incoerența și intimitatea conștiinței redusă la ea însăși, la ezitările și secretele ei. Și cu toate că romanul modern este adesea considerat o „invenție" a secolului al XX-lea, putem afirma că romanul a fost, într-un anumit sens, întotdeauna modern, mai ales prin interesul său constant pentru realitatea contemporană. Însă, odată cu începutul secolului al XX-lea, modernitatea capătă o semnificație radical diferită și marchează ruptura definitivă față de tradiție – deschizând astfel calea către noi forme de reprezentare a experienței umane și a subiectivității.

2. Romanul modern și conștiința subiectivă

Astfel, romanul modern va triumfa începând undeva în 1921 cu romanul psihologic sau de analiză și va cunoaște o dezvoltare semnificativă, privilegiind explorarea vieții interioare. Exact în această deplasare a interesului de la realitatea obiectivă la conștiința individuală se configurează una dintre cele mai importante trăsături ale romanului modern: problematica raportului dintre realitate și reprezentarea ei. Aventura romanescă este, în mare măsură, trăită în interiorul conștiinței protagonistului, însă această interioritate nu este complet autonomă, întrucât ea va fi în permanență modelată de intervenția autorului. Instanța auctorială își rezervă dreptul de a selecta, a prelungi sau chiar a comprima momentele de conștiință, organizând experiența narativă.

Aceste rafinamente de tip tehnic marchează o considerabilă evoluție a romanului, în mare parte între 1890 și 1920, și vor constitui punerea la punct definitivă a romanului secolului al XX-lea. În același timp, se produce o schimbare fundamentală în raport cu tradiția narativă anterioară. Dacă până atunci prima povestirea, iar autorul nu intervenea cu nimic pentru a-și comenta eroii sau situațiile, în secolul al XX-lea romanul modern vrea să exprime o experiență care nu este povestită, deoarece „povestirea" implică existența unui povestitor care cunoaște sfârșitul ei, care falsifică experiența – întrucât îi cunoaște sfârșitul încă de la început. Deloc surprinzător, narațiunea în care viziunea capătă o mai mare importanță decât povestirea își găsește una dintre formulele cele mai fertile în spațiul literar englez. Această orientare este susținută de o fluiditate psihologică inspirată din ambiguitatea trăirilor interioare, ceea ce face ca individul să fie reprezentat ca o „rețea de indeterminări pe care arta își poate, de altfel, executa în voie variațiunile" (ibidem: 66). Într-un astfel de context, psihologia personajului este tratată ca un spațiu al misterului, iar opera unor autori precum Virginia Woolf, James Joyce sau William Faulkner evidențiază acest lucru, deoarece „analiza nu

poate constitui un adevăr obiectiv și exhaustiv, ci doar o încercare disperată, infinită, niciodată terminată, de cufundare în această realitate impenetrabilă care este realitatea umană" (ibidem).

3. Teoretizări ale conceptului de narator necredibil

În mod evident, odată cu orientarea romanului modern către analiza psihologică avem de a face și cu o reconfigurare a instanței narative. Narațiunea e adesea dominată de o formă de distanțare, indiferent că vorbim de persoana întâi sau a treia, iar naratorul organizează și mediază fluxul trăirilor interioare prin intermediul acesteia. Totuși, trebuie menționat că alegerea persoanei întâi atrage cu sine o limitare: accesul la realitate devine posibil numai în măsura în care eul are disponibilitatea de a o cunoaște și a o relata. În această privință, devin relevante observațiile lui Wayne C. Booth, întrucât acesta face o distincție între diferitele tipuri de naratori (dramatizați și nedramatizați) și, totodată, subliniază faptul că cei mai de seamă naratori nerecunoscuți ca atare din romanul modern sunt „centrii de conștiință" de persoana a treia (Booth 1976: 197). Consecința firească este, așadar, faptul că nu se mai oferă acces direct la realitate, ci la o versiune parțială a acesteia, mediată de narator. Din această perspectivă, naratorul nu mai poate fi considerat un garant al adevărului, el devine o instanță problematică care poate sau nu să distorsioneze, să omită sau să interpreteze pur subiectiv adevărul evenimentelor relatate. Astfel, se conturează cadrul teoretic necesar pentru apariția naratorului necredibil – a cărui relatare trebuie privită cu o doză de scepticism, întrucât ea este dependentă de limitele, interesele și mecanismele sale de percepție.

Tot Wayne C. Booth este cel care teoretizează conceptele de „narator credibil" și „necredibil", cel necredibil reprezentând unul dintre instrumentele narative esențiale ale literaturii engleze moderne. Potrivit lui Booth, acesta desemnează o instanță a cărei perspectivă nu poate fi acceptată ca reflectând fidel realitatea ficțională. În opoziție cu naratorul credibil, care menține o relație relativ stabilă cu normele implicite ale operei, naratorul necredibil este cel care induce în eroare cititorul, fie în mod intenționat, fie din cauza anumitor prejudecăți, limitări sau stări psihologice. De cele mai multe ori, acesta prezintă o versiune a evenimentelor incompletă sau distorsionată, filtrând acțiunea prin propria conștiință, deci transformând-o într-una subiectivă. Cititorul e nevoit, astfel, să se îndoiască de relatările oferite de acesta și să caute adevărul dincolo de narațiunea de la suprafață. În sensul acesta, naratorul necredibil poate fi perceput și ca o expresie a crizei moderne, în care realitatea nu mai poate fi separată de modul în care este percepută și reprezentată.

Privit din această perspectivă, naratorul necredibil devine esențial în explorarea complexității psihologice și a raportului problematic dintre adevăr și percepție subiectivă. Relatările devin marcate de conflicte interioare și autoiluzionare, iar naratorul ia adesea forma unei conștiințe fragmentate aflate în conflict cu ea însăși. Necredibilitatea auctorială se manifestă, în acest caz, prin frecvente tentative de justificare a propriilor acțiuni sau prin recursul la un discurs menit să câștige simpatia cititorului sau să impună o anumită interpretare a evenimentelor.

Totuși, critica naratologică ulterioară a nuanțat modelul propus de Booth, subliniind totodată necesitatea unei abordări mai flexibile când vine vorba de conceptul de „necredibilitate". Conform acestuia, naratorii necredibili sunt constanți, ceea ce înseamnă că, odată ce au demonstrat că sunt necredibili, aceștia nu devin brusc infailibili și nici nu se conformează valorilor afirmate în opera respectivă. Astfel, el oferă baza de creare a unei tipologii a naratorilor necredibili, caracterizați prin cuvinte ca „nesigur", „nedemn de încredere", „inconștient" și „failibil". Greta Olson e cea care observă faptul că Booth are în vedere tipuri diferite de necredibilitate și, mai mult, „nesigur" și „nedemn de încredere" sugerează că naratorul se abate de la standardele normative generale implicite în text (Olson 2003: 96). De asemenea, „inconștient" și „failibil" implică faptul că naratorul nu are mereu dreptate atunci când se percepe pe sine sau lumea ficțională din care face parte. Observăm că primii doi termeni se referă la calitățile naratorului ca persoană, iar ultimii doi la capacitățile sale de percepție și redare a realității ficționale. Așadar, necredibilitatea nu mai este privită ca o trăsătură unitară și fixă a discursului narativ, ci mai degrabă ca un fenomen care poate varia în funcție de context și de modul în care cititorul interpretează textul.

Această nuanțare teoretică permite o mai bună înțelegere a diferitelor forme de necredibilitate, întrucât naratorul nu falsifică în mod deliberat realitatea ficțională, însă o filtrează prin mecanisme de justificare, autoiluzionare și memorie selectivă. Așadar, naratorul necredibil e perceput drept o conștiință limitată, ale cărei interpretări și relatări sunt, evident, marcate de propriile condiționări psihologice.

4. Naratorul necredibil în *The Secret History*

Pentru a ilustra cum aceste forme subtile de necredibilitate funcționează în literatura contemporană, am ales romanul *The Secret History*, de Donna Tartt. Publicat în 1992, romanul e considerat un clasic modern care sintetizează perfect estetica *Dark Academia*, concentrându-se pe teme ca elitismul cultural și intelectual, estetizarea suferinței și a experiențelor și degradarea morală. Construit sub forma unei narațiuni retrospective la

persoana întâi, acțiunea romanului urmărește experiențele protagonistului Richard Papen. Deși pare că acesta relatează evenimentele dintr-o aparentă poziție lucidă și reflexivă, se dovedește că ea este, de fapt, marcată de mecanismele descrise anterior, oscilând între autoiluzionare, tendința de a estetiza realitatea și limitările cognitive.

Richard își asumă de la început rolul de *outsider*, fiind un student nou la Colegiul Hampden, unde se lasă fascinat de grupul exclusivist al studenților la greacă veche, coordonați de profesorul Julian Morrow. Dorința sa de a intra în acest grup restrâns și de a-i înțelege dinamica este dublată în permanență de dorința de apartenență – dorință care influențează profund modul în care Richard observă și relatează evenimentele. În acest sens, incipitul romanului funcționează ca un indiciu pentru necredibilitatea narativă, mai ales prin faptul că anticipează dezondământul: „Zăpada din munți se topea, iar Bunny era mort de câteva săptămâni înainte să înțelegem gravitatea situației noastre. Era mort de zece zile înainte să îl găsească" (Tartt 1992: 1)[1]. Devine clar faptul că Richard cunoaște desfășurarea evenimentelor și o rememorează, însă se poate observa și un tip de distanțare față de acestea. Gravitatea faptelor este recunoscută tardiv și filtrată printr-o conștiință aparent lucidă, dar indiferentă față de cele întâmplate.

Unul din principalii factori care influențează direct necredibilitatea lui ca narator rezultă din fascinația sa pentru grupul studenților de la greaca veche. Odată cu primele interacțiuni și descrieri ale acestora, devine clar faptul că ei nu sunt percepuți ca indivizi concreți, aparținând realității cotidiene. Supuși observației lui Richard, aceștia par învăluiți într-o aură de elitism și mister, fiind estetizați constant și transformați într-un ideal existențial și cultural deopotrivă: „Patru băieți și o fată, de la distanță nu păreau neobișnuiți. De aproape, însă, formau un grup izbitor, cel puțin pentru mine, care nu mai văzusem niciodată pe cineva ca ei și căruia îi sugerau o varietate de calități pitorești și fictive" (ibidem: 14).

Remarcăm, totuși, că această tendință pentru estetizare își are rădăcinile în structura psihologică a personajului, întrucât acesta provine dintr-un mediu modest din California, ceea ce îl face să dezvolte o fascinație pentru tot ceea ce i se pare vechi și inaccesibil, rafinat, cu alte cuvinte. În acest sens, confesiunea sa din primul capitol e semnificativă:

> Există oare un lucru ca „defectul fatal", acea crăpătură întunecată și vizibilă care străbate mijlocul unei vieți, în afara literaturii? Obișnuiam să cred că nu. Acum cred că există. Și cred că al meu este acesta: o dorință morbidă pentru pitoresc cu orice preț (ibidem: 5).

[1] Această traducere, alături de cele ulterioare, ne aparține.

Așadar, observăm cum această „dorință pentru pitoresc" funcționează ca un mecanism de organizare al percepției sale, conferindu-i esteticului un loc privilegiat și ignorând conștiința critică. Inclusiv alegerea de a studia la Colegiul Hampden e motivată de atracția sa pentru imaginea idealizată a unui campus elitist din New England, nu de un criteriu de selecție rațional:

> Colegiul Hampden, Hampden, Vermont. Până și numele avea o cadență anglicană austeră, cel puțin pentru urechea mea, care tânjea fără speranță după Anglia și era surdă la ritmurile dulci și întunecate ale micilor orașe misionare. Multă vreme m-am uitat la o fotografie a clădirii pe care o numeau Commons. Era învăluită într-o lumină academică, palidă, diferită de cea din Piano, diferită de tot ce cunoscusem vreodată, o lumină care mă făcea să mă gândesc la ore lungi în biblioteci prăfuite, la cărți vechi și la tăcere (ibidem: 10).

Simultan, odată integrat în acest mediu, Richard începe să se distanțeze de propriile origini și să manifeste o atitudine de superioritate față de toți cei care nu se înscriu în tiparul elitist. Această schimbare nu face altceva decât să confirme faptul că percepția sa asupra realității este modelată de proiecțiile personale, ceea ce întărește ideea conform căreia instanța narativă e marcată de distorsiuni și limitări. Relatarea lui Richard depășește statutul unei rememorări a evenimentelor, ea construiește, de fapt, o realitate ajustată astfel încât să corespundă imaginii idealizate pe care și-a format-o acesta. Privit din această perspectivă, naratorul *Istoriei secrete* ilustrează tipologia descrisă de Greta Olson, cea a cărui necredibilitate provine din mecanismele subtile de autoiluzionare și reinterpretare în manieră personală.

Această tendință de estetizare a protagonistului capătă consecințe mult mai grave în momentul în care realitatea începe să fie marcată de violență, însă Richard o percepe prin același filtru menit să o idealizeze. În acest context, necredibilitatea sa ca narator se datorează tocmai idolatrizării colegilor, întrucât aceștia sunt văzuți drept indivizi care se află dincolo de normele morale obișnuite. Chiar și după ce află de crima pe care o comiseseră aceștia, Richard nu își reevaluează admirația față de ei, iar ceea ce este mai grav e faptul că tocmai această fascinație contribuie direct la implicarea sa în uciderea lui Bunny. Acesta relatează evenimentele cu o detașare rece, care ascunde, de fapt, o încercare de justificare și reinterpretare morală:

> Dar, deși nu m-am considerat niciodată o persoană extraordinar de bună, nici nu am reușit să cred că aș fi una extraordinar de rea […]. Ceea ce am făcut a fost îngrozitor, dar nu cred că vreunul dintre noi a fost rău: în cazul meu a fost de vină slăbiciunea, în cazul lui Henry *hybris*-ul […]. Presupun că ar fi trebuit să am o idee mai bună despre

> lucrul în care mă băgam. Totuși, prima crimă – fermierul – părea să fi fost atât de simplă, o piatră scăpată pe fundul lacului, fără ca măcar să facă valuri. Și a doua a fost ușoară, cel puțin la început, dar habar n-aveam cât de diferită avea să fie. Ceea ce noi am considerat a fi o povară acceptabilă, normală (o aruncare ușoară, o scufundare rapidă la fundul apei, apele negre înghițind totul, fără să lase vreo urmă), era de fapt o grenadă, una care a explodat complet fără avertisment sub suprafața sticloasă și ale cărei repercusiuni s-ar putea să nu se fi terminat complet, nici măcar acum (ibidem: 224).

Discursul este relevant prin felul în care violența este descrisă printr-un registru metaforic și estetizant, menit să diminueze gravitatea actului și să îl transforme într-o experiență aproape abstractă. De asemenea, tentativa de a explica acțiunile și a le justifica prin „slăbiciune" sau *hybris* contribuie la diminuarea culpabilității. Ceea ce face naratorul cu adevărat este să reconstruiască evenimentele astfel încât ele să fie coerente și suportabile din punct de vedere moral. Realitatea este, deci, ajustată pentru a corespunde logicii interne ale protagonistului, dominată de autoiluzionare și fascinație.

Merită să ne oprim și asupra rolului cititorului în acest context, întrucât el este nevoit să se poziționeze față de discursul narativ. Perspectiva oferită de Richard nu poate fi acceptată întrutotul, ea trebuie supusă constant îndoielilor, astfel că lectorul trebuie să distingă în permanență între versiunea estetizată a evenimentelor și cea a implicațiilor reale ale actelor descrise. Inevitabil, apare o tensiune între ceea ce spune protagonistul și ceea ce sugerează acesta, deci între nivelul explicit și cel implicit al narațiunii.

5. Concluzii

După cum aminteam în începutul articolului, evoluția romanului modern și mutarea accentului asupra conștiinței interioare a individului au condus, inevitabil, la problematizarea instanței narative, mai exact, la apariția naratorului necredibil în discursul literar. Modelul teoretic propus de Wayne C. Booth și Greta Olson evidențiază faptul că necredibilitatea narativă e un fenomen complex, nu doar o simplă abatere de la adevărul ficțional. Ea depinde de limitele afective, cognitive și morale ale naratorului, precum și de modul în care acestea îi influențează percepția și interpretarea realității. Într-un astfel de context, considerăm că romanul *The Secret History* de Donna Tartt ilustrează felul în care realitatea ficțională este filtrată printr-o conștiință subiectivă, care nu poate oferi o interpretare a evenimentelor fără să le estetizeze.

Protagonistul Richard Papen rememorează evenimentele nu neapărat așa cum au avut ele loc cu adevărat, ci așa cum i s-a părut lui că se întâmplă.

Analiza personajului arată cum necredibilitatea sa ca narator derivă din estetizarea excesivă, dorința de apartenență și din tendința de justificare. Fascinația nesănătoasă pentru idealul elitist determină o denaturare constantă a realității, iar discursul narativ pare mai degrabă menit să îi servească la coerența identitară. Atât violența, cât și vinovăția sunt reinterpretate și estetizate, responsabilitatea individuală fiind, astfel, diluată. Tocmai această transformare a realității prin prisma imaginarului estetic reprezintă un aspect foarte problematic al discursului narativ, deoarece abaterile morale nu mai sunt privite cu gravitate etică, ci ca acte simbolice. Prin urmare, romanul Donnei Tartt ne arată cum naratorul necredibil poate funcționa fără a manipula adevărul în mod intenționat, cu intenția de a oferi informații false cititorului, ci prezentându-le strict în maniera în care sunt filtrate de conștiința acestuia. În final, lăsăm subiectul deschis pentru interpretări subiective sau ulterioare.

Bibliografie

Albérès, R-M. 1968. *Istoria romanului modern*. Traducere de Leonid Dimov. București: Editura pentru Literatură Universală.

Booth, Wayne C. 1976. *Retorica romanului*. Traducere de Alina Clej și Ștefan Stoenescu. București: Editura Univers.

Olson, Greta. 2003. 'Reconsidering Unreliability: Fallible and Untrustworthy Narrators'. *Narrative*. 11 (1), January. 93-109.

Tartt, Donna. 1992. *The Secret History*. New York: Penguin Books.

LA METAPHORE CONCEPTUELLE DANS LES LOCUTIONS VERBALES SOMATIQUES RELATIVES A LA TÊTE

Ramona BADEA
Université de Craiova
E-mail : badea.ramona.x7c@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.bvwf2e78

Abstract:
The present article aims to provide an overview of the theoretical framework of conceptual metaphor and the significance of the human body in relation to its environment. To this end, a comparative analysis has been conducted of somatic idioms related to the word *head* in both French and Romanian. The corpus of this study is derived from the locutions in the dictionaries of Elena Gorunescu and Aristita Negreanu, facilitating an analysis of the conceptualization of the head in relation to its significance in our daily lives, experiences and sensations.

Keywords: *cognitive semantics, conceptualization, conceptual metaphor, head idioms, human body.*

1. Introduction

Les gens ont l'habitude d'exprimer leur vie et leurs expériences de diverses manières qui sont en réalité des métaphores dont ils ne sont pas pleinement conscients. Si ces expressions paraissent parfaitement naturelles à la plupart des gens, une analyse littérale montre clairement le contraire. Si les gens parlent de manière métaphorique, c'est parce qu'ils pensent d'abord de manière métaphorique. Par exemple, il est difficile d'aborder les notions de morale, d'amour, de relations ou tout autre sujet abstrait sans recourir à la métaphore, puisque celle-ci facilite notre compréhension de ces questions intangibles.

Nous avons des raisons de croire que ces connexions qui s'établissent dans notre esprit sont activées par nos expériences quotidiennes en lien avec notre corps. La source des métaphores conceptuelles semble être liée aux expériences et aux actions relatives à notre corps, telles que les parties ou les états du corps, les animaux avec lesquels nous interagissons, les objets qui nous entourent, les constructions, les activités, les sensations ou les mouvements.

De nombreuses cultures partagent des métaphores conceptuelles identiques ou similaires, ce qui nous amène à croire que certaines métaphores

conceptuelles sont universelles, même si d'autres peuvent parfois varier et conduire à des concepts totalement différents pour un même domaine. Plusieurs métaphores conceptuelles peuvent être associées à un même concept abstrait, car il existe plusieurs modèles cognitifs pour chaque notion. Les correspondances conceptuelles sont partielles, ce qui signifie que le contenu de la source n'est pas utilisé dans sa totalité pour structurer la cible. À noter que tout ce que nous savons d'un domaine source n'est pas utilisé pour comprendre un domaine cible, et il est difficile de déterminer les éléments qui sont liés et ceux qui sont ignorés.

Si l'exploration de divers sujets et les avancées scientifiques majeures réalisées par l'espèce humaine sont indéniables, il apparaît que la compréhension du fonctionnement du cerveau et de l'esprit demeure incomplète. L'analyse des processus de communication constitue un défi majeur pour la communauté scientifique. À cet égard, la question des métaphores, qui sont omniprésentes dans notre langage quotidien, constitue un exemple significatif. Claude Allègre souligne l'importance de l'imagination dans la modélisation des concepts : « L'imagination est le maître mot du progrès scientifique qui consiste à mettre au point un modèle simple pour expliquer un monde apparemment compliqué et embrouillé » (Allègre 1995 : 385). Comme le souligne Adrien Hermans (1989 : 51) « toute science serait fondée sur des métaphores de base, qui ont pour fonction de déterminer les concepts et les méthodes ».

Dans cette perspective, la théorie de la métaphore a montré qu'elle n'est plus simplement une figure de style, mais un outil qui organise notre manière de penser. Le corps humain constitue un domaine privilégié dans la création des métaphores, nous permettant d'exprimer toute sorte d'idées et d'émotions. Parmi ses différentes parties, celle qui joue un rôle pivot est la *tête*, en raison de sa position physique et symbolique.

Dans le cadre de cet article, nous nous proposons d'analyser les métaphores conceptuelles les plus couramment associées à la tête dans les locutions somatiques. Notre objectif est de déterminer si ces métaphores sont universelles ou si elles sont influencées par des facteurs culturels et linguistiques spécifiques aux deux cultures en contact : française et roumaine. La question centrale de notre étude porte sur la mise en parallèle des locutions verbales somatiques associées à la tête dans les deux langues, et si celles-ci s'appuient sur des métaphores conceptuelles universelles ou spécifiques.

Notre démarche méthodique débutera par une exploration théorique des métaphores conceptuelles, suivie d'une analyse de la dimension corporelle dans la conceptualisation du langage. Nous procéderons ensuite à l'examen du point de vue sémantique des locutions verbales somatiques en français et en roumain, en les examinant sous l'angle des métaphores

conceptuelles. Nous avons choisi cette démarche parce que « la dimension sémantique a reçu beaucoup moins d'attention que celle syntaxique » (Mejri 2018 : 11-12).

2. Pour une définition de la métaphore

2.1. La voie linguistique

La métaphore est un thème de discussion qui a été débattu dès l'Antiquité, c'est-à-dire depuis environ 2 000 ans. Ce débat a commencé avec Aristote, le fondateur de la théorie de la métaphore (anticipé par Georgias, Socrate et Evagoras), et a continué avec des philosophes tels que Vico, Richards, Black, Ricoeur, Derrida et Lakoff » (Trantescu 2007 : 73). Les trois grandes perspectives sur la métaphore se développent au cours de la période allant d'Aristote à Richards : la théorie de la substitution, la théorie de la comparaison et la théorie de l'interaction (cf. Avădanei 1994 : 35).

Aristote, dans *La Poétique et La Rhétorique* (1858), la voyait comme un artifice, un outil poétique et rhétorique, une forme inhabituelle de discours, entretenant des rapports étroits avec l'imagination. Sous ses yeux, créer une bonne métaphore signifiait « observer des ressemblances ». C'est toujours lui qui l'a définie comme « le transfert d'un nom de l'objet qu'il signifie à un autre, soit de genre à espèce, soit d'espèce à genre, soit d'espèce à espèce, soit par analogie » (Aristote 1858 : 112).

Au début, la métaphore était considérée comme une ressemblance, puis des concepts tels que l'écart, la déviation, la substitution, la paraphrase, lui ont été attribués.

Dans le cadre de la métaphore, on relie d'habitude deux domaines différents par le biais d'un mot ou d'une phrase:

> « Dans la formulation la plus simple, quand nous nous servons d'une métaphore, nous avons deux pensées de choses différentes qui agissent en même temps et qui sont portées par un seul mot, et une seule phase, dont la signification est une résultante de leur interaction » Richards 1965 : 93).

Dans sa vision, Ricœur part du présupposé que le sens des métaphores provient d'une imbrication de deux pensées activées simultanément : « Il ne s'agit donc plus d'un simple déplacement de mots, mais d'un commerce entre pensées, c'est-à-dire d'une transaction entre contextes. Si la métaphore est une habileté, un talent, c'est un talent de pensée » (Ricoeur 1975 : 105). C'est toujours lui qui s'interroge sur la discipline chargée de fournir l'explication des métaphores : « De quelle discipline relève une explication de la métaphore ? ».

Il apparaît que les disciplines sollicitées sont la philosophie, la linguistique, la stylistique, les neurosciences, la sociologie et la psychologie.

Pierre Fontanier approfondit cette perspective linguistique, plaçant la métaphore au centre de toutes les figures de style. Il la définit comme le fait de « présenter une idée sous le signe d'une autre idée plus frappante ou plus connue » (Fontanier 1977 : 99). Selon lui, la métaphore peut être répartie comme suit :

(1) la métaphore d'une chose animée sur une autre chose animée : *Cet homme est un serpent.*
(2) la métaphore d'une chose inanimée et concrète appliquée à une chose inanimée et abstraite : *Le printemps de la vie.*
(3) la métaphore d'une chose inanimée appliquée à une chose animée : *Cet homme est une calamité pour la société.*
(4) la métaphore concrète d'une chose animée appliquée à une chose inanimée *: Il est la proie du sort.*
(5) la métaphore morale d'une chose animée appliquée à une chose inanimée, ou la métaphore par laquelle on dit d'une chose sans âme quelque chose qui ne conviendrait qu'à une chose animée : *demander à sa conscience*.

Dans son analyse, Fontanier aboutit aussi à une classification plus simple, en deux grandes catégories : la métaphore concrète et la métaphore morale. La première, qui compare deux objets physiques, qu'ils soient animés ou non, s'agissant, autrement dit, d'une comparaison directe entre des éléments tangibles. La seconde, qui concerne les comparaisons entre des concepts abstraits ou moraux et des éléments concrets dont le sens a été altéré, permet des transferts sémantiques dans les deux sens.

2.2. La voie cognitive

Si, dans l'approche traditionnelle, la métaphore était considérée comme un ornement, Lakoff et Johnson (1980) ont permis l'émergence d'une nouvelle voie de recherche, en s'appuyant sur des données empiriques, remettant en question les perspectives établies jusqu'alors. Leur ouvrage, *Metaphors we live by* (1980), a révolutionne l'étude de la métaphore avec la *théorie de la Métaphore Conceptuelle* (TMC), une théorie de la linguistique cognitive. Le premier chapitre de leur livre est intitulé « Ces concepts nous font vivre ».

Selon ces auteurs, la métaphore peut être envisagée comme une comparaison abrégée, une substitution, une interaction, une analogie ou un transfert. Il s'agit avant tout d'un processus fondamental de la pensée humaine qui se reflète dans le langage de nombreux domaines. Pour exprimer quelque

chose que l'on ne pourrait exprimer autrement, c'est par la métaphore que nous passons. Ils ont souligné que les métaphores conceptuelles ne concernent pas principalement le langage, mais les processus de pensée fondamentaux, les conceptualisations métaphoriques s'appuyant sur des correspondances entre différents domaines conceptuels.

Pour façonner notre perception du monde, deux éléments indissociables entrent en jeu : le phénomène cognitif et le phénomène linguistique. Ces deux composantes sont indissociables. Les cognitivistes considèrent l'expression linguistique comme la manifestation tangible d'une correspondance conceptuelle entre différents domaines (Lakoff & Turner, 1989 : 3). En effet, la cognition peut être définie comme la rencontre de notre corps avec l'environnement qui l'entoure. Le langage, quant à lui, joue un rôle essentiel dans la description des ressentis personnels[1]. Ainsi, il est possible d'envisager la présence de deux aspects: une première phase de prise de contact avec le monde extérieur, suivie d'une autre de verbalisation des expériences et des émotions ressenties. Johnson (1990 : 7) dans son œuvre *The Body in the mind* défend l'idée qu'il s'agirait d'un mouvement unilatéral de projection d'un domaine vers un autre, un processus appelé mapping :

> We have a metaphor [...] because there is a mapping of structure from a source domain [...] onto the target domain [...] The [conceptual metaphor] is to be regarded as merely a name for the complex web of connections in our experience and understanding formed by this mapping across domains of experience[2].

Dans son ouvrage *The Contemporary Theory of Metaphor* (1993), George Lakoff remet en question la division traditionnelle entre le langage propre, d'une part, et le langage métaphorique, d'autre part. Cette division consiste à considérer que le langage de tous les jours est propre et non métaphorique, ou que toutes les définitions des dictionnaires sont propres, ou encore que les concepts utilisés dans la grammaire de la langue soient utilisés avec un sens propre. Il rejette ainsi l'idée que la métaphore ne serait qu'un ornement du langage ou un moyen de produire un effet.

Les principes des métaphores conceptuelles reposent sur un ensemble systématique d'associations établies entre les éléments d'un domaine cible et

[1] Une étude menée à l'aide de la TEP (Tomographie à Émission de Positrons) a démontré que les sentiments de joie et de tristesse sont associés à des modifications physiologiques, telles que la température, la rougeur, les frissons et les sensations viscérales et génitales. Ces résultats confirment que les émotions sont ancrées dans des expériences corporelles concrètes, expliquant en partie la présence de métaphores somatiques dans le langage.

[2] Johnson, M., (1990), *The body in the Mind* (p. 7), Chicago, University of Chicago Press.

ceux d'un domaine source analogue. Cela permet de relier, en étapes chronologiques, un domaine tangible, concret à un domaine plus abstrait et complexe. Les exemples les plus courants du domaine-source sont : le corps, la santé, les animaux, la nourriture, le mouvement/la direction, les bâtiments, les plantes, les machines, tandis que le domaine-cible est représenté par : l'émotion, le désir, la pensée, la moralité, l'économie, les relations, le temps, la vie ou la mort, le temps, la religion, les expériences etc.

La symbolisation du « mapping » se présente ainsi : le domaine cible est comme le domaine source ou bien A EST B (A n'est que partiellement B) parce que A et B ne sont pas identiques, que le verbe n'exprime pas une relation d'égalité : « nous concluons que le « lieu » de la métaphore, son lieu le plus intime et le plus ultime, n'est ni le nom, ni la phrase, ni même le discours, mais la copule du verbe *être*. Le « est » métaphorique signifie à la fois « n'est pas » et « est comme ». S'il en est bien ainsi, nous sommes fondés à parler de vérité métaphorique, mais en un sens également « tensionnel » du mot « vérité »[3]. En plus, le revers n'est pas possible : A est B et A n'est que partiellement B.

Les deux linguistes cognitifs Lakoff et Johnson (traduit par De Fornel & Lecercle, 1985, [1980] : 70) ont développé une classification des métaphores conceptuelles en trois catégories :

(1) *Métaphores structurales*, basées sur des « corrélations systématiques à l'intérieur de notre expérience », permettant de simplifier la complexité d'un concept. Elles aident à clarifier et à rendre plus accessible un concept plus abstrait, en le transformant en un autre concept plus clair et compréhensible.
(2) *Métaphores d'orientation* (également appelées spatiales), qui font référence à la position : haute, basse, dessous, dessus, intérieure, extérieure, avant, arrière, centrale, périphérique. Celles-ci découlent de nos expériences culturelles et physiques. Par conséquent, elles ne sont ni arbitraires, ni universelles : Our physical and cultural experience provides many possible bases for spatialization metaphors. Which ones are chosen, and which ones are major, may vary from culture to culture (Lakoff & Johnson 1980 : 19).
(3) *Métaphores ontologique*s qui considèrent les sentiments, les émotions et les idées comme des contenants, des substances parce qu'au quotidien, nous prenons en compte les objets et les substances qui nous entourent : « des manières de percevoir des événements, des émotions, des idées, etc., comme des entités et des substances »

[3] Ricoeur, P., (1975), *La métaphore vive* (p. 11), Paris, Seuil.

(Lakoff et Johnson 1985 : 36). À l'instar des métaphores structurelles, les métaphores ontologiques sont des outils qui permettent d'appréhender un phénomène immatériel ou abstrait par le biais d'un autre plus concret.

Dans le cas des métaphores conceptuelles, le mode d'expression ne surprend pas et il n'est pas nécessaire d'utiliser des mécanismes de décodage du message. Ce qui est abstrait dans notre existence fait l'objet d'un fin processus de conceptualisation afin que nous puissions associer cette nouvelle expérience à quelque chose de familier dans notre univers quotidien : *La métaphore n'est pas réservée aux poètes ; c'est un langage ordinaire et le principal moyen dont nous disposons pour conceptualiser des notions abstraites telles que la vie, la mort et le temps.* (notre traduction)[4] Il ressort que le langage scientifique et technique fait davantage usage de métaphores conceptuelles que de racines grecques ou latines, comme il était encore le cas il y a quelques années (Raad, 1989).

Après ces contributions enrichissantes, plusieurs études cognitivistes sur ce sujet ont été menées, accordant une place importante à la recherche dans ce domaine

Les travaux dans ce domaine passionnant ont été prolongés par Kövecses (2005, 2015). Celui-ci a mis en avant le fait que les études de la métaphore conceptuelle nécessitaient le recours à d'autres dimensions, telles que la culture et le contexte, et qu'il ne fallait pas se limiter aux mots, mais prendre en considération la pensée humaine. Il a observé que Lakoff avait formulé l'hypothèse de l'existence de deux catégories de métaphores : la métaphore conceptuelle, qui ne fait pas partie du langage proprement dit, mais qui s'exprime à travers celui-ci (c'est la raison pour laquelle elle est écrite en majuscules), et l'expression métaphorique linguistique (Kövecses 2010 : 4). La présences de deux types de métaphores conventionnelles et nouvelles repose sur le degré de conventionnalité. Les premières, facilement reconnaissables en offrant une vision commune du réel, sont des métaphores quotidiennes, comme l'illustre l'exemple « L'AMOUR EST UN VOYAGE ». Les secondes, comme « L'AMOUR EST UNE ŒUVRE D'ART REALISEE EN COMMUN » (Lakoff & Johnson, 1993), sont des métaphores nouvelles, offrant une vision novatrice de la réalité.

[4] 'Metaphor isn't just for poets; it's an ordinary language and is the principal way we have of conceptualizing abstract concepts like life, death, and time' Lakoff, G., & Turner, M., (1989), *More than Cool Reason: AFfield Guide to Poetic Metaphor* (p. 52), Chicago, University of Chicago Press.

Selon le degré de complexité, on distingue deux types de metaphores. D'une part, il y a les métaphores dites « primaires ». Celles-ci sont caractérisées par leur simplicité et leur acquisition depuis le jeune âge, comme le souligne Kövecses (2010 b). Elles sont le résultat des expériences corporelles directes et s'appuient sur des sensations physiques (exemple : MORE IS UP). D'autre part, les métaphores « complexes » sont constituées de métaphores simples et requièrent une compréhension plus approfondie pour être pleinement saisies (L'ARGUMENT EST LA GUERRE).

Trantescu (2007 : 131) soutient que l'analyse cognitive de la métaphore doit être envisagée en interaction avec d'autres dimensions du langage, telles que la polysémie, la grammaticalisation, ainsi que d'autres aspects de la connaissance, notamment la catégorisation.

Comme l'a souligné C. Muller (2008 : 54), la recherche contemporaine sur la métaphore peut être divisée en deux approches distinctes: une voie linguistique et une voie cognitive. Une option préférable serait d'adopter une démarche interdisciplinaire combinant les deux perspectives, étant donné qu'il serait irréaliste de considérer la métaphore exclusivement sous l'angle linguistique, en négligeant sa dimension conceptuelle, et inversement. Gibbs **(**2017 : 262) soutient qu'en dépit de la vision traditionnelle, la métaphore apparaît comme un élément fondamental des systèmes conceptuels humains.[5] Elle ne constituerait pas uniquement une simple facette de la parole et de l'écriture. Raciula (2019 : 29) affirme, lui aussi, que la métaphore est présente dans le langage, la pensée et l'action. Elle peut être considérée comme un mode de raisonnement analogique qui n'a plus seulement une fonction ornementale et n'est plus le fruit du hasard. Ce qui est intéressant de voir dans ce phénomène, c'est à la fois sa formation et son fonctionnement.

Il convient de distinguer trois types de métaphores (Gherasim 2014 : 161) :

(1) Métaphores poétiques, avec un rôle purement esthétique ;
(2) Métaphores linguistiques, basées sur des similitudes ;
(3) Métaphores conceptuelles ou cognitives.

Classée par la rhétorique dans la catégorie des tropes, aux côtés de la métonymie, la métaphore est une figure de style. Elle entretient certes des

[5] Adrien Hermans (1989 : 51), lui aussi, souligne que « toute science serait fondée sur des métaphores de base, qui ont pour fonction de déterminer les concepts et les méthodes ». Cette affirmation met en lumière le rôle fondamental des métaphores dans la structuration de la pensée scientifique. Gilles Fauconnier (1997 : 149) renchérit en affirmant que « toutes les formes de pensée sont créatives dans la mesure où elles produisent de nouvelles connexions, de nouvelles configurations et, par conséquent, de nouveaux sens et de nouvelles conceptualisations ».

liens avec la métonymie, deux phénomènes pouvant être confondus, mais qui s'apparentent à deux processus et fonctions différents : *En linguistique cognitive, la métonymie est souvent considérée comme une sorte de mise en évidence du domaine, tandis que la métaphore est caractérisée comme une forme de cartographie du domaine*. (notre traduction)[6]. La métaphore permet de comprendre une chose par l'intermédiaire d'une autre, ce qui constitue sa fonction principale, et implique une projection entre domaines (inter-domaines). La métonymie, quant à elle, a pour rôle de remplacer une entité à l'intérieur d'un seul domaine (intra-domaine), ce qui lui confère une fonction référentielle : 'Metaphor is principally a way of conceiving of one thing in terms of another, and its primary function is understanding. Metonymy, on the other hand, has primanly a referential function, that is, it allows us to use one entity to stand for another'[7]. Dans le cadre de la distinction entre métaphore et comparaison, il convient de souligner que la métaphore ne requiert pas la présence d'un élément de comparaison, tel que « tel », « comme » ou « ainsi que », pour établir une comparaison. En effet, la métaphore se caractérise par l'utilisation exclusive du comparant, tandis que le comparé est généralement omis. Cette approche est communément acceptée par la plupart des théoriciens, qui limitent l'emploi du terme « métaphore » aux structures dans lesquelles le comparant est présent.

3. Les métaphores conceptuelles dans les locutions verbales somatiques relatives à la tête

Dans cette étude, nous sommes principalement intéressée par la possibilité de trouver d'éventuels modèles de métaphores conceptuelles communs avec le mot *tête* entre les deux langues, le français et le roumain. Notre objectif principal est de classifier les locutions verbales somatiques contenant le mot *tête* en roumain et en français selon les différentes catégories de métaphores conceptuelles, en tenant compte de plusieurs éléments : la position, la fonction et la forme.

L'environnement physique et culturel dans lequel nous vivons entraîne une certaine structuration de nos expériences. Il est aisé de constater qu'il existe différentes manières de conceptualiser les mêmes notions. Par conséquent, cette réalité conduit à des lexicalisations différentes. Il est essentiel de retenir que certaines parties du corps jouent un rôle crucial en tant que domaines

[6] 'Within cognitive linguistics, metonymy is often viewed as a kind of domain highlighting, while metaphor is characterized as a form of domain mapping' (Gibbs 2017: 43).
[7] Lakoff, G., & Johnson, M., (1980), *Metaphors We Live By* (p. 36), Chicago, University of Chicago Press.

sources (par exemple, la tête, le cœur produisent un grand nombre d'expressions idiomatiques et de métaphores conceptuelles ou de métonymies), tandis que les autres ne sont pas prises en compte. En raison de leur importance dans notre vie quotidienne et de leur valeur symbolique, elles occupent une place de premier plan ou une position seconde dans notre système conceptuel.

On sait que le corps occupe de l'espace et que l'axe vertical va du haut vers le bas et que l'axe horizontal va de l'avant à l'arrière et de la gauche à la droite et l'inverse. Lakoff et Johnon (1985 : 24) ont remarqué que la position debout influence la métaphore conceptuelle. Le haut est positif (*avoir la tête haute* – « être fier »), tandis que le bas est négatif (*perdre la tête* – « devenir fou »). Ainsi, des valeurs comme le bonheur, le bien, la conscience sont associés à la hauteur, tandis que le mal, la tristesse, l'inconscience sont liés à l'altitude basse. Cette théorie permet d'expliquer pourquoi certains concepts tels que le bonheur, la santé, la vie, la maîtrise, le contrôle, les qualités ou tout ce qui est bénéfique pour les individus sont souvent associés à des valeurs supérieures, vers le haut. En revanche, des sentiments comme la tristesse, la maladie, la mort, les vices et toutes les situations ou états perçus comme négatifs sont souvent associés à des valeurs inférieures, vers le bas.

Il s'avère que la capacité de créer des métaphores varie d'un individu à l'autre. Les locuteurs et les auditeurs d'une langue donnée sont en mesure de s'exprimer avec des représentations partielles (bien que toujours cohérentes) des concepts métaphoriques propres à leur communauté d'appartenance. Lors de l'acquisition d'une langue seconde, il a été observé que les enfants sont souvent capables de réutiliser ces métaphores sans avoir nécessairement vécu les expériences qui les ont générées. En effet, l'apprentissage se fait souvent par l'imitation de modèles métaphoriques, sans que la personne en situation d'apprentissage n'ait nécessairement vécu les expériences vécues par les locuteurs natifs.

Dans l'analyse de notre corpus, formé jusqu'à présent de sources lexicographiques, notamment les dictionnaires d'Aristița Negreanu (1999) et d'Elena Gorunescu (1981), nous avons identifié deux types de métaphores conceptuelles : métaphores ontologiques et métaphores structurales.

3.1. Métaphores ontologiques

3.1.1. LA TÊTE EST UN CONTENANT : la tête est vue comme un espace où l'on peut placer des idées

La tête est conceptualisée comme un contenant dans lequel on peut stocker, mettre, faire entrer, fouiller, fourrer, chercher des idées, des pensées ou des souvenirs ou d'où l'on peut enlever quelque chose ou que l'on peut

remplir. Cette métaphore met en évidence la capacité cognitive de chaque individu et montre aussi comment les gens pensent et apprennent.

Français	**Roumain**	**Traduction littérale**
avoir des rats dans la tête	*a avea gărgăuni în cap*	*[avoir des frelons dans la tête]*
avoir du plomb dans la tête	*a fi cu scaun la cap, a fi cu picioarele pe pământ*	*[être avec une chaise à la tête, être les pieds sur la terre]*
avoir la tête farcie	*a avea capul plin*	*[avoir la tête remplie]*
avoir la tête vide	*a nu avea nimic în cap*	*[n'avoir rien en tête]*
avoir quelque chose en tête	*a avea ceva în cap*	*[avoir qch en tête]*
avoir un pois chiche (ou un petit pois) dans la tête	*a fi stupid, a avea gărgăuni*	*[être stupide, avoir des frelons]*
chercher la petite bête, pouilles, des poux dans la tête à quelqu'un	*a căuta pete în soare, nod în papură*	*[chercher des taches au soleil, nœud dans le jonc]*
en avoir dans la tête	*a avea ceva în cap*	*[en avoir dans la tête]*
en avoir plein la tête	*a se gândi tot timpul la același lucru*	[*penser tout le temps à qq chose]*
faire entrer qch dans la tête de qqn	*a-i băga cuiva ceva în cap*	*[mettre qch dans la tête de qqn]*
fouiller dans sa tête	*a-și stoarce creierii*	*[se presser les cerveaux]*
fourrer qch dans la tête	*a-i băga, a-i vârî cuiva ceva în cap*	*[mettre qch dans la tête de qqn]*
mettre qch. dans la tête de qqn	*a-i băga cuiva ceva în cap*	*[mettre qch dans la tête de qqn]*
n'avoir rien dans la tête	*a nu avea nimic în cap, a avea tărâțe în cap*	*[n'avoir rien en tête, avoir des sons dans la tete]*
n'avoir qu'une idée en tête	*a nu avea decât o idee în cap*	*[n'avoir qu'une idée en tête]*
se mettre qch en / dans la tête	*a-și pune ceva în cap*	*[se mettre qch en tete]*
se remplir la tête	*a-și umple capul*	*[se remplir la tête]*

L'expression française *« avoir des rats dans la tête »* est une locution populaire utilisée pour décrire un état d'esprit troublé ou une agitation mentale. Dans la conscience collective, les rats sont un symbole du malheur, du chaos, du désastre, du désordre, de la saleté, de la maladie, ce sont des

êtres qu'on ne parvient pas à éliminer. Cette image, associée à celle des frelons en roumain (« a avea gărgăuni în cap »), des insectes bruyants et qui peuvent piquer, provoquant une douleur et des sensations pas agréables, suggère une analogie entre le tourment provoqué la présence des rats et celle des frelons, chacun étant une métaphore pour décrire une agitation intérieure. Il est notable que ces deux expressions linguistiques partagent une similarité dans leur référence à des animaux de petite taille qui puissent entrer dans la tête, dotés de mouvements rapides, qu'il s'agisse de course ou de vol.

La locution *« avoir du plomb dans la tête »* présente deux variantes en roumain: *« a fi cu scaun la cap »* et *« a fi cu picioarele pe pământ ».* A noter que l'expression française est employée généralement avec la négation. En plus, celle-ci établit un parallèle entre la densité du plomb, un métal lourd par excellence, et les notions de poids et de stabilité. Par ailleurs, les deux noms communs employés en roumain renvoient a cette idée de stabilité. La chaise est également associée à cette idée de poids et de maintien. Dans le cadre de la deuxième proposition de traduction en roumain, il est intéressant de constater que l'accent en français, qui se concentre traditionnellement sur le terme « tête », se déplace vers les pieds. Ces derniers, dans cette perspective, sont interprétés comme le point de contact avec la terre, c'est-à-dire, avec tout ce qui nous entoure, tout ce qui est réel et tangible, en extension avec la capacité de réflexion, de prise de bonnes décisions et de pondération.

Dans le cas de la locution française *« fouiller dans sa tête »*, rendue en roumain par *« a-și stoarce creierii »*, il s'avère pertinent de noter que l'emploi du verbe *« fouiller »* en français peut renvoyer a deux significations : il s'agit soit de l'action de creuser pour trouver quelque chose, soit de procéder à une inspection minutieuse, c'est-à-dire à une action physique sur l'intérieur d'un objet ou peuvent figurer nombreuses autres choses qui peuvent se perdre ou être égarées. En roumain, le verbe *« se presser »* évoque la notion de presser quelque chose pour obtenir un liquide ou pour l'exploiter de manière exhaustive, ou encore de pousser avec force pour tordre un objet. Autrement dit, les deux actions visent l'obtention d'un résultat. En roumain, on observe l'utilisation d'un autre nom que la tête, il s'agit des cerveaux, la masse nerveuse a l'intérieur de la tête ou du crâne humain.

Le cas des locutions « *chercher la petite bête* » ou *« chercher des poux dans la tête de quelqu'un* » s'avère particulièrement intéressant en roumain, où l'on retrouve la formulation *« a căuta pete în soare »*, signifiant littéralement *« chercher une tache dans le soleil »*. La première acception de « petite bête » est celle d'un animal de très petite taille, difficile à repérer. La recherche de celle-ci peut ainsi être considérée comme un effort inutile pour trouver des choses insignifiantes. La deuxième acception est celle de « poux », qui sont des parasites que l'on cherche à éradiquer, ce qui est une source de stress et prend

du temps. En raison de leur taille, les poux sont également difficiles à attraper et à tuer. Cette dynamique est une quête futile de problèmes imaginaires. En outre, il est important de noter que la recherche de problèmes est souvent une réaction instinctive face à des situations perçues comme des défis ou des menaces. Par exemple, la présence de poux peut être interprétée comme un problème, bien que leur éradication soit souvent une entreprise désagréable et laborieuse. De même, les taches sont souvent considérées comme des imperfections, comme des marques indésirables. Le soleil, par exemple, est naturellement sans trace ni marque, voire parfait. Le jonc, la plante mentionnée, se distingue par sa finesse et sa régularité, sans nœuds mais avec une certaine épaisseur. Tenter de trouver un « défaut » ici serait une tâche en vain, car cela nécessiterait un temps considérable. En français, les noms utilisés dans les locutions sont animés, par nature, et peuvent s'avérer gênants. En roumain, les noms désignent des choses inanimées, mais dans les deux cas, il s'agit d'une recherche injustifiée de problèmes ou de défauts.

En somme, il est intéressant de constater que certaines locutions semblent impliquer une dimension d'actions volontaires, tandis que d'autres apparaissent comme étant davantage déterminés par des contraintes extérieures. Sur les 18 locutions étudiées au-dessus, 8 présentent la même sémantique, 6 ne sont que partiellement similaires et 4 sont radicalement différents du point de vue sémantique. À la lumière de ces considérations, il est bon de noter que certaines métaphores présentent des similitudes, suggérant ainsi la présence d'un fondement cognitif commun.

3.1.2. LA TÊTE EST UN OBJET MOBILE ET FRAGILE

Cette métaphore met en évidence la fragilité et l'instabilité de la tête, aussi bien sur le plan physique que mental. En effet, la tête peut être tournée, inversée, coupée, cassée, tordue, rompue, ou encore faire l'objet d'une chute, d'un mouvement de rotation ou d'une perte.

1. La tête est un objet fragile

Français	Roumain	Traduction littérale
casser la tête à quelqu'un	*a agasa pe cineva, a-i toca creierii*	*[agacer qqn / lui hacher le cerveau]*
laver la tête à quelqu'un	*a certa zdravăn*	*[gronder sérieusement]*
laver la tête à quelqu'un avec du plomb	*a-i pune capul sub picior*	*[mettre la tête de qqn sous le pied]*
fendre/rompre la tête à quelqu'un	*a bate pe cineva la cap*	*[battre qqn à la tête]*
se casser la tête à	*a-și bate capul să*	*[se battre la tête à]*

2. La tête est un objet mobile

Français	Roumain	Traduction littérale
avoir la tête à l'envers	*a fi sucit*	*[être tordu]*
avoir la tête dans un sac	*a nu vedea și a nu auzi nimic*	*[ne rien voir ou entendre]*
avoir la tête en compote	*a avea fața făcută zob*	*[avoir le visage bouilli]*
avoir la tête en l'air ; dans les nuages	*a fi cu capul în nori*	*[être la tête dans les nuages]*
avoir la tête en quatre	*a-i plesni capul de durere*	*[exploser la tête de qqn de douleur]*
avoir la tête qui tourne	*a avea amețeală*	*[avoir le vertige]*
donner sa tête à couper	*a-și pune capul, a pune mâna în foc*	*[se mettre la tête/ mettre la main dans le feu]*
mettre sa tête sur le billot	*a-și pune capul*	*[se mettre la tête]*
se dévisser la tête	*a-și suci gâtul (privind îndărăt)*	*[se tordre le cou (en regardant en arrière)]*
tourner la tête à quelqu'un	*a suci capul cuiva, a-i învârti cuiva capul*	*[tordre la tête à qqn, faire tourner la tête à qqn]*

Les expressions françaises telles que *« tourner la tête à quelqu'un »* ou *« se dévisser la tête »* présentent des similitudes avec les métaphores roumaines. Cependant, dans le contexte de *« a suci capul »* et *« a-i învârti capul* », il y a une implication de manipulation ou d'influence, ce qui n'est pas systématiquement observé en français.

La locution « avoir la tête en compote » est une locution française qui désigne une situation où l'on se retrouve avec un visage abîmé, en corrélation avec ce qu'une compote représente, à savoir un aliment à base de fruits hachés ou entiers, cuits dans l'eau ou le sucre. En roumain, cette expression est traduite par *« a avea fața făcută zob ».* Cette expression met en lumière une détérioration physique souvent associée à un combat, un accident grave.

La locution française *« donner sa tête à couper »* est une expression qui traduit l'idée que la personne qui s'y engage est prête à risquer sa vie pour faire la preuve de quelque chose. En roumain, on observe une expression équivalente, bien que la deuxième variante mette l'accent sur une autre partie du corps qui peut être soumise à une épreuve pénible, douloureuse, quoique probablement non létale, comme en français. Cette expression souligne que, dans les deux cas, le processus se déroule impliquant le corps humain et se réfère à deux actions volontaires.

C'est vraiment passionnant de voir comment les langues peuvent exprimer des réalités. En français, on dit *« avoir la tête en quatre »*, et en roumain, *« a-i plesni capul de durere ».* Ces deux expressions montrent que le roumain est plus fort et fait référence à un processus de destruction, celui de l'explosion, tandis que le français nous montre simplement les conséquences du stress sur l'esprit humain, en nous donnant l'image du morcellement, de la division d'un entier. De plus, il est plus aisé de dévoiler le sens de la locution roumaine par rapport à celle française.

Il est indéniable que la culture et le contexte social jouent un rôle déterminant dans l'interprétation des métaphores. Prenons l'exemple de la métaphore roumaine *« a-i sări uşor ţandăra »* (se mettre facilement en colère). Elle met en lumière une instabilité émotionnelle, contrairement à l'expression française *« avoir la tête chaude »*, qui n'est pas si forte.

3.2. MÉTAPHORES D'ORIENTATION

Dans le cadre de cette analyse, il est important de comprendre que ce type de métaphores s'appuie sur des concepts topographiques spécifiques, tels que la position haute, basse, dessous, dessus, intérieure, extérieure, avant, arrière, centrale ou périphérique.

Français	**Roumain**	**Traduction littérale**
baisser la tête	*a-şi pleca capul*	*[baisser sa tête]*
avoir la tête sous l'eau	-	*[être débordé, ne pas s'en sortir financièrement]*
marcher la tête haute	*a merge cu capul sus*	*[marcher la tête haute]*
avoir une idée derrière la tête	*a coace ceva*	*[cuire qch]*
avoir la tête ailleurs	*a avea capul la altceva*	*[avoir la tête à autre chose]*
avoir la tête dans la lune	*a fi visător*	[*être rêveur]*
avoir la tête près du bonnet	*a lua repede foc; a-i sări uşor muştarul*	*[prendre feu vite, lui sauter facilement la moutarde]*

Il est ainsi possible de constater que, dans les langues française et roumaine, ces expressions idiomatiques présentent des similitudes. Cependant, il est important de souligner que « *avoir la tête montée* » et *« a fi pornit împotriva cuiva »* sont des locutions qui véhiculent la même signification par des moyens sémantiques différents. La première suggère un accroissement graduel de l'irritation, tandis que la seconde montre une action intentionnelle envers une certaine personne.

Une analyse attentive du sens de la locution *« avoir une idée derrière la tête »* révèle qu'il s'agit d'une expression qui suggère la présence d'une idée cachée. En revanche, son équivalent roumain, *« a coace ceva »*, semble indiquer davantage le processus de préparation. En français, cette expression implique une vision spatiale, tandis qu'en roumain, elle est associée au domaine culinaire, ce qui met en évidence la notion de préparation, d'étapes.

L'expression « *avoir la tête dans la lune* » est une locution qui annonce la rêverie et l'abstraction, caractérisées par leur éloignement de la réalité. En roumain, l'expression *« a fi visător »* met l'accent sur l'état de la personne, un rêveur s'évadant mentalement, sans référence à un lieu spécifique comme la lune. Cette expression met en lumière un état intérieur de distraction ou d'idéalisme, une absence de concentration sur l'environnement immédiat.

Dans le cas de la locution « avoir la tête près du bonnet », il est intéressant de constater que la proximité physique et immédiate coïncide avec l'irritation instantanée. Les variantes roumaines de cette expression sont pour le moins surprenantes :« a-i sări mușt*a*rul » qui signifie littéralement « lui sauter facilement la moutarde ». En français, on peut citer l'expression analogue « la moutarde lui monte au nez », qui exprime une réaction d'irritation immédiate. Cette dernière fait appel toujours à une partie du située en haut. Par ailleurs, la deuxième variante en roumain, *« prendre feu vite* », ne devrait pas être considérée comme une action délibérée. Elle se distingue de l'action d'*« allumer* », qui est caractérisée par une volonté explicite, tout comme l'état de colère que nous ne désirons pas.

4. Conclusion

Il ressort de ces métaphores qu'elles s'appuient sur une double conceptualisation. D'une part, la tête est vue du point de vue anatomique, d'autre part, elle est perçue comme une entité abstraite pour abriter la pensée, des émotions et de la cognition, notre corps physique est étroitement lié à la manière dont nous construisons nos paroles quotidiennes.

Le roumain et le français partagent une base cognitive commune. Dans les deux langues, le concept de *tête* est abordé de manière similaire : cette partie du corps peut être perçue comme un contenant ou un objet fragile. En français, il existe un certain nombre locutions imagées souvent employées pour décrire des états émotionnels ou psychologiques. Des variations lexicales entre les deux langues sont à signaler. En roumain, bien que des équivalences existent, il a été observé que certaines formulations peuvent ne pas avoir la même résonance figurée. En outre, certaines locutions sont plus expressives en roumain, comme « *fouiller dans sa tête* », qui se traduit par « *a-și stoarce creierii/mintea* ». Ces métaphores, qui sont le fruit d'une réflexion

cognitive et culturelle, sont un terrain d'étude des plus fascinants. Elles nous offrent une clé indispensable pour comprendre non seulement le langage, mais aussi la manière dont les individus conceptualisent la réalité.

Bibliographie

Allègre, C. 1995. *La défaite de Platon : La science du 20e siècle*. Paris : Arthème Fayard.

Aristote. 1858. *Poétique*. Traduite en Français et Accompagnée de notes perpétuelles par J. Barthélemy Saint-Hilaire. Paris : A. Durand.

Arnheim, R. 1969. *Visual Thinking*. Berkeley/ Los Angeles/ London : University of California Press.

Avădanei, Ș. 1994. *La început a fost metafora*. Iași : Editura Virginia.

Dingemanse, M. 2006. *The Body in Yorùbá: A Linguistic Study* (Master's thesis). Leiden University.

Dingemanse, M. 2009. 'The selective advantage of body-part terms'. *Journal of Pragmatics,* 41(10), 2130-2136. https://doi.org/[ajouter DOI si disponible].

Fontanier, P. 1977. *Figurile limbajului*. Traducere, prefață și note de Antonia Constantinescu. București : Editura Univers.

Fontanier, P. 1977. *Les figures du discours*. Paris : Flammarion.

Gherasim, A. 2014. „Metafore conceptuale derivate din termeni anatomici (Perspective didactice pentru studenții străini)". *Limba Română*, 24(4), 160-167.

Gibbs, R. W., Jr. 2017. *Metaphor Wars: Conceptual Metaphors in Human Life*. Cambridge : Cambridge University Press.

Hermans, A. (1989). « La définition des termes scientifiques ». *Journal des traducteurs*, 34(3), 529-532. https://doi.org/10.7202/003064ar

Kövecses, Z. 2010. *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford : Oxford University Press.

Lakoff, G., & Johnson, M. 1980. *Metaphors We Live By*. Chicago : University of Chicago Press.

Lakoff, G., & Turner, M. 1989. *More than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago : University of Chicago Press.

Lamiroy, B. 1987. « Les verbes de mouvement : emplois figurés et extensions métaphoriques ». *Langue française*, 76, 41-58.

Langacker, R. W. 2013. *Essentials of Cognitive Grammar*. Oxford : Oxford University Press.

Mejri, S. 2018. « La phraséologie : cotexte, contexte et contenus culturels ». *Lublin Studies in Modern Languages and Literature*, 42(4), 11-38.

Müller, C. 2008. *Metaphors Dead and Alive, Sleeping and Waking: A Dynamic View*. Chicago, IL : University of Chicago Press.
Petrak, M., & Pavelin Lešić, M. 2022. *Tête-à-tête phraséologique : Étude des expressions idiomatiques françaises et croates impliquant des noms de parties du corps*. Zagreb : Institut de la langue croate et de la linguistique.
Richards, I. A. 1965. *The Philosophy of Rhetoric*. Oxford : Oxford University Press.
Ricoeur, P. 1975. *La métaphore vive*. Paris : Éditions du Seuil.
Sinclair, J. 1991. *Corpus, Concordance and Collocation*. Oxford : Oxford University Press.
Trantescu, A. 2007. *Conceptualizări metaforice și metonimice în construcțiile idiomatice din limbile engleză și română.* Craiova : Editura Universitaria.

REȚEAUA SOCIALĂ REDDIT ȘI LIMBAJUL TINERILOR – PERSPECTIVE SOCIOLINGVISTICE, PSIHOLINGVISTICE ȘI ANTROPOLINGVISTICE

Cristina-Mihaela BAIDAN
Universitatea din Craiova
E-mail: baidan.cristina.j9z@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.he60hv14

Abstract:

It is challenging to determine the gender of Reddit users because, when reviewing the platform, it is easy to see that users do not usually reveal such personal information as gender. If we take a look at the popular subreddits, one will assume that men are more active on topics related to technology, gaming, finance and investing, cars, fitness and nutrition, humour and memes. In turn, women fall along the broad lines of social networks in terms of favorite topics, as follows: fashion and beauty, relationships, education, career, identity and feminism. There are some general patterns to be observed regarding online discourse styles on the Reddit platform, CasualRo section, according to some criteria we suggest: length and structure of posts, tone and expression of emotions, personal experiences vs. facts, humour. On Reddit, politeness implies respect for community rules, use of civilized language – whereas impoliteness can consist of disrespect for the rules, personal attacks, insults, spam, downvotes or flaming.

Keywords: *discourse*, *gender*, *Reddit*, *style*, *variation*.

1. Introducere

Intenția noastră este să descriem limbajul tinerilor utilizatori ai platformei Reddit România (secțiunea CasualRo), analizând din punct de vedere sociolingivstic, psiholingvistic și antropolingvistic, așa cum reiese și din titlu, o serie de discursuri online, sub forma unor postări pe acest site de tip forum, cu scopul de a ilustra o serie de variații surprinse în limbajul utilizat pe platformă și impactul ei în elaborarea discursului.

Vom face referire la variația diegetică, în funcție de subiectele abordate, stiluri de limbă, gradul de politețe/impolitețe a comentariilor sau de referința la sine a autorului postării, cu aplicabilitate pe tipul de discurs specific platformei Reddit.

Ca instrument pentru colectarea corpus-ului ilustrativ al demersului nostru am folosit chestionarul, care a jucat un rol important, mai ales din punct de vedere sociometric.

Ipoteza de cercetare pe care se bazează demersul de față este aceea că femeile și bărbații au stiluri diferite de limbă pe rețelele sociale, luând în considerare tipul de discurs, subiectele, nivelul de politețe/impolitețe, gradul de autodezvăluire, rezultând în impactul asupra elaborării discursului în cadrul comunicării mediate de calculator.

2. Variația de gen și impactul ei asupra discursului specific platformei Reddit

Determinarea genului utilizatorilor Reddit reprezintă o provocare, deoarece, la o simplă privire asupra platformei, se poate observa cu ușurință că, de regulă, utilizatorii nu își dezvăluie informații atât de personale, cum ar fi genul. Ar putea fi luată în considerare analiza unor factori care să ofere indicii, dar nu există o garanție asupra veridicității datelor:

- Analiza numelui de utilizator (ID-ul), unele putând include nume sau termeni care să conțină elemente revelatoare de gen (cum ar fi pronume personale);
- Informația conținută în setările profilului, aceasta putând fi redată de fotografii de profil, care pot sugera genul, sau de descrierea biografică – dacă utilizatorul a decis să o completeze cu date, pronume sau alte detalii din care se poate deduce genul;
- Referința la sine a utilizatorului, prin folosirea pronumelui personal, a substantivelor sau a adjectivelor;
- Contextul – în timpul unor discuții, utilizatorii înșiși pot oferi indicii care duc la identificarea genului, de exemplu, atunci când împărtășesc experiențe personale;
- Menționarea explicită a genului, într-o postare, comentariu sau replică, poate chiar într-o discuție despre gen;
- Subiecte și teme preferate, asociate în mod stereotipic unui gen sau altuia;
- Stilul (cea mai speculativă variabilă, cu un grad mare de nesiguranță).

Considerăm că, practic, niciuna dintre căile menționate nu oferă certitudini, date sau concluzii clare, pe care să se poată baza cercetarea; astfel, o limită a investigării o constituie lipsa certitudinii în legătură cu datele oferite de utilizatori; ei pot, în mod deliberat, da despre sine informații false, parțial sau total, tocmai pentru ca nimeni din publicul cititor să nu știe în mod sigur identitatea de gen a persoanei.

Din considerente etice, este important să se respecte anonimitatea și confidențialitatea datelor utilizatorilor Reddit și ai oricărei rețele de socializare; tentativele de identificare a genului nu trebuie să fie invazive, să încalce regulamentele comunității sau politica GPDR.

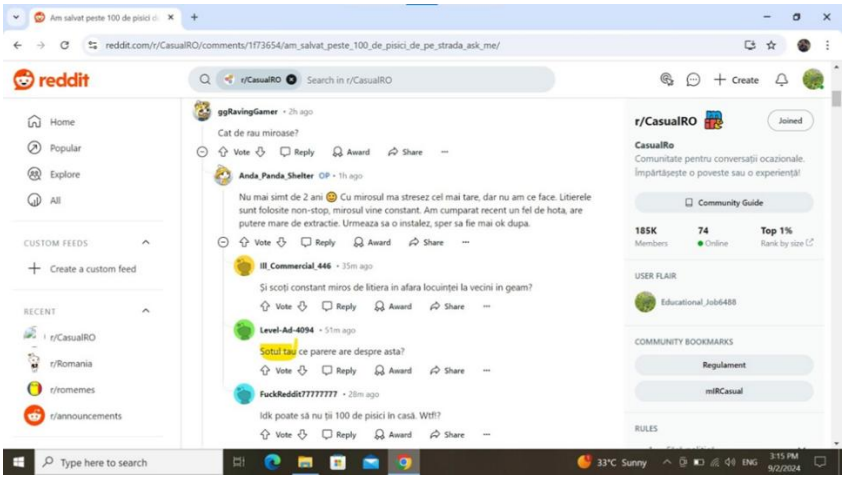

Figura 1. Deducerea genului unui utilizator din referințele altor participanți la conversație

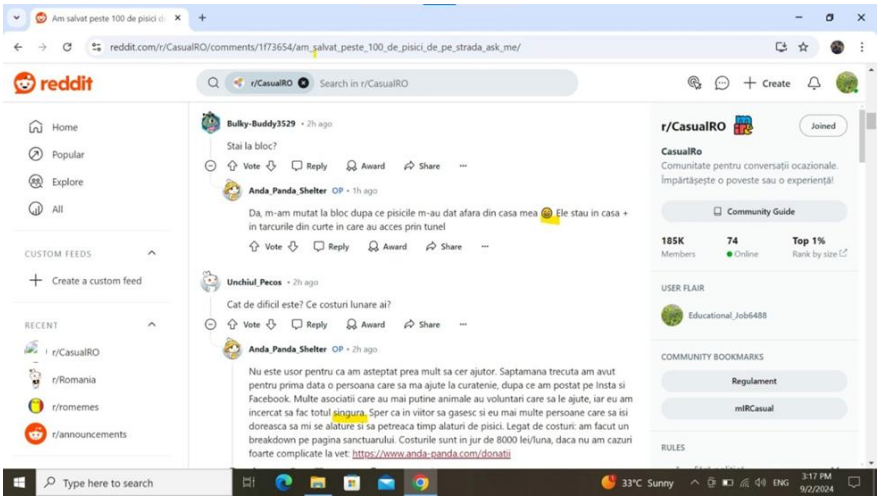

Figura 2. Deducerea genului unui utilizator prin referința la sine

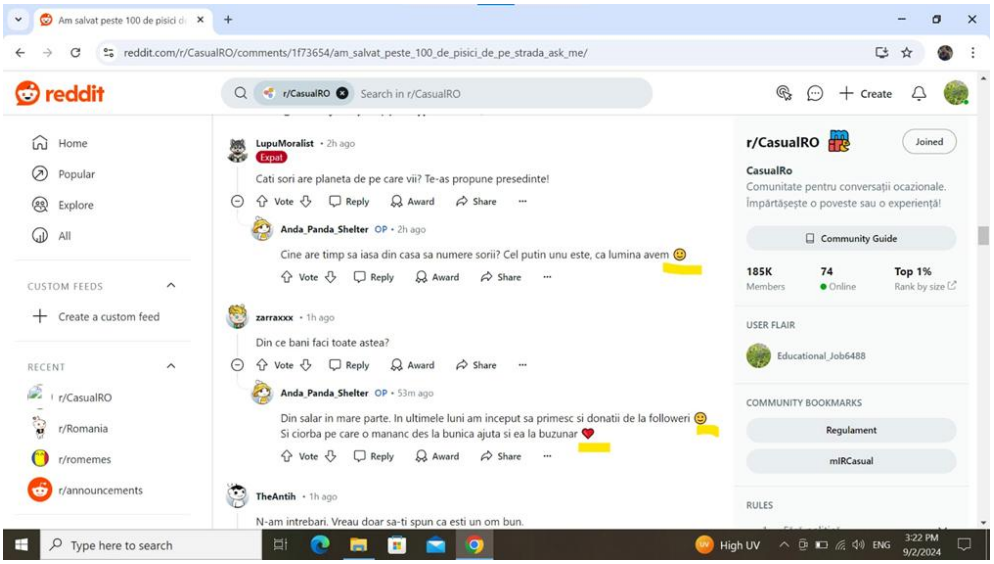

Figura 3. Deducerea genului unui utilizator din gradul de utilizare a emoticoanelor

2.1. Topic (preferințele utilizatorilor)

Platforma Reddit are avantajul de a dispune de un filtru eficient de căutare a subiectelor de interes, precum și de un sistem de „votare" a subreddit-urilor, care le asigură popularitatea în rândul utilizatorilor rețelei. Dacă aruncăm o privire asupra subreddit-urilor populare, vom presupune (întrucât, după cum am precizat mai sus, este dificil de identificat genul participanților la discuții) că bărbații sunt mai activi pe subiecte privind:

- tehnologia, gaming-ul – subreddit-uri populare: *r/technology, r/gaming*;
- finanțe și investiții – *r/personalfinance, r/cryptocurrency*;
- automobile – *r/cars, r/mechanicadvice*;
- fitness și nutriție – *r/fitness, r/bodybuilding*;
- umor și meme – *r/memes*.

La rândul lor, femeile se încadrează în liniile mari ale rețelelor sociale în ceea ce privește subiectele preferate, după cum urmează:

- modă și frumusețe – *r/femalefashionadvice, r/makeupaddiction*;
- relații de cuplu, familie: *r/relationships, r/weddingplanning*;
- educație, carieră: *r/learnprogramming, r/careerguidance*;
- identitate și feminism: *r/AskWomen, r/Feminism*.

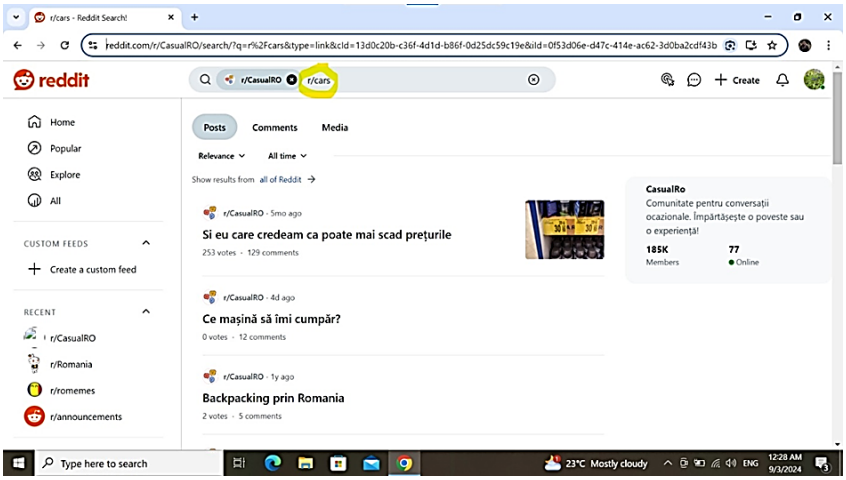

Figura 4. Tip de subreddit preferat de utilizatorii bărbați-cars

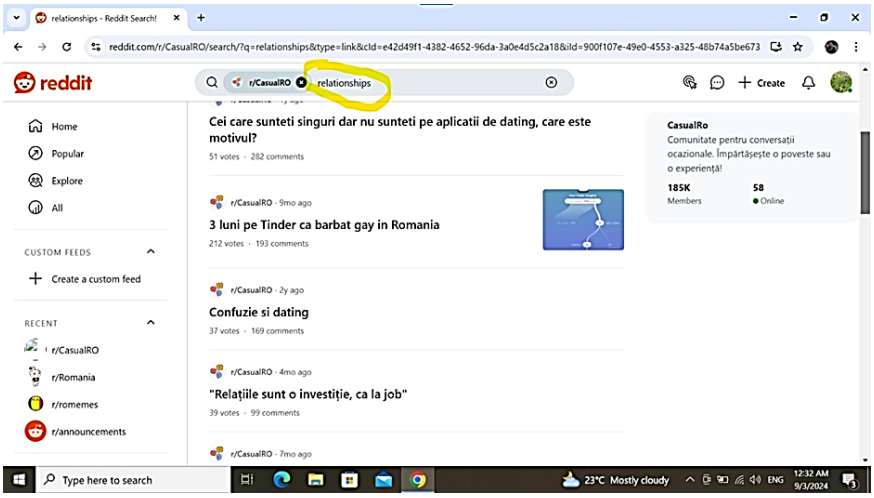

Figura 5. Tip de subreddit preferat de utilizatori femei – relationships

2.2. Stiluri ale limbii în cadrul postărilor

Există câteva tendințe generale observabile privind stilurile de discurs online pe platforma Reddit, secțiunea CasualRo, conform unor criterii pe care le propunem:

- Lungimea și structura mesajelor: femeile pot avea tendința să scrie mesaje mai lungi și mai detaliate, punând întrebări, manifestând o deschidere mai mare, pe când bărbații dau răspunsuri mai scurte și la obiect;
- Tonul și exprimarea emoțiilor: femeile pot folosi mai multe expresii emoționale, cu folosirea mai multor emoticoane, în timp ce bărbații pot avea conversații cu un caracter pragmatic, la obiect, mai puțin axate pe emoții și pe un ton direct;

- Experiențe personale vs. fapte: femeile sunt mai atrase de dialoguri și relații interpersonale, pe când bărbații se orientează cu precădere spre discutarea faptelor, a evenimentelor;
- Umorul: femeile au, de regulă, un umor mai subtil, uneori cu o doză de ironie sau autoironie, iar bărbații pot folosi un umor direct, câteodată sarcastic.

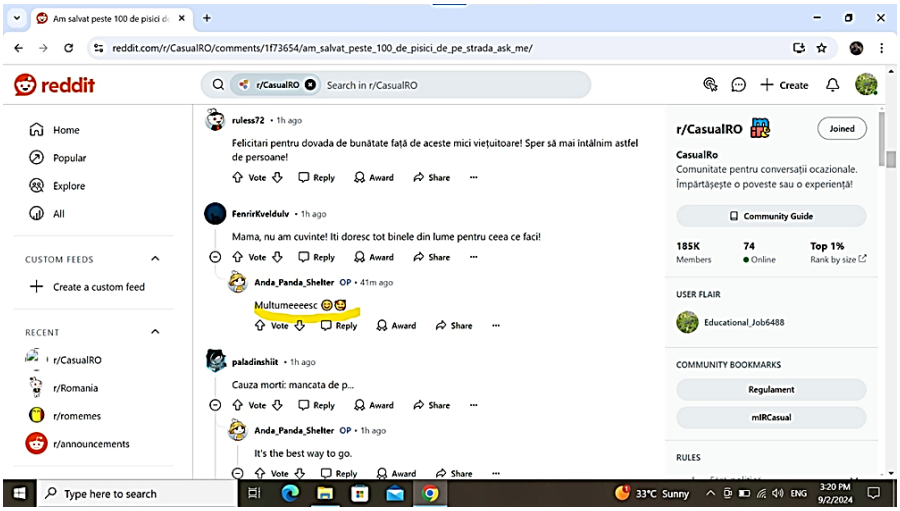

Figura 6. Stil feminin de utilizare a limbii în cadrul unei postări pe Reddit. Se observă alungirea vocalei „e”, precum și folosirea a două emoticoane într-o postare scurtă.

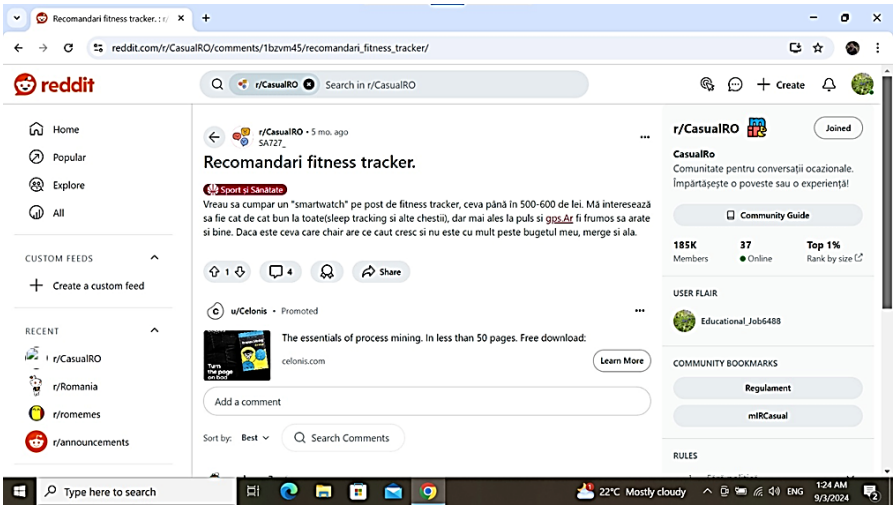

Figura 7. Stil masculin de utilizare a limbii în cadrul unei postări pe Reddit. Se observă mesajele la obiect, lungimea frazelor, precum și caracterul pragmatic.

2.3. Politețe/ impolitețe

În rețeaua Reddit, politețea implică respectarea regulilor comunitare, folosirea unui limbaj civilizat; în plus, se acordă voturi pentru comentarii sau subiecte de apreciat, eventualii trolli sunt ignorați și nu „hrăniți”. La rândul său, impolitețea poate consta în nerespectarea regulamentului, atacuri personale, insulte, spam, votul negativ abuziv (*downvote*) pentru a penaliza o persoană, *flaming*-ul.

Regulamentul secțiuniii CasualRo este unul simplu și clar formulat, după cum se poate citi mai jos:

Bun venit pe r/CasualRo

Ne dorim să devenim acompaniamentul perfect lângă o cafeluță.

Reguli

1. Fără politică

Nicio mențiune a evenimentelor politice, a politicienilor sau a discuțiilor politice generale, indiferent de context sau intenție. Acesta este un spațiu pentru conversații ocazionale. Politica polarizează toate conversațiile.

Fără evenimente curente serioase, știri, conspirații sau subiecte care pot genera polemici.

2. Nu atacați alți utilizatori.

Agresivitatea și ostilitatea nu sunt binevenite. Insultele și hărțuirea altor utilizatori vor duce la expulzare.

3. Nu tolerăm discriminarea, intoleranța sau promovarea violenței de orice fel.

Orice discriminare (rasistă, sexistă, xenofobă, homofobă etc.) va fi eliminată. De asemenea, nu sunt permise dezumanizarea, exaltarea dictaturii, apologia nazismului sau discursul de ură.

4. Discuții captivante

Ne dorim cu adevărat conținut distractiv, interesant, nou, captivant, care să stârnească discuții.

Chestionarele și alte întrebări/cereri se pot face pe thread-ul cu discuții.

Memes sau materiale luate de pe alte rețele sociale pot fi înlăturate.

Nu suntem o comunitate pentru sfaturi financiare, legale, administrative sau medicale.

Nu acceptăm postări ce se pot rezolva apelând serviciul relații cu clienții.

Dacă răspunsul se găsește căutând pe net, nu posta.

Fără shitposting.

5. Doar conținut românesc

Suntem un subreddit axat pe România și căutăm exclusiv conținut referitor la România.

6. Fără promovare

Proiecte personale, non-profit, pot fi tolerate dacă vin din partea unor membri activi în comunitate.

Pentru promovare vezi Reddit for Business.

Ne rezervăm dreptul de a înlătură conținut pe care nu îl considerăm adecvat comunității; nu este ceva personal.

Dacă vezi conținut care încalcă regulile te rog să dai report.

Pentru orice întrebare sau sugestie trimite un mesaj moderatorilor.

Sursa: *https://www.reddit.com/r/CasualRO/wiki/regulament/*

2.4. Referința la sine a autorului postării

Tehnic vorbind, utilizatorii platformei Reddit folosesc anumite metode de a face referire la sine, fie punând link direct către o postare sau replică anterioară (practic o autocitare pentru a susține un argument, a întări o idee), fie nepunând link-ul, dar menționând ideea, fie făcând trimiteri la activitatea generală pe acea platformă/secțiune/subiect.

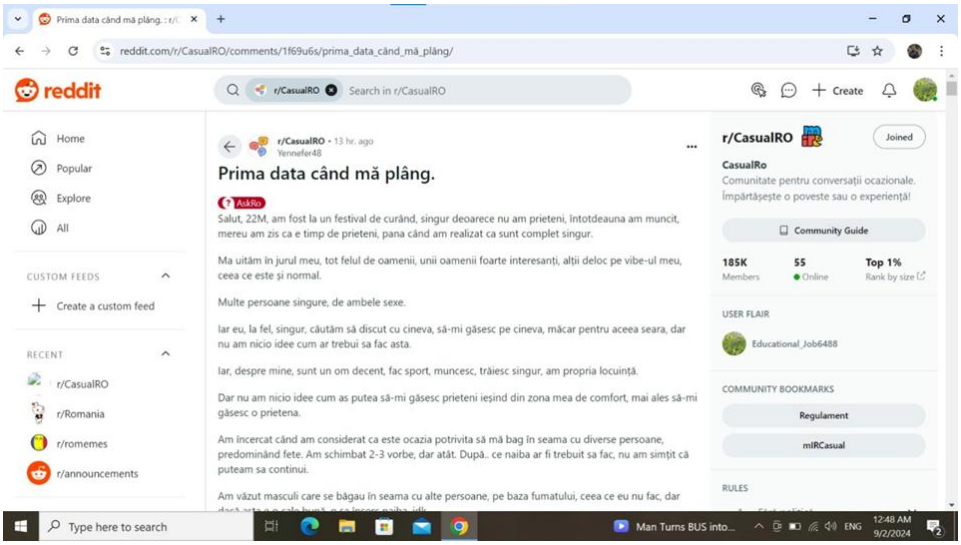

Figura 8. Referința la sine prin utilizarea repetată a adjectivelui „singur”.

3. Chestionarul sociometric aplicat – limite și provocări

Fiind aplicat online, în Google Forms, chestionarul a permis colectarea de date de la participanți localizați în diverse zone geografice; nu a ridicat probleme de introducere a informațiilor, deoarece acestea sunt transferate direct în baza de date în urma completării, fiind eliminată eroarea de introducere a analistului.

Au fost specificate scopul colectării datelor, modul în care vor fi utilizate ele, anonimitatea respondenților, modalitatea în care rezultatele vor fi diseminate la finalizarea studiului.

Posibile erori de măsurare în colectarea datelor relaționale: raportarea falsă a datelor de către unii respondenți sau introducerea greșită a datelor în baza de date.

Provocările de care ne-am lovit în aplicarea chestionarului constau, în primul rând, în lipsa de interes a respondenților de pe platforma Reddit (CasualRo) de a completa chestionarul; există o secțiune dedicată sondajelor, de fapt un *thread* actualizat lunar, intitulat *Toți pentru unu – August*, de exemplu, în care sunt stocate întrebările și chestionarele. Am remarcat faptul că utilizatorii răspund la întrebările deschise, dar evită chestionarele. Inițial, sondajul nostru a fost orientat strict pe segmentul internauților care utilizează această secțiune, dar, observând că nu există răspunsuri, l-am reformulat, lărgind semnificativ eșantionul respondenților. Practic, a fost modificat tipul de public căruia este adresat.

4. Concluzii

Principalele obiective ale studiului nostru fiind reprezentate de definirea unor concepte fundamentale necesare comunicării, pornind de la variație, cu precădere cea de gen, apoi de aplicabilitatea acestora pe corpus, s-a formulat ipoteza diferenței de stil de comunicare femei – bărbați pe rețele sociale, segmentul ales fiind platforma Reddit (secțiunea CasualRo), ținând cont de variabilele politețe, impolitețe, tip de subiecte abordate, referința la sine a autorului.

Rezultatele cercetării noastre pot fi redate în mod statistic, cu referire la grupa predominantă, după cum urmează: 40 % dintre respondenți sunt tineri, cu vârste între 20 și 25 de ani; femeile sunt majoritare, în proporție de 56 %, 96 % locuiesc în mediul urban, 56 % provin din zona de sud a țării, 40 % sunt absolvenți de facultate (licență). Interesant este faptul că predomină absolvenții de studii din domeniul real, au un nivel avansat de cunoaștere a limbii engleze, preferă anonimitatea pe rețelele sociale, 84 % au folosit telefonul mobil pentru a completa chestionarul, o mare diversitate se întâlnește la abordarea subiectelor preferate, folosirea numărului de emoticoane în cadrul unui mesaj este echilibrată, 40 % folosesc un emoji, 40 % – două; cu toate că cei mai mulți respondenți afirmă că preferă să își ascundă datele reale, utilizează avataruri care sugerează genul (80 %). Un alt fapt care atrage atenția este acela că 76 % consideră că în mediul online al rețelelor (deci controlat) predomină politețea.

Elementele-surpriză generate de aplicarea acestui instrument constau în: lipsa de interes a utilizatorilor Reddit în ceea ce privește completarea chestionarului și popularitatea scăzută a platformei Reddit în rândul tinerilor respondenți, comparativ cu alte rețele.

Ca atare, în demersul nostru viitor, vom lua în considerare alte instrumente ale metodei de cercetare pentru a obține informații valoroase, cantitative și calitative despre tineri și limbajul lor pe rețelele de socializare.

Cu toate limitele, abordarea din perspective sociolingivstice, psiholingvistice și de antropologie lingvistică a acestui gen de limbaj pe Reddit constituie o provocare plăcută, iar studiul de față va fi util în cercetarea noastră ulterioară, când vom aprofunda analiza corpusului.

Bibliografie

Baker, Paul. 2023. *Using Corpora in Discourse Analysis* (second edition). London: Bloomsbury Academic.

Herring, Susan C.; Stoerger, Sharon. 2014. 'Gender and (A)nonymity in Computer-Mediated Communication', în *The Handbook of Language, Gender and Sexuality*. New Jersey: John Wiley & Sons [disponibil online la adresa https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9781118584248.ch29].

Olariu, Florin Teodor. 2017. *Variație și varietăți în limba română. Studii de dialectologie și sociolingvistică*. Iași: Ed. Institutul European.

Stipiuc, Andrei Sebastian. 2016. *Cum scriem pe Facebook. Limba textelor produse de utilizatorii români ai rețelei sociale*. Iași: Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza".

Dicționare

Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana (coord.). 2023. *Dicționar de pragmatică și de analiză a discursului (DPAD).* Iași. Ed. Institutul European.

Resurse electronice

https://www.reddit.com/r/CasualRO/comments/1ehfphp/to%C8%9Bi_pentru_unu_august/ [accesat august 2024.

https://www.researchgate.net/publication/356962824_Schimbari_si_conventii_lingvistice_in_netspeak [accesat la: 29.08.2024].

http://www.ub-filosofie.ro/~stefanov/oldsite/study/phlang/lectureongrice.html [accesat la 01.09.2024].

DE LA IUBIREA ADOLESCENTINĂ LA TRAGISMUL EXISTENȚEI. O CĂLĂTORIE PRIN TEMELE LIRICII STĂNESCIENE

Mihaela-Bianca BANCĂ
Universitatea din Craiova
E-mail: banca.mihaela.i3z@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.mbxdmb49

Abstract:

Nichita Stănescu's poetry addresses the classic themes of universal lyricism: childhood, love, war, time, death, the condition of the poet and of poetry. An interesting observation is related to their succession in his work. The themes he explores follow the poet's biography – aligning chronologically with the major events of his life: childhood with its games and innocence, the traces of the war witnessed by little Nini, adolescence and youth with their enthusiasm, energy and overflowing vitality, love in its purest form, maturity and its inclination toward meditation and the awareness of the end.

Love in Stănescu's poetry is not just a feeling, but a force capable of influencing the Universe. Time appears as a relative dimension, initially imperceptible and insignificant, later a sign of the fragility of life. The condition of the poet and of poetry explored in numerous poetic art pieces reveals the poet's obsessive concern for the definition and meaning of poetry. Through all the themes he explored, Nichita Stănescu transforms poetry into a space of searching, self-discovery, and understanding the world at a deep level where the word itself becomes material.

Keywords: *death*, *poetry*, *love*, *lyrical themes*, *time*.

1. Introducere

Am utilizat termenul „călătorie” în titlul acestui articol tocmai pentru a întări ideea de drum, voiaj care implică parcurgerea unor etape graduale, evoluția, dezvoltarea, dar nu neapărat planificarea, stabilirea traseului și a punctului de destinație. Poezia lui Nichita Stănescu urmează parcursul firesc al unei existențe abordând toți pașii pe care aceasta îi implică. Așadar, în această incursiune lirică, cititorul va întâlni copilăria cu jocurile și exuberanța ei, animate de o imaginație vie, neîntinată, dar va fi și martor al ororilor războiului care bruiază, produc interferențe undelor luminoase ale celei mai fericite perioade ale vieții. Apoi va cunoaște iubirea în forma ei pură, absolută, trăită cu intensitate și dăruire, lipsită de egoism, orgolii și trădare. După o

etapă încărcată cu optimism și energie care propulsează eul pe culmile cunoașterii, după ce acest Adam cu abilități de Demiurg gustă din Pomul Cunoașterii, cititorul surprinde latura meditativă a acestuia. Timpul nu mai are valoare constantă, ci este perceput ca mărime variabilă, nu mai stă pe loc, ci începe să curgă ireversibil către un sfârșit. Concomitent cu perceperea tragismului trecerii timpului, apare și amenințarea morții – care determină eul să caute soluții, să își manifeste dorința ardentă de a opri destinul.

Toate aceste etape urmăresc, de fapt, experiențele din viața poetului, perioadele vârstei cu trăsăturile lor reprezentative pentru evoluția individului. Nichita Stănescu își pune viața în poezie, iar poezia este viața lui. De aceea, Ion Cocora spunea că el „a fost deopotrivă cel care zidește și cel care se zidește" (Corbu 2008: 172). În sprijinul acestei afirmații, este chiar declarația poetului despre inventarea hemografiei, scrierea cu sine. Cu toate acestea, există și păreri contrare, precum cea exprimată de criticul Alexandru Ștefănescu[1]. Acesta consideră că nu e nimic biografic în poezia lui Nichita Stănescu. Pe de altă parte, Aurelian Titu Dumitrescu observa unicitatea operei stănesciene și faptul că ea reflectă omul care a scris-o. În acest sens, el afirma: „Nichita omul seamănă până la identificare cu opera" (Stănescu, Dumitrescu 1985: 221). Aceeași convingere o împărtășește și C. Braga, care observă că portretul omului coincide cu portretul eului creator, bibliografia fiind revelatorie pentru operă (Braga 1993: 28).

Trebuie precizat că poezia stănesciană abordează teme care fac parte din categoria marilor teme lirice universale și că numărul acestora nu este unul impresionant. Ceea ce impresionează este modul în care temele lirice contribuie la unitatea operei stănesciene, la organizarea acesteia și la construirea unei lumi vizionare. Acestea sunt: copilăria, iubirea, timpul, moartea, condiția poetului și a poeziei și vor fi detaliate în cele ce urmează.

2. Copilăria

Copilăria este o temă care apare frecvent în literatura universală și pe care o abordează și N. Stănescu în poezia sa. Ea este descrisă ca o perioadă a inocenței, a bucuriei, a fanteziei și magiei, iar lumea ei este un „univers paradisiac atemporal" (ibidem: 51), căci timpul nu există acum, amenințarea

[1] În lucrarea sa, *Introducere în opera lui Nichita Stănescu*, criticul afirmă că poetul „și-a trăit, în fiecare moment, toate vârstele sau, în orice caz, și le-a trăit în altă ordine decât cea cronologică" (pag. 49). Este o idee cu care nu sunt de acord, deoarece este evidentă derularea cronologică a etapelor vieții și sincronizarea lor în poezia stănesciană. De exemplu, copilăria și războiul apar în volumele de debut, iar moartea apare preponderent și apăsător în volumele de final. În volumele de început, moartea apare ca un ceva ce va să vină, sau ceva care îi afectează pe alții, nu pe eul liric, protagonistul principal al universului prezentat.

curgerii lui va apărea mai târziu, la contactul cu cunoașterea. Copilăria este asociată cu aventura și jocul ca mijloace de cunoaștere a universului. Cum spuneam, există o corelare între etapele vieții poetului și poezia sa (o sincronizare a perioadelor și caracteristicilor acestora cu temele și motivele lirice abordate), copilăria se regăsește în poeziile stănesciene din volumele timpurii. Cu evidente și intenționate influențe eminesciene, copilăria percepe universul ca melanj al elementelor naturale, reale cu imaginația: „pe când rătăceam prin codrii seculari/ socotind trunchiul stejarului a fi/ coloană din grădinile suspendate" (Stănescu 2013: 49). Personificarea obiectelor neînsuflețite, trăsătură specifică perioadei copilăriei, este prezentă și ea în poezie: „cum era-n copilărie:/ luna are nas și gură/ și sprâncene și bărbie" (ibidem: 67).

Copilăria reprezintă o perioadă fără griji, a liniștii și a păcii, un timp care trezește sentimente nostalgice: „Nu va mai fi/ nu poate să mai fie/ ca în nopțile copilăriei, seara/ când alunecam în somn/ ca o pirogă ascuțită... " (ibidem: 53).

În alte cazuri, perioada fericită este doar sugerată prin elemente specifice jocurilor copilărești. Astfel sunt prezente lassoul și Pieile Roșii din filmele care au însuflețit jocurile copilăriei: „Ah, din fugă săream sub arțar,/ smulgându-i o frunză cu dinții!/ (Pieile Roșii, pe sub arțar,/ goneau, arătându-și toți dinții!)/ Iată lassoul, mâna, atentă,/ ochește bizonul de aer... " (ibidem: 44).

Tot indirect, vremea inocenței apare și prin evocarea imaginii unor preparate culinare din copilărie, a figurii mamei și a mirosurilor de demult: „Era un soare de pe vremea covrigilor cu susan [...] mirosea aromitor ca șorțul mamei (ibidem: 66).

Ecourile copilăriei răzbat însă și în poezia de mai târziu, sugerând coexistența unui eu inocent și a unui eu contaminat, care a luat contact cu cunoașterea: „Am căzut în propria mea inimă de copil/ la fel cum se prăbușește-n iarnă un cal" (ibidem: 91).

Așadar, copilăria nu este doar o amintire a unei etape de mult trecute, ci este o perspectivă a realității, o modalitate de a privi lumea. Adultul Nichita nu a renunțat niciodată la copilărie, mulți dintre prieteni și cunoscuți observându-i latura jucăușă, inocentă manifestându-se adesea. Iată cum îl caracteriza M. Sorescu: „Aveai în față un copil mare, mofturos și mofluz uneori, inteligent și dibaci în a-și regiza tragerile în metaforă" (Simion 1993: 140).

3. Războiul

Deși este o etapă a fericirii, a liniștii, evocarea copilăriei în poezia lui Nichita Stănescu este umbrită de fumul negru, ucigător al războiului. Martor al ororilor conflagrației mondiale, poetul percepe copilăria ca pe un timp care

nu curge, dar în a cărui neclintire se simte primejdia morții: „Războiul înfigea-n câmpie/ săgeata trupurilor rupte” (Stănescu 2013: 47).

Micul Nini a copilărit în perioada în care omenirea a fost greu încercată de derularea celui de-Al Doilea Război Mondial, astfel că între 6 și 12 ani, el a văzut case distruse de bombardamente, soldați răniți, trupuri sfârtecate de explozii. Un tablou șocant se găsește în poezia *Joc cu avioane*, în care este corelată imaginea candidă a jocului cu avioane din copilărie cu imaginea distrugerii provocate de avioanele adevărate, cele folosite în război: „Era un joc rotund de avioane [...] După-aceea a pierit casa vecinului/ și casa din colț/și casa de-alături...” (ibidem: 44). Trecerea de la jocul inocent de copii la peisajul caselor distruse șochează cititorul și îi induce aceeași stare de traumă pe care micul Nini a experimentat-o la vederea dezastrului provocat de război în orașul său. Trauma războiului și-a pus amprenta asupra copilului Nichita și răbufnește în lirica timpurie prin percepții și senzații vizuale și auditive: „Ți-aduci aminte cum trecură prin tine/ cizmele brune, cizmele haine,/ și ochiul tău, speriat, printre case/ și neîmplinitele tale oase,/ urcând cu mâinile subțiri și cu genunchii/ ruinele nopții, pe muchii” (ibidem: 45). Imaginea ochiului înfricoșat, a cizmelor brune ale soldaților, sunetele războiului nefamiliare copilului fără de griji și necunoscător al suferinței apar ca *flash*-uri de memorie perturbând liniștea lumii de poveste. Uneori, copilul care de abia prinsese puteri, asemănat cu un fluture care tocmai a ieșit din crisalidă, este martorul unor imagini apocaliptice: „Ce căutai, copile, – acolo,/ cu mâinile prelungi și umeri ascuțiți,/ pe care-aripile abia de se uscară,/ fulgi negri, balansându-se în seară./ Un orizont urlând și nevăzut/ zvârlindu-și limbile și antracitul,/ întruna mă târa prin șirul mut,/ aproape gol alunecându-mi trupul./ Ardea orașu-n depărtări de fum,/ ardea sub avioane rugu-i rece” (ibidem: 45).

Frica simțită în perioada războiului devine recurentă și este simțită în vis chiar și la o distanță mare de timp după terminarea conflagrației. Astfel că în volumul *Alfa* (1967) apar din nou elemente specifice confruntărilor armate, precum căștile soldaților și trupurile amputate: „Aduceți căștile vechi rămase din război,/ aduceți-i pe toți cărora le lipsește un ochi,/ sau în loc de brat au un loc liber,/ care poate fi umplut” (ibidem: 136).

Războiul este văzut de C. Braga ca *o ruptură*[2], o traumă care aduce cu sine reprimarea sentimentelor. Este clar că războiul a avut efectul unui cataclism în armonia copilăriei ce separă amintirile poetului, dar și modul în care percepe lumea. Până să cunoască războiul, lumea era percepută ca

[2] Criticul consideră că războiul a determinat o separare în două a vieții de până atunci a poetului, demarcând copilăria de adolescență. El aseamănă experiența războiului trăită de copilul Nichita cu cea a „smulgerii forțate din Eden” (p. 53).

armonioasă, liniștită, fericită, iar la izbucnirea ostilităților sângeroase, percepția asupra lumii se schimbă, universul devine „un labirint anxios” (Braga 2011: 165). Este văzută într-o lumină nouă, negativă: imperfectă, tragică, dureroasă. Acesta este primul contact cu moartea, dar, văzută prin ochii unui copil, aceasta nu este o amenințare la adresa sa. Eul liric este, deocamdată, doar un martor al spectacolului morții – moartea altora – neînțeles și depărtat.

4. Iubirea

Este tema predominantă a volumelor din prima etapă lirică stănesciană, așa cum este ea recunoscută de majoritatea criticilor. *Sensul iubirii* și *O viziune a sentimentelor* aduc în centrul atenției cititorului un eu liric adolescentin, entuziast, energic. Precum Făt-Frumos din basmele copilăriei, eul poetic este înfățișat „pe-un armăsar alb” (Stănescu 2013: 43), întâmpinând venirea dimineții și apariția soarelui (începutul zilei coincide cu începutul vieții, soarele fiind simbolul energiei, al bucuriei și al optimismului). Acestea sugerează faptul că el se află la începutul vieții, în perioada de avânt a adolescenței, a vieții fără griji, debordând de vitalitate și optimism. Cu „râsul de băiețandru” (ibidem: 44), trece impasiv, „căscăund” (ibidem: 44) prin universul ce i se deschide în jur.

Universul este construit prin intermediul a două concepte, Eros și Logos, care nu se exclud, ci se întrepătrund, fuzionează și chiar se confundă unul cu celălalt.

Iubirea nu înseamnă suferință, tragism, trădare, așteptare, incertitudine, ci vitalitate, zbor, dans, plutire. Iubirea la Nichita Stănescu nu este asociată cu elemente sau stări negative, așa cum ne-a obișnuit M. Eminescu, de exemplu. Dimpotrivă, ea este sursa energiei și a cunoașterii, este o forță care modelează universul. Cel mult, apare „tristețea absentării” (Morărescu 2003: 38), sentimentul fricii că iubita nu va mai apărea: „Mă tem că n-am să te mai văd, uneori” (Stănescu 2013: 71).

Obiectul iubirii, femeia, nu este erotizată așa cum cititorul este obișnuit să observe în poezia de până atunci. Ea nu este individualizată, nu este portretizată fizic conform canoanelor lirice tradiționale, ci este abstractizată. Ea este esența feminității, este ideea de femeie, un concept care vizează starea ideală și imaterială.

Imaginea femeii este construită din repere precum: „zveltă și fragedă, suavă ca trestia de baltă, ametitoarele gene” (ibidem: 51), „ochii tăi căprui” (ibidem: 52), „pletele sălbăticite printre cărți” (ibidem: 53) (sugerând femeia cultă, cu preocupări intelectuale), părul „mai decolorat de soare” (ibidem: 65), „atât de copilăroasă (*ibidem*: 71) (sugerând inocență și voioșie), „femeie

visătoare, femeie gingașă" (ibidem: 70), „Lorelei" (trimitere la personajul mitologic care aducea la pierzanie prin cântecul ei pe toți cei ce se aventurau în căutarea ei) (ibidem: 63). Ea este asemenea punctului inițial, sursa generatoare a Big Bang-ului: „în aerul din jurul tău/ nu se petrecea nimic" (ibidem: 71). Se observă că detaliile fizice sunt puține și au un mare grad de generalitate. Parcă un desenator ar creiona în linii mari, dar bine definite imaginea unei siluete zvelte, feminine. La sumarul portret fizic se adaugă însușiri ce duc cu gândul către puritate, către o nimfă ce plutește în lumină.

Iubirea în poezia stănesciană nu înseamnă sentiment erotic, ci este o manifestare a iubirii de a iubi, a plăcerii de a experimenta acest sentiment: „E un sentiment dulce acesta/ de trezire, de visare" (ibidem: 61). Adesea se vorbește de poezia erotică stănesciană, dar termenul nu este cea mai bună alegere deoarece, în poezia sa, dragostea nu este atracție fizică, voluptate, pasiune, senzualitate, ci sentiment pur, suprem, care mijlocește apropierea omului de divinitate și chiar îl transformă în Demiurg. Iubirea este o modalitate de cunoaștere, de comprehensiune a existenței, dar și o forță creatoare.

Iubirea are capacitatea de a transforma universul, de a interveni asupra legilor fizicii. Timpul devine material și se deformează în prezența dragostei: „Oh, ne-am azvârlit, strigându-ne pe nume,/ unul spre celălalt și-atât de iute/ că timpul se turti-ntre piepturile noastre, și ora lovită, se sparse-n minute" (ibidem: 61). Natura se modifică, ia forma perfecțiunii sub impresia iubirii: „Și deodată-n jurul meu, natura/ Se făcu un cerc de-a dura" (ibidem: 61). Pereții camerei devin „neliniștiți, sub desene în cretă" (ibidem: 65), țărmul mării „s-a rupt" (ibidem: 64) și se alătură iubitei urmând-o „ca o umbră" (ibidem: 64). Însuși aspectul fizic al bărbatului iubit suferă transformări la contactul cu iubirea: „Dragostea pe care ți-o purtam pe-atunci/ făcea din mine un bărbat aproape frumos" (ibidem: 65).

Sentimentul iubirii este perceput la nivel corporal: „Mâinile mele sunt îndrăgostite,/ vai, gura mea iubește (ibidem: 60). Sunt enunțate senzațiile pe care eul liric le simte: „Mă curenta privirea ta" (ibidem: 72).

M. Călinescu afirma că temele copilăriei și iubirii nu sunt folosite de N. Stănescu din vreun impuls romantic, ci din dorința de a ilustra sentimentul *candorii*[3], al purității și al prospețimii cu scopul de a le reactualiza, de a le readuce în prim-plan. Dar aceasta ar însemna că întreaga operă stănesciană a fost premeditată, creată urmând un plan. Ori acest lucru contrazice ideea spontaneității, a creativității.

[3] M. Călinescu afirmă că percepția realității se face prin filtrul sentimentelor „dintr-un punct de vedere al candorii – o candoare, am zice (într-un sens pur metaforic), omului edenic" (p. 292).

5. Timpul

Este tema care apare cu precădere începând din a doua etapă lirică, etapă ce se deschide cu volumul *Dreptul la timp*. Timpul este perceput diferit în distinctele etape lirice ale poeziei stănesciene, acest lucru determinând-o pe Șt. Mincu să observe perspectiva „sofisticată" (Mincu 1991: 27) asupra acestuia pe care poetul o dezvoltă în opera sa.

În volumele timpurii, timpul este unul al începutului, este static. Eul liric este portretizat precum un Demiurg, are puteri absolute asupra universului și nu conștientizează trecerea timpului. În maniera tipic stănesciană, atributele unor concepte sunt conferite altor termeni cu care au o înrudire semantică.

În universul stănescian, timpul devine material, palpabil sfidând legile fizicii convenționale: „Orele plutesc pe lângă umărul tău" (Stănescu 2013: 71) sau devine o linie mărginită de actanții iubirii precum un segment de dreaptă: „Eu stăteam la o margine-a orei/ tu – la cealaltă" (ibidem: 65). Cum timpul are formă, îi este atribuită și culoare. Așadar, cromatica devine o trăsătură a timpului: „orele se-nverzeau ca smaraldele" (ibidem: 70), o translatare de sens de la imaginea înverzirii unui câmp odată cu venirea primăverii (deci a trecerii timpului). Ora preia atributele orologiului: „Ora se înclină, bate/ cu secunde tot mai tare" (ibidem: 72).

În volumul *Dreptul la timp*, perspectiva asupra timpului se schimbă. Timpul nu mai are dimensiuni edenice, își pierde calitatea de martor mut, care nu influențează cursul acțiunii. Eul liric îi percepe și conștientizează curgerea. De aceea și titlul volumului este formulat precum o solicitare revendicativă în lumina noii revelații. Dreptul la timp este echivalent cu dreptul la viață, cum se observă din versurile în care descrie nașterea unui copil: „Dar o femeie năștea în lume/ Era în februarie, când fiul ei își primea/ dreptul la timp" (ibidem: 78). Eul devine reflexiv, atent la tot ce se află în jur, căutând sensuri și direcții: „Ce caut, mă-ntrebam ce caut/ pe luciul vechilor candori/ printre aceste vârfuri de lumină clătinând/ priveliști moarte, destrămate/ în spații de singurătate? ..." (ibidem: 91). Acum se produce o ruptură între eul fizic și eul liric. Sinele sesizează incompatibilitatea cu trupul fizic, incapacitatea de a (mai) fi în perfectă armonie cu acesta. Conștientizarea acestei separări a sinelui de trup și perceperea sentimentului de alienare a unuia față de celălalt a avut loc încă din copilărie, când, privindu-și mâinile, a concluzionat că sunt absurde. Acest episod constituie sursa de inspirație pentru primul vers din Enghidu: „Privește-ți mâinile și bucură-te, căci ele sunt absurde". Enghidu și Ghilgameș sunt două entități gemene aflate în imposibilitatea comunicării. Enghidu reprezintă trupul ce se revelă ușor vederii: „Umerii privește-mi-i, și

spune-ți că sunt cei mai/ puternici pe care i-ai văzut, după iarbă și bivoli,/ căci fără pricină sunt așa" (ibidem: 79).

Ghilgameș este sinele interiorizat, incapabil să comunice și care se macină sub imperiul acestei neputințe: „mă ard în străfundul ochilor" (ibidem: 79), „mă dor pe mine însumi" (ibidem: 79). Sinele, care în prima etapă lirică era exaltat, optimist, exuberant, nemuritor, acum este suferind, retras, deoarece simte că „orice numire prin cuvânt este ruptură de sine" (Mincu 1991: 47) așa cum se observă în versurile următoare: „Ca să fie ceva între noi, altcineva – sau eu/ însumi – am botezat ceea ce eu însumi făcusem,/ rănindu-mă,/ mereu împuținându-mă, mereu murind,/ cu vorbe de buzele mele" (Stănescu 2013: 79).

În *11 elegii*, meditația se desfășoară în salturi, eul liric fiind prins într-o luptă de echilibrare, într-un joc al afirmațiilor și negațiilor, al rupturilor și revenirilor. Dacă în volumul anterior se cerea dreptul la timp, de data aceasta eul liric este afectat de *criza de timp* în *A treia elegie*, o criză simțită atât de acut încât este menționată în subtitlu.

6. Moartea

Tema morții apare cu precădere în ultima etapă lirică cuprinzând volumele *Epica Magna* (1978), *Opere imperfecte* (1979), *Noduri și semne* (1982), *Oase plângând* (1982). Versurile maturității târzii sunt o meditație gravă asupra condiției omului în raport cu timpul și divinitatea. Moartea reprezintă o limită, o întoarcere în mit, în imaterialitatea primordialului, în necuvânt. Moartea este punctul terminus – deoarece prin moarte, eul liric își încheie călătoria în lumea cunoașterii.

Tema morții a fost anunțată din *Enghidu*, o prelucrare a mitului asiro-babilonian al lui Ghilgameș. Acesta are revelația morții când asistă la moartea prietenului său, Enghidu, și decide să plece în căutarea nemuririi, dar va afla în final că aceasta nu este accesibilă oamenilor. Ideea înaintării spre moarte, a apropierii de aceasta cu fiecare acțiune ce duce la cunoaștere se găsește exprimată în versurile:

> Eu mor cu fiecare lucru pe care îl ating,/ stelele rotitoare ale cerului, cu privirea;/ fiecare umbră pe care o arunc peste nisip,/ sufletul mai puțin mi-l rămâne, gândul/ mai lung mi-l întinde; fiecare lucru/ îl privesc cum aș privi moartea, rareori/ uit aceasta, și-atunci, din nimic fac dansuri/ și cântece, împuținându-mă și smulgându-mi/ bătaia tâmplelor, ca să fac din ea coroane de mirt (ibidem: 79).

„Obsesia thanatică” (Braga 1995: 251) apare chiar și în relația de cuplu, poetul conștientizând apropierea propriei morți și rugându-și iubita să nu moară: „Caută să nu mori iubita mea,/ Încearcă să nu mori dacă poți./ Mie mi s-a dus viața,/ ție ți s-a dus norocul” (ibidem: 287).

Premoniție sau coincidență, la 41 de ani, Nichita Stănescu suferea un infarct și avea o viziune cu tunelul oranj, motiv care va apărea frecvent în poeziile sale ulterioare:

> Cu spăimântătoare viteză am trecut prin tunelul oranj,/ cu spăimântătoare viteză,/ când m-am trezit eram chiar pe câmp/ căzut de pe cal,/ m-am bucurat de gângănii/ de mâini m-am bucurat și de picioare,/ de cerul albastru și mare/ iar nu oranj (ibidem: 403-404).

Se observă că Nichita Stănescu nu este tradiționalist nici măcar în privința cromaticii asociate morții care, în mod normal, este redată prin negru (sau alb în anumite culturi). Oranjul duce cu gândul la energie, căldură, sentimente pozitive și nicidecum tristețe, răceală, sfârșit. De fapt, însăși ideea tunelului sugerează trecere, alunecare dintr-un univers în altul și nu drum închis.

Măreția frigului vine cu o abordare diferită a poeziei: stilul devine impersonal, diferit de perspectiva romantică. Frigul din titlu anunță iarna vieții, dă senzația de înțepenire, împietrire, înghețare a materiei, iar asocierea cu epitetul *măreț* sugerează grandoarea, amploarea fenomenului în fața căruia muritorii nu pot decât să se minuneze și să se aplece în semn de supunere. Tema morții apare explicit în *Nod 6* prin imaginea căderii de pe cal: „Mi-aduc aminte, căzusem de pe cal/ când tu ai zis de mine/ că mă renaști din nou regal,/ și în dureri divine, –/ și-mi dai din nou aceeași stea,/ și-același cal mi-l dai din nou,/ din nou o să mă urci pe șea,/ cuvânt făcându-mă, ecou” (Stănescu 2010: 346)

Sub impresia amintirii, eul liric are viziunea propriei renașteri, despre care povestește ca martor, observator. În concepția poetului, amintirea este „o stare de spirit. Singura amintire reală pe care fiecare individ o are este amintirea posibilei sale morți” (Stănescu, Dumitrescu 1985: 32). Amintirea unui eveniment care se va întâmpla în viitor sună paradoxal, dar are rol de semnal de alarmă, care atrage atenția asupra singurului lucru cert și sigur din multitudinea experiențelor umane, moartea. Acesta este totodată semn al unei rupturi între trecut, prezent și viitor, al unei discontinuități nefirești, dar imposibil de evitat.

7. Condiția poetului și a poeziei

Poezia este o modalitate de descifrare, de decodificare a existenței, „un fel de recul al cunoașterii și un predecesor al ei totodată” (ibidem: 226).

Prin cuvânt, poezia devine un mijloc de comunicare deoarece transpune dragostea și dorul, iar talentul poetului este surclasat de capacitatea de „a avea dor” (ibidem 1985: 100) și „a avea suflet” (ibidem 1985: 100).

Nichita Stănescu identifică două stări ale creatorului: starea de anonimat care presupune „raportarea realului la trup, la simțuri, la pofte, la dorințe, la satisfacții” (ibidem 1985: 93) și starea poetică, ce se referă la „crearea unui real prin cuvinte sau recrearea unui real prin cuvinte” (ibidem 1985: 93). Prin poezie, poetul părăsește starea de anonimat și trece în starea de creație, unde propria personalitate dispare.

Tema creatorului și a creației apare cu o frecvență mai mare începând cu a doua etapă lirică (așadar, atunci când poetul atinge maturitatea poetică), deși ea se întâlnește și în prima etapă, dar sub forma iubirii ca metaforă pentru creație. E exemplu populara poezie, *Leoaică tânără, iubirea* (care apare în volumul de avânt tineresc, *O viziune a sentimentelor*), care poate fi interpretată atât ca poezie de dragoste, cât și ca artă poetică. Iubirea, ca și creația apar pe neașteptate, violent, fără a lăsa timp de reacție celui vizat: „Leoaică tânără, iubirea/ mi-a sărit în față./ Mă pândise-n încordare/ mai demult./ Colții albi mi i-a înfipt în față,/ m-a mușcat leoaica, azi, de față” (Stănescu 2013: 61). Rezultatul acțiunii iubirii/creației este sentimentul perfecțiunii sugerat de imaginea cercului.

În *Către Galateea*, poetul folosește mitul lui Pygmalion, un sculptor care se îndrăgostește de propria sa operă – o statuie care înfățișa o figură feminină extrem de frumoasă. Zeița Afrodita îi dă viață sculpturii, iar sculptorul se căsătorește cu aceasta. Vor avea un fiu, Pathos, simbol al suferinței. Specific lui Nichita Stănescu, mitul nu este preluat ca atare, ci transformat. Așadar, nu pictorul este cel care dă naștere creației, ci este cel care o roagă să îl nască. Cu toate acestea, ca și Pygmalion, el își cunoaște creația în cele mai mici detalii:

> Îți știu toate timpurile, toate mișcările, toate parfumurile/ și umbra ta, și tăcerile tale, și sânul tău/ ce cutremur au și ce culoare anume,/ și mersul tău, și melancolia ta, și sprâncenele tale,/ și bluza ta, și inelul tău, și secunda/ și nu mai am răbdare și genunchiul mi-l pun în pietre/ și mă rog de tine,/ naște-mă (ibidem: 86).

Se produce o inversiune. Opera este cea care îl definește pe poet, cea care îl controlează și nu invers. Poetul este doar un mijlocitor, o cale prin care opera se produce. N. Stănescu însuși a vorbit adesea despre rolul poetului, iar convingerea sa că poetul nu are viață este susținută și de afirmația despre M. Eminescu. El spunea despre marele poet că „scrisul a fost modul lui de a exista, că versul a fost modul și acțiunea lui” (Stănescu 1982: 11).

În *Lecția despre cub*, poetul sondează ideea receptării artei de către public. Creatorul este personificat printr-un sculptor care folosește instrumente precum „o daltă de sânge” (Stănescu 2013: 353) și „ochiul lui Homer” (simbol al cunoștințelor acumulate de-a lungul timpului și pe care artistul le are la dispoziție grație înaintașilor teoreticieni). Toate etapele sunt descrise urmând modelul rețetei, sunt folosite verbe impersonale la diateza reflexivă: „Se ia o bucată de piatră,/ se cioplește cu o daltă de sânge,/ se lustruiește cu ochiul lui Homer,/ se răzuiește cu raze/ până cubul iese perfect” (ibidem: 353). Sărutul dat operei rezultate nu este un act de adorație și închinare în fața acesteia, ci este suflul vieții, încărcarea cu trăire afectivă a produsului creat. Sfărâmarea colțului reprezintă convingerea fără echivoc a poetului că perfecțiunea se află în imperfecțiune.

Nu se poate vorbi despre condiția creatorului de poezie și receptarea operei fără a menționa celebrele întâlniri din casa poetului, la care participau poeți, pictori, jurnaliști etc. Fie că împărtășeau dragostea pentru creație, fie că veneau sub impresia personalității hipnotizante a poetului, cu toții luau parte la producerea actului poetic. Sub efectul alcoolului, ca factor generator al creației, poetul dicta și dăruia poezii. Așa cum spuneau prietenii săi, de la o anumită vârstă, acesta nu mai putea crea decât în compania acestui alai în rolul publicului receptor, dar și martor al genezei poeziei. Fenomenul nașterii poeziei în acest context lua proporții mistice, audiența era ca hipnotizată, mulți dintre participanți declarând că plecau transfigurați de la aceste evenimente. Omul Nichita, „el însuși o sărbătoare” (Dumbrăveanu 2003: 61) își punea amprenta iremediabil prin farmecul personal asupra celor cu care interacționa, tot așa cum poezia lui o făcea cu cititorul de atunci, dar o face și cu cel de azi.

8. Concluzii

Poezia lui Nichita Stănescu abordează marile teme ale liricii universale pe care le transpune într-o manieră unică, inovativă, marcând astfel începerea unei noi epoci a poeziei românești. Copilăria, iubirea, războiul, timpul, moartea, creatorul și creația sunt teme uzitate din cele mai vechi timpuri de creatorii de literatură, dar ceea ce le aduce prospețime este stilul particular poetic al lui Nichita Stănescu – care presupune atât tehnicile poetice originale, cât și capacitatea de descompunere și reconstrucție a universului poetic.

Ca un adevărat magician, poetul face cuvintele să danseze asociindu-le, împerechindu-le, atribuindu-le sensuri și forme noi. Cuvintele devin materiale într-un univers straniu de familiar, construind o operă care pare să fie o prelungire a simțurilor omului creator, un vizionar cu o impresionantă

capacitate de reinterpretare și o poftă de joacă molipsitoare. Poezia sa sărbătorește poezia.

Copilăria este prezentată prin trimiteri directe la jocuri și amintirea unor senzații. Este o perioadă a liniștii, a calmului, a destinderii și a manifestărilor zglobii aflată în directă conexiune cu imaginația, fabulosul, jocul. Războiul este prezentat în imagini macabre, șocante și este menit să provoace o discontinuitate în curgerea firească a lucrurilor, o atenționare pentru finalul ce va să vie. Amintirile dureroase refulate erup în poezia de început și nu numai pentru a completa tabloul psihologic al eului liric. Iubirea este o formă de cunoaștere și are puterea de a transforma universul. Aduce cu sine energie, exaltare, exuberanță, optimism, forță și înzestrarea cu puteri supraomenești a eroului principal. Timpul este un concept complex, pare un poliedru multifațetat care se rostogolește într-o singură direcție către un punct terminus. Mai întâi, un fundal pentru evenimentele marcante, el devine, apoi, un actor în prim-plan care impune meditație, reflectare tragică, regret și goana pentru a-l opri. Și la sfârșit, moartea ca punct limită a existenței, inevitabilă și certă.

Conchizând, opera lui Nichita Stănescu poartă cititorul prin marile evenimente ale existenței omului – de la trăirea intensă a iubirii în forma ei ideală și până la conștientizarea tragismului trecerii timpului și apropierii morții, folosind metafore și imagini care reinterpretează familiarul într-un univers nou, surprinzător de cunoscut și șocant, în același timp. Fiecare poezie devine o cale de comunicare cu sinele, dar și o cale de comunicare cu poezia însăși.

Bibliografie

Braga, Corin. 2011. *Psihobiografii*. Iași: Ed. Polirom.

Braga, Corin. 2013. *Nichita Stănescu. Orizontul imaginar* (ediția a III-a). București: Ed. Tracus Arte.

Călinescu, Matei. 1965. *Aspecte literare*. București: Editura pentru Literatură.

Corbu, Daniel. 2008. *Nichita Stănescu în amintirile contemporanilor*. Iași: Ed. Princeps.

Dumbrăveanu, Anghel. 2003. *Fenomenul Nichita Stănescu*. Timișoara: Ed. Exclesior Art.

Mincu, Ștefania. 1991. *Nichita Stănescu între poesis și poiein*. București: Ed. Eminescu.

Morărescu, Jeana. 2003. *Nichita Stănescu. Paradoxul ontologic*. București: Ed. Palimpsest.

Simion, Eugen. 1993. *Biblioteca revistei „Caiete critice”*. București: Ed. Artprint.
Stănescu, Nichita; Dumitrescu Titu Aurelian. 1985. *Antimetafizica*. București: Ed. Cartea Românească.
Stănescu, Nichita. 1982. *Respirări*. București: Ed. Sport-Turism.
Stănescu, Nichita. 2010. *Noduri și semne*. București: Ed. Curtea veche.
Stănescu, Nichita. 2013. *Integrala poeziei. Nichita Stănescu*. Iași: Ed. Vasiliana ’98.

CENTRELE DE DOCUMENTARE ȘI INFORMARE (CDI) ÎN SPRIJINIREA PROCESELOR EDUCATIVE

Simona Mădălina CAUTIȘ (CHIRILĂ)
Universitatea din București
E-mail: cautismadalina@yahoo.com

10.52846/PTACDFR.2025.1.z5z4kq06

Abstract:
This paper aims to analyze how Documentation and Information Centers (CDI) can support students' educational processes in a world where access to information is becoming increasingly digitalized. Documentation and Information Centers (CDI) represent an essential element of the educational environment today, providing access to diverse resources and supporting the development of reading skills, critical thinking, and information literacy. The Documentation and Information Center (CDI) is a modern educational space that supports the learning process and the development of academic, social, and professional skills. In the CDI, the documentary teacher works alongside the teaching staff to develop students' information literacy skills, guides and supports them, and serves both as a mediator and a reading advisor. Additionally, the documentary teacher designs, plans, organizes, and implements activities in the CDI, develops partnerships, manages career guidance, and promotes the educational institution.
Keywords: *digitalization, documentary teacher, Documentation and Information Center, education, learning resources*.

Potrivit *Regulamentului de organizare și funcționare a bibliotecilor școlare și a centrelor de documentare și informare* din *Ordinul nr. 5556/7 octombrie 2011*, „un centru de documentare și informare (CDI) este o structură infodocumentară modernă, un centru de resurse pluridisciplinare și multimedia, care oferă beneficiarilor un spațiu de formare, de comunicare, de informare și de exploatare a fondului documentar și a tehnologiilor informației și comunicării în educație, un loc de cultură, deschidere, întâlnire și integrare”[1].

[1] *ORDIN Nr. 5556 din 7 octombrie 2011 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a bibliotecilor școlare și a centrelor de documentare și informare,* p.2. [online], [accesat la 14.01.2025]. Disponibil la https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/InvatamantSuperior/2016/biblioteci/OM_5556_2011_Reg%20_org_funct_biblioteci%20%C5%9Fcolare%20%C5%9Fi%20centre%20de%20documentare.pdf.

Un CDI funcționează în școli alături de bibliotecile școlare pentru întreaga unitate de învățământ și contribuie la asigurarea egalității de șanse a elevilor care provin din medii culturale și sociale diferite. Ca și bibliotecile școlare, CDI-urile deservesc întreaga comunitate școlară, sunt parte integrantă din unitatea de învățământ și sunt concepute pentru a facilita accesul elevilor și al profesorilor la resurse variate, ele contribuind, astfel, la îmbunătățirea calității educației. De asemenea, un CDI preia și integrează fondul documentar al bibliotecii școlare.

Rolurile și funcțiile unui CDI sunt similare cu cele ale bibliotecii școlare, astfel:

- Oferă acces la informații diverse, pune la dispoziție cărți, reviste, baze de date online, materiale multimedia, cât și resurse digitale;
- Dezvoltă o cultură informațională și se ocupă de dezvoltarea alfabetizării informaționale și digitale învățându-i pe elevi cum să caute și să utilizeze informațiile într-un mod corect și responsabil;
- Sprijină cadrele didactice în ceea ce privește folosirea acestuia pentru proiecte educaționale, activități de cercetare sau ore interactive;
- Organizează cluburi de lectură, întâlniri cu autori și evenimente literare;
- Contribuie la egalitatea șanselor, poate ajuta grupurile dezavantajate de elevi prin programe de remediere școlară, consilierea copiilor cu CES și implicarea părinților și comunității în viața școlii;
- Dezvoltă competențele elevilor în domeniul info-documentar și contribuie la realizarea obiectivelor prevăzute în procesul de învățământ.
- Oferă un mediu propice pentru învățarea individuală și lucrul în echipă.

În CDI lucrează profesorul documentarist care formează împreună cu cadrele didactice competențele infodocumentare ale elevilor, îi orientează și îi îndrumă pe elevi și are rol de mediator și de consilier de lectură. Astfel, CDI nu este doar un instrument important care promovează lectura, ci incită și la lectura de plăcere și le dezvoltă elevilor sentimentul responsabilității, deoarece îi deprinde să păstreze în bună stare publicațiile din sala de lectură sau împrumutate acasă.

De asemenea, „profesorul documentarist proiectează, planifică, organizează și realizează activitatea în CDI, dezvoltă parteneriate, se ocupă de managementul carierei și promovează unitatea de învățământ”[2].

Ca structură, un CDI are mai multe zone:

[2] *Ibidem,* p. 7. [online], [accesat la 14.01.2025]. Disponibil la https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/InvatamantSuperior/2016/biblioteci/OM_5556_2011_Reg%20_org_funct_biblioteci%20%C5%9Fcolare%20%C5%9Fi%20centre%20de%20documentare.pdf

1. O zonă de lectură („colțul pentru lectură”) și studiu care este dotată cu cărți, reviste, materiale didactice;
2. Un spațiu pentru resurse digitale – de aici fac parte computerele, tabletele, tabla electronică, accesul la internet și bazele de date academice;
3. O zonă interactivă care este destinată activităților în grup, prezentărilor și atelierelor educaționale;
4. Un birou de informare și asistență, de unde bibliotecarul sau profesorul documentarist oferă sprijin în căutarea și utilizarea resurselor.

Dacă spațiul permite, alte zone din CDI mai pot fi: spațiul consacrat presei, spațiul de documentare pedagogică (acesta este destinat exclusiv cadrelor didactice), spațiul destinat activităților de grup, spațiul de depozitare, de stocare, de arhivare etc.

Atunci când se amenajează aceste zone trebuie să se țină cont de specificul activităților care se vor derula în CDI, de utilizatori și de vârsta acestora, de nivelul de studiu și, nu în ultimul rând, de particularitățile unității de învățământ în care urmează să funcționeze. Astfel, spațiul și resursele centrului trebuie să asigure condițiile necesare pentru derularea activităților și să fie funcțional ca să poată răspunde misiunilor sale.

Conform *Regulamentului de organizare și funcționare a bibliotecilor școlare și a centrelor de documentare și informare*, se recomandă respectarea următoarelor cerințe:

„- Suprafața alocată să fie de minimum 3 mp x 10 % din numărul total al elevilor din unitatea de învățământ;

- Capacitatea de primire, reprezentând numărul de locuri din CDI, să fie minimum 10 % din numărul total al elevilor din unitatea de învățământ;

- Spațiul CDI să fie situat în unitatea de învățământ, cu acces facil pentru elevi, recomandabil în zona centrala a unității de învățământ”[3].

În ceea ce privește activitățile care se pot desfășura în CDI, acestea pot fi: pedagogice, culturale, de comunicare și de gestionare. Mai jos, le vom exemplifica:

1. La activitățile pedagogice putem include inițierea elevilor în tehnici de cercetare documentară, acces la informație și activități privind orientarea școlară și profesională a elevilor; aici intră testele vocaționale, rețeaua școlară și profesională și dinamica pieței muncii. De asemenea, un CDI se poate implica în proiectele școlare interdisciplinare și pluridisciplinare ale elevilor și profesorilor;
2. Activitățile culturale ale unui CDI pot fi găzduirea de activități care necesită un spațiu și multiple suporturi, revistele școlare, cercurile

[3]*Ibidem*, p. 4. [online], [accesat la 14.01.2025]. Disponibil la https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/InvatamantSuperior/2016/biblioteci/OM_5556_2011_Reg%20_org_funct_biblioteci%20%C5%9Fcolare%20%C5%9Fi%20centre%20de%20documentare.pdf

pedagogice, expoziții de pictură, fotografie artistică etc. Alte activități culturale pot include cursuri solicitate de elevi și organizate în colaborare cu alte instituții: curs de jurnalism, *public speaking*, dezvoltare personală, gândire critică etc.;

3. Activitățile de comunicare sunt activitățile de promovare a școlii în comunitatea educațională și cea locală, cât și colectarea, prelucrarea și difuzarea de informații care sunt necesare utilizatorilor;
4. Activitățile de gestionare presupun gestionarea spațiului pentru activitățile de grup, completarea fondului documentar pluridisciplinar și multimedia, cât și asigurarea accesului liber al utilizatorilor în CDI pentru informare și documentare individuală în interes școlar sau personal.

În ceea ce privește *educarea prin intermediul informației*[4], „cele mai frecvente activități care se pot desfășura într-un CDI sunt:

a) *Lectura*. Așa cum am menționat, CDI este un instrument important de promovare a lecturii în ceea ce privește lectura beletristică și cea documentară, cât și în ceea ce privește tehnologiile noi de citire;
b) *Serviciul de împrumut*. Aici includem romanele, documentarele și periodicele;
c) *Activitatea personală a elevului*. Se include activitatea individuală autonomă, activitatea individuală asistată de profesorul documentarist, activitatea în grup, cât și activitățile de recuperare pentru elevii aflați în dificultate;
d) *Activitățile de animație.* Includ expoziții, întâlniri, difuzarea lucrărilor realizate de elevi și scenete de teatru;
e) *Cercetarea documentară și de informare*. Include metodologia cercetării documentare, cât și integrarea noilor tehnologii și practici pedagogice diversificate ale profesorului;
f) *Difuzarea informației*. Aici intră informația administrativă, pedagogică, profesională și culturală;
g) *Educația civică și culturală*. Aici includem activitățile tematice etc.”

În ceea ce privește tehnicile de predare-învățare-evaluare pentru diferite discipline școlare care pot fi desfășurate în CDI, în afară de tehnicile tradiționale (conversația, testul), se utilizează următoarele tehnici pentru optimizarea procesului: *brainstorming*-ul, scrierea liberă, ciorchinele, termenii-cheie în avans, tehnica „gândiți-lucrați în perechi-comunicați”, hârtia de un

[4] POPA, Maria-Magdalena. *Rolul Centrului de Documentare și Informare în optimizarea procesului de predare-învățare-evaluare la disciplina Geografie*. Editura Sfântul Ierarh Nicolae, 2010, ISBN 978-606-8129-48-8, p. 10. [online], [accesat la 24.01.2025]. Disponibil la https://lectura.bibliotecadigitala.ro/popamagda/Rolul_centrului_de_documentare.pdf

minut, masa rotundă simultană etc.[5] Aceste tehnici și metode necesită resurse mici de timp și ne vom ocupa pe scurt de ele în rândurile de mai jos.

Conversația este metoda utilizată cel mai des atunci când dorim să verificăm cunoștințele din lecția precedentă și să dobândim noi cunoștințe din lecția nouă.

Testul este un instrument utilizat de profesor pentru a determina nivelul cunoștințelor elevilor, dar poate avea și dezavantaje: pentru elevi, poate fi monoton și stresant să susțină la fiecare lecție un test, iar pentru profesor, conceperea, aplicarea si corectarea testelor necesită mult timp.

Brainstorming-ul este cea mai simplă, eficientă și utilizată tehnică de stimulare a creativității și de generare de idei noi în cadrul unui grup. Ideile produse în grup pot fi bizare, absurde sau extraordinare deoarece fiecare individ nu este preocupat de cenzură sau constrângeri și nu există niciun fel de critică pe parcursul procesului. Se poate crea ușor în orice lecție, dar trebuie respectate două condiții: tema discuției să fie prezentată în prealabil și gruparea participanților să se realizeze în funcție de relațiile dintre ei, pentru a evita formarea tensiunilor din grup. Tehnica se realizează în mai multe etape:

a) Se comunică sarcina de lucru;
b) Se comunică regulile;
c) Se emit și se înregistrează ideile;
d) Are loc activitatea frontală de prezentare a ideilor;
e) Se evaluează ideile produse prin brainstorming.

Gândiți-Lucrați în perechi-Comunicați (*Think-Pair-Square*) implică momente individuale în care se caută răspunsuri la o problemă, momente de confruntare a ideilor proprii cu cele ale unui partener și momente de prezentare a ideilor în fața unui grup. Tehnica cuprinde următoarele etape:

a) Se comunică sarcina de lucru;
b) Se alocă timpul de lucru pentru lucrul individual;
c) Se lucrează în perechi, se compară răspunsurile și se formulează un răspuns comun;
d) Se lucrează apoi frontal, fiecare pereche rezumă în 30 de secunde concluziile la care a ajuns și se notează răspunsurile pe tablă.

Hârtia de un minut (*One-Minute Paper*) este o tehnică ce îi determină pe elevi să își concentreze atenția pentru a răspunde la o întrebare sau pentru a evoca anumite cunoștințe învățate anterior. Tehnica obligă elevii să caute rapid un răspuns scurt la o întrebare și să îl scrie în formă concisă.

Masa rotundă simultană (*Simultaneous Roundtable*) este o tehnică de învățare prin colaborare, care implică trecerea din mână în mână a unei hârtii

[5] *Ibidem*, pp. 17-25 [online], [accesat la 24.01.2025]. Disponibil la https://lectura.bibliotecadigitala.ro/popamagda/Rolul_centrului_de_documentare.pdf

și unui creion, în cadrul unui grup mic. Un membru al grupului scrie o idee și dă hârtia vecinului și așa mai departe, cu toții participând în mod egal.

Etapele tehnicii sunt:

a) Se comunică sarcina de lucru;
b) Se lucrează în grup;
c) Se lucrează apoi frontal. După expirarea timpului, se citește cu voce tare ce a scris fiecare elev pe hârtie și se adresează întrebări în vederea completării sau corectării greșelilor.

Feed-back-ul este important ca elevii să nu rămână cu idei eronate despre subiectul abordat și are ca avantaj faptul că fiecare elev este obligat sa ofere grupului, pe rând, câte o idee.

Lanțul ideilor este o tehnică orală frontală, care presupune enunțarea unei idei despre subiectul propus la solicitarea profesorului, de către fiecare elev, în ordinea locurilor în clasă. După evaluarea ideilor, acestea sunt scrise pe tablă sau în caiete. Avantajul acestei tehnici este că îi obligă pe toți elevii să spună câte o idee fără a repeta ideile care s-au spus anterior.

Copacul ideilor este un organizator grafic în care se scrie cuvântul-cheie într-un dreptunghi situat în partea centrală a foii, iar în sus se ramifică toate cunoștințele evocate, asemenea crengilor unui copac. Acest copac poate fi completat individual, în perechi, în grupe sau frontal și fiecare elev are posibilitatea să vadă ce au scris colegii lui. Avantajul tehnicii este că propune elevilor o nouă formă de organizare a cunoștințelor sau a informațiilor noi.

Găsește pe cineva care știe / Vânătoarea de comori (*Find Someone Who Knows / Treasure Hunt*) necesită colectarea informațiilor prin chestionarea membrilor grupului, iar informațiile pot fi scrise într-un tabel sau se poate face o listă a acestora. Tehnica poate fi utilizată la începutul anului școlar, când apar elevi noi, dar și în alte etape ale învățării, deoarece presupune mișcarea prin clasă, discuția între colegi, cunoașterea personalității colegilor, eliminarea monotoniei etc.

Predicție cu termeni dați este o tehnică în care se oferă elevilor câteva cuvinte pe baza cărora să își imagineze o poveste cât mai interesantă, o descriere a unui eveniment, fenomen, proces etc. Se folosește pentru evocarea cunoștințelor anterioare, pentru dezvoltarea capacității de prezicere și pentru stimularea creativității. Etapele tehnicii sunt:

a) Se comunică sarcina de lucru;
b) Are loc activitatea individuală de scriere;
c) Are loc activitatea în perechi;
d) Se desfășoară activitatea frontală;
e) Se încheie cu activitatea individuală.

În încheierea capitolului, dorim să adăugăm faptul că CDI ca și bibliotecile sunt medii educaționale și trebuie să avem în vedere următorii parametri:

- fizici (aici intră spațiul de lucru, lumina, căldura, aparatele și materialele necesare sub formă de obiecte);
- informaționali (informația și auxiliarele curriculare din punct de vedere informațional);
- umani (stările afective ale utilizatorilor, relațiile de comunicare dintre elevi, cadre didactice, stilurile manageriale).

Un mediu educațional optim trebuie asigurat, de asemenea, și prin modul în care sunt aranjate mesele înainte de activitate, este de preferat ca acestea să fie individuale și să poată fi mutate în funcție de specificul activității. Este necesar să se asigure, de asemenea, o bună luminozitate la masa de lucru, lumina să fie situată în partea stângă a mesei, să fie o temperatură constantă în sală și sala să fie aerisită, ca să nu provoace utilizatorilor somnolență. Nu trebuie uitat nici nivelul zgomotului în CDI, pentru a nu provoca perturbări elevilor sau cadrelor didactice, sau climatul efectiv al clasei de elevi, relațiile dintre elevi, comportamentul acestora în timpul și în afara școlii, gradul de încredere al elevilor în cadrele didactice.

CDI este, astfel, o structură dinamică, în evoluție, care reprezintă spațiul pentru realizarea activităților extrașcolare și derularea unor proiecte educaționale, interne sau externe și asigură condițiile pentru educația continuă a elevilor. Aceștia devin autonomi în învățare și pot deveni parteneri ai profesorului în acest proces, fiind pregătiți pentru educația permanentă.

Bibliografie

ORDIN Nr. 5556 din 7 octombrie 2011 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a bibliotecilor școlare și a centrelor de documentare și informare, p. 2. [online], [accesat la 14.01.2025]. Disponibil la https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%9-9iere/Invatamant-Superior/2016/biblioteci/OM_5556_2011_R-eg%20_org_funct_biblioteci%20%C5%9Fcolare%20%C5%9Fi%20centre%20de%20documentare.pdf

POPA, Maria-Magdalena. 2010. *Rolul Centrului de Documentare și Informare în optimizarea procesului de predare-învățare-evaluare la disciplina Geografie*. Editura Sfântul Ierarh Nicolae. ISBN 978-606-8129-48-8, p. 10. [online], [accesat la 24.01.2025]. Disponibil la https://lectura.bibliotecadigitala.ro/popamagda/Rolul_centrului_de_documentare.pdf

ARTA MISTIFICATOARE A INTERTEXTUALITĂȚII ÎN ROMANUL LUI THOMAS MANN *LOTTE LA WEIMAR*

Ștefania Alina CHERATA
Universitatea din Craiova
E-mail: cherata.stefania.c2y@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.e25h3y97

Abstract:
In a well-known passage, researcher Hans Wysling wondered whether Thomas Mann was not, in fact, an 'arch-deceiver'. What prompted the question was the writer's playful, elusive way of integrating outside sources into his fiction. Thomas Mann's works are filled with overt and hidden references to other – literary and non-literary – texts and historical facts. *Lotte in Weimar* takes on an additional layer of complexity due to the central role played by Goethe's *Sorrows of Young Werther* in the unfolding of the plot and the reactions of the characters. The current paper outlines the ways in which intertextuality shapes fictional reality in *Lotte in Weimar*. It shows that Thomas Mann's use of intertextual references contributes to an intricate montage which simulates realism, while at the same time subtly undermining that very appearance.

Keywords: *intertextuality, illusion of realism, montage.*

1. Introducere

Adso din Melk, naratorul romanului *Numele trandafirului* de Umberto Eco, face o descoperire care îl surprinde și îl neliniștește în egală măsură: „Până atunci crezusem că orice carte vorbea despre lucrurile, omenești sau dumnezeiești, ce se află în afara cărților. Acum mă dumiream că nu arareori cărțile vorbesc despre cărți, sau e ca și cum ar vorbi între ele" (Eco 1984: 286). Biblioteca îi apare tânărului călugăr ca un loc viu și misterios, în care pergamentele scrise de-a lungul timpului au între ele un dialog secret, imposibil de cuprins de o minte omenească. Reflecțiile pe jumătate superstițioase ale lui Adso evocă unele dintre elementele-cheie ale teoriilor despre natura intertextualității elaborate în a doua jumătate a secolului al XX-lea: caracterul inerent dialogic al limbajului (Bahtin), textul ca mozaic de citate, conținând inevitabil referințe la alte texte (Kristeva, Barthes), iluzia referențială (Riffaterre). Însă în timp ce personajul lui Umberto Eco vorbește cu uimire despre dialogul continuu și neînțeles dintre pergamente, pe care și le imaginează ca pe niște entități însuflețite murmurând fără întrerupere între ele, conceptul modern de intertextualitate trece dincolo de analiza relațiilor

dintre cărți. Potrivit lui Roland Barthes, textul nu se află doar într-un raport complex cu alte texte scrise, ci cu întregul discurs existent într-un anumit mediu cultural-lingvistic. Astfel, poate fi definit ca „o țesătură de citate provenite din miile de focare ale culturii" (Barthes 1984: 65)[1], de multe ori fiind vorba despre „citări inconștiente sau automate, făcute fără ghilimele" ale unor „fragmente de coduri, formule, modele ritmice, fragmente de limbaje sociale etc." (Barthes 1981: 179).

Desigur că o astfel de concepție, conform căreia natura prin excelență relațională a textului se concretizează într-o multitudine de conexiuni – voite sau nu – cu elemente de discurs deja existente, impune o reevaluare a ideii de originalitate:

> Putem spune că revelația pervazivității, a omniprezenței legăturii între texte […] subminează o reprezentare naivă a originalității: de exemplu, ideea că produsul artistic „genial" este o creație demiurgică, „din nimic", determinată numai de inspirația, care rămâne până la capăt misterioasă, pe care o *suportă* scriitorul (deci tot un fel de influență, chiar dacă vine dintr-un plan astral, transcendent etc.) (Popescu 2016: 63).

Pentru discuția pe care mi-o propun în paginile următoare, această schimbare de perspectivă în privința originalității joacă un rol esențial. Thomas Mann se pronunță explicit împotriva ideii generării unor texte originale *ex nihilo*. În eseul *Bilse și eu*, Mann susține că nu are nicio importanță dacă punctul de plecare în elaborarea unei opere literare îl constituie un eveniment istoric, o legendă, o altă operă literară sau realitatea cotidiană – valoarea artistică nu are legătură cu abilitatea scriitorului de a inventa evenimente și personaje fără a recurge la modele sau idei exprimate anterior (Mann 2002: 99-100). Propriile sale romane sunt exemplificări ale unor jocuri intertextuale complexe, încorporând un număr mare de referințe la alte texte, precum și la evenimente și persoane reale. În anii 1960, când procesul de lucru al lui Thomas Mann a început să fie cercetat îndeaproape și sursele ce stau la baza romanelor sale au fost dezvăluite, cercetătorii au fost puși în fața unei descoperiri surprinzătoare. Astfel, conducătorul arhivei Thomas Mann din acea perioadă, Hans Wysling, scria: „Când modul de a lucra al lui Thomas Mann a devenit cunoscut, am fost mai întâi descumpăniți. […] Oare toate operele lui Thomas Mann erau niște păsări împăiate? Era un «arch-deceiver»?" (Wysling 1987: 37, t.n.)[2]. Confuzia lui Wysling și a

[1] «un tissu de citations, issues des mille foyers de la culture» (t.n.).

[2] 'Als Thomas Manns Arbeitsweise bekannt wurde, war man zuerst ratlos. […] Waren Thomas Manns Werke denn alle ausgestopfte Vögel? War er ein ‚arch-deceiver'?' (t.n.).

colegilor săi era legată de felul în care scriitorul integrează în romanele sale o mare varietate de texte literare și non-literare, de multe ori fără ca cititorul să-și poată da seama că țesătura aparent realistă a narațiunii este, de fapt, un amestec de citate și aluzii mascate la alte texte.

Articolul de față analizează felul cum această strategie mistificatoare este folosită în paginile romanului *Lotte la Weimar*, care abundă în referințe intertextuale, multe dintre ele ascunse. O astfel de discuție nu este însă posibilă fără o definire mai clară a conceptului de *intertextualitate*. Din cauza numărului mare de interpretări primite din momentul introducerii sale de către Julia Kristeva, dar și a încercărilor diferiților teoreticieni de a sublinia prin intermediul său limitele anumitor concepte ale criticii literare tradiționale, termenul de *intertextualitate* a ajuns să aibă un caracter mai degrabă eluziv: „Un astfel de termen este în pericol să nu însemne nimic mai mult decât ceea ce fiecare critic în parte dorește să însemne" (Allen 2000: 2)[3]. Pentru a înlătura acest neajuns, în cele ce urmează voi folosi terminologia utilizată de Gérard Genette.

2. Intertextualitatea în concepția lui Gérard Genette

În lucrarea sa *Palimpseste* (1993), Genette vorbește despre transtextualitate, pe care o înțelege ca reprezentând tot ceea ce pune textul „într-o relație evidentă sau ascunsă cu alte texte" (Genette 1993: 9)[4]. Sub umbrela acestui concept general se află cinci subcategorii:

(1) *Intertextualitatea* descrie prezența concretă a unui text în cadrul altui text sub formă de citat (punerea unui fragment între ghilimele, cu sau fără specificarea sursei), plagiat (preluarea literală, însă fără folosirea ghilimelelor) sau aluzie (referirea indirectă la un alt text, precizarea acestei relații fiind o condiție necesară pentru înțelegerea completă a textului inițial) (ibidem: 10). Sensul dat de Genette intertextualității este mult mai restrâns decât cel atribuit acesteia în teoriile anterioare, unde îi erau subordonate relații ample de natură textuală și culturală. Această precizare terminologică permite identificarea unor legături clare între elemente specifice ale unor texte (Allen 2000: 101).

(2) *Paratextualitatea* se referă la elemente precum titluri (de cărți, de capitole etc.), prefețe, note, dedicații, *motto*-uri (peritext) sau interviuri, recenzii, scrisori private, discuții editoriale etc.

[3] 'Such a term is in danger of meaning nothing more than whatever each particular critic wishes it to mean' (t.n.).

[4] 'eine manifeste oder geheime Beziehung zu anderen Texten' (t.n.).

(epitext), care au rolul de a le oferi cititorilor informații despre text (Genette 1993: 11-12).

(3) *Metatextualitatea* vizează relația de tip comentariu dintre două texte, chiar dacă în unele cazuri textul care comentează nu-l citează pe cel comentat și uneori nici nu-l menționează în mod explicit (ibidem: 13). În această categorie se încadrează critica literară și poetica.

(4) *Hipertextualitatea* desemnează relația dintre un text B (hipertextul) și un text anterior A (hipotextul), B fiind conceput în mod intenționat pornind de la A, fără a lua însă forma unui comentariu. De exemplu, *Odiseea* lui Homer a constituit hipotextul pentru *Ulise* al lui Joyce. În acest context este relevant termenul de *palimpsest*, „pergament sau papirus de pe care s-a șters sau s-a ras scrierea inițială pentru a se putea utiliza din nou și pe care se mai văd urmele vechiului text" (*DEX* 1996: 742). Genette folosește termenul pentru a indica existența „literaturii de gradul al doilea", cu alte cuvinte, posibilitatea de a rescrie într-un text literar printr-o suită de transformări ceea ce deja a fost scris (Genette 1993: 14-17).

(5) *Arhitextualitatea* se referă la apartenența textului la anumite genuri sau subgenuri literare, informațiile de acest tip exercitând o influență semnificativă asupra așteptărilor cititorilor și a felului în care aceștia receptează opera literară (ibidem: 13-14).

Genette subliniază faptul că între cele cinci tipuri de transtextualitate există o serie de legături și suprapuneri, de pildă folosirea elementelor de arhi- și paratextualitate în metatexte sau clasificarea unor hipertexte ca pastișe, parodii sau travestiuri (arhitextualitate) (ibidem: 18-19).

Romanul lui Thomas Mann *Lotte la Weimar* poate genera o discuție amplă pe oricare dintre cele cinci planuri definite de Genette. Din motive de spațiu, mă voi referi cu precădere la prima categorie, cea a intertextualității, generos ilustrată în *Lotte la Weimar*, ca de altfel în toate romanele lui Thomas Mann. Analiza acestui aspect va include însă inevitabil și elemente din alte categorii, dimensiunea intertextuală având numeroase puncte de intersecție cu celelalte variante ale transtextualității. Astfel, voi aduce în discuție detalii paratextuale precum titlul cărții sau fragmente din scrisorile și jurnalele lui Thomas Mann care se referă la contextul conceperii romanului, sursele folosite și unele idei atribuite personajelor. În același timp, vor fi menționate unele indicii arhitextuale sugerate în roman prin intermediul aluziilor. O legătură foarte puternică există mai ales între felul în care sunt folosite intertextualitatea și planul hipertextualității, *Lotte la Weimar* fiind un hipertext la romanul lui Goethe, *Suferințele tânărului Werther*. Acest lucru

transpare deja din titlu – un adevărat palimpsest în sensul lui Genette[5] – și este reiterat de nenumărate ori pe parcursul cărții.

3. Exemple de elemente intertextuale în *Lotte la Weimar*

Romanul începe cu relatarea unui eveniment în aparență banal: într-o zi de septembrie a anului 1816 sosesc la Weimar, „folosind cursa obișnuită a poștalionului", trei femei care, „la prima vedere – și chiar la a doua –, nu aveau nimic deosebit ca înfățișare" (Mann 2015: 7). Cele trei călătoare se opresc la hotelul Elefantul din centrul orașului. Aici sunt întâmpinate de Mager, chelnerul hotelului, pentru care întâmplarea va căpăta în scurt timp o încărcătură emoțională copleșitoare și chiar un aer de irealitate. Primele două fraze ale romanului combină perspectiva puternic subiectivă a lui Mager cu o constatare formulată neutru: „Nu că ar fi fost ceva nefiresc în acel eveniment, dar cert este că lui Mager i s-a părut o bucată de vreme că visează" (ibidem). Contrastul creat prin această alăturare ne oferă un prim indiciu în legătură cu subtilitatea narațiunii lui Thomas Mann. Pe de o parte, semnificația atribuită de chelner evenimentului evocă definiția dată de Goethe nuvelei ca având în prim-plan o întâmplare nemaiauzită (Heftrich 2001: 428). Pe de altă parte, aflăm în treacăt că evenimentul în sine nu este neobișnuit, iar faptul că vorbele lui Goethe își găsesc ecoul în percepția lui Mager care, după cum se va dovedi în curând, este înclinat spre exagerare și pompozitate, are ca rezultat o relativizare ironică (ibidem).

Aluzia la nuvelă nu este întâmplătoare. Inițial, Thomas Mann intenționase să scrie *Lotte la Weimar* sub forma unei nuvele sau a unei piese de teatru. Din acest motiv, începutul romanului conține și elemente specifice teatrului. Apariția celor trei vizitatoare (o doamnă mai în vârstă împreună cu

[5] Lotte este diminutivul folosit de protagonistul romanului *Suferințelor tânărului Werther* pentru a o denumi pe Charlotte, fata de care se îndrăgostește, narațiunea fiind inspirată, printre altele, de o întâmplare reală din viața tânărului Goethe. Weimar, pe de altă parte, este locul asociat prin excelență cu Goethe și clasicismul german. Cu alte cuvinte, pare că personajul Lotte se află în orașul autorului Goethe. De fapt, cea care vine la Weimar este Charlotte Kestner, modelul din viața reală pe care se bazează personajul din roman. Acum bătrână, Charlotte vrea să-l revadă pe prietenul din tinerețe, Johann Wolfgang von Goethe, care fusese îndrăgostit pe vremuri de ea și transpusese detaliile iubirii sale neîmplinite în *Suferințele tânărului Werther*. Faptul că în titlu persoana reală Charlotte poartă numele personajului din roman este rezultatul unei confuzii pe jumătate comice făcute de cei din jur, dar și de Charlotte însăși, care în mod repetat se confundă pe sine cu eroina cărții și are impresia că a trăit aievea unele momente descrise acolo, mai romantice și mai intense decât fuseseră în realitate. De fapt, atât Charlotte cea „reală", cât și Goethe sunt personaje ale romanului lui Thomas Mann. Titlul sugerează astfel aluziv relația plurivalentă dintre hipertext (*Lotte la Weimar*) și hipotext (*Suferințele tânărului Werther*).

fiica ei și camerista) ne duce cu gândul la constelația de personaje a unei comedii, iar Mager, chelnerul „instruit", evocă și el personaje din *Commedia dell'Arte* precum Brighella și Dottore (Frizen 1998: 185). De altfel, într-o scrisoare către Hermann Kesten, Thomas Mann scria despre *Lotte la Weimar* că, mai degrabă decât un roman, ar fi o „comedie intelectuală" (Mann 1979: 482)[6]. Toate aceste detalii, aflate la intersecția dintre inter- și arhitextualitate, sunt prezente deja din primele rânduri ale romanului.

Tot aici se găsește și o altă referință intertextuală care ia forma unei suprapuneri temporale: data la care are loc sosirea celor trei (septembrie 1816) plasează întâmplarea în vremea romantismului, însă textul conține și referințe la o perioadă anterioară, dominată de estetica sensibilității (Heftrich 2001: 428): „Surugiul trase de curea cornul care îi atârna la spate, îl duse la gură și începu să sune cu multă simțire […]" (Mann 2015: 7). Această aluzie face trimitere la atmosfera sentimentală a romanului de tinerețe al lui Goethe, *Suferințele tânărului Werther*.

Menționarea surugiului mai sugerează și alte posibile conexiuni intertextuale. Există o poezie de tinerețe a lui Goethe intitulată *Către Cronos surugiul* [*An Schwager Kronos*], în care călătorul îl îndeamnă pe Cronos să conducă mai repede: „Cronos, mai iute!/ Mână-n trăsnet de tropot!/ […] Cufundă-te-n viață!" (Goethe 1984: 65-66). Călătoria, cu traiectoria ei ascendentă, urmată de o rapidă și intensă coborâre, se încheie la porțile lumii de dincolo: „Sună din corn, surugiu!/ Uruit și tropotit vestească:/ Să se-audă în Orcus: sosim!/ Prietene, ne-ntâmpine gazda!" (Ibidem: 66).

Denumirea *Cronos surugiul* ascunde pe de o parte contopirea dintre Cronos și Chronos (*Χρόνος*) și pe de altă parte pe cea dintre *Schwager* [„surugiu"] și *Schwager* [„cumnat" sau „cumătru"] (Honold 2016: 187). În mitologia greacă, unul dintre titani, Cronos, și-a mutilat tatăl, pe Uranos, iar apoi, devenit stăpânul lumii, și-a devorat, pe măsură ce se năștea, copiii, deoarece i se prezisese că va fi detronat de fiul său, Zeus. Datorită numelui său, apropiat ca sonoritate de *Χρόνος*, titanul Cronos a devenit o personificare a timpului (Grimal 2001: 129). În ceea ce privește cuvântul folosit de Goethe pentru „surugiu", *Schwager*, sensul principal al acestuia este cel de „cumnat". Cu înțelesul de „surugiu", cuvântul apare în limbajul studenților din secolul al XVIII-lea; în același timp, termenul era folosit familiar cu sensul mai larg de „cumătru" sau „frate" (*DWB online, Schwager*)[7].

---

[6] 'intellektuelle Komödie' (t.n.).

[7] Regăsim o referire la acest ultim sens în volumul al III-lea din *Poezie și adevăr*, acolo unde Goethe redă o convorbire cu cineva care-l critică pentru felul în care folosise termenul în piesa *Götz von Berlichingen*: „Așa am primit odată vizita neașteptată a unui om de afaceri care se bucura de o deosebită considerație. M-am simțit foarte onorat de această vizită, cu atât mai mult cu cât el își începu convorbirea cu laude aduse dramei mele și bunelor mele

Folosirea termenului *Schwager* cu înțelesul istoric de „surugiu" în *Lotte la Weimar* nu este întâmplătoare. Pe lângă evocarea unei epoci, bagajul intertextual din spatele cuvântului, în special aluzia la surugiul Cronos, anticipează, poate în mod ironic, una dintre temele principale ale romanului. Vizita lui Charlotte la Weimar este o călătorie în timp, însă cronologia este inversată față de cea din poezie. Dacă surugiul Cronos se grăbește mai întâi spre piscuri, pentru ca apoi să se îndrepte, la fel de rapid, în jos, către bătrânețe și moarte, în romanul lui Thomas Mann Charlotte, îmbătrânită, încearcă să se întoarcă în lumea tinereții. Trecerea timpului este înțeleasă diferit de ea și de Goethe, ajuns și el la bătrânețe, dar trăind într-un spațiu al regenerării spirituale perpetue. Coborârea lui Charlotte din trăsură în fața hotelului Elefantul în prezența chelnerului Mager marchează începutul romanului. La fel arată însă și ultima scenă, atunci când, încă o dată, bătrâna doamnă coboară în fața hotelului, de data aceasta din trăsura lui Goethe, după vizita la teatru. Odată cu prima ei sosire la hotel se încheie călătoria fizică spre Weimar; odată cu cea de-a doua – călătoria simbolică „în țara tinereții" (Mann 2015: 32).

În *Lotte la Weimar*, Goethe apare în persoană abia în capitolul al șaptelea. Cu toate acestea, prin intermediul a numeroase indicii intertextuale, este prezent indirect încă din primele pagini ale romanului. O altă aluzie la universul goethean este inclusă în text atunci când Mager o roagă pe doamna abia sosită să-și scrie numele și proveniența în cartea de oaspeți a hotelului, scuzându-se mai întâi pentru necesitatea îndeplinirii acestei formalități. „Legile și regulile se moștenesc, ca să zicem așa, ca o boală cronică" (ibidem: 10) spune el, folosind cuvintele lui Mefistofel din *Faust:* „Se moștenește pravila și legea/ La fel c-o boală fără leac:/ Din generație în generație, din loc/ În loc, ele se mută, trec prin veac" (Goethe 1968: 93).

În curând, legătura cu Goethe și lumea operei sale va fi sugerată din nou, de data aceasta în mod direct, atunci când vizitatoarea își dezvăluie identitatea. Charlotte Kestner, născută Buff, din Wetzlar fusese cu mulți ani în urmă sursa de inspirație pentru personajul Lotte din *Suferințele tânărului Werther*. De îndată ce acest detaliu iese la iveală, referințele la lumea descrisă în romanul lui Goethe devin explicite și numeroase, mai ales în replicile lui Mager, care se dovedește a fi un mare admirator al cărții și al poveștii de

---

cunoștințe de istorie germană; curând însă m-am simțit atins, dându-mi seama că nu venise decât pentru a mă învăța că Götz von Berlichingen nu fusese cumnatul lui Franz von Sickingen și că, prin căsătoria poetică pe care i-o atribuisem, falsificasem istoria. Am căutat să mă scuz, arătându-i că Götz însuși îl numește pe Sickingen cumătrul său, dar mi s-a răspuns că acesta era numai un fel de a vorbi, care nu exprima decât o legătură de prietenie mai strânsă, așa cum în timpuri mai noi se obișnuiește să se spună unui surugiu «cumătru», fără să existe vreo legătură de familie între surugiu și acela care i se adresează astfel" (Goethe 1967: III, 155).

dragoste înfățișate acolo. Chelnerul mărturisește că el și soția sa, bucătăreasa hotelului, au stat adesea „seara la lumina lumânării, aplecați cu suflete înduioșate pe acele pagini divine" (Mann 2015: 16), așa cum de altfel și protagoniștii romanului, Werther și Lotte, citiseră împreună, emoționați, poeziile lui Ossian. Entuziasmul lui Mager este o manifestare a acelei „febre" declanșate de povestea lui Werther în rândul cititorilor, despre care Goethe scria cu surprindere și dezaprobare în *Poezie și adevăr* (Goethe 1967: III, 170-171). Devine acum clar de ce, pentru Mager, evenimentul sosirii celor trei doamne fusese „ceva emoționant și care i-a pricinuit o tulburătoare bucurie" (Mann 2015: 7).

Sosirea la Weimar a celei care odinioară îl inspirase pe Goethe să scrie *Suferințele tânărului Werther* se răspândește imediat din cauza indiscreției slujnicei și a entuziasmului debordant al lui Mager. În scurt timp, în fața hotelului se adună o mulțime de oameni care vor s-o vadă în carne și oase pe „Lotte a lui Werther". În același timp, o serie de personalități ale orașului, cele mai multe din cercul intim al lui Goethe, o vizitează pe Charlotte pentru a-și prezenta omagiile. După o desenatoare din Anglia care se ocupă cu imortalizarea grăbită a celebrităților, la hotel sosește Friedrich Wilhelm Riemer, secretarul și consilierul lui Goethe. Riemer se prezintă și începe să vorbească pe larg despre relația sa ambivalentă cu scriitorul, exprimându-și pe de o parte admirația, iar pe de alta revolta față de personalitatea și comportamentul acestuia. Deoarece este profesor de greacă și latină, Riemer face adesea referire la mitologia greco-romană atunci când vorbește despre Goethe, pe care îl compară pe rând cu Proteu, Jupiter și Narcis (ibidem: 81-82, 100, 102). În același timp, în discursul său apare în mod recurent paralela dintre Goethe și Isus (ibidem: 88, 108).

După plecarea lui Riemer, este anunțată sosirea unui nou vizitator. De data aceasta, la hotel sosește Adele Schopenhauer, sora filosofului Arthur Schopenhauer, a cărei mamă întreține la Weimar un salon frecventat de personalitățile culturale ale vremii. Goethe este de mulți ani unul dintre obișnuiții salonului, astfel că Adele îl cunoaște încă de pe vremea copilăriei ei. Ca și în cazul lui Riemer, Charlotte este interesată de Adele prin prisma relației acesteia cu Goethe. De altfel, și pe Adele o preocupă în esență tot dezlegarea enigmei Goethe. Comportamentul scriitorului este și pentru ea o sursă de admirație și în același timp de suferință, atât din motive mai generale (atitudinea disprețuitoare a lui Goethe față de noua mișcare romantică și opoziția lui față de avântul patriotic generat de războaiele de eliberare), cât și personale (relația prietenei lui Adele, Ottilie von Pogwisch, cu fiul lui Goethe, August, relație încurajată de tată, dar nefastă pentru Ottilie). Adele îi cere lui Charlotte să intervină pentru ca planul lui August de a o lua de soție pe Ottilie să nu se concretizeze.

Cele două capitole conțin, la rândul lor, o serie de paralele cu substrat intertextual. În primul rând, avem din nou de-a face cu un triunghi amoros asemănător cu cel din *Suferințele tânărului Werther*: îl regăsim încă o dată pe Goethe în rolul celui care intervine în relația romantică dintre doi oameni (Ottilie și August). De data aceasta, intervenția lui este mai insidioasă decât în cazul poveștii de dragoste din tinerețe, când se îndrăgostise de Charlotte, logodită deja cu juristul Christian Kestner, prezent în roman sub numele de Albert. În multe privințe, August este asimilat personalității tatălui său. Fiind nevoit să trăiască în permanență în umbra acestuia, fiul își imită părintele și în același timp se ferește să se implice în mod direct în activități literare tocmai pentru a evita comparațiile. Astfel, rămâne cantonat în zona administrativă și din această postură își dedică viața slujirii intereselor tatălui său. Momentele sale ocazionale de rebeliune subconștientă sunt înăbușite rapid de bătrânul Goethe sub pretextul că îl protejează. În acest context, nu este de mirare că și alegerea fetei pe care August o va lua de soție poartă într-un mod complicat pecetea implicării tatălui. Fizic, Ottilie von Pogwisch seamănă cu Charlotte Buff, așa cum arăta ea în tinerețe, și în același timp cu logodnica lui Goethe de mai târziu, Lili Schönemann. Goethe, bătrân acum, își retrăiește într-un fel trecutul prin intermediul fiului: îl convinge pe acesta să o ia în căsătorie pe Ottilie și să se mute împreună în casa de pe Frauenplan. Ottilie, la rândul ei, este cucerită de farmecul bătrânului Goethe și se îndrăgostește de August, transferând inconștient asupra acestuia șarmul și aura tatălui. Relația celor doi este sortită eșecului, după cum observă Adele, tocmai pentru că nu se bazează pe o potrivire reală, ci pe implicarea lui Goethe, de care ei însă nu-și dau seama decât parțial. În această situație, Ottilie nu poate fi decât o victimă după părerea prietenei sale. De altfel, și numele ne duce cu gândul la personajul omonim din romanul lui Goethe *Afinitățile elective*, o altă victimă naivă a unei constelații romantice nefaste[8].

Subtilitățile psihologice sunt prezente pe tot parcursul romanului. Pe lângă cele care motivează cursul relației Ottilie-August-Goethe, Adele menționează și alte detalii de ordin psihologic ce stau la baza dezvoltării

[8] Sursa de inspirație pentru personajul Ottilie din *Afinitățile elective* este descrisă în *Poezie și adevăr*: „Cu multă plăcere îmi amintesc de un pelerinaj la Ottilienberg, împreună cu sute, poate chiar mii de credincioși. Aici, unde se mai vede temelia unui castel roman, se povestea că a trăit, printre ruini și colțuri de piatră – ca urmare a unei înclinații pioase – frumoasa fiică a unui conte. Nu departe de capelă, unde pelerinii se opreau să se roage, se vede fântâna unde fata se ducea să ia apă, și despre care se istoriseau fel de fel de povestiri pline de grație. Imaginea pe care mi-am făcut-o despre ea și numele ei mi s-au întipărit adânc în minte. Am continuat multă vreme să mă gândesc la chipul și numele fetei din acea poveste, până când le-am dat uneia din creațiile mele de mai târziu, dar nu mai puțin iubite, atât de bine primită de inimile pure și evlavioase” (Goethe 1967: III, 63).

interioare a prietenei sale. Ca și cum ar fi fost familiarizată cu psihoanaliza lui Sigmund Freud, Adele interpretează patriotismul lui Ottilie ca pe o consecință a abandonului timpuriu al tatălui său, fost ofițer prusac (Schöll 2003: 149). Drept urmare, Ottilie ajunge mai târziu să idealizeze imaginea soldatului prusac din războaiele antinapoleoniene, căruia îi atribuie trăsăturile tatălui pierdut în copilărie. Odată cu această observație, povestirea lui Adele intră în zona politicului, zugrăvind efervescența naționalistă care cuprinsese spiritul popular după așa-numitele războaie de eliberare (1813-1815) (vizita lui Charlotte la Weimar are loc în anul 1816, la foarte scurt timp după încheierea acestora).

După conversația cu Adele Schopenhauer, Charlotte primește vizita lui August von Goethe. Acesta povestește printre altele despre vizitele lui Goethe la Gerbermühle, în apropiere de Frankfurt, unde locuiesc Johann Jakob von Willemer și proaspăta sa soție (mult mai tânără decât el), Marianne. Între Marianne și bătrânul Goethe se înfiripă o poveste de iubire și astfel ia naștere un nou triunghi amoros (Goethe-Marianne-Willemer), comparabil în unele privințe cu cel din *Suferințele tânărului Werther*. Și legătura emoțională cu Marianne îl inspiră pe Goethe să scrie o operă literară, *Divanul apusean-răsăritean*, compus sub masca unui poet oriental pe nume Hatem și dedicat frumoasei Suleika. În timp ce vorbește despre vizitele de la Gerbermühle, dar și despre alte aspecte ale vieții și operei tatălui său, August încearcă inconștient să-l imite pe acesta. Charlotte observă că atât limbajul, cât și comportamentul tânărului au ceva nenatural pentru vârsta lui. Printr-un joc interesant cu perspectivele, multe dintre afirmațiile lui August referitoare la ideile și cuvintele bătrânului Goethe coincid cu reflecții din eseurile lui Thomas Mann: „Astfel, chiar și atunci când redă convingeri reale ale lui Thomas Mann, deghizate în cuvintele lui Goethe, fiul rămâne imitatorul insuficient al tatălui" (Heftrich 2001: 441)[9].

Aceeași manevrare ludică a alternării punctelor de vedere și intertextualității continuă și în monologul din capitolul al șaptelea, unde „Goethe însuși ia cuvântul (și-l citează de mai multe ori pe Thomas Mann)" (Marx 1997: 115)[10]. Într-adevăr, mai ales atunci când se referă la relația sa cu națiunea și cultura germană, Goethe spune sau gândește lucruri care se regăsesc în afirmații ale lui Thomas Mann din jurnale, eseuri, interviuri și scrisori. „Își închipuie că ei sunt Germania," spune Goethe în monologul său interior în legătură cu poporul german, rătăcit pe calea unui naționalism izolator și agresiv. „Nu-i adevărat, Germania sunt eu și, dacă Germania ar pieri, ar continua să existe în mine" (Mann 2015: 288). „Unde sunt eu, acolo

[9] 'So bleibt der Sohn, wenn er echte, in Goethische Worte verkleidete Überzeugungen Thomas Manns wiedergibt, doch immer auch der insuffiziente Imitator des Vaters' (t.n.).
[10] 'Goethe selbst zu Wort kommt (und mehrfach Thomas Mann zitiert)' (t.n.)

e Germania," spunea Thomas Mann într-un interviu acordat ziarului *The New York Times* pe 22 februarie 1938 (*apud.* Schöll 2003: 157)[11]. Și în *Jurnale*, scriitorul exprimase ideea că în persoana și opera sa sunt reprezentate cultura germană și germanitatea, nu în ideile și acțiunile conducerii național-socialiste (von der Lühe 2009: 9). În mod similar, cuvintele lui Goethe din roman: „Adevărul e că eu sunt făcut pentru împăcare mult mai mult decât pentru tragedie" (Mann 2015: 288) reiau ideile lui Thomas Mann din *Corespondența cu Bonn*: „Sunt mult mai degrabă născut să fiu un reprezentant decât un martir, sa aduc puțină veselie mai înaltă pe lume decât să hrănesc lupta, ura" (Thomas Mann 1986: 162)[12].

După o întâlnire dezamăgitoare între Charlotte și prietenul său din tinerețe în casa acestuia din centrul Weimarului, întâlnire la care participă mai multe persoane din cercul obișnuiților scriitorului, precum și fiica, sora și cumnatul lui Charlotte, într-un gest de curtoazie, Goethe își trimite la Hotelul Elefantul caleașca pentru a o duce la teatru pe vechea sa cunoștință. La finalul piesei, reîntoarsă pe bancheta din spate a trăsurii și aflată deja cu mintea în lumea fanteziei, Charlotte are impresia că lângă ea, în semiîntuneric, stă bătrânul Goethe. Conversația care se înfiripă între cei doi atenuează decepția întâlnirii distante de pe Frauenplan, despre care Charlotte din romanul lui Thomas Mann îi scrisese fiului ei: „Atâta doar pot să afirm că am făcut o cunoștință nouă în persoana unui om bătrân, care, dacă n-aș ști că e Goethe, ba chiar tocmai din cauza asta, nu mi-a lăsat o impresie plăcută" (Mann 2015: 377). Textul scrisorii este preluat literalmente dintr-o scrisoare reală a lui Charlotte Kestner către fiica ei, Lotte (Frizen 1998: 174).

Goethe cel din imaginația lui Charlotte nu se mai ascunde în spatele propriei celebrități și nu-i mai tratează pe cei din jur ca pe niște pioni într-un joc orchestrat de el însuși. În dialogul de bun rămas dintre cei doi, Goethe își dezvăluie cu sinceritate gândurile; la fel și Charlotte, care de data aceasta recunoaște adevăratele motive ale călătoriei sale la Weimar și renunță la disimularea parțială din convorbirile de până acum. Interacțiunea finală dintre cei doi, departe de ochii celorlalți, are rolul „să dea acestei povești o încheiere cât de cât împăciuitoare" (Mann 2015: 382).

„Despărțirea […] e un capitol mare. Revederea, un capitol mic, fragmentar" (ibidem), spune Goethe, într-o replică în care se ascund multiple referințe intertextuale, explicate pe larg de Frizen (1998). Goethe reia aici în primul rând unele versuri din propria poezie *Carte de citire*: „Minunată fără seamăn/ Iată cartea cărților!/ Cartea dragostei!/ O citii cu luare-aminte:/

[11] 'Where I am, there is Germany' (t.n.).

[12] 'Ich bin weit eher zum Repräsentanten geboren und garnicht zum Märtyrer, weit eher dazu, ein wenig höhere Heiterkeit in die Welt zu tragen, als den Kampf, den Hass zu nähren' (t.n.).

Bucurii, puține pagini;/ Suferințe, vrafuri!/ Rupte foi spun despărțirea./ Revedere, mic capitol,/ Un fragment. Mâhniri: volume" (Goethe 1974: 178). În același timp, cuvintele scriitorului evocă o scenă din *Suferințele tânărului Werther*: „Ne vom revedea," îi spune Werther lui Lotte, luându-și rămas bun, „ne vom găsi, ne vom recunoaște printre toate celelalte făpturi. Eu plec, plec bucuros, și totuși; dacă aș spune că plec pentru totdeauna, nu m-aș ține de cuvânt. Rămâi cu bine, Lotte! Rămâi cu bine, Albert! Ne vom revedea!" (Goethe 2015: 29). Nu în ultimul rând, cuvintele rostite de Goethe se referă atât la revederea cu Charlotte, cât și la cea cu Marianne Willemer, pe care n-o mai văzuse de peste un an (Frizen 1998: 176). De altfel, titlul la care Thomas Mann se gândise înainte de a începe să scrie romanul despre Goethe, fusese *Revedere*, înlocuit mai târziu cu *Lotte la Weimar* (ibidem: 171, 178).

În timpul convorbirii din trăsură, Charlotte îi reproșează lui Goethe că lumea din jurul lui este presărată cu victime omenești, ca „un câmp de luptă sau țara unui împărat rău" (Mann 2015: 388). Răspunsul lui Goethe dezvăluie o viziune mai nuanțată: chiar dacă la prima vedere oamenii apropiați scriitorului sunt cei care plătesc prețul pentru creația sa artistică, acesta se jertfește, la rândul său, „pentru ca lumina să se răspândească":

> Întâi s-au adus jertfe zeilor, și după aceea jertfa a devenit zeul. […] Tu zici că eu sunt flacăra către care fluturele se năpustește dornic, foarte bine, dar sunt totodată și lumânarea care, în prefacerile și în schimbările lucrurilor, se consumă arzând și își jertfește trupul pentru ca lumina să se răspândească și sunt și fluturele amețit care crede în flacără – imaginea oricărei jertfe a vieții și a trupului în scopul transformării spirituale (ibidem).

Imaginea fluturelui atras de lumina lumânării, sacrificându-se pentru „o unire mai înaltă", trimite la poezia lui Goethe *Dor fericit*: „Noaptea, unde-ncerci iubirea,/ te pătrunde o simțire/ stranie, când lumânarea/ se zărește-n pâlpâire.// Nu mai stai cuprins de umbră,/ un îndemn mai nou te saltă/ de la joasa zămislire/ spre unire mai înaltă.// Prin hotare dus de-un farmec/ zbori spre punctul purpuriu./ Și apoi, poftind lumina,/ fluture, ești ars de viu" (Goethe 1974: 173-174).

4. Concluzii

Abundența de trimiteri intertextuale incluse în *Lotte la Weimar* – multe dintre ele invizibile pentru cititorul neavizat – îl determină pe scriitorul Emil Ludwig să scrie un pamflet numit *Tommy la Weimar*, publicat la scurt timp după apariția romanului: „Nu e nevoie să vă pierdeți vremea cu studiul,/ cu

numărul operelor, al scrisorilor sale: toate acestea n-au fost decât «materiale»" (*apud.* von der Lühe 2009: 20-21)[13]. Ludwig atrage astfel atenția cu ironie asupra unui fenomen central pentru procesul de creație al lui Thomas Mann: intertextualitatea deliberată, a cărei ubicuitate îndeplinește o funcție precisă.

Elementele intertextuale menționate în acest articol sunt doar o parte din nenumăratele exemple existente în *Lotte la Weimar*. De asemenea, conexiunile pe care le sugerează sunt mai bogate decât lasă să se întrevadă o analiză sumară cum este cea de față. Este firesc să fie așa, din moment ce în spatele unei singure propoziții sau chiar al unui singur cuvânt se află, de regulă, nu o simplă trimitere la un alt text, ci o rețea de ecouri intertextuale (după cum arată discuțiile de mai sus pe marginea cuvintelor *surugiu* și *revedere*), iar aceste ecouri conțin, la rândul lor, referințe la alte texte etc.[14] Dar chiar dacă discuția cuprinsă în acest articol nu poate avea pretenții de exhaustivitate, ea oferă totuși o privire de ansamblu asupra modului în care Thomas Mann folosește intertextualitatea în *Lotte la Weimar* pentru a crea o țesătură ficțională aparte.

Scriitorul însuși descrie procesul de apropriere a unor elemente provenite din alte surse folosind expresii precum „tehnica montajului", „preluare", „furt" și „arta unei maniere mai înalte de a copia" (Mann 2009: 519 ff, 431)[15]. Ultimii doi termeni, plastici și provocatori, indică o abordare parțial ludică, dar sintagma care dezvăluie probabil cel mai mult despre felul în care Thomas Mann manipulează diverse materiale (textuale și non-textuale), integrându-le în opera sa, este prima, „tehnica montajului". Într-adevăr, există unele afinități evidente între procesul creator al lui Thomas Mann și montajul filmic.

Knut Hickethier (1993) distinge două perspective asupra montajului cinematografic:

> (1)concepția bazată pe transparență: Potrivit acesteia, filmul acționează ca o folie ce-i permite privitorului să vadă o altă lume. Astfel ia naștere iluzia realității, realizată prin faptul că pentru cei aflați în fața ecranului nu există urme vizibile ale efectuării montajului. Un exemplu este „editarea invizibilă" din filmele hollywoodiene ale anilor 1930-1950. Perspectiva bazată pe

[13] 'Braucht euch nicht mehr die Zeit mit Studien rauben/ nicht seiner Werke, seiner Briefe Zahl: das alles war nur ‚Material' (t.n.).

[14] „Inter-textele", sintetizează Graham Allen în capitolul dedicat lui Roland Barthes, „alte opere literare, alte tipuri de texte, sunt ele însele constructe intertextuale […]" (Allen 2000: 73) În original: 'The inter-texts, other works of literature, other kinds of texts, are themselves intertextual constructs' (t.n.).

[15] 'Montagetechnik', 'Übernahme', 'Diebstahl', 'die Kunst des höheren Abschreibens' (t.n.)

transparență corespunde concepțiilor tradiționale despre artă din secolul al XIX-lea.

(2) concepția bazată pe materialitate: Aici, accentul este pus pe consistența „materială" a filmului, iar montajul devine perceptibil, scopul fiind acela de a atrage atenția privitorului asupra artificialității realității filmice. Această concepție este ilustrată de filmele de autor produse începând cu anii 1950 și compatibilă cu abordările artistice din perioada modernismului (Hickethier 1993: 138-158).

În literatură, montajul reprezintă „combinarea unor texte (părți de texte) diferite din punct de vedere lingvistic, stilistic și al conținutului, adesea de origini eterogene" (*Metzler Literatur Lexikon* 1990: 310)[16]. De regulă, operele literare care folosesc această tehnică pun accentul pe eterogenitatea părților componente (ibidem), înscriindu-se, astfel, în sfera concepției materialității. Felul în care Thomas Mann înțelege „tehnica montajului" se deosebește de această abordare. După cum am arătat, *Lotte la Weimar* conține nenumărate elemente disparate provenind din surse diferite[17]. Toate acestea sunt unificate însă într-o lume ficțională aparent omogenă, care la prima vedere nu lasă să se întrevadă eterogenitatea inițială a părților sale componente. Procesul este explicat de Thomas Mann într-o scrisoare către Theodor Adorno, referitoare la *Doctor Faustus*: „Astfel folosesc sub formă de montaj motivul […] doamnei Meck. Fapt istoric și cunoscut cum este, îl lipesc și las marginile să se estompeze, îl las să pătrundă în compoziție ca o temă mitică, scoasă în afara legii, care le aparține tuturor" (Mann 1981: 61)[18].

Tehnica de a obține o construcție unitară din combinarea unor elemente eterogene corespunde concepției despre montaj bazate pe transparență: marginile estompate joacă rolul editării devenite invizibile, iar elementele componente se unesc într-o structură nouă și coerentă, fără ca vechea lor funcție să mai poată fi recunoscută. În același timp, lumea astfel construită nu este un surogat de realitate, ci, după cum menționa Thomas Mann într-o altă scrisoare, „o semirealitate caricaturizată" (ibidem: 99)[19],

[16] 'das Zusammenfügen von Texten (Textteilen) sprachl., stilistisch, inhaltl. unterschiedlicher, oft heterogener Herkunft' (t.n.).

[17] În acest articol a fost vorba despre trimiteri intertextuale, însă discuția poate fi extinsă și aupra felului în care Thomas Mann modifică și înglobează în operele sale elemente ale realității extratextuale.

[18] 'So benutze ich montagemäßig das Motiv der [...] Frau Meck. Historisch gegeben und bekannt wie es ist, klebe ich es auf und lasse die Ränder sich verwischen, lasse es sich in die Komposition senken als ein mythisch-vogelfreies Thema, das jedem gehört' (t.n.).

[19] 'eine karikierte Halbwirklichkeit' (t.n.).

chiar dacă acest lucru nu poate fi observat decât la o privire atentă și documentată. Astfel, tehnica montajului are în mod paradoxal tocmai rolul de a dizolva iluzia realității obținute prin folosirea sa. Așadar, pe de o parte, modalitatea folosirii montajului de către Thomas Mann este compatibilă cu principiul transparenței, spre deosebire de romanele-montaj tipice; pe de altă parte, la un nivel mai profund, are afinități cu cea de-a doua concepție despre montaj, aceea a materialității, deoarece în același timp demască pseudorealitatea creată ca ficționalitate. Tocmai în această combinație insolită constă, în parte, originalitatea lui Thomas Mann, care ar putea fi descrisă ca un „mod convențional de a dizolva tradiția" (ibidem: 190)[20].

Bibliografie

Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan". 1996. *Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)*. București: Ed. Univers Enciclopedic.

Allen, Graham. 2000. *Intertextuality*. London and New York: Routledge.

Barthes, Roland. 1984. *Le bruissement de la langue. Essais critiques IV*. Paris: Ed. Éditions du Seuil.

Barthes, Roland. 1981. „Teoria textului". Traducere de Adriana Babeți. În: *Secolul XX*. Nr. 8-9-10. 174-183.

Eco, Umberto. 1984. *Numele trandafirului*. Traducere de Florin Chirițescu. Cluj-Napoca: Ed. Dacia.

Frizen, Werner. 1998. „'Wiedersehn – ein klein Kapitel'. Zu *Lotte in Weimar*". În: *Thomas Mann Jahrbuch*. Vol. 11 (1998). 171-202.

Genette, Gérard. 1993. *Palimpseste: Die Literatur auf zweiter Stufe*. Editor Karl Heinz Bohrer. Traducere în limba germană de Wolfram Bayer și Dieter Hornig. Berlin: Suhrkamp.

Goethe, Johann Wolfgang von. 2015. *Suferințele tânărului Werther*. Traducere de Alexandru Philippide. Iași: Ed. Polirom.

Goethe, Johann Wolfgang von. 1984. *Opere* Vol. I: *Poezia*. Traducere de Al. Philippide, N. Argintescu-Amza et al. București: Ed. Univers.

Goethe, Johann Wolfgang von. 1974. *Poezii*. Antologie de Ion Acsan. Traducere de Lucian Blaga, N. Argintescu-Amza et al. București: Ed. Univers.

Goethe, Johann Wolfgang von. 1968. *Faust*. Traducere de Lucian Blaga. București: Ed. pentru Literatură.

Goethe, Johann Wolfgang von. 1967. *Poezie și adevăr*. Traducere de Tudor Vianu. București: Ed. pentru Literatură.

[20] 'konventionelle Art, die Tradition aufzulösen' (t.n.).

Grimal, Pierre. 2001. *Dicţionar de mitologie greacă şi romană*. Traducere de Mihai Popescu. București: Ed. Saeculum I.O.

Grimm, Jakob und Wilhelm Grimm. 1899. *Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm. Vol. IX* (*DWB online*). https://www.dwds.de/wb/dwb/schwager, accesat 22.03.2026.

Heftrich, Eckhard. 2001. 'Lotte in Weimar'. În: Helmut Koopmann (Ed.). 2001. *Thomas Mann Handbuch*. Stuttgart: Ed. Alfred Kröner. 423-446.

Hickethier, Knut. 1993. *Film und Fernsehenalyse*. Stuttgart: Ed. Metzler.

Honold, Alexander. 2016. 'Falsche Freunde und "heilige Identität". *Lotte in Weimar*, Thomas Mann bei Goethe'. În: Honold, Alexander, Edith Anna Kunz și Hans-Jürgen Schrader (Eds.). 2016. *Goethe als Literatur-Figur*. Göttingen: Ed. Wallenstein.

Mann, Thomas. 2009. *Große kommentierte Frankfurter Ausgabe Bd. 19.1.: Essays VI 1945-1950* (*GKFA 19.1.*). Editor Herbert Lehnert. Frankfurt/Main: Fischer.

Mann, Thomas. 2015. *Lotte la Weimar*. Traducere de Alexandru Philippide. București: Ed. Humanitas.

Mann, Thomas. 2002. *Große kommentierte Frankfurter Ausgabe 14.1 (GKFA 14.1).* Frankfurt/Main: Ed. Fischer.

Mann, Thomas. 1990. *Gesammelte Werke. Band IX (GW IX): Reden und Aufsätze I.* Frankfurt/Main: Ed. Fischer.

Mann, Thomas. 1986. *An die gesittete Welt. Politische Schriften und Reden im Exil*. Editor Peter de Mendelssohn. Frankfurt/Main: Fischer.

Mann, Thomas. 1981. *Dichter über ihre Dichtungen. Teil III: 1944-1955. (DüD III).* Editori Hans Wysling și Marianne Fischer. München și Frankfurt/Main: Ed. Heimeran/Fischer.

Mann, Thomas. 1979. *Dichter über ihre Dichtungen. Teil II: 1918-1943* (*DüD II*). Editori Hans Wysling și Marianne Fischer. München și Frankfurt/Main: Ed. Heimeran/Fischer.

Marx, Friedhelm. 1997. 'Die Menschwerdung des Göttlichen'. Thomas Manns Goethe-Bild in *Lotte in Weimar*'. În: *Thomas Mann Jahrbuch*. Vol. 10 (1997). 113-132.

Popescu, Carmen. 2016. *Intertextualitatea și paradigma dialogică a comparatismului*. Craiova: Ed. Universitaria.

Schöll, Julia. 2003. 'Goethe im Exil: Zur Dekonstruktion nationaler Mythen in Thomas Manns *Lotte in Weimar*'. În: *Thomas Mann Jahrbuch*. Vol. 16 (2003). 141-158.

Schweikle, Günther și Irmgard Schweikle (Ed.). 1990. *Metzler Literatur Lexikon: Begriffe und Definitionen.* Stuttgart: Ed. Metzler.

Von der Lühe, Irmela. 2009. ‘Lotte in Weimar – Thomas Manns Goethe zwischen Dichtung und Wahrheit’. În: *Thomas Mann Jahrbuch*. Vol. 22 (2009). 9-21.

Wysling, Hans. 1987. ‘Thomas Manns Goethe-Nachfolge’. În: Hans Wysling. 1996. *Ausgewählte Aufsätze 1963-1995*. Editori Thomas Sprecher și Cornelia Bernini. Frankfurt/Main: Ed. Klostermann. 17-63.

SCIENTIFIC AND LEXICOGRAPHIC DEFINITIONS OF ROMANIAN AND SPANISH TERMS EXPRESSING WEAPONS. CASE STUDY

Angela CRĂESCU
University of Bucharest
E-mail: angela.craescu@drd.unibuc.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.wmva1m73

Abstract:
This paper deals with the theoretical and practical differences and similarities between scientific definitions and lexicographic definitions of Romanian and Spanish terms designating weapons. The case study covers scientific works ranging from technical dictionaries, military lexicons, scientific journals, legal texts to military textbooks, as well as lexicographical works comprising general dictionaries by the Romanian Academy, the Royal Spanish Academy, and dictionaries of neologisms.
Keywords: *case study*, *definitions*, *Spanish*, *Romanian*, *weapons*.

1. Lexicographic definition

Some scholars regard the lexicographic definition as a response to a question such as 'what is...?' or 'what does this mean?' (Riegel 1990: 99). John Sinclair goes even further by actually formulating lexicographic definitions in an oral style – for instance, employing the second-person pronoun 'you' – as if a teacher were addressing their students (Hausmann 1990: 226).

Considering these perspectives, it can be inferred that for a question-and-answer exchange of this nature to be both pragmatically relevant and pedagogically effective, lexicographic definitions should incorporate words that are presumably easy to understand and provide explanations that are necessary, clear, concise, and, above all, reliable (Hausmann 1990: 233; Vandeputte 1997: 38-39, 42-50; Contreras 2008: 110, 120-121; Porto Dapena 2014: 35, 40).

Robert Galisson's observation (1983: 51) that when a definition fails to meet the reader's needs, they turn to another dictionary, reinforces the idea that the interaction between the reader –who poses the questions – and the

lexicographer – who provides the answers – should adhere to the principles of pedagogy (Lehmann 1990: 222) and pragmatics.

The renowned French encyclopaedist Jean Le Rond d'Alembert advocated for the simplicity that a definition should maintain, emphasizing that the concepts conveyed by words should be explained through « *idées simples* » (D'Alembert 1986: 28). Later, this principle of stylistic simplicity was further articulated from two perspectives: syntactic and lexical (Hausmann 1990: 226-228). In both cases, lexicographers have faced the challenge of formulating definitions that employ clear and straightforward syntactic structures without resorting to excessive repetition while also minimizing word count as much as possible, however avoiding purely synonymous definitions.

From a lexical complexity perspective, it becomes evident that when the words used in a definition are themselves unfamiliar, the definition loses its pragmatic relevance, as it fails to match the reader's power of understanding. This issue is particularly apparent in the case of young readers, students, and non-native speakers, whose passive vocabulary is more limited. However, there are also instances where even adult native speakers may struggle to understand a given definition (Hausmann 1990: 225-226). In this regard, J. Hausmann argues that the usefulness of a definition should be assessed based on the target users of the dictionary (*apud* Rey 1990: 22).

For example, words designating weapons are sometimes defined by using synonyms that most probably are equally obscure to the readership: Rom. *oxiclorură de carbon* = "*fosgen*" (DEX), *acid prusic* = "*acid cianhidric*" (DEX), *acid sulfhidric* = "*hidrogen sulfurat*" (DEX), *balimez* = "*bombardă*" (DEX), *bubă-neagră* = "*dalac*" (DEX), *trinitroglicerină* = "*nitroglicerină*" (DEX), *trotil* = "*trinitrotoluen*" (DEX); Span. *ácido prúsico* = "*ácido cianhídrico*" (DLE), *almagaña* = "*manganilla*" (DCECH), *almajaneque* = "*maganel*" (DLE), *árgana* = "*árgano*" (DLE), *boca de fuego* = "*alabarda*" (DLE), *bomba molotov* = "*cóctel molotov*" (DLE), *bomba nuclear* = "*bomba atómica*" (DLE), *cebratana* = "*cerbatana*" (DLE), *fonébol* = "*fundíbulo*" (DLE), *manganilla* = "*maganel*" (DLE), *pijote* = "*esmeril*" (DLE).

The vocabulary employed by lexicographers in definitions should be minimal, restricted to unambiguous and commonly used words (Uriel Weinreich, as cited in Porto Dapena 2014: 35-36). After all, if tens of thousands of entries can be accurately defined using a highly limited yet clear and accessible lexicon, the resulting lexicographic work becomes useful to readers of all backgrounds and varying levels of linguistic proficiency.

A definition must encompass all the characteristics of the concept expressed by the word. An incomplete definition inevitably leads to ambiguity in relation to other lexemes (the principle of equivalence,

according to Porto Dapena 2014: 28). For instance, the definition of the Spanish word *diamante* as "*pieza de artillería*" (DLE) is insufficient, as other types of artillery pieces also fall under this category: *amuseta*, *aspid*, *basilisco*, *buzano*, *cañón*, *cañón obús*, *cerbatana*, *culebrina*, *esmerejón*, *esmeril*, *falconete*, *obús*, *ribadoquín*, *sacre*, *serpentín*, and *tiro*. The definition may also give the wrong impression that the lexeme designates any artillery piece, in a general sense of the word, while in reality the shortness of the explanation is due to the fact that it is unknown what shape and calibre this weapon used to have, hence the tendency of lexicographers to provide a broad definition: "*Moretti y los que le copian: «Pieza de artillería antigua; se ignora su forma y calibre». Por nuestra parte no creemos que valga la pena averiguar más*" (DMEHT).

Nevertheless, Hausmann (1990: 225, 228-229, 232-233) warns that a lexicographic definition can never fully capture all the possible meanings a word may have, as meanings are also contextual, and contexts can vary. Instead of attempting (in vain) to create exhaustive lexicographic definitions, lexicographers rely on examples that, in one way or another, help the readership understand, infer, and anticipate other possible meanings of the word in question.

Among lexicography specialists, there are even remarks regarding the consistency and richness of detail in the notions expressed by the words in a definition (Hausmann 1990: 225). It is noted, for instance, that not all definitions in a dictionary are consistent in this regard: the Spanish lexeme *fuste* is defined merely by a synonym, "*vara*" (DLE), while *sambuca* is given a detailed description: "*máquina antigua de guerra, formada por una armazón de maderos y en ellos una plataforma levadiza, que subía y bajaba con cuerdas, para caer como puente sobre los muros de una ciudad y facilitar el asalto*" (*ibid.*).

Lexicography theorists also note, without providing a solution to the problem, that definitions can be circular. This element of circularity is most evident in the case of synonymous definitions (Hausmann 1990: 225), where sometimes one word is defined using its synonym, and vice versa. For example, in Romanian: *buraj* is defined as "*burare*" (DEX) and vice versa, and *contratorpilor* is explained as "*navă de război rapidă, care urmărește și distruge torpiloarele; distrugător*" (ibid.) and *distrugător* as "*navă de luptă de tonaj mediu și cu viteză mare, fără cuirasă, care dispune de armament de artilerie, rachete și torpile; contratorpilor*" [ibid.]). While the first example is a clear case of circularity, the second is alleviated by the additional descriptive details provided in the definitions.

However, circularity sometimes arises from a lack of organization on the part of the lexicographer, who writes definitions without considering the other

words within the same semantic field. Circularity may not only occur between two definitions but can also appear in a chain of several definitions. A diligent lexicographer views lexemes (and organizes them) in paradigms and only then begins to write the entries. This approach helps avoid the risk of creating circular or incomplete definitions (Porto Dapena 2014: 28, 41-42, 271).

A test for the correctness of a definition is its commutability (Porto Dapena 2014: 29), particularly in the case of synonymous definitions. In other words, if we replace the definition with the entry and the result still provides a correct and complete description of the new entry, then the initial definition is valid. For example, the Spanish *saeta* is defined as "*flecha*" (DLE), and the Romanian *pistol automat* is defined as "*pistol-mitralieră*" (DLR); when defining *flecha* and *pistol-mitralieră*, we can use *saeta* and *pistol automat* as their respective definitions.

The lexicographer must set aside their personal opinions when crafting definitions (Porto Dapena 2014: 38). Nothing in the way they explain entries or describe the notions expressed should reflect their own ideology about reality (such as objects, abstract concepts, professions, etc.). The impartial tone in a definition assures the reader that the meaning – and especially the nuance provided – is shared by all speakers. According to García Hervás (2011: 12), this lexicographic neutrality is achieved by removing, for example, evaluative adjectives and adverbs, pragmatic notes, and the first-person perspective.

A definition should generally maintain the same categorical identity as the entry (Porto Dapena 2014: 29-33). In our case, a noun should be defined by another noun or a noun phrase: the Spanish word *azagaya* is defined as "*lanza o dardo pequeño arrojadizo*" (DLE).

According to Porto Dapena (2014: 38), the entry should not be used in the definition when it is a monosemous word, but it may appear in the definiens if the word is polysemous. For example, *acid picric* is defined as "*acid corosiv și toxic, sub formă de cristale galbene, fără miros și cu gust amar, folosit ca exploziv, la prepararea unor substanțe colorante etc.*" (DEX), while the Spanish *arma arrojadiza* is explained as "*arma que se lanza con la mano*" (DLE).

In our corpus, we observe a special case: the definition of the Spanish *espada* as "*persona diestra en el manejo de la espada*" (DLE). If the word refers to the masculine noun *el espada* (a man), the repetition of the word in the definition is justified by the fact that it is a case of homonymy (*la espada*). However, if we consider that the person skilled in handling the weapon is a woman, in other words, if we take it as a feminine noun, the repetition is based on the polysemy of the word *espada*.

espada sf *"Espada de punta, de solo corte, y también de punta y corte, ha sido arma usada desde la mas remota antigüedad, con el mismo objeto que hoy usamos la espada y el sable. Los romanos tomaron de los españoles la espada corta y fuerte, con que herían ya de estocada, ya de cuchillada, en términos que segun la historia cortaban brazos y cabezas á tajo: la llevaban pendiente de un correón al lado derecho*" *(ODRIOZOLA y Oñativia, José [1827], Compendio de artillería ó instrucción sobre armas y municiones de guerra).*

espada sf "1. Arma blanca, larga, recta, aguda y cortante, con guarnición y empuñadura. 2. Persona diestra en el manejo de la espada. 3. Carta del palo de espadas. 4. As de espadas. 5. Esgr. Espada empleada para practicar la esgrima, sin corte y con una punta que no hiere. 6. Esgr. Modalidad de combate que se practica con espada. 7. Geom. Flecha (‖ distancia de los puntos de una curva). […] 10. Pl. Palo de los cuatro que constituyen la baraja española, cuyas cartas llevan estampadas una o varias espadas. 11. Taurom. Matador de toros" (dle.drae.es).

espada sm "taurom.: matador de toros" (DLE).

2. Scientific definition

As we infer from our readings, the scientific definition ought to meet all the requirements of a lexicographic definition but is tailored for an informed audience. Unlike the lexicographic definition, which caters to readers with intermediate knowledge, the scientific definition is more detailed and complex, assuming the reader is already familiar with basic and intermediate concepts in the field (Cabré 1994: 594; Contreras 2008: 76, 117, 119):

e.g. *fosgen sn „Gaz incolor, cu miros de fân stricat sau frunze putrede. Fierbe la + 8°, astfel că dela această temperatură în jos este lichid. Este de 3½ ori mai greu decât aerul. Ca și clorul, fosgenul este foarte trecător (din cauză că acest gaz este ușor răspândit de vânt și nimicit de apă). În ceeace privește acțiunea lui asupra organismului, fosgenul poate fi considerat ca un reprezentant tipic al substanțelor insidioase. Slaba sufocație pe care o produce și care uneori poate să treacă cu totul neobservată, precum și mirosul lui slab, face ca acest gaz să fie extrem de periculos. Abia mai târziu apar semne grave de boală, de asfixie, iar când ele apar pe neașteptate, de cele mai multe ori conduc la moarte. O emoție, o sforțare, frigul sau alimentația abundentă, poate să ducă repede la asfixia gazatului. Marele pericol pe care-l prezintă acest gaz, este că oamenii care l'au respirat nu prezintă la început semne de îmbolnăvire; nu ascultă de sfaturile ce li se dau, umblă, fac sforțări și la un moment dat sunt cuprinși de asfixie*

gravă, care îi omoară aproape fulgerător. Deaceia, oamenii gazați trebuesc puși sub strictă supraveghere, cel puțin 48 ore, în care timp se vor lua măsuri ca bolnavii – chiar cei mai ușor atinși în aparență – să evite orice fel de sforțare. Transportarea lor către spitale se va face, în mod obligatoriu, cu ajutorul tărgilor. Fosgenul este cel mai omorîtor dintre toate gazele sufocante cunoscute până astăzi. Față de clor, este de 8-10 ori mai puternic" (BARDAN, Dumitru, Dumitru Ioan [1933], Pericolul aero-chimic și protecția populației civile) (PAC).

The scientific definition (or terminographic definition, according to De Bessé 1997: 65) can be found not only in terminological dictionaries (lexicographic works that gather terms related to a specific field) but also in textbooks, manuals, studies, and specialized treatises.

It expresses the relevant characteristics of the term, as well as the notion it represents, and can only be applied to a term that is translatable into any language and to a coherent terminological system in which each concept is clearly and unambiguously defined (Rey 1995: 42-43).

The scientific definition is a compromise between the lexicographical and encyclopaedic definitions, as it aims not only to improve the use of terms but also to reflect the method of categorizing things: "if the subject field is not defined and structured, or if it is heterogeneous, pragmatic, and empirical, a pure terminological definition cannot be formed" Rey (1995: 42-43).

The scientific definition serves to highlight the differences between a term and others within the terminological system, establishes "*el concepto del sistema nocional de un campo, y es más descriptiva que opositiva*" (Contreras 2008: 111). According to international standards, it is "a statement which describes a concept, and permits its differentiation from other concepts within a system of concepts" (International Organization for Standardization 1087: 1990).

When establishing a concept, terminographers isolate it from others while simultaneously relating it to the rest. The relationship between concepts can be as follows (Wüster, cited in Lager et al., 2006: 131-132):

a. vertical (logical subordination), which occurs between a superordinate concept (gender) and a subordinate one (species): e.g., the Spanish terms *cuchillo* (gender) and *bayoneta* (species);

b. horizontal (logical coordination), meaning between two notions subordinated to the same generic concept: e.g., the Spanish terms *cuchillo* de *bolsillo* and *navaja*, both species of *cuchillo*;

c. diagonal, when there is subordination to the same generic concept but not vertical or horizontal: e.g., "*investigación y extensión son subordinados al concepto funciones sustantivas de la Universidad"* (ibíd.).

Regarding the creation of the scientific definition, ISO (No. 10241, 1992) recommends that it begin with the same grammatical form as the entry, include diagrams that explain the meaning, mention the distinguishing features, avoid using the dictionary entry itself, refrain from starting with the word 'term', and, finally, specify the class of objects to which the term belongs.

In our corpus, we observe some cases where not all these standards are met, for example, definitions beginning with the word 'term' or 'name: *arma pirófora* = "*nombre griego del proyectil hueco incendiario, como bomba, carcasa, granada, cohete*" (DMEHT).

- Rom. *armă ABC = „termen abreviat, utilizat în unele armate străine, indicînd armele de nimicire în masă: atomică, biologică și chimică*" (LM); "*expresie abreviată, folosită în unele armate străine, care indică mijloacele de nimicire în masă. A = atomice (nucleare) B = bacteriologice și C = chimice"* (DMi); *armă de nimicire în masă = „termen ce definește categoria de arme a căror întrebuințare poate provoca distrugeri masive, simultane și în timp scurt personalului forțelor armate, mijloacelor de luptă, populației și obiectivelor economice dispuse pe suprafețe mari de teren. În această categorie se includ, în prezent, armele nucleare, chimice și biologice"* (LM); *arme A.B.C. = „termen abreviat, utilizat în unele armate străine, indicînd armele de nimicire în masă: atomică, biologică și chimică"* (LM); *avizou = „termen utilizat rar pentru canonieră"* (LTR); *car de luptă = „termen care definea în trecut, în unele armate, tancul"* (LM); *automat = „denumire utilizată, inițial, pentru pistolul-mitralieră"* (LM); *gaz de luptă = „denumire dată, în trecut, substanțelor toxice de luptă"* (LM); *obuz = „1. denumire a proiectilului sferic de artilerie folosit în trecut (începînd din secolul al XVIII-lea) și care avea masa sub 16 kg, corpul din fontă, iar camera interioară umplută cu o substanță incendiară sau luminoasă. 2. denumire generică dată proiectilelor care acționează prin schije și suflu (explozive, fugase și exploziv-fugase)"* (LM); *automat = „denumire utilizată, inițial, pentru pistolul-mitralieră"* (LM).

- Span. *barrefosos = "1. Nombre expresivo, pero no técnico, en fortificación, que alguna vez se dio al flanco del baluarte, y por extension á la caponera ú otra obra que efectivamente «barre el foso» con sus fuegos. 2. Moretti dice que es un antiguo cañon de bronce recamarado de á veinte y cuatro. Hevia lo repite en este solo sentido. El marqués de Santa Cruz dice guardafosos"* (DMEHT), *bebra = "Nombre, cuya etimología se ignora, que dieron los bárbaros, al formar parte de la milicia romana, al antiguo chuzo ó pilo. Es voz usada por Vegecio (lib. 1, cap. 20): «Barbari autem scutali pedites his præcipue utuntur, quas bebras vocant, et binas etiam ac ternas in prælüs portant»"* (DMEHT); *bisacuta = "Nombre puramente latino,*

bis, dos veces, acuta, aguda, de un arma antigua: ó quizá genérico de la espada, del arma de dos filos" (DMEHT); *carcamusa = "Nombre que en la baja latinidad dan algunos escritores á una máquina poliorcética semejante al ariete. (C. Aquino Lexic. militaris). El monge Abon dice: «Arietes carcamussas vulgo nominatas», en su relacion del sitio de París en 886."* (DMEHT); *carronada = "Nombre de un antiguo cañon de hierro colado, corto y de varios calibres, usado por la marina; que tomó este nombre, según dicen, por haber sido fundido primeramente en Carron, pueblo de Escocia"* (DMEHT); *causia = "Uno de tantos nombres que tuvo la máquina antigua llamada gata. Según Blesson, tomaron este nombre latino, al reaparecer en la Edad Media, las antiguas vinea, que los romanos usaron en los sitios de plazas. (V. capsa, gata, gossa). – Difícil es averiguar la verdad á través de las correcciones y corrupciones que ha sufrido Vegecio, ó le han hecho sufrir sus anotadores é «ilustradores». Stewechio dice que está «corrompido» este pasaje; y Justo Lipsio, que no quiere causias, sustituye gatos, cattos. – Aquino (Lexic. mil.) cita textos de Valerio Máximo y otros en que causia es yelmo, visera, casco y pudo muy bien ser. (V. y comp. loriga)"* (DMEHT); *cestra = "Nombre greco-latino de una flecha ó pequeño dardo que según dicen se lanzaba con una honda grande llamada sphendone. Los romanos sufrieron una granizada de estos proyectiles batiéndose con las tropas de Persia: pero no es fácil darse cuenta de estos proyectiles, ni de tal honda"* (DMEHT).

Conclusions

Lexicographic definitions aim to be clear, concise, and accessible to a broad audience, avoiding unnecessary complexity or circularity. Simplicity in syntax and vocabulary is crucial for effective communication, especially for learners or non-native speakers. In contrast, scientific definitions are more detailed and specialized, designed for an informed audience familiar with the subject. They establish precise distinctions within a conceptual system and follow international standards to ensure clarity and consistency. Lexicographers must balance clarity, brevity, and accuracy while avoiding circular definitions, ambiguity, and subjective bias. Definitions should be logically structured and contextually relevant. A well-crafted definition should align with the user's level of knowledge, ensuring comprehension without oversimplification or excessive complexity.

Bibliography

Cabré, M. Teresa (1994). « Terminologie et dictionnaires », in *Journal des traducteurs*, tomo 39, no 4. Montréal: Les Presses de l'Université de Montréal.

Contreras Izquierdo, Narciso M. 2008. *El diccionario de la lengua y el conocimiento especializado en la sociedad actual*. Jaén: Ed. Universidad de Jaén – Servicio de Publicaciones e Intercambio.

D'alembert, Jean Le Rond. 1986. *Essai sur les éléments de philosophie*. Paris: Ed. Fayard.

DCECH = Corominas, Joan, José A. Pascual. 1980-1997. *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*. Madrid: volumes I-VI. Editorial Gredos.

DEX = Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti" din cadrul Academiei Române. (2016). *Dicționarul explicativ al limbii române*. București: Editura Univers Enciclopedic.

DLR = ACADEMIA ROMÂNĂ. 2005-2010. *Dicționarul limbii române*, anastatic edition based on *Dicționarul limbii române* (DA) and *Dicționarul limbii române* (DLR). București: Ed. Academiei Române, volumes I – XIX.

Dmeht = Almirante, José. 1869. *Diccionario militar etimológico, histórico, tecnológico, con dos vocabularios francés y aleman*. Madrid: Imprenta y Litografía del Depósito de la Guerra.

DMi = VV.AA. (1972). *Dicționar militar. Termeni tactic-operativi*. București: Ed. Militară.

Galisson, Robert. 1983. « Image et usage du dictionnaire chez des étudiants (en langue) de niveau avancé », in *Études de Linguistique Appliquée* (1983), n° 49. Paris: Ed. Klincksieck and Didier Erudition.

Hausmann, Franz Josef. 1990. « La définition est-elle utile? Regard sur les dictionnaires allemands, anglais et français », in CELEX = Centre d'Études du Lexique, *La définition*. Paris: Librairie Larousse.

Lehmann, Alise. 1990. « De définition a définition. L'interprétation dans le dictionnaire par le jeu des renvois », in CELEX = Centre d'Études du Lexique, *La définition*. Paris: Librairie Larousse.

LM = Staicu, Stelian. 1980. *Lexicon militar*. București: Ed. Militară.

LTR = Rădulеț, Remus. 1957. *Lexiconul tehnic român*. Volumes 1-18. București: Editura Tehnică.

Porto Dapena, José-Álvaro. 2014. *La definición lexicográfica*. Madrid: Ed. Arco Libros.

Rey, Alain. 1990. « Polysémie du terme définition », in CELEX = Centre d'Études du Lexique, *La définition*. Paris: Librairie Larousse.

Riegel, Martin. 1990. « La définition, acte du language ordinaire. De la forme aux interprétations », in CELEX = Centre d'Études du Lexique, *La définition*. Paris: Librairie Larousse.

Vandeputte, Yann. 1997. *De Boch à Signorelli. Les dictionnaires bilingues français-italien au banc d'essai. Évaluation didactique et pédagogique*. Paris: Ed. CIRRMI.

Web Bibliography

DLE = REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, *Diccionario de la Lengua Española*, https://dle.rae.es/ (Accessed in the period between 1 October 2017 and 15 February 2025).

García Hervás, Pablo (2011), *La marca ideológica en el diccionario de la Real Academia. Un estudio sobre la neutralidad lexicográfica*, https://gredos.usal.es/bitstream/handle/10366/108765/GarciaHervas_Pablo_TFG.pdf;jsessionid=791466208E30C7E1D1813A88C8D83DA6?sequence=1 (Accessed in the period between 1 October 2017 and 15 February 2025).

EXEMPLE ALE CONVERSIUNII ȘI ALE ANTONOMAZEI ÎN EPIGRAMELE LUI PĂSTOREL TEODOREANU

Mihaela-Rodica DESPAN
Universitatea din București
E-mail: mihaela.despan@s.unibuc.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.9dafve50

Abstract:
The research analyses a corpus consisting of epigrams belonging to the author Păstorel Teodoreanu, in order to identify conversion and antonomasia as linguistic mechanisms used for aesthetic purposes in this type of literary text. The epigrams are analysed in order to highlight the syntactic integration of these constructions, but also to describe the morphosyntactic changes to which the existing lexical units were prone to, due to different linguistic exercises. Since the corpus consists only of epigrams and, given the literary character of these texts, the analysis of the constructions fries the field of stylistics. Also, some of the analysed examples could be classified in other categories of linguistic phenomena, which causes the description to provide an inventory, where appropriate, of these interpretations. The analysis also contains socio-cultural comments to integrate the propositional content in the era, but also to explain the call to conversion or antonomasia as part of a satirical-humoristic process.

Keywords: *antonomasia, conversion, epigrams, Pastorel Teodoreanu, stylistics*.

1. Introducere

Lucrarea își propune să analizeze un corpus format din epigrame, aparținând autorului Păstorel Teodoreanu, pentru a identifica exemple ale conversiunii. Construcțiile sunt analizate pentru a explica și a descrie integrarea sintactică a acestora, dar și cu scopul de a analiza procesul de conversiune sau modificările survenite în urma antonomazei. Întrucât corpusul este format din epigrame, este urmărită atât dimensiunea stilistică a acestor conversiunii, cât și restrâns, cea pragmatică. Analiza conține și comentarii de natură socio-culturală, pentru a integra aceste creații în epocă, dar și pentru a explica anumite conversiuni cu caracter satiric.

Epigrama este o specie a poeziei lirice, de proporții reduse, care satirizează elementele negative ale unui caracter omenesc, ale unei situații

etc. și se termină printr-o poantă ironică[1]. Conversiunea în poezie explorează mai ales dimensiunea stilistică – întrucât are loc, în anumite cazuri, și valorizarea estetică a unor elemente din conținutul propozițional. Astfel, conversiunea interferează cu valoarea stilistică și estetică a epigramei și poate avea rol metaforic sau de susținere a mesajului satiric. Valorizarea estetică prin conversiune este un fenomen specific creațiilor literare în versuri. Prin intensitatea conversiunii (Tomescu 2006: 416) se disting trepte diferite ale modificării semantice și morfosintactice. Prin componenta semantică, conversiunea determină modificări nuanțate ale semnificației unităților lexicale, fapt ce determină posibilitatea exploatării estetice. Valoarea nou obținută, în urma conversiunii, nu o înlătură pe cea existentă, coexistența lor dând naștere unor cuvinte diferite (Ușurelu 2007: 383). Astfel, conversiunea nu doar că interferează cu figurile stilistice, ci generează în anumite contexte, posibilități multiple de interpretare literară. Pe lângă conversiunile gramaticalizate, apariția unor inovații lingvistice, rezultate ale unor schimbări contextuale accidentale, ale valorii gramaticale demonstrează productivitatea fenomenului (ibidem: 388). De asemenea, conversiunea pare să fie chiar un mijloc lingvistic folosit în scop estetic în creațiile literare și chiar sursa unor noi posibilități artistice de exprimare a abstractului. Epigramele, ca specie literară minoră, nu au făcut obiectul unor analize lingvistice care să exploreze din punct de vedere morfologic limbajul folosit. Studiul de față exemplifică și explică modul în care antonomaza și conversiunea, ca procese lingvistice, au fost instrumentalizate și în scop estetic, în creații minore de factură literară.

2. Precizări teoretice

Conversiunea, în această lucrare, va fi considerată un procedeu morfosintactic ce permite trecerea între clase în absența mărcilor derivative (Dragomirescu et al. 2010:14) Conversiunea se manifestă morfologic și sintactic. Se vor folosi distincțiile formulate de Domnița Tomescu privind tipurile de conversiuni (Tomescu 2006: 411), conversiune gramaticală și lexico-gramaticală. Conversiunea gramaticală reprezintă o schimbare morfosintactică care nu afectează încadrarea formei obținute într-o anumită clasă morfologică. Conversiunea lexico-gramaticală implică modificări semantice și gramaticale. Unitățile lexicale obținute prin conversiunea lexico-gramaticală nu mai prezintă decât caracteristicile clasei țintă. De asemenea, se va utiliza și distincția între conversiune completă și parțială (ibidem: 412), unde conversiunea completă prevede ca forma obținută prin conversiune să-

[1] Coteanu, Ion, (coord.), 2016, *Dicționarul explicativ al limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic., s.v. epigramă.

și piardă integral caracteristicile vechii clase. Conversiunea parțială prevede ca noua formă să-și păstreze unele caracteristici ale vechii clase. Fenomenul de conversiune se realizează inegal la nivelul părților de vorbire implicate și se disting caracteristici diferite pentru fiecare clasă. Tipologia conversiunii se împarte în: substantivizare, adjectivizare, adverbializare etc.

În cazul substantivizării există preluări ale mărcilor flexionare (articolul și mărcile de caz) ce indică la nivel morfologic conversiunea. Criteriul sintactic este reprezentat de așa-zisele „contexte diagnostice", acele contexte specifice substantivului (Pană Dindelegan 2003: 16). Conversiunea poate fi marcată și la nivel sintactic și morfologic.

În cazul adjectivizării substantivului, exemplele sunt mult mai restrânse. Cele mai frecvente exemple de adjectivizare se înregistrează în rândul adjectivizării participiului și al pronumelui. În analiză, exemplele întâlnite se comportă ca niște adjective invariabile, calificative și se disting prin analiza integrării lor sintactice. De asemenea, adjectivizarea substantivului are – în cazurile analizate – valoare exclusiv estetică și se înscrie în limbajul poetic/artistic.

În cazul trecerii la clasa verbelor ale unor părți de vorbire, exclusiv în limbaj poetic se utilizează convertori verbali (Terțea 2017: 87). Astfel, trecerea unei părți de vorbire la clasa verbului este marcată morfologic. Aceste inovații nu devin fapte de limbă, ci rămân integrate doar în stilul beletristic. Astfel, trecerile la clasa verbului sunt conversiuni limitate cu scop estetic, conversiuni accidentale.

Fiecare tip de conversiune înregistrează mărci morfologice și/sau sintactice care definitivează procesul de conversiune. Marcarea transferului unei părți de vorbire-sursă prin particularități semantice ale părții de vorbire-țintă, desăvârșește procesul conversiunii (Tomescu 2006: 423). Modificările semantice care afectează forma transformată determină apariția unei noi structuri lexicale, care-și modifică semnificatul sau suferă translatări de sens, pentru a servi noua funcție îndeplinită.

Un alt fapt lingvistic interesant exploatat de epigrame este și antonomaza. Trecerea la clasa comunelor a numelor proprii (Pană Dindelegan 2003: 33) se regăsește în mai multe epigrame, pentru a marca satiric fapte/evenimente ale vremii. Antonomaza se regăsește în mai multe forme (metaforică, metonimică etc.). În aceste cazuri, este necesară dublarea explicației morfologice cu informații de natură socio-culturală, pentru a înțelege scopul și semnificația utilizării acestui procedeu. Antonomaza este un procedeu complex, deoarece dă naștere unor formații substantivale speciale, obținute prin conversiune (Stoichițoiu-Ichim 2013: 329). În cele ce urmează, exemplele de antonomază sunt realizate prin mai multe procedee lingvistice (devieri metonimice, duble antonomaze etc.).

Aceste construcții explorează nivelul semantic al unor unități lexicale, pentru a evidenția efectele stilistice ale antonomazei. În același timp, modalitatea de construcție, cât și explorarea nivelului semantic al antonomazelor creează un dublu procedeu lingvistic. Noile formații lexicale interferează și cu registrul pragmatic, deoarece permit mai multe inferențe, bazate pe modul de interpretare al antonomazei și al procesului lingvistic de construcție. În cele ce urmează, vor fi analizate conversiunile, cu accent pe explicarea mărcilor morfologice specifice clasei și a integrării lor sintactice, urmate de scurte comentarii privind implicațiile stilistice/pragmatice. În analiză, vor fi incluse conversiunile accidentale, pentru a determina valoarea stilistică a acestora și antonomazele.

3. Analiza corpusului

În următoarea epigramă se regăsesc mai multe exemple ale adjectivizării nominalului:

(1)Cincinatină: „Ți-aduci aminte, primăvară?/Era târziu și-mi era vară!/Acuma-i timpurie toamnă…/Nu e târziu, dar mi-este doamnă!" (Teodoreanu 1997: 125). În acest context, trecerea nominalului la clasa adjectivului se realizează parțial. Nu sunt preluate decât parțial caracteristicile noii clase. În primul exemplu, *era vară*, se constată că la nivel morfologic, *vară* este o conversiune de la nominal la adjectiv, lucru marcat la nivelul conținutului propozițional. În contexte similare, poziția post-verbală ar fi fost ocupată de un adjectiv calificativ (*Mi-e cald*). La nivel sintactic „vară" este subiect. În acest caz, adjectivizarea nominalului se realizează pentru a marca stilistic construcția. „Vară" se îndepărtează de la semnificatul original și se abstractizează. Același procedeu este aplicat și pentru „mi-este doamnă", unde „doamnă" este o conversiune de la nominal la adjectiv, parte a grupului nominal cu valoare de subiect. Această conversiune se îndepărtează de la semnificatul original și este folosită pentru valoarea sa estetică.

Posibilitatea inferențelor crește odată cu aceste construcții. Conversiunile sunt accidentale, specifice limbajului poetic și în acest caz, au implicații stilistice. Ambele conversiuni sunt interesante din perspectivă stilistică. Din punct de vedere semantic, are loc o abstractizare graduală a semnificației. Ceea ce este neobișnuit este faptul că nominalele („doamnă" și „vară") cu un semnificat rigid sunt adjectivizate. Acest fapt determină chiar opacizarea semnificației și posibilitatea unui număr mare de interpretări. Astfel, cele două

conversiuni își exercită influența stilistică asupra interpretării lexicale, care determină posibilitatea unor interpretări multiple.

Următoarea epigramă prezintă un exemplu de verbalizare al unui nominal în vederea accentuării stilistice ale unui atac satiric:

(2)Prudență: „Gândind la viața lui terestră,/Un gând prudent îl încovoaie:/Acceptă o statuie ecvestră,/Dar cu umbrelă să nu-l ploaie!" (Ibidem: 37). În această epigramă are loc o conversiune a nominalului „ploaie" la clasa verbului. La nivel sintactic, marca modului conjunctiv „să" dublată de negație inserează contextual conversiunea. În acest caz, nominalul „ploaie" este folosit drept indicativ prezent în locul verbului impersonal a ploua. În acest caz, conversiunea este folosită pentru a susține mesajul satiric al epigramei și determină și o evoluție semantică a unității lexicale. Verbalizarea – în acest caz – se realizează în mod neașteptat de la un nominal. Această construcție este una accidentală și are și rol în conservarea rimei și a ritmului. Astfel, această conversiune poate fi justificată prin tendința de a păstra elementele de versificație, sau doar pentru a marca stilistic mesajul intentat. De asemenea, se poate argumenta că forma prezentă în text este de fapt, forma regională *să ploaie* (Gafton, Chirilă 2015: 84).

Următoarea epigramă prezintă o conversiune de la pronume la nume, gradual cu mai puține implicații stilistice:

(3)*„În traiul omului normal – Orice s-ar crede și s-ar spune – Amorul nu-i un «ce» banal/Ba este chiar un ideal/ Dar între două mese bune" (Ibidem: 162). În această epigramă, pronumele „ce" este nominalizat și marcat la nivel morfologic prin articolul proclitic „un". În acest caz, are loc o evoluție graduală a semnificației inițiale a pronumelui interogativ. Ceea ce este de remarcat în această construcție este că nominalul este însoțit și de un adjectiv calificativ. Astfel, conversiunea – deși este parțială – preia caracteristica substantivului de a fi însoțit de un adjectiv. Această conversiune are și implicații stilistice, prin posibilitatea de abstractizare graduală a conversiunii. Conținutul propozițional imprimă conversiunii și valoarea estetică. Substantivizarea este accidentală și are limitat implicații stilistice.

Următoarea epigramă prezintă o conversiune de la nume propriu la verb, printr-un procedeu de construcție marcat stilistic:

(4)Lămurire: „S-a constatat din prim scrutin/Că Vraca are, la șefie,/Un vot mai mult decât Storin./Concluzie: Storin nu <u>*vra ca*</u> să mai fie" (Ibidem: 126). În această epigramă, „vra ca" ocupa funcția de predicat simplu, marcat de negație și de poziția post-nominală a acestuia. La nivel sintactic, „vraca" este o construcție omofonă cu verbul *a vrea* la indicativ prezent, persoana a III-a, forma arhaică. Astfel, în acest caz nominalul propriu trece la clasa verbului, lucru marcat sintactic și susținut de omofonia cu forma flexionară *(nu vrea ca*). În acest caz, conversiunea nu se realizează de la un nume comun, ceea ce determină și o altă interpretare. În primul rând, are loc o trecere de la numele propriu Vraca la numele comun *vraca* și ulterior conversiunea. Astfel, conversiunea interferează cu antonomaza. Trecerea – de la nume propriu la numele comun – se realizează pentru a marca stilistic mesajul ironic al epigramei. În același timp, prin verbalizarea numelui comun se realizează o conversiune. Prin urmare, cele două procedee interferează. O altă posibilitate de interpretare a acestei construcții are la bază doar implicațiile estetice. Construcția „vra ca" poate fi interpretată ca un calambur ce exploatează interpretarea echivocă a numelui „Vraca". Cu toate acestea, interpretarea este argumentată parțial, deoarece asemănarea formală între „vraca" și „vrea ca" nu este evidentă. Construcția are valoare stilistică și accentuează estetic mesajul satiric. La alegerile pentru președinția Sindicatului Artiștilor, actorul George Vraca a obținut cu un vot mai mult decât actorul Gheorghe Storin, fostul președinte (Ibidem: 126). Între cei doi actori exista o rivalitate „celebră".

Următoarea epigramă prezintă un alt tip de trecere de la nume propriu la nume comun, unde este exploatat caracterul omofonic al nominalului:

(5)Ghinion: „Iorga nu-și mai află locul/ Vreți să știți de ce-i așa ?/ S-a jucat prea mult cu focul/ Și s-a fript cu … *Tzigara*" (Ibidem: 126). În această epigramă se explorează omofonia numelui propriu „Tzigara" cu numele comun „țigară". Semnificațiile celor două unități sunt exploatate pentru a construi antonomaza. Trecerea de la numele propriu la numele comun se realizează pentru implicațiile estetice conferite de aceasta. În acest caz, unitatea lexicală „Tzigara" este folosită la nivelul conținutului propozițional cu semnificația „țigară". Antonomaza este însă construită pentru a marca stilistic atacul satiric al epigramei, atac îndreptat către Alexandru Tzigara-Samurcaș. Astfel, antonomaza se bazează pe omofonie și nu se înregistrează modificări semantice. În acest caz, „Tzigara" este o antonomază construită pentru a marca un atac satiric.

Trecerea de la numele propriu la numele comun se realizează aici între două unități lexicale existente, prin urmare, nu apar inovații lexicale, ci doar o exploatare a omofoniei.
Alexandru Tzigara-Samurcaș a fost un istoric de artă, profesor și a avut și funcții politice (Iorga 1934: 245). Acesta a fost și nașul de cununie al lui Nicolae Iorga, la căsătoria lui cu Ecaterina. Relația celor doi a fost una controversată, cu mai multe conflicte și atacuri publice, dar și cu împăcări. Conflictul dintre cei doi era cunoscut în cercurile politice ale vremii, iar recurența acestuia era sursa multor ironii și glume.

Următoarea epigramă prezintă o trecere de la un nume propriu la un nume comun, utilizată pentru a marca stilistic un atac satiric:

(6)Diviziei Tudor Vladimirescu decimată la Debrețin: „Din falnic vânător de munte/ Mi te-a făcut Ana pandur!/ Întâi ți-a-nfipt o stea în frunte/ Și-apoi un debreţin în cur!" (Teodoreanu 1997: 189)· „Un debrețin", în acest context este utilizat ca nume comun, fapt susținut de articolul enclitic *un* și de poziția ocupată de construcție, specifică grupului nominal. În acest caz, „un debrețin" este o antonomază, menită să accentueze mesajul satiric. Cu toate acestea, modalitatea de formare a acestei construcții determină apariția mai multor semnificații. „Debrețin"[2] a fost, inițial, o construcție metonimică, loc pentru produs. Această construcție preluată de autor și inserată într-un context satiric creează posibilitatea unei duble interpretări. Astfel, „debrețin" – în acest context – poate fi o figură de stil (antonomază) cu referire directă la numele localității, sau o dublă figură de stil, care face referire atât la numele localității, cât și la „debrețin", cu semnificația de cârnat. În cel de al doilea caz, efectul comic se bazează pe această dublă trecere a numelui propriu la nume comun, loc pentru produs și, ulterior, produs pentru eveniment politic. Astfel, construcția „un debrețin" este o antonomază pe baza unei metonimii. Această construcție permite două inferențe, ambele satirico-umoristice, dar cu o semnificație diferită. În cazul în care, procedeul de construcție „un debrețin" este cunoscut, *debrețin* poate fi interpretat cu semnificația de cârnat. În acest fel, semnificația este diferită și capătă și o valoare peiorativă. Diviza „Tudor Vladimirescu" a fost o facțiune de voluntari

[2] „Cârnat preparat dintr-un amestec de carne tocată de vită și de porc, introdus în intestine subțiri de porc și segmentat prin răsucirea unor bucăți de câte circa 10 cm", Coteanu, Ion, (coord.), 2016, *Dicționarul explicativ al limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic. s.v. debrețin.

români (majoritatea foști prizonieri), constituită în 1943 în teritoriul U.R.S.S, ca parte a armatei sovietice, în timpul celui de Al Doilea Război Mondial. Această divizie este responsabilă pentru cucerirea orașului Debrețin în anul 1944. În această bătălie, divizia a scăzut numeric la mai puțin de jumătate din numărul inițial de soldați.

Următoarea epigramă prezintă un alt tip de trecere de la nume propriu la nume comun, cu implicații satirice:

(7)Tașcă era un apropiat a lui Iorga în partid: „Fiindcă nu are orgoliu/ Și politica-i o gașcă./ Domnul Iorga are Tașcă,/ Însă n-are portofoliu" (Teodoreanu 1997: 37). În această epigramă, trecerea de la nume propriu la nume comun „Tașcă" se realizează cu scop peiorativ. Astfel, antonomaza are în mod cert implicații stilistice. În acest context, „Tașcă" ocupă o poziție specifică grupului nominal cu funcție de obiect direct în acuzativ. În acest caz, implicația stilistică se axează pe antonomază, construită cu ajutorul contextului socio-politic, la care face referire epigrama. În acest caz, în procesul de construcție al antonomazei se ia în considerare și regionalismul „tașcă"[3]. Epigrama exploatează semnificația unității lexicale „tașcă", care coincide cu numele propriu „Tașcă", pentru a accentua conținutul peiorativ al epigramei – realizându-se o conexiune între semnificația regionalismului și persoană. Astfel, antonomaza în acest caz are o dublă forță stilistică, în primul rând prin trecerea la nume comun a numelui propriu și, ulterior, prin asocierea cu semnificația regională de geantă.

Gheorghe Tașcă a fost un economist român, cu o interesantă carieră politică. Din anul 1930 este membru activ în Partidul Național Liberal condus de Nicolae Iorga (Tașcă 2005: 5). Acesta devine un personaj principal în cercul politic al lui Nicolae Iorga și ocupă mai multe funcții guvernamentale. Epigrama face referire la relația dintre Nicolae Iorga și Gheorghe Tașcă de la înscrierea economistului în partid, când Nicolae Iorga nu ocupa nicio funcție guvernamentală, dar îi era prieten apropiat lui Gheorghe Tașcă. Ulterior, în urma unor schimbări politice, Nicolae Iorga avea o poziție guvernamentală, iar Gheorghe Tașcă nu ocupa nicio funcție. Acest fapt a determinat apariția unei epigrame care satiriza schimbarea. (Corectivă: *Fiindcă i-a venit*

[3] „Geantă de piele sau de pânză, în care se țin diferite obiecte", Coteanu, Ion, (coord.), 2016, *Dicționarul explicativ al limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic. s.v. tașcă.

orgoliu/Și-a intrat și el în gașcă,/Iorga are portofoliu./Însă nu mai are Tașcă!) (Teodoreanu 1997: 37).

4. Concluzii

În ceea ce privește conversiunea, exemplele analizate demonstrează folosirea acestui procedeu lingvistic pentru a marca stilistic mesaje satirice sau conținuturi propoziționale ale epigramelor. Conversiunile analizate sunt accidentale și parțiale și au aproape în totalitate valoare estetică. Ceea ce surprinde în aceste conversiuni este semnificatul rigid al unităților lexicale, supuse trecerii la altă clasă gramaticală. Astfel, gradul de abstractizare al unor unități crește considerabil și există cazuri și de opacizare semantică, în urma conversiunii. Marcarea stilistică a conținutul propozițional prin conversiune determină posibilități multiple de interpretare. O altă tendință a conversiunii în epigramele lui Păstorel Teodoreanu se axează pe utilizarea conversiunii ca mecanism estetic. În exemplele analizate, conversiunea pare mai degrabă un procedeu lingvistico-literar utilizat exclusiv în scopuri estetice.

În ceea ce privește antonomaza, se remarcă structuri deosebit de interesante supuse mai multor procese lingvistice folosite în majoritatea cazurilor, în scopuri satirice. Exploatările lingvistice realizate de autor depășesc limitele teoretice ale antonomazei și interferează cu conversiunea, metonimia și cu calamburul. Ceea ce este interesant este preluarea de construcții supuse metonimiei, ca ulterior să fie incluse în construcții de tipul antonomazei. Majoritatea antonomazelor sunt rezultatul mai multor procese stilistice. Exemplele prezentate demonstrează inovațiile stilistice aduse de autor, prin interferența mai multor procese lingvistice. Un alt element prezent în aceste exemple este și modul în care omonimia numelor proprii este exploatată stilistic, pentru diverse construcții de tipul antonomazei. Acest lucru determină o dublă marcare stilistică a unui mesaj satiric sau a conținutului propozițional. De asemenea, dublarea procedeului lingvistic de tipul antonomazei cu elemente socio-politice determină posibilități multiple ale interpretărilor estetice.

Atât conversiunea, cât și antonomaza sunt două procedee exploatate de autor pentru implicațiile stilistice determinate de acestea. Valoarea estetică a textelor crește exponențial în cazul utilizării acestor procedee. În exemplele analizate, atât antonomaza, cât și conversiunea determină și modificări semantice, care abstractizează sensurile inițiale. De asemenea, există cazuri ale opacizării semnificației, în vederea unei interpretări estetice libere. Ceea ce surprinde este complexitatea procedeelor lingvistice utilizate în construcția textelor de acest tip. Astfel, epigramele lui Păstorel Teodoreanu se îndepărtează

de „facil” și devin exemple ale îmbinării mesajelor satirice cu dimensiunea stilistică a construcției lingvistice, în vederea unor noi realizări estetice.

Bibliografie

Coteanu, Ion. (coord.). 2016. *Dicționarul explicativ al limbii române*. București: Editura Univers Enciclopedic.

Dragomirescu, Nedelcu, Nicolae; Pană Dindelegan, Gabriela (coord.). 2010. *Gramatica de bază a limbii române*. București: Editura Univers Enciclopedic.

Gafton, Alexandru; Chirilă, Adina. „Principiul diacronic în edificarea normei literare”. AUI. Secțiunea III. Lingvistică. LXI. 2015. *Studia linguistica et philologica in honorem Constantin Frâncu*, 81-107.

Iorga, Nicolae. 1934. *O viață de om-așa cum a fost*. București: Editura N. Stroilă.

Pană-Dindelegan, Gabriela. 2002. „Aspecte ale substantivizării în româna actuală. Forme de manifestare a substantivizării adjectivului”. *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale. Actele colocviului Catedrei de Limba Română, 27-28 noiembrie 2002, II, Secțiunea Morfosintaxă*. București: Editura Universității din București, 15-22.

Pană-Dindelegan, Gabriela. 2002. „Formații substantivale recente și rolul «clasificatorilor» în actualizarea lor contextuală”. *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*. vol. I, 31-45.

Stoichițoiu-Ichim, Adriana. 2013. *Creativitatea lexicală în româna actuală*. București: Editura Universității din București.

Tașcă, Gheorghe. 2021.*Un economist în misiune diplomatică la Berlin (1930-1932). Memorii și însemnări*. București: Editura Vremea.

Teodoreanu, Păstorel. 1997. *Epigrame și alte rime vesele*. București: Editura Humanitas.

Terțea, Andreea. 2017. „Tipologia convertorilor”. *Journal of Humanistic and Social Studies*. nr. 2. Arad: Editura Universității Aurel Vlaicu, 83-93.

Tomescu, Domnița. 2006. „Aspecte ale conversiunii părților de vorbire”. *Studii de gramatică și de formare a cuvintelor: în memoria Mioarei Avram*. București: Editura Academiei Române, 411-424.

Ușurelu, Camelia. 2007. „Aspecte ale conversiunii în poezia lui Nichita Stănescu”. *Studii lingvistice. Omagiu profesoarei Gabriela Pană Dindelegan la aniversare*. București: Editura Universității din București, 383-389.

BEYOND LITERAL MEANING – SHAPING POLYSEMY WITHIN THE FRAMEWORK OF FIGURATIVE LANGUAGE

Andra-Simona DIACONU
University of Craiova
E-mail: diaconu.andra.e9n@student.ucv.ro

10.52846/PTADCFR.2025.1.n7z5ag51

Abstract:
Originating in the writings of the Ancient Greeks, polysemy has developed into what is now referred to as a linguistic phenomenon. Although it has been linked to pragmatics and semantics over time, it has conceptually changed and grown under the umbrella of cognitive linguistics. Besides patterns and primary, core meanings, polysemy is associated with figurative and secondary meanings, making metaphor and metonymy the center of its study. Figurative speech, which began as a poetic element of language, has spread to everyday communication, changing language and turning it from a stoic and venerated instrument to one that is responsive to our minds and perceptions.

Keywords: *Figurative Language, Linguistics Metaphor, Metonymy, Polysemy*.

1. Introduction

Classically, polysemy is understood as the result of a diachronic process, in which older and newer meanings coexist within the language (Bréal, 1887). The semantic change responsible for the emergence of multiple senses often follows systematic patterns; for example, the animal–meat relation constitutes a well-attested pattern of polysemy, as illustrated by the word chicken.: 'I used to care for chickens growing up' or 'I had chicken and mashed potatoes for dinner last night' or the result of the relationship represented by the whole category and a subtype, for example the word 'dog': 'Dog and cat owners must register their pets' and 'That's not a dog, it's a bitch' (Cruse 2000: 110). But not all cases of polysemy represent situations that could be generalized to all similar categories, more often than not, polysemy represents a new, unexpected semantic change, connected not with literal and patterns, but with the figurative aspect of the vocabulary, metaphor and metonymy constitute recognized sources of new meanings, for example, the same word 'chicken could represent the animal: 'Some view chickens like

sweet little creatures, I say they are evil, they care for nothing when food is involved, they could eat each other in the process or a cowardly person: "He ran like a chicken as soon as he sensed danger not caring who he left behind"'.

2. A Brief History of Figurative Language

As polysemy, metaphor finds its origins in Ancient Greek studies, especially in Aristotle's *Rhetoric* (1987) and Cicero's *De Oratore* (1823). The early studies on the creative aspect of language were continued in the 20th century with further studies with the branches of rhetoric, lexical semantics and philosophy on metonymy, metaphor and synecdoche. The change of perspective occurred the moment figurative language was embraced as a cognitive result of the human mind replacing the previous characterization of simply enriching language without functionality purposes.

Within the field of semantics, early theories of meaning developed from principles inherited from rhetoric and were closely linked to associative principles. Mental representation subsequently emerged as a means of accounting for meaning by integrating two perspectives: a linguistic perspective, in which meaning is encoded in language, and a cognitive perspective, in which meaning is conceived as a flexible and dynamic mental representation subject to semantic change. This idea was first articulated by Christian Karl Reisig (1829), who argued that figures of speech fulfil a purely aesthetic function and belong to rhetoric, where particular mental representations are preferentially associated with specific meanings. Suppressing the necessity of fitting figurative language to a distinct group, Gustav Gerber (1884) finds only one difference between figurative and literal language on the fact that figurative represents the diachronic evolution of a literal sense. As polysemy was perceived as the result of a diachronic process resulting in accepting at the same time old and new meanings, the literal meaning was the result of a creative usage of language that over time lost its novelty and figurative character and became literal. Ullmann (1962) regarded metaphor and metonymy as the primary instruments determining semantic change.

Relating to semantic change from a historical point of view, metaphor and metonymy find themselves as categories together with generalization and specialization in Geeraerts's work (1993). While Pustejovsky's qualia structure promises to establish all possible meanings by anticipating sense thus storing more information based on prediction and occupying less space necessary for decoding meaning in context.

To identify figurative language, it is first necessary to delineate the distinction between literal and non-literal meaning (Dirven, 2002). Languages exhibit varying degrees along a continuum from literal to non-literal

interpretation. When a non-literal meaning is perceived as a departure from the literal one, it gives rise to figurative phenomena such as metaphor, metonymy, and synesthesia. By contrast, when literal and non-literal meanings are closely aligned, figuratively is not involved. Having already defined metaphor and metonymy, this discussion now turns to synesthesia, which is defined as 'the fact of experiencing some things in a different way from most other people, for example experiencing colors as sounds, experiencing shapes as tastes, or feeling something in one part of the body when a different part is stimulated' (*Oxford English Dictionary*).

The feature that distinguishes polysemy from homonymy is the semantic relatedness of senses, which is present in polysemy regardless of whether the senses are figurative or non-figurative. However, the processing of this relatedness is not uniform when polysemy is based on metaphor or metonymy. A further difference concerns the decoding stage of the communicative process, as figuratively motivated polysemy places distinct demands on sense recognition. During lexical access, the mind appears to rely on a hierarchical continuum, with homonymy at the lower end, metaphor occupying an intermediate position, and metonymy at the upper end, reflecting increasing difficulty in discriminating between senses. This hierarchy may be motivated by the degree of semantic overlap between senses, which decreases from metonymy to homonymy (Klepousniotou, Titone, Romero 2008).

In the study of figurative language, Dobrovol'skij and Piirainen (2022) regard meaning as a facet of conceptual structure. From this perspective, meaning is extracted in image form from the conceptual structure underlying figurative language, thereby giving rise to an image component. According to this theory, the image component associated with figurative expressions constrains sense interpretation and contributes to pragmatic and semantic meanings that are often related yet interpreted differently. This component also motivates differences in the decoding of figurative messages, even among speakers who share similar semantic or pragmatic backgrounds, as it influences which meaning is activated rather than the linguistic form itself. Moreover, it is embedded within a diachronic and cultural framework, which plays a role in meaning selection by encoding both historical origins and culturally specific knowledge.

As a result, the distinction between metaphor and metonymy is not always clear-cut. Taking into account the blurred boundary separating these two forms of figurative language, Goossens (1990) introduces the term 'metaphony', combining the Greek roots of 'metaphor' and 'metonymy', in order to describe figurative phenomena without imposing a strict delimitation between the two.

3. Non-Literal Meaning

3.1. What is in a Metonymy

While figurative language initially attracted scholarly attention primarily through the study of metaphor and its various manifestations, metonymy emerged as a central focus of linguistic investigation after the 1950s. From Nunberg's (1978) noteworthy conceptual structure offering a new perspective that connects the core meaning with every possible new meaning to Lakoff and Johnson's *Metaphors We Live By* (1981) viewed still as a point of reference in the study of figurative language in general and metaphor in particular changing the perspective on metonymy proving its persuasive character and its importance in the daily use of language. According to Ullmann, 'metonymy is not based on similarity between senses, but a connection between instances of meaning, sometimes involving a spatial or temporal factor' (1964: 78-243).

While preponderant giving account for metaphor in the process of developing a theory that analyzes each type of phenomenon, *Metaphors We Live By* (1981) also examines metonymy. From Lakoff and Johnson's perspective, metonymy's role is primarily referential, but not limited to it, like metaphor, metonymy is employed in understanding by focusing on each part of the whole and determining the features relevant in each communication context. Metonymy is associated with systematic or regular polysemy denoting the fact that they are not random and could be predicted creating maps and groups of generalized cases. They are deep encoded in the mind as a result of experience.

Metonymy has been regarded as the primary source of polysemy, broadening meaning in order to incorporate sense extensions relating to categories or the result of the creativity present in communication and embedded in language. From one point of view, all senses are derivations from core meanings often associated with the literal sense of the word from which all related, figurative meanings associated with polysemy emerge. Metonymy is regarded as the mechanism underlying conventionalised senses grouped under the umbrella of regular polysemy. More than one metonymic expression may be associated with a single lexical form, and such expressions are not always figurative, in contrast to metaphor, which is defined by its figurative nature (Fortescue 2021). For example, the word 'glass' can instantiate both the material–artefact relation, 'The table is covered in glass and I drank a glass of water' and the container-contents relation, 'I ordered a glass of soda and I drank the whole glass'.

3.2. The Creation of Figurative Meaning – the Role of Metaphor

According to Richards's (1936) context theory of meaning, every message presented in discourse is characterized by multiple potential meanings. The sense a word assumes is not independently determined, but depends on the surrounding lexical context, which endows language as a whole with a metaphorical dimension rather than confining figuratively to isolated elements. Language thus becomes metaphorical in use, acquiring a figurative quality that affects the entire utterance and elevates metaphor to an inherent and pervasive feature of everyday communication.

For Max Black (1993), metaphor is intrinsic to language, not an aberration confined to exceptional cases, nor a problematic phenomenon, since metaphorical and literal meanings are readily distinguishable through common sense (1993: 22). Black identifies two central claims in his theory. First, metaphor should not be regarded as a defect or anomaly to be avoided. Second, and underlying the first, is the clear distinction between literal and metaphorical meaning. From this perspective, no special cognitive effort is required to separate literal meaning from figurative meaning; the process does not involve additional stages in encoding or decoding. In principle, this distinction is easily illustrated, for example, 'He has a heart of gold' and 'He suffers from a heart condition', the line between figurative and literal is easy to see.

In Monroe Beardsley's case (1962, 1978) words embrace a metaphorical segment (1978: 4) through a transformation of the literal sense thus possessing a new additional one characterized by a metaphorical base. This theory brings again literal sense into focus identifying it as a primary sense from which all secondary senses derived. For example, 'In Spring all tomato seeds are planted' and 'He planted the seed of hope in her heart' or 'I always dreamed of seeing a snow owl just like Hedwig' and 'He is a night owl, who works at all kinds of hours from sunset to dawn'. In those examples, 'seed' and 'owl' keep their literal sense of 'the small hard part produced by a plant, from which a new plant can grow' and 'a bird of prey (= a bird that kills other creatures for food) with large round eyes, that hunts at night'. In popular culture, owls are considered wise, however, their primary, literal senses evolved in association with hope and night gaining a secondary, metaphorical meaning still related to the first.

Regarding the semantic based theories of metaphor, the feature-cancelation theory Levin (1977) and Cohen (1993) conceive of literal meaning as the lexical meaning and of metaphor as a derivative of literal meaning that emerges through the suppression of certain semantic features. In contrast to Beardsley (1962, 1978), Levin and Cohen maintain that literal meaning remains the primary sense, but that some of its features are backgrounded in the process of metaphorical interpretation.

If we consider the examples discussed above, such as 'seeds of hope' and 'night owl', we observe that the primary meaning is preserved and augmented by additional features, rather than diminished. By contrast, examples involving sunshine, 'One of the greatest gives of Spring is the warm sunshine' and 'You are my world, my little sunshine', then we open the door for debate. Sunshine is defined as 'the light and heat of the sun' (*Oxford English Dictionary*), while the metaphorical sense is associated with love and happiness. If we balance the two perspectives from the star around the entire Earth rotates and limit it to a single person, we can say that the literal meaning loses some aspects in order to embrace a figurative sense, from a characteristic of the sun that brings joy and life into Earth to a single being priceless in some's eyes. Or maybe we can give the example of love, 'Love is what makes life going', giving it purpose and 'Love is nothing but a rose with thorns', love is viewed as a 'a strong feeling of romantic attraction for somebody' (*Oxford English Dictionary*) is decreased in the metaphorical sense to the obstacles one finds in the feeling, from the general, literal sense it goes to the negative, metaphorical one.

Following, Eva Kittay's semantic field theory (1987) characterizes metaphor as the phenomenon responsible for breaking the rules of literal senses and disregarding the norms of literal. Josef Stern's (2000) also presents metaphor as a semantic based figure of speech connecting the information presented in context with the rules governing each word and making a delimitation between the literal interpretation and the metaphorical one that takes the literal one and extends it to a new domain. For example, 'I cannot wait to go to an amusement park and try every roller-coaster there is' and 'Life is a roller-coaster, it has its ups and downs'. Here 'roller-coaster' is taken from its literal sense, 'a track at a fairground that goes up and down very steep slopes and that people ride on in a small train for fun and excitement' (*Oxford English Dictionary*) and associated with life gaining a new figurative sense meant to explain life as a whole, the ride from good to bad and backwards.

Moving into the pragmatic based theories of metaphor (Fogelin 1988; Sadock 1993; Searle 1993) the distinction is no longer made between the literal and the contextual sense, but between the literal and the sender's intention in creating the message. This theory brings to focus the encoding process present in the communication act, remanding that the message means exactly what the sender wants it to mean, it does not represent an independent instrument, but it gains sense and value in the encoding and decoding section of the communication and it depended on the sender's cultural, social, logistic background, in what we call the encyclopedia of knowledge and on the same

aspects presented from the receiver's point of view, making the message losable in the communication.

Denying the pragmatic perspective, Donald Davison's negative claim (1978, 1984) considers that the sender has no communicational meaning behind the metaphor, it does not follow any cognitive map. In contrast to literal meaning, metaphor follows few if no rules at all, metaphorical senses are limited to the literal meaning of each word encompassing it without any further sense encoded in it. For example, 'He needs a heart transplant in order to survive' and 'He has a heart of stone, nothing touches it'. Here 'heart' takes two different meanings, one literal and one metaphorical, testing Davison's theory, we should interpret each word composing the metaphor 'heart of stone' to identify its meaning. The terms 'heart' and 'stone' are defined respectively as 'the organ in the chest that sends blood around the body, usually on the left in humans' and 'a hard, solid mineral substance found in the ground, often used for building' (*Oxford English Dictionary*). Taken literally, the expression 'heart of stone' would therefore refer to 'a human organ composed of a hard mineral substance'. This interpretation brings us close to the established figurative meaning, namely 'a person who does not show sympathy for others' (*Oxford English Dictionary*), though it does not fully account for it. Metaphor must therefore be situated between literal and non-literal meaning: it preserves the literal sense of the lexical items while extending and reconfiguring it, thereby generating new dimensions of meaning. The work that fundamentally reshaped perspectives on metaphor – its nature, function in language, cognitive foundations, and structural organization – was published in 1981 by George Lakoff and Mark Johnson. In *Metaphors We Live By* (1981), metaphor is established as a central and persuasive mechanism in language rather than a marginal or decorative device. Contrary to earlier views, metaphor is presented as the product of intentional thought and action and as indispensable to linguistic expression. Moreover, the authors argue that the conceptual structure of thought extends beyond purely cognitive activity to encompass human interaction with the external world, including everyday experience. This conceptual system integrates cultural, social, and linguistic backgrounds and forms a framework through which individuals perceive, interpret, and evaluate reality. From this perspective, conceptual structure itself emerges as a consequence of the fundamentally metaphorical nature of human experience.

The notion that metaphor is only related to language used only as a tool with the sole purpose of transmitting what reality means renouncing all the experiences that define us besides language. Culture defines us, makes us perceive reality differently and embraces in a contractive way the environment. The objective truth theory is based on concepts like the

objectivity of the word and all items composing are defined by independence and our interaction with the objects and their properties represents the only way humans experience the word. From our interaction, we divide based on inherent properties all the objects into categories and concepts. We are subjective and perceive the objective truth disorientated. The objective way of the word is also applied to a language where words are characterized by monosemy and we should avoid figures of speech if we have to speak correctly in accordance with the sole, dictionary mentioned meaning. We can deduce that an objective perspective represents the goal and subjectivity is subdued, being tainted by personal feelings and creating bias.

On the other hand, subjectivity is for its part cruised because it places intuition and senses on an intangible pedestal. All subjective features like emotion, aesthetics, personal beliefs, moral compasses, art, and imagination are brought to focus to the detriment of all objective practices because all should be touched by our personal opinion. And an objective perspective is disadvantageous because it disregards the individuality of every human being. Objectivity and subjectivity seem both to identify the enemy in each other, rejecting completing the foundation of their reciprocal thesis. The debate between the two perspectives seems as old as the contest between Plato and Aristotle in Ancient Greece. While Plato rejects poetry and metaphor because they offered no absolute truth, Aristotle gave rise to his theory of metaphor, acclaiming figurative speech for their power to refresh all that it was already covered by literal meaning. But in the Western civilizations' objectivity is clearly preferable because our lives are expressed in universal truth, equidistant decision and reason, while subjectivity is not desirable and occupies a marginal role important only from a personal viewpoint. (Lakoff and Johnson, 1981).

According to the *Cognitive Theory of Metaphor* (Mac Cormac, 1985), conceptual metaphor and metonymy are ubiquitous in language. Metaphor is not restricted to a salient imagistic base, nor is it opposed to a primary or most frequently used meaning; rather, it operates in relation to both primary and secondary meanings. Within this theoretical framework, metaphor encompasses both novel and conventionalised ('dead') metaphors, as well as idiomatic expressions, which are analysed through a single cognitive mechanism accounting for primary and secondary senses alike.

Conceptual metaphor refers to a process whereby metaphors associated with a given target domain are systematically related to a source domain through structured correspondences.

From Fodor's (1998) perspective, we identify concepts by giving them names and we use concepts as a way of relating the outside word employed as parts in the process of developing mental representation.

Thus, metaphor becomes a driving force behind the cognitive reconceptualisation of figurative language, shifting the focus from a purely linguistic phenomenon to one grounded in the conceptual system, and abandoning attempts to fully regularise or generalise the phenomenon. Lakoff and Johnson's theory introduces a clear distinction between literal and figurative meaning at the level of conceptual structure. In classical theories, literal meaning was assumed to be unique and essential to word formation; from a conceptual perspective, however, all senses are metaphorically grounded, arising from experiential interaction with both the external and internal world.

The theory thus presents a twofold framework: on the one hand, conceptual metaphor is examined within cognitive semantics as a network of interconnected concepts; on the other hand, experimental approaches investigate conceptual metaphor as it manifests in everyday usage (Rakova, 2003).

The conceptual metaphor framework proposed by George Lakoff and Mark Johnson has been subject to extensive criticism from linguists, philosophers, psycholinguists, and anthropologists. In *Semantics and Cognition*, Ray Jackendoff (1983) argues for the independence of polysemy from grammatical theory within semantics. He locates meaning at the level of conceptual structure, where mental representations are formed and sensory information is integrated to enable abstraction and generalization. Within this framework, lexical items can be decomposed into primitive conceptual elements that combine into conceptual fields, which in turn give rise to complex representations underlying polysemous words. Jackendoff's decomposition model thus challenges the notion of systematic semantic relations across multiple conceptual domains, treating such relations as illusory.

This position contrasts with that of Jerry Fodor (1998), who maintains that relations between meanings are intuitively available in the human mind. From an anthropological perspective, critics argue that language is inseparable from culture and cannot be explained solely in terms of biologically grounded cognition. On this view, metaphor plays only a limited role in lexical understanding, while culturally shared models are primary and indispensable (Holland, Quinn, 1987; Quinn, 1987, 1991).

Additional objections arise from psychology and semantics. Gregory Murphy (1996), for example, uses the concept of 'love' to argue that conceptual metaphor theory can lead to distorted representations and misleading inferences, thereby conflicting with psychological evidence. Eve Sweetser (1990) similarly identifies limitations in the theory, emphasizing that conceptual metaphors are not autonomous mappings grounded directly in external experience but components of a broader system through which individuals understand internal states via unfamiliar domains.

Alternative accounts of polysemy have also been proposed. James Pustejovsky's Generative Lexicon theory rejects certain cases of synaesthetic polysemy and double-function adjectives, arguing that their figurative meanings cannot be generalized through qualia structure. Likewise, Jean Mandler (1988, 1992, 1994), while supporting experimental approaches, contends that image schemas arise from early visual experience in infancy rather than from higher-level cognitive processes.

Despite these criticisms, there is broad agreement that conceptual structure plays a role in psycholinguistic analysis, although it may be shaped by biased perceptual processing rather than universal cognitive mechanisms (Vandervert 1997; Laurence, Margolis 2002). Overall, however, Lakoff and Johnson's theory has been widely recognized as a foundational reference in metaphor research. According to Dmitrij Dobrovol'skij and Elisabeth Piirainen (2022), conceptual metaphor theory aims to account for all types of metaphor by extending beyond language to cognition and mental representation, thereby occupying a central position in natural language semantics. Metaphor, in this view, involves the interaction of two conceptual domains – a source and a target – through which abstract meanings are structured, including those manifested in idiomatic expressions. Nevertheless, the theory has not fully achieved its explanatory goals, particularly with respect to idioms and novel metaphors (Dobrovol'skij, Piirainen 2022: 168).

4. Conclusions

Polysemy is a systematic property of language, not a sporadic occurrence, and as a linguistic phenomenon it involves multiple, semantically related senses. It can be viewed as a natural outcome of language transformation and adaptation to contemporary communicative needs, whereby senses are connected through recurring patterns and figurative mechanisms. From this perspective, polysemy opens onto a domain of emergent and unpredictable meanings. Vocabulary and sense relations thus encompass both established and newly developed meanings, which coexist as necessary and inherent components of linguistic evolution, shaped by both cultural context and cognitive processes.

Figurative senses could represent a barrier in the communication process concerning the personal aspect embedded, but the lack of correspondent in the receiver's encyclopedia knowledge in the decoding process is not the sender's responsibility, but it is its risk because more often than not when a metaphorical meaning in concerned the message is lost or misinterpreted. Either as a second meaning or a pragmatic interference,

figurative senses help language evolve. Some of the metonymic or metaphorical meanings gain their place in the dictionary if they became predictable and their usage gains frequency or they represent an unique creation of the mind, volatile and unpredictable recognizable in context.

Bibliography

Aristotle. 1987. *Rhetoric: A Theory of Civic Discourse*. Translation by George A. Kennedy. Oxford: Oxford University Press.

Beardsley, Monroe. 1978. 'Metaphorical Senses'. *Nous* 12: 3-16.

Black, Max. 1993. 'More About Metaphor', in A. Ortony (ed.), *Metaphor and Thought,* second edition, 19-41. Cambridge: Cambridge University Press.

Bréal, Michel. 1977. *Semantics: Studies in the Science of Meaning*. New York: Henry Holt and Company.

Cicero, Marcus Tullius. 2011. *De oratore*. Cambridge: Cambridge University Press.

Cohen, Ted. 1997. 'Metaphor, Feeling, and Narrative'. *Philosophy and Literature* 21: 223-244.

Cruse, Alan. 2000. *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics*. New York: Oxford University Press.

Davidson, Donald. 1978/1984. 'What Metaphors Mean', in *Inquiries into Truth and Interpretation*, 245-264. Oxford: Clarendon Press.

Dirven, René. 2002. 'Structuring of Word Meaning III: Figurative Use of Language', in D. A. Cruse, F. Hundsnurscher, M. Job și P. R. Lutzeier (eds.), *Lexicology. An International Handbook on the Nature and Structure of Words and Vocabularies*, vol. 1, 337-342. Berlin & New York: Walter de Gruyter.

Dobrovol'skij, Dmitrij and Piirainen, Elisabeth. 2022. *Figurative Language: Cross-Cultural and Cross-Linguistic Perspectives*. Berlin & New York: Walter de Gruyter.

Fodor, Jerry A. and Lepore, Ernest. 1998. 'The Emptiness of the Lexicon: Reflections on James Pustejovsky's The Generative Lexicon'. *Linguistic Inquiry* 29: 269-288.

Fogelin, Robert. 1988. *Figuratively Speaking*. New Haven, CT: Yale University Press.

Fortescue, Michael. 2021. *Polysemy: Diachrony and the Circle of Cognition*. Leiden & Boston: Brill.

Geeraerts, Dirk. 1993. 'Vagueness's Puzzles, Polysemy's Vagaries'. *Cognitive Linguistics* 4: 223-272.

Gerber, Gustav. 1884. *Die Sprache und das Erkennen*. Berlin: Gaertner.
Goossens, Louis. 1990. ‘Metaphonymy: The Interaction of Metaphor and Metonymy in Expressions for Linguistic Action’. *Cognitive Linguistics* 1(3): 323-340.
Holland, Dorothy and Quinn, Naomi (eds.). 1987. *Cultural Models in Language and Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.
Jackendoff, Ray. 1983. *Semantics and Cognition*. Cambridge, MA: MIT Press.
Kittay, Eva Feder. 1987. *Metaphor: Its Cognitive Force and Linguistic Structure*. Oxford: Clarendon Press.
Klepousniotou, Ekaterini, Titone, Debra și Romero, Cristina. 2008. ‘Making Sense of Word Senses: The Comprehension of Polysemy Depends on Sense Overlap’. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition* 34: 1534-1543.
Lakoff, George and Johnson, Mark. 1981. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.
Laurence, Stephen and Margolis, Eric. 2002. ‘Radical Concept Nativism’. *Cognition* 86: 25-55.
Levin, Samuel. 1997. *The Semantics of Metaphor*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.
Mac Cormac, Earl R. 1985. *A Cognitive Theory of Metaphor*. Cambridge, MA: MIT Press.
Mandler, Jean M. 1992. ‘How to Build a Baby II: Conceptual Primitives’. *Psychological Review* 99: 587-604.
Mandler, Jean M. 1992. ‘The Foundations of Conceptual Thought in Infancy’. *Cognitive Development* 7: 273-285.
Mandler, Jean M. 1994. ‘Precursors of Linguistic Knowledge’. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London* 346: 63-69.
Mandler, Jean M. 1998. ‘How to Build a Baby: On the Development of an Accessible Representation System’. *Cognitive Development* 13: 113-136.
Murphy, Gregory L. 1996. ‘On Metaphoric Representation’. *Cognition* 60(2): 173-204.
Nunberg, Geoffrey. 1978. *The Pragmatics of Reference*. Bloomington: Indiana University Linguistics Club.
Oxford English Dictionary. https://www.oed.com/ (accesat la 13 februarie 2025).
Pustejovsky, James. 1995. *The Generative Lexicon*. Cambridge, MA & London: MIT Press.
Rakova, Marina. 2003. *The Extent of the Literal: Metaphor, Polysemy and Theories of Concepts*. New York: Palgrave Macmillan.

Reisig, Karl Christian. 1839/1890. *Vorlesungen über lateinische Sprachwissenschaft. Zweiter Band: Lateinische Semasiologie oder Bedeutungslehre*. Revised by Hermann Hagen and Ferdinand Heerdegen. Berlin: Calvary.

Richards, Ivor A. 1936. *The Philosophy of Rhetoric*. Oxford: Oxford University Press.

Sadock, Jerrold M. 1993. 'Figurative Speech and Linguistics', in A. Ortony (ed.), *Metaphor and Thought*, second edition, 83-111. Cambridge: Cambridge University Press.

Searle, John R. 1993. 'Metaphor', in A. Ortony (ed.), *Metaphor and Thought*, second edition, 83-111. Cambridge: Cambridge University Press.

Stern, Josef. 2000. *Metaphor in Context*. Cambridge, MA: MIT Press.

Sweetser, Eve. 1990. *From Etymology to Pragmatics: Metaphorical and Cultural Aspects of Semantic Structure*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ullmann, Stephen. 1962. *Semantics: An Introduction to the Science of Meaning*. Oxford: Blackwell.

Vandervert, Larry R. I. 1997. 'The Evolution of Mandler's Conceptual Primitives (Image-Schemas) as Neural Mechanisms for Space-Time Simulation Structures'. *New Ideas in Psychology* 15: 105-123.

THE TRANSLATIONAL RECONFIGURATION OF IDIOLECT: HYBRIDITY AND CULTURAL MEANING IN *MIDNIGHT'S CHILDREN*

Adriana DRAGOMIR (BARBU)
University of Craiova
E-mail: dragomir.adriana.n2q@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.qh9tnp39

Abstract:

This paper uses a corpus-based methodology to analyse language variation, idiolect and cultural identity in Salman Rushdie's *Midnight's Children* (1981). It aims to identify patterns of multilingualism, code-switching and lexical innovation in the compiled corpus, paying special attention to Hindi-Urdu insertions and hybrid structures inside the English narrative. Findings indicate that Rushdie's idiolect is characterized by linguistic hybridity, which also serves as a sign of postcolonial identity. This hybridity may be organized into three main categories: stylistic convergence, syntactic interference and lexical borrowing., resulting in a 'third space' that defies monolingual standards. Last but not least, the paper is intended to showcase how corpus-based methodology fits the analysis of cultural representation and narrative voice.

Keywords: *cultural representation, idiolect, linguistic hybridity*.

1. Introduction

Salman Rushdie's outstanding collection of essays *Imaginary Homelands* (1992) examines the postcolonial intellectuals' contradictory positionality inside the empire's linguistic and cultural matrices. For Rushdie, English is more than just a static heritage or a neutral medium of communication; rather, it serves as a disputed discursive arena, where the colonial subject engages in a complicated dialectic of resistance and radical reinvention. By intentionally reconsidering the etymology of *translation*, a term derived from the Latin *translatio* ('bearing across'), Rushdie transforms a restricted language activity into an archetypal motif for the diasporic predicament. Admittedly, he famously posits:

> The word 'translation' comes, etymologically, from the Latin for 'bearing across'. Having been borne across the world, we are

> translated men. It is normally supposed that something always gets lost in translation; I cling, obstinately, to the notion that something can also be gained (Rushdie 1991:16).

In this wording, the 'translated man' is not a figure of lack or loss, but one who inhabits a state of radical liminality. The notion of *migration* invites us to rethink the idea that identity is something fixed or pure. As Salman Rushdie suggests, being 'carried across' the world shapes people into something more mixed and (multi)layered. This idea connects with Homi Bhabha's 'Third Space', a place where the usual distinctions between what is 'original' and what is 'copied' start to break down. From this perspective, migration is not just a simple journey from one place to another, but rather an ongoing process of redefining yourself, where memories, language and feelings of belonging are constantly shifting across different places.

Furthermore, Rushdie's aesthetic project can be read in light of Derrida's concept of *différance*, insofar as it resists the idea of stable, fixed meaning. By embracing the 'broken' or 'chutneyfied' English of the diaspora, the famous writer foregrounds a linguistic practice shaped by movement and fragmentation. This strategy not only registers the trauma of displacement, but it also highlights the creative potential that emerges from cultural mixing. The resulting hybrid idiom, which bounces between vernacular and cosmopolitan registers, as well as (in)between local and global contexts, may be regarded as offering a nuanced exploration of postcolonial modernity.

Ultimately, Rushdie argues that the 'loss' in translation is superseded by a 'gain': a unique peripheral vision that allows the translated subject to see the world through multiple, overlapping perspectives. His work, therefore, suggests that fragmentation is not merely a symptom of the migrant's alienation, but the very ontological medium of renewal, allowing for a creative synthesis that challenges the univocal authority of both the nationalist past and the imperial present.

2. Translation as epistemic practice: reconfiguring the Postcolonial Turn

In their widely influential volume *Translation, History and Culture* (1990), Bassnett and Lefevere introduce what comes to be known as 'The Cultural Turn' in Translation Studies, marking a shift away from models of formal equivalence towards a broader understanding of translation as a form of cultural and ideological mediation. However, it was only in the late 1990s that Pettersson explicitly identifies what he calls a 'Postcolonial Turn' in literary translation studies. His intervention brings together emerging

theoretical approaches while drawing attention to the growing overlap between postcolonial literary theory and translation practice(s). As Pettersson (1999: 4) aptly puts it, 'what we need to recognize today is the complexity of literary communication and translation', which points to the limitations of reductive or overly generalized theoretical models.

This convergence signifies not merely an intensified awareness of translation as an ideologically inflected practice, but a more radical reorientation whereby postcolonial discourse itself is understood as intrinsically translational. Within this framework, the postcolonial text can be understood as a site of epistemic negotiation, shaped by the interaction of fractured linguistic systems, diverse cultural formations, and competing historical imaginaries. Consequently, Pettersson (1999: 4) further notes, 'sweeping notions of hybridity are of little use', given the radical specificity of (post)colonial contexts. This insightful observation highlights the need for context-sensitive and analytically precise approaches to both translation and literary interpretation.

Over the past four decades, Translation Studies has consolidated its position as a self-reflexive and theoretically robust discipline, increasingly emphasizing the central role of translation within colonial and postcolonial contexts. In *Postcolonial Translation: Theory and Practice* (1999), Bassnett and Trivedi argue that postcolonial literature and culture are not simply subjected to translation but are, in many ways, produced through translational processes. Rather than conceptualizing such texts as cross-linguistic transfers, they propose understanding them as sites where linguistic and cultural negotiation is foundational to the very production of meaning. They also put forward the idea that 'to speak of postcolonial translation is little short of a tautology', insofar as 'the word *translation* seems to have come full circle and reverted from its figurative literary meaning of an interlingual transaction to its etymological physical meaning of locational disrupture' (Bassnett and Trivedi 1999: 12-13).

'The Postcolonial Turn' thus marks an important epistemological shift, reframing translation as a form of cultural production, resistance and knowledge-making. Scholars such as Niranjana (1992), Spivak (1993) and Tymoczko (1999) have developed this perspective by examining the unequal power relations embedded in translational practices, particularly at the intersections of gender, empire and epistemic violence. Within this broader framework, translation is no longer seen as simple linguistic transfer but as a performative and transformative practice of rewriting and (re)inscription, in which meaning is continually negotiated and reshaped across different cultural and discursive contexts.

3. Rewriting the nation: hybrid language and narrative in *Midnight's Children*

Upon its publication in 1981, *Midnight's Children* marked a clear break from established literary conventions through its innovative narrative style and linguistic experimentation. It represents, as well, a turning point in the Anglophone fiction, particularly in the way it reshapes the English language within a postcolonial context. Rather than standing as an isolated achievement, the novel helped establish a new literary paradigm that brought together historical awareness, linguistic hybridity and formal experimentation. As Homi K. Bhabha (1984: 108) highlights, the distinctive force – what he, in fact, calls the 'unsettling excess' – of Salman Rushdie's work lies in his reworking of English into a decentered medium, no longer tied to its colonial origins, yet reshaped into a hybrid and subversive form of expression.

In what follows, let us provide the evidence that supports such claims. Within the novel polyphonic structure, the protagonist Saleem Sinai relies on a rich network of linguistic metaphors to make sense of the ontological tension produced by his coincidence with India's moment of independence. His sense of self is articulated through a semiotic framework in which grammatical forms, word combinations, repetitions or invented words (highly original coinages) become tools for expressing a fragmented and hybrid subjectivity, caught between historical rupture and personal contingency. As Saleem himself acknowledges: 'this is why hyphens are necessary: actively literally, passively-metaphorically, actively-metaphorically and passively literally, I was inextricably entwined with my world' (Rushdie, *Midnight's Children* 1981: 286).

While the protagonist largely narrates in a standardised English register, his discourse frequently shifts across different linguistic codes, creating what has been regarded as a radical 'deterritorialization' of language (Pilapitiya 2008: 8). This fluid movement between registers mirrors the episodic and fragmented structure of the narrative itself. The well-known metaphor of 'chutnification' captures this process: a deliberate blending of idioms, tones and vernacular elements that produces a kind of semiotic bricolage. Through this strategy, Rushdie develops an idiom that is at once disruptive, creative and resistant to fixed categorisation. In this sense, the Indianisation of English functions not simply as a stylistic experiment but merely as a key narrative principle, enabling the expression of a plurality of voices and, obviously, of hybrid identities. From a corpus-based perspective, these forms of linguistic hybridity point to recurrent patterns rather than isolated stylistic choices. They highlight how Rushdie's idiolect is shaped by

processes such as lexical borrowing, code-switching and hybrid formation. The examples below provide qualitative evidence of these patterns, illustrating how hybrid forms function as both linguistic and cultural markers in the original text and how they are reconfigured in the Romanian translation.

Example 1:

> **Source text:** *And in all the cities all the towns all the villages the little dia-lamps burn on window-sills porches verandahs, while trains burn in the Punjab, with the green flames of blistering paint and the glaring saffron of fired fuel, like the biggest dias in the world* (Rushdie, *Midnight's Children* 1981: 82).
>
> **Target text:** *În toate orașele, comunele și satele lămpile mici luminează de pe pervazul ferestrelor, din pridvoare și de pe verande, pe când trenurile ard în Punjab, cu flăcările verzi ale vopselei scorojite și cu șofranul orbitor al combustibilului incendiat, de parcă ar fi cele mai mari torțe din lume* (Rushdie, *Copiii din miez de noapte* 2007: 114).

This passage marks a key narrative moment in which the simultaneous birth of Saleem and Shiva coincides with Indian independence, linking the two dimensions of life: the personal and the national. The colour imagery, 'saffron' and 'green', recalls the Indian flag and situates the scene within the language of nationhood. The repeated use of 'dia' (referring to a traditional oil lamp) best illustrates Rushdie's layered use of language. Tautologically introduced with an English gloss ('the little dia-lamps'), the term reflects the text movement between vernacular specificity and readability. Next, *dia* takes an English plural in 'the biggest dias in the world', marking a moment of linguistic hybridity. In the Romanian translation, however, this culture-specific item is neutralised, leading to a loss of its symbolic and cultural resonance.

Example 2:

> **Source text:** *Tomorrow I'll have a bath and shave: I am going to put on a brand new kurta, shining and starched, and pajamas to match...* (Rushdie, *Midnight's Children* 1981: 75).
>
> **Target text:** *Mâine o să fac baie, o să mă bărbieresc și o să-mi pun o hurta nou-nouță, strălucitoare și scrobită, precum și o pijama asortată...* (Rushdie, *Copiii din miez de noapte* 2007: 104).

The syntactic and narrative context surrounding the term ‘pajamas’ in the source text suggests its reference to traditional loose-fitting garments worn by men in North India. As such, it belongs to a culturally specific semantic field that is only partially conveyed in Romanian. While ‘kurta’ is preserved (albeit orthographically adapted), ‘pajamas’ is rendered through a more general term, which reduces its cultural specificity and weakens the coherence of the original ensemble.

Example 3:

> **Source text:** *…who goes into gullies to fight with goondas!* (Rushdie, *Midnight’s Children* 1981: 22).
>
> **Target text :** *…pe unul care se duce te miri unde, să se încaiere cu golanii!* (Rushdie, *Copiii din miez de noapte* 2007: 34-35).

Table 1. Use of slang

Source text	Target text
In which the viceroy, Wavell, understood that he was finished, washed-up, or in our own expressive word, ***funtoosh***,…(p. 44)	*și…) în care Wavell, viceregele, a înțeles că era terminat, la pământ sau, ca să folosim un cuvânt expresiv de-al nostru,* ***funtoosh.*** (p.65)
And also, 'Eleven years, my Madam, see if I haven't loved you all, Î Madam, and that boy with his face like the moon; but now I am killed, I am no-good woman, I shall burn in hell! ***Funtoosh!****' cried Mary, and again, 'It's finished; funloosh!'* (p. 203)	*— De unsprezece ani, domniță, vă slujesc și vă iubesc pe toți, domniță, și pe băiatul cu fața ca o lună. Dar acum s-a zis cu mine, nu mai sunt bună de nimic și o să ard în focurile iadului!* ***Funtoosh!*** *S-a terminat; funtoosh!* (p. 272)
'Wife,' he intoned gravely, while Jamila and I shook with fear, 'Begum Sahiba, this country is finished. Bankrupt. ***Funtoosh.*** (p. 219)	*„Nevastă”, a intonat el grav, pe când Jamila și cu mine tremuram de frică, „begum sahiba, țara asta e la pământ. Pe ducă.* ***Funtoosh****”* (p. 293)

In this example, the source text incorporates lexical borrowings such as ‘gullies’ and ‘goondas’, signalling the presence of Hindi-Urdu within the English narrative. In the Romanian version, these are replaced by neutral equivalents, which removes their linguistic distinctiveness. The term ‘gālī’ (indicating a lane or an alley), anglicised as ‘gully’, carries meanings that go

beyond simple spatial reference, functioning as a marker of socio-historical context. Its omission in translation reduces the text ability to convey this cultural and historical specificity.

Rushdie's use of slang – particularly Indian slang – is further illustrated in Table 1 below, where the term '*funtoosh*' is transferred in translation. This retention suggests an awareness of its expressive and cultural value, as well as an attempt to maintain the hybrid texture of the source text. This use of slang functions as a visible marker of cultural identity and narrative authenticity, highlighting the link between language and national consciousness. Rather than serving as mere stylistic variation, such non-standard forms affirm the legitimacy of plural Englishes within a postcolonial context, challenging the authority of standardised language. At the same time, they reflect the fragmented nature of postcolonial subjectivity, where identity is shaped through hybridity and cultural negotiation. In this sense, Rushdie's (1981) linguistic practice can be read as a performative expression of nationhood, one that resists homogenisation and instead captures the cultural and epistemic complexity of a diverse national imaginary.

4. Reconfiguring idiolect in translation: a corpus-based analysis of lexical variation

This section compares the target text (TT), *Copiii din miez de noapte* (2007), translated by Radu Paraschivescu, with the source text (ST), *Midnight's Children*, based on the parallel corpus. In order to find patterns of variation and their translational effects, the distribution of key lexical elements needs to be discussed. Accordingly, variance should be envisaged as a characteristic of Rushdie's idiolect rather than as strictly statistical. The authorial voice is fully shaped, and a clear cultural orientation is indicated by the frequent usage of culturally marked objects, particularly those derived from Hindi-Urdu. Therefore, variations in their frequency in translation can be interpreted as indicators of idiolectal reconfiguration, demonstrating how the target text maintains, diminishes or modifies the original hybrid texture.

Our study starts from the assumption that significant lexical elements, charged both linguistically nad culturally, are recurrent both in the ST and TT. As a matter of consequence, the detection of patterns such as reduction, increase, preservation and change will be enabled, as well as a better understanding of how translation works at the micro-textual level. Methodologically, our investigation underpins a corpus-based, descriptive approach using frequency as a measure of textual significance. Differences between the ST and TT are viewed as determined by translational strategies

and procedures, such as explicitation, omission, neutralization, cultural adaptation, etc. rather than as dictated by intrinsic linguistic mechanisms.

Culturally embedded items are given special attention, including religious phrases, geographical allusions and other culture-specific terms featuring Rushdie's hybrid language. Their redistribution in the TT is a compromise between source-text specificity and target-culture readability. Under the circumstances, numerical decreases may denote domestication (to use Venuti's seminal framework, 1995), whereas preservation or growth may indicate a foreignizing tendency (domestication and foreignizing should be viewed along a continuum rather than in binary opposition). These trends can be said to corroborate the qualitative analysis reported before. The handling of culture-specific items has a direct impact on the recognition of the ST idiolect, demonstrating that translation is more than just semantic transfer; it also entails stylistic and cultural reconfiguration.

The data shown in the table below provides a comparative analysis of selected items, their frequency in the ST and TT, as well as the strategies observed. This provides a foundation for understanding how variation reflects more significant changes in cultural representation.

Table 2. Comparative frequency of culture-specific items (ST *versus* TT)

Culture-specific item	No. of occurrences in English (ST)	No. of occurrences in Romanian (TT)	Comment on frequency
Aadam	150	144	Lower in TT
alia	63	32	Lower in TT
Allah	42	55	Higher in TT
amma	16	12	Lower in TT
arre	15	14	Lower in TT
ayah	30	29	Higher in TT
ayooba	92	84	Lower in TT
aziz	230	229	Lower in TT
baap	9	9	The same value in TT
baba	52	58	Higher in TT
Bhutto	16	15	Lower in TT
Bombay	104	106	Higher in TT
Cutia/CUTIA	14	20	Lower in TT
dhoti	2	2	The same value in TT
Farooq	61	60	Lower in TT

Ganesh	14	14	The same value in TT
Ghani	38	37	Lower in TT
Gulmarg	1	1	The same value in TT
Hanif	71	75	Higher in TT
indira	24	19	Lower in TT
Kashmir	77	73	Lower in TT
Manekshaw	7	8	Lower in TT
maund	1	1	The same value in TT
Mujib	16	16	The same value in TT
Mukti Bahini	10	9	Lower in TT
nakkoo	9	9	The same value in TT
Naseem	54	52	Lower in TT
(Tiger)Niazi	7	7	The same value in TT
paan	20	2	Lower in TT
Padma	223	186	Lower in TT
Parsee Tower of Silence	9	0	Lower in TT
Picture Singh	105	102	Lower in TT
purdah	5	5	The same value in TT
Sahib/sahib	93	93	The same value in TT
Saleem	212	213	Higher in TT
seer	7	1	Lower in TT
Shaheed	82	77	Lower in TT
shikara	18	10	Lower in TT
Srinagar	5	5	The same value in TT
Tai	53	53	The same value in TT
takht	7	7	The same value in TT
Yahya	11	11	The same value in TT

The distributional patterns outlined above point to a consistent tendency to reduce the number of occurrences of culture-specific items in the target text (TT), more particularly in the case of terms such as 'paan', 'seer' and 'shikara', whose lower frequency suggests a partial neutralization of the source text (ST) hybrid texture. At the same time, the preservation of items such as 'Allah', 'baba' and proper names (functioning as anthroponyms) such as 'Saleem' indicates a translational approach that resists full domestication. Rather than following a single principle, the Romanian translation appears to negotiate between competing demands: the preservation of cultural specificity and the maintenance of target-language readability.

In terms of idiolect, these shifts could be considered to hold particular significance. In *Midnight's Children*, the recurrence of culture-specific items is a key mechanism through which Salman Rushdie constructs a hybrid narrative voice. In this context, frequency is not simply quantitative but indexical, signalling the relative prominence of specific cultural and linguistic markers. The lower frequency rates observed in the TT therefore involve more than lexical loss; they point to a recalibration of the idiolect itself, in which the density of hybrid forms is reduced and the heteroglossic texture of the original is partially streamlined.

Conversely, instances of preservation and increased frequency point to choices by which the translator maintains or even reinforces the foreignizing dimension of the source text, allowing elements of the original linguistic matrix to persist in the Romanian version. This uneven distribution suggests that translation functions as a process of selective reconfiguration, in which idiolectal features are neither fully retained nor systematically erased, but strategically redistributed. The resulting text thus reflects a hybrid translational idiolect, one that both echoes and reshapes the stylistic signature of the original while mediating its cultural meanings for a different readership.

5. Conclusions

This paper has argued that linguistic hybridity in *Midnight's Children* is a defining feature of Salman Rushdie's idiolect, functioning as a key mechanism of articulating cultural identity within a postcolonial framework. The corpus-based comparison between the source text and target text demonstrates that translation does not merely reproduce this idiolect, but reshapes it through patterned shifts in lexical distribution, selective preservation and strategic decreasing of the number of occurrences of culture-specific items.

These shifts suggest that translation operates beyond a neutral transfer of meaning, intervening in meaning negotiation across cultural spaces and

times. Changes in frequency impact on the density of hybrid linguistic forms, reshaping the texture of the narrative voice, as well as the visibility of cultural markers. What emerges in the target text is dynamic equivalence, understood in terms of a reconfigured idiolect that negotiates between cultural specificity and linguistic readability. The implications are twofold. First, idiolect in postcolonial writing resists full transfer, being grounded in historically and culturally situated forms of expression. Second, translation functions as a site of epistemic mediation, where linguistic variation becomes a means of reshaping cultural meaning. From this perspective, translation is less an act of reproduction than one of controlled transformation, in which the limits of equivalence are not failures, but conditions of interpretive possibility.

Bibliography

Bassnett, Susan, and André Lefevere, eds. 1990. *Translation, History and Culture*. London: Pinter.

Bassnett, Susan, and Harish Trivedi, eds. 1999. *Postcolonial Translation: Theory and Practice*. London: Routledge.

Bhabha, Homi K. 1994. *The Location of Culture*. London: Routledge.

Collett, Nigel. 2005. *The Butcher of Amritsar: General Reginald Dyer*. London: Hambledon Continuum.

Derrida, Jacques. 1976. *Of Grammatology*. Translated by Gayatri Chakravorty Spivak. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Niranjana, Tejaswini. 1992. *Siting Translation: History, Post-Structuralism, and the Colonial Context*. Berkeley: University of California Press.

Petterson, Bo. 2019. 'The Postcolonial Turn in Literary Translation Studies: Theoretical Frameworks Reviewed'. *Canadian Aesthetics Journal / Revue canadienne d'esthétique 4 (*Summer/ Été 1999): n.p. Web. 20 Feb. 2019.

Pettersson, Bo. 1999. 'Towards a Pragmatics of Literary Interpretation', in Arto Haapala and Ossi Naukkarinen, eds., *Interpretation and Its Boundaries*, 48-65. Helsinki: Helsinki University Press.

Pettersson, Bo. 1999. *The Postcolonial Turn in Literary Translation Studies: Theoretical Frameworks Reviewed*. University of Helsinki.

Pilapitiya, Kishani. 2008. *Resisting Power in Language: Linguistic Strategies in Salman Rushdie's Midnight's Children*, 47-68. https://doi.org/10.1179/000127908805259842.

Rushdie, Salman. 1981. *Midnight's Children*. London: Jonathan Cape.

Rushdie, Salman. 1991. *Imaginary Homelands: Essays and Criticism 1981-1991*. London: Granta Books.

Rushdie, Salman. 2007. *Copiii din miez de noapte*. Translated by Radu Paraschivescu. București: Polirom.
Spivak, Gayatri Chakravorty. 1993. 'The Politics of Translation', in *Outside in the Teaching Machine*, 179-200. New York: Routledge.
Tymoczko, Maria. 1999. *Translation in a Postcolonial Context: Early Irish Literature in English Translation*. Manchester: St. Jerome.
Venuti, Lawrence. 1995. *The Translator's Invisibility. A History of Translation*. London: Routledge.

PRESIDENTIAL WAR DISCOURSE IN THE DIGITAL AGE. CASE STUDY: THE UKRAINE CONFLICT

Nicoleta-Corina DRĂGOI (BRALOȘTIȚIANU)
University of Craiova
E-mail: dragoi.nicoleta.f5a@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.dpyv1e89

Abstract:
The current paper examines presidential war discourse in the digital age, with reference to the Ukraine conflict as a case study of contemporary mediatised political communication. Embedded in Critical Discourse Analysis, our research integrates the programmatic models endorsed by Fairclough (1996), van Dijk (1997) and Wodak and Meyer (2009) to investigate how war narratives are constructed, disseminated and legitimised across digital environments. The corpus comprises official speeches delivered by Volodymyr Zelensky, Vladimir Putin and Joe Biden between 2022-2024, on the grounds they represent hybrid communicative events, at the interface of institutional rhetoric and platform-mediated discourse. The paper aims to identify and explain recurrent strategies of nomination, argumentation and legitimation, in conjunction with metaphorical framing and recontextualisation strategies.
Keywords: *digital age*, *presidential speech*, *war discourse*.

1. Introduction

The advancement and widespread of digital communication technologies has significantly impacted the production, circulation and consumption of political discourse, even more particularly in times of conflict. Admittedly, war is no longer communicated exclusively through well-established institutional channels, being, instead, mediated through networked platforms that allow for immediacy and global outreach. In this context, presidential rhetoric on war has become a central site for the (co)generation, negotiation and contestation of meaning, where political leaders go beyond reporting on conflict by actively and purposefully shaping its narratives. The ongoing Ukraine war features a highly salient case for investigating such transformations, as it unfolds simultaneously on the battlefield and across digitally mediated discursive spaces.

In this climate of opinion, we embark upon examining the (re)shaping of war discourse in virtual environments from a Critical Discourse Analysis

(CDA) perspective on presidential rhetoric. The theoretical models put forward by Fairclough (1996, a pioneering scholar in the field of CDA), van Dijk (1997, endorsing a socio-cognitive approach) and Wodak and Meyer (2009, underpinning a historical framework) are integrated to show how political leaders construct, legitimise and contest war narratives across digital platforms. These blended perspectives envisage discourse as situated practice, while also accounting for the cognitive and socio-cultural dimensions of meaning-making. In line with Vîlceanu (2018: 148), 'we envisage situated discourse and we aim at an analytical balance between text and context, especially because we understand discourse as text in context within an interdisciplinary landscape'.

Narrowing focus, the communicative practices of Volodymyr Zelensky, Vladimir Putin, Joe Biden and Donald Trump are analysed, as exemplifying digitally circulated speeches bordering political, institutional and social media discourse. It is common knowledge that in digitally mediated contexts, these (leading) actors have the capacity to bypass or reconfigure traditional media gatekeeping, engaging directly with domestic and global audiences. Needless to say, presidential war rhetoric should not be regarded as a mere top-down communication, but as a dynamic and interactive process shaped by circulation, amplification, and reinterpretation.

Conceptually, the presidential war discourse is defined as a site of ideological struggle embedded in language and substantiating relations of power/authority and resistance. Special emphasis is placed on discursive strategies such as nomination and argumentation, in conjunction with interdiscursivity and recontextualization mechanisms that enable political actors to build in-group and out-group membership, assign responsibility and (de)legitimise courses of action. Hence, Zelensky's discourse mobilizes a logic of resistance through personalised and affectively charged narratives that foreground collective victimhood and morally meaningful framing. By contrast, Putin's speeches rely on historical revisionism, mythopoesis (legitimation by storytelling, according to Wodak and Meyer, 2009) and justification strategies that appeal to the collective memory, naturalise geopolitical claims as historical destiny, and construct adversarial identities. Biden's discourse reflects the re-articulation of liberal internationalist ideology within digitally mediated audiences.

Furthermore, metaphorical framing – for instance, civilisation *versus* barbarism; David *versus* Goliath – and evaluative language are also at the core of our analysis in an attempt to demonstrate how platform logics and algorithmic amplification influence the dynamics of war discourse, making presidential war rhetoric a viral, emotion-laden content while strengthening ideological alignment and/or polarisation. The deriving insights from digital

discourse studies, coupled with those form critical discourse analysis ground a theoretical account of how presidential war speeches operate in contemporary mediatised conflicts. As a result, debates on propaganda, legitimacy and the discursive construction of political reality in the digital age delve on the evolving relationship between discourse, power and technology.

2. Methodological toolkit. Corpus-informed approaches

First of all, we mention that all the sources investigated for corpus design represent primary outlets as demonstrated below (see the list of sources). Corpus design prioritises representativeness, exemplarity, as well as reliability and contextual richness. In this line of approach, we started data collection with official government sources to ensure authenticity, closely followed by systematic cross-referencing with professional transcript services to check accuracy and resolve incongruencies. To support the accurate interpretation of available data, secondary sources (such as media reports, policy documents, expert commentaries, etc.) are incorporated as valuable contextual layers rather than primary data. The corpus favours full-length speeches over excerpts to showcase rhetorical structure, narrative coherence and argumentation patterns. Where available, video recordings were included to identify and analyse multimodal features – mainly, visual symbolism – therefore securing a more comprehensive analysis of digitally mediated presidential war discourse.

The corpus is made up of the following items:

1. Volodymyr Zelensky's speeches

Official presidential website (primary source) – main repository: https://www.president.gov.ua/en/news/speeches, containing the complete collection of official speeches with English translations.

Highlighted texts:

- European Parliament Addresses, Collection of EU Parliamentary Speeches, 1 March 2022, https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2022)729354. Category: Multiple addresses to European institutions. Key quote: 'We are fighting for our freedom, for our land'. 'We are fighting to be equal members of Europe'.
- Speech to UN General Assembly, 2022, https://www.rev.com/transcripts/ukrainian-president-zelenskyy-addresses-the-2022-united-nations-general-assembly-transcript. Key quote: 'We cannot agree to a delayed war because it'll be even hotter than the war now for us. This is a war for life'.

- 24 February 2023 – February. The year of invincibility, https://www.president.gov.ua/en/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-lyutij-81213. This text can be classified aas an anniversary address marking one year of war. As key quote, we selected: ‘We withstand all threats, shelling, cluster bombs, cruise missiles, kamikaze drones, blackouts, and cold. We are stronger than that’.
- Speech to UN General Assembly, 19 September 2023, https://www.aljazeera.com/news/2023/9/20/full-text-zelenskyys-speech-to-the-un-general-assembly. Category: international diplomatic address. Key quotes: ‘When hatred is weaponised against one nation, it never stops there’. ‘We must be united to make it’.
- New Year Address 2024, https://www.president.gov.ua/en/news/nov-orichne-privitannya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelens-88037. This text also belongs to the category of an annual address focusing on resilience and unity. Key quote: ‘The major result of the year, its main achievement: Ukraine has become stronger. Ukrainians have become stronger’.
- Munich Security Conference Speech, 17 February 2024, https://mfa.gov.ua/en/news/vistup-prezidenta-volodimira-zelenskog-o-na-myunhenskij-konferenciyi-z-pitan-bezpeki. Category: international security forum address. Key quote: ‘Do not ask Ukraine when the war will end. Ask yourself – why Putin is still able to continue it’.

2. Vladimir Putin’s speeches

Official Kremlin source (primary source, http://en.kremlin.ru/)

Highlighted texts:

- War declaration speech, 24 February 2022, http://en.kremlin.ru/events/president/news/67843; alternative sources with full transcripts: Bloomberg full transcript, https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-02-24/full-transcript-vladimir-putin-s-televised-address-to-russia-on-ukraine-feb-24; The Spectator full text, https://www.spectator.co.uk/article/full-text-putin-s-declaration-of-war-on-ukraine/; Al Jazeera excerpts, https://www.aljazeera.com/news/2022/2/24/putins-speech-declaring-war-on-ukraine-translated-excerpts. Category: military operation announcement, counting, in fact, as official war declaration. Key quotes: ‘I made a decision to carry out a special military operation’. ‘The purpose of this operation is to protect people who, for eight years now, have been

facing humiliation and genocide perpetrated by the Kiev regime', 'demilitarisation and denazification of Ukraine'.

- Annual address to Russia, 2023, https://www.rev.com/transcripts/putin-gives-annual-address-to-russia-transcript. Category: state of the nation with war focus. Key quotes: 'It is for this, for our ancestors, for the future of our children and grandchildren in order to restore historic justice'. Joe 3. 3. Biden Speeches White House official sources (primary sources, https://www.whitehouse.gov/, bidenwhitehouse.archives.gov)
- Joint Press Conference with Zelensky, 21 December 2022, https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/12/21/remarks-by-president-biden-and-president-zelenskyy-of-ukraine-in-joint-press-conference/. Category: official bilateral meeting. Key quotes: 'The support from all across this country, Americans of every walk of life – Democrats and Republicans alike – had the resources and the – to rebound in resounding, united way to do – provide unequivocal and unbending support for Ukraine'.
- 24 February 2022, https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/february-24-2022-remarks-russian-invasion-ukraine. Category: initial response to war outbreak. Key quotes: 'Liberty, democracy, human dignity – these are the forces far more powerful than fear and oppression. They cannot be extinguished by tyrants like Putin and his armies'.
- 25 February 2022, https://www.timesofisrael.com/full-text-of-bidens-speech-after-russia-invades-ukraine/. Category: sanctions announcement. Key quotes: 'Within moments – moments, missile strikes began to fall on historic cities across Ukraine'.
- Warsaw Speech on Russia's Invasion, https://abcnews.com/Politics/full-transcript-president-bidens-speech-warsaw-russias-invasion/story?id=83690301. Category: foreign policy address. Key quotes: 'Fighting to save their nation and their brave resistance is part of a larger fight for essential democratic principles that unite all free people'.
- Joint Press Conference, 12 December 2023, https://ua.usembassy.gov/joint-statement-on-f-16s-for-ukraine/. Category: bilateral meeting. Key quotes: 'We will continue to coordinate jointly in support of Ukraine's ability to defend itself against Russian aggression'.
- Oval Office address on Israel and Ukraine, 20 October 2023, https://edition.cnn.com/videos/politics/2023/10/20/biden-full-oval-office-speech-israel-ukraine-vpx.cnn. Category: Primetime address linking two conflicts. Key quotes: 'But I caution that, while you feel that

rage, don't be consumed by it. After 9/11, we were enraged in the United States. While we sought justice and got justice, we also made mistakes'.

Methodologically, official government websites were prioritised; next, cross-reference verification came into play (multiple sources for same speech), while full transcripts were preferred to excerpts. In terms of the translation quality of presidential speeches in the mother tongue (L1), official translations, when available, were made use of.

The timeframe covered 3 years (2022-2024), and as far as the corpus size is concerned, it counts 35 speeches (out of which we shorlisted the ones above), with the following breakdown: Zelensky: 15 major speeches with full transcripts; Putin: 8 key addresses with complete text; Biden: 12 official statements and addresses.

3. Insights into war legitimation discursive strategies

Van Leeuwen (2007) endorses the following classification of legitimation strategies:

- ***authorisation***, rooted in tradition, custom, law, institutional authority figures etc;
- ***moral evaluation***, grounded in value-laden discourses;
- ***rationalization***, in relation to the purposes and functions of institutionalised social action and the forms of knowledge that secure cognitive legitimacy;
- ***mythopoesis***, based on narratives rewarding legitimate actions and sanctioning illegitimate ones.

The samples above signal Volodymyr Zelensky's systematic use of inclusive nomination strategies and intensified emotional appeal (as pathos activation). In the address delivered to the European Parliament on 1 March 2022, the use of the inclusive pronoun 'we' ('We are fighting for our freedom, for our land') is intended to highlight national unity while also inviting identification, solidarity and action from the EU. The same idea of unity is present in all the highlighted speeches and key quotes, portraying Ukrainian victimhood alongside renewed strength. From a critical discourse standpoint, this twofold construction and representation of suffering and resilience bestows moral legitimacy and secures authorised marshalling of resources, both human and technical. Furthermore, President Zelensky's UN General Assembly speech in 2022 draws attention to the topos of urgency as delegitimising inaction, while metaphorical language ('hotter') suggests the dramatic consequences of any delay. Likewise, in the UN address delivered on 19 September 2023, the utterance 'When hatred is weaponised against one nation, it never stops there' functions as a universal threat narrative, a warning

about the conflict extending beyond Ukrainian borders and a call for action and sustained engagement. As a corollary, national survival concerns are closely mapped to global security ones.

We equally locate nomination strategies in Vladimir Putin's discourse, communicating an existential threat, in conjunction with mythopoesis. In the speech delivered on 24 February 2022, the multiunit term 'special military operation' is designed to mitigate the reality of war. At the same time, Putin positions himself in contrast with Zelensky by claiming that the operation aims 'to protect people… facing humiliation and genocide', hence constructing humanitarian justification, based on the topos of protection. The labelling of the Ukrainian government as a 'Nazi regime' intertextually makes overt reference to World War II, retelling a story while situating the present conflict within a culturally resonant historical narrative and ideological context. This strategy seems to be consistently used as also encountered in the 2023 annual address, where Putin refers to 'restor[ing] historic justice'. In this case, mythopoesis, understood as the process of myth construction, 'a mythical mode of social action' (van Leeuwen 2008: 119), works through a narrative of historical continuity and moral rectification, myths relying 'heavily on narrative structures, which indicate a before and an after' (Bennett 2022: 373), turning geopolitical aggression into a justified act. Admittedly, this becomes a clear case of discursive legitimation through historical analogy and collective memory (notably, Wodak and Meyer 2009), where past events are purposefully reinterpreted to account for current action. As such, myths are able to elicit a strong, vivid emotional response through their inflated content.

Joe Biden's discourse exemplifies yet another normative and institutional mode of legitimation, i.e., supported by liberal democratic values. In his address delivered on 24 February 2022, Biden regards the invasion as 'unprovoked and unjustified' – this evaluative language enshrining a clear moral dichotomy. President Biden substantiates the topos of law and sovereignty, signalling breaches of international norms. In the Warsaw speech, the utterance 'Ukraine will never be a victory for Russia' relies on predictive modality and moral assertion, making up a narrative of unfailing resistance. The Oval Office address of 20 October 2023 can be envisaged as a case of interdiscursive expansion, connecting the Ukraine war with other geopolitical conflicts: for instance, both Ukraine and Israel take an active part in the struggle for democracy, ideologically aligning this struggle at the transnational level. As with Zelensky's speech, this strategy aims at widening participation and strengthening support. Moreover, in joint press conferences with Volodymyr Zelensky, Joe Biden oftentimes refers to 'allies' and 'unity' using nomination strategies that build an inclusive Western group, reinforcing in-group membership and cohesion through repetition and parallelism.

In all the three presidential discourses, metaphorical framing is essential in structuring interpretation. Thus, the 'David *versus* Goliath' metaphor, inferred from Zelensky's addresses, points out to asymmetrical power relations and moral legitimacy; on the other hand, the 'civilisation *versus* barbarism' binary opposites, prevailing in the Western rhetoric, oversimplifies the complex geopolitical realities; Putin's speech actualises metaphors of purification and restoration, describing intervention as a necessary corrective action.

To fully round the analysis, we emphasise that all these speeches are multimodal in nature, which contributes to amplifying their impact. In more concrete terms, Volodymyr Zelensky is featured by the military-style attire and direct-to-camera addresses, which fosters both authenticity and immediacy, delivering the narrative of a (political) leader engaged in the conflict. Unlike Zelensky, Vladimir Putin, more often than not, uses highly formal(ised) settings and displays controlled delivery project authority and stability, his discourse stemming from historical continuity and state power. Joe Biden frequently chooses institutional and diplomatic settings that visually invoke alliance and legitimacy.

Last but not least, the corpus analysis also showcases the impact of digital circulation and algorithmic amplification. Key phrases such as 'We are stronger than that', 'unprovoked and unjustified', or 'special military operation' should be regarded not only as rhetorical devices but also meaningful units of digital dissemination securing viral spread – in this sense, we propose the term *digiteme* as a minimal unit of linguistic analysis. The link with Fairclough's conceptualisation of discourse as both shaped by and shaping social practice, and with van Dijk's claim that discourse plays an important role in structuring shared cognition is thus secured.

In other words, the analysis indicates that presidential war discourse in the Ukraine conflict goes beyond the descriptive level since it constructs social and political realities, legitimises courses of (military) action, and reinforces collective identities within a digitally mediated world. The use of strategically articulated linguistic strategies – such as metaphor and evaluative framing – the three political leaders take a stance, delineate moral boundaries, assign responsibility and blame, while also positioning domestic and international audiences within the narrative of conflict. Their discourse is powered by the appealing to historical memory, i.e., references to collective trauma, national struggles and past wars become legitimising tools, anchoring and embedding present actions in seemingly unavoidable historical trajectories. Admittedly, irrespective of the underlying stance, the three presidential narratives blur the line between past and present, and turn history into a resource for political persuasion.

Needless to say, the affordances of digital platforms significantly impact on how presidential discourse is produced, disseminated and consumed. Media environments are most likely to prioritise immediacy, emotional resonance, accessibility and shareability, promoting more condensed, and symbolically loaded forms of communication. Equally, algorithmic amplification boosts particular types of messages, contributing to their rapid circulation. Admittedly, presidential discourse is reshaped beyond the boundaries of formal speeches or traditional media, taking part in an interactive flow of meaning-making and interpretation frameworks. 'In today's age of social media, state actors utilise digital propaganda and manipulation to shape narratives, and foster discord to push their geopolitical agendas. This form of propaganda is a calculated and coordinated process […]' (Marigliano et al. 2024: 170).

4. Conclusions

The cross-fertilisation of political communication – blending institutional status and endorsement power with customised, platform-adapted messaging – clearly enhances the rhetorical reach of presidential speeches. The linguistic repertoire, including lexical choices, register tones, visual elements as well as narrative storytelling techniques, allow for the simultaneous display of authority and relatability, enhancing both emotional engagement and trust.

To sum up, a fundamental shift should be acknowledged: discourse, power and technology are interconnected and support each other in myriad meaningful ways. Presidential war discourse should be regarded as a strategic site where language, ideology and digital infrastructures fully align to sustain political legitimacy. In this context, understanding the full depth of contemporary speeches of leading political figures in times of conflict requires theoretical and procedural knowledge about the discursive processes through which such realities are framed and made intelligible to the targeted audiences.

Bibliography

Bennett, Samuel. 2022. 'Mythopoetic legitimation and the recontextualisation of Europe's foundational myth'. *Journal of Language and Politics* 21(2), 370-389. https://doi.org/10.1075/jlp.21070.ben.

Fairclough, Norman. 1996. 'A Reply to Henry Widdowson's "Discourse Analysis: A Critical View"'.*Language and Literature*, 5(1). 49-56. https://doi.org/10.1177/096394709600500105.

van Dijk, Teun A. (Ed.). 1997. *Discourse as Social Interaction: Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction.* London: Sage.
van Leeuwen, Theo. (2007). 'Legitimation in Discourse and Communication'. *Discourse and Communication* 1(1), 91-112.
van Leeuwen, Theo. (2008). *Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*. New York: Oxford University Press.
Vîlceanu, Titela. (2018). 'Does Translation (Ex)Change Everything? A Framework For Political Translation'. *Linguaculture 2*, 148-155. https://journal.linguaculture.ro/index.php/home/article/view/129/116 .
Wodak, Ruth; Meyer, Michael (Eds.). 2009. *Methods for Critical Discourse Analysis*. London: Sage.

Websites:

https://www.president.gov.ua/en/news/speeches
https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2022)729354
https://www.rev.com/transcripts/ukrainian-president-zelenskyy-addresses-the-2022-united-nations-general-assembly-transcript
https://www.president.gov.ua/en/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-lyutij-81213
https://www.aljazeera.com/news/2023/9/20/full-text-zelenskyys-speech-to-the-un-general-assembly
https://www.president.gov.ua/en/news/novorichne-privitannya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelens-88037
https://mfa.gov.ua/en/news/vistup-prezidenta-volodimira-zelenskogo-na-myunhenskij-konferenciyi-z-pitan-bezpeki
http://en.kremlin.ru/
http://en.kremlin.ru/events/president/news/67843
https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-02-24/full-transcript-vladimir-putin-s-televised-address-to-russia-on-ukraine-feb-24
https://www.spectator.co.uk/article/full-text-putin-s-declaration-of-war-on-ukraine/
https://www.aljazeera.com/news/2022/2/24/putins-speech-declaring-war-on-ukraine-translated-excerpts
https://www.rev.com/transcripts/putin-gives-annual-address-to-russia-transcript
https://www.whitehouse.gov/

https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/12/21/remarks-by-president-biden-and-president-zelenskyy-of-ukraine-in-joint-press-conference/
https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/february-24-2022-remarks-russian-invasion-ukraine
https://www.timesofisrael.com/full-text-of-bidens-speech-after-russia-invades-ukraine/
https://abcnews.com/Politics/full-transcript-president-bidens-speech-warsaw-russias-invasion/story?id=83690301
https://ua.usembassy.gov/joint-statement-on-f-16s-for-ukraine/
https://edition.cnn.com/videos/politics/2023/10/20/biden-full-oval-office-speech-israel-ukraine-vpx.cnn

CONSIDERAȚII ASUPRA ORIGINII ȘI EVOLUȚIEI NUMELOR DE PERSOANĂ

Crisanda Georgia FĂGĂDAR
Universitatea din Craiova
E-mail: fagadar.crisanda.b4u@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.6xdvgj73

Abstract:

Since ancient times, the Sumerians, Egyptians, Phoenicians, Hindus, and Jews have created theophoric names. Later, Christians, Muslims, and Nordics formed analogous names. When religious sentiment became less intense, anthroponymy became profane – when the law or circumstances imposed it. Once social and economic relations were extended, a sufficiently developed anthroponymic system had to be created to allow the identification of those who had rights or obligations towards authority or their fellow men. The Indo-European peoples, the Italians in the first place, are the ones who adopted the descriptive system.

The most representative works from France are the *Etymological Dictionary of Surnames and First Names in France* (Dauzat) and the *Thesaurus of Family Names* by J. Cellard. The first is an alphabetical work that stops at the years 1950-1960, the second a thematic work with an index. Vroonen's work (*Noms de personnes dans le monde*) is the only work with a universal vocation on the theme of heritage.

Keywords: *anthroponymy, descriptive system, theophoric names*.

Numele de familie, stabilite la epoci diferite, pot fi împărțite în cinci mari grupe:

1. Nume europene;
2. Nume evreiești;
3. Nume arabe;
4. Nume din Africa Neagră;
5. Nume extrem-orientale.

Numele din primele trei grupe se pot raporta la mai multe categorii concrete:

1. Prenume și derivatele sale (*fiul lui...*);
2. Meserie în sensul larg (inclusiv produsul vândut sau cultivat, animal vânat sau crescut);

3. Geografie în sensul larg (țară, regiune sau localitate de origine, particularitate geografică a locuinței, arborele caracteristic al locuinței, firmă);
4. Trăsătură fizică sau psihologică (inclusiv tipul și culoarea hainei, animalul care nu are același caracter);
5. Numele tribului (inclusiv culorile și animalele asociate triburilor din Israel);
6. Diverse porecle.

Numele din Africa Neagră au origine nescrisă, în negura vremurilor: etimologiile sunt populare (același lucru se poate spune și despre numele biblice).

Elementul esențial al numelor de clan este animalul-totem. Numele chinezești și vietnameze au mai degrabă un sens literar, cum ar fi cazul prenumelor. Se regăsește aici un anumit număr de nume arabe. Numele japoneze sunt în general geografice.

1. Numele europene

Numele de familie apare la romani, dar nu există la popoarele germanice în epoca marilor invazii. Numele de familie, care s-a propagat până la noi, apare în secolele XI-XII în Europa de Vest și a fost mai întâi folosit de nobilime și cavalerie, înainte de a se generaliza pentru restul populației. În atmosfera religioasă a epocii, un rol important îl joacă *misterele*, piese de teatru cu caracter sacru care pot explica anumite nume frecvente, cum ar fi *Leroz* sau *Lévêque*, după numele personajului jucat în mod obișnuit de strămoșul eponim (primul purtător al acestui nume). Numele de animale, ale căror caractere tipice apar în *Le roman de Renart*, i-au inspirat pe strămoșii noștri: animalul vânat sau crescut, cu caractere fizice și morale, care figurează pe o stemă.

Majoritatea limbilor europene cunosc un sufix de filiație: **-es** portughez, **-son** englez, **-ic** sârbo-croat, **-ov** sau **–in** rusesc, **-enko** ucrainean. Rusescul este în mod normal patronim (numele tatălui rostit între prenume și numele de familie), dar el poate fi nume de familie și în alte limbi, cu anumite modificări: **-owicz** în poloneză , **-ovics** în maghiară, **-ovici** în română, **-owitz** în germană și **–ovic** în sârbo-croată. Se pot adăuga **–in** armenian, **-oglu** turcesc, deși amândouă sunt asiatice.

Numele italienești se disting printr-o formă de plural în **–i** și prin existența, pentru o formă de bază, a numeroase derivate, diminutive și augmentative în **–elli, -etti, -oni** etc.

2. Numele evreiești

Evreii aveau nume ca musulmanii, *X fiul lui Y*. După Revoluția Franceză (care proclamă egalitatea religioasă) și *Codul lui Napoleon*, diferitele țări din Europa au impus evreilor să poarte un nume (secolul al XIX-lea). Se regăsesc, astfel, multe nume de origine geografică și unele care provin din elemente simbolice ale iudaismului, cum ar fi cele de metale sau culori, asociate triburilor din Israel sau îngerilor, cunoscute în orice caz de Cabaliști. Numele evreiești au fost adesea traduse în limba țării respective și deformate prin atracția numelor creștine indigene. Numele evreiești nu au semnificație. De exemplu, *Frank, liber* în germană, era numele lui Anne, adolescentă evreică olandeză, moartă pe câmpul din Bergen-Belsen și foarte cunoscută de presa locală. Alte exemple: **Hans**, demnitar nazist supranumit *călăul Poloniei*, condamnat la moarte în procesul din Nuremberg; Rosenberg, munți cu trandafiri, toponim frecvent, era numele lui Julius și al lui Ethel, evrei americani executați pe scaunul electric pentru prezumția de spionaj din partea Rusiei; era, de altfel, și numele unui nazist condamnat la Nuremberg.

Numele evreiești din țările arabe se deosebesc, în mică măsură, de numele musulmane și creștine; se regăsesc mai multe nume de meserii și de triburi. Iudeo-araba nu se deosebește de araba dialectală decât prin alternanțele între sunetele **ch** și **s, j** și **z**, și în orice caz la nivelul transcrierii prin căderea frecventă a lui **–h**.

3. Numele arabe

Numele arabe tradiționale pot fi foarte lungi, de forma *X fiul lui Y. fiul lui A din tribul B*. Numele de filiație este, ca la evrei, sursa numelor moderne, chiar dacă acestea provin adesea din laqab sau din poreclă. La *kunya*, sau numele de paternitate, este format în general din prenumele primului fiu și poate sta la baza unui nume modern. Două ambiguități există la baza cuvântului *abû-bû*. Pe de o parte, putem interpreta ca *omul lui... în loc de tatăl lui*, cum ar fi *Abou Bakr* – omul cu cămila, care este un *laqab*, și nu un *kunya*. Pe de altă parte, în dialect, combinația cu articolul *ben-el* și *bû-l* dă forma unică *bel*. *Bulgacem* este forma dialectală de la ab*û-l-qâsim* (tatăl lui Kacem), kunya de la Mahomet.

Onomastica franco-arabă este foarte complexă. Evreii din Algeria au fost naturalizați și înscriși la Starea civilă, în bloc, în 1870, restul în 1930, iar marocanii spre 1952. Odată cu transcrierea, aspiratele *și* cad, precum și diferența între cei doi **h**, cei doi s, cei doi t**, k și q**. Variantele dialectale complică și mai mult studierea acestor nume. Cu ocazia arabizării realizată după cucerirea independenței, Algeria a răspândit liste cu nume numai în

franceză, dând astfel naștere uneori unor forme aberante. Din lipsa unor reguli de transcriere, numele unei familii sosite în Algeria după 1970 a suferit transformări capitale.

4. Numele din Africa Neagră

La numeroase popoare din Nord-Vestul Africii Negre, numele de clan există din timpuri foarte îndepărtate. Puțin mai la sud, nu există nume patronimic și, când administrația o impune, se alege de obicei prenumele tatălui: fie un prenume de origine arabă (*Mamadou*, pentru *Mahommed*, *Amadou* pentru *Ahmed*), fie un prenume african tipic, ce face aluzie la data nașterii.

Numele de clan au depășit de mult frontierele etnice, chiar dacă acestea sunt tipice pentru o limbă și, mai recent, cele de origine profesională. Elementul lor cel mai reprezentativ, chiar dacă el nu este foarte cunoscut, este animalul-totem. Este un animal legat de istoria strămoșului de clan, căruia îi sunt interzise anumite alimente. Este, de fapt, criteriul care ne permite să punem pe un plan de echivalență diferite nume folosite.

5. Numele extrem-orientale

Dat fiind cultura sa milenară, China a alimentat de mai multe ori țările vecine. Multe dintre nume chinezești prezintă astfel trăsături în comun. În cele două cazuri, numele de familie sunt foarte vechi și foarte reduse. Sunt nume abstracte, care nu spun nimic despre strămoșul eponim. Cele mai concrete sunt nume de arbori, atât de apreciate de pictorii și de poeții extrem-orientali. Numeroase omonimii fac dificilă interpretarea acestei clase de nume.

Numele japoneze, cu sens geografic, sunt relativ mai ușor de înțeles, chiar dacă regăsim aici câteva probleme de omonimie. Numele camboodgiene, când nu provin din cele chinezești, se raportează la sacrit-pâli.

Concluzii

Antroponimia, știința numelor de persoană, este abordată în epoca actuală de un număr tot mai important de specialiști din întreaga lume, date fiind mișcările populației și călătoriile, pe de o parte, și bogăția și expresivitatea lor, pe de altă parte. Prin urmare, numele de persoană reprezintă entități purtătoare de sens, bogate în semnificații culturale și identitare.

Bibliografie

***. 1974. *Dictionnaire universel des noms propres*. Paris: Petit Robert.

***. 1995. *Dictionnaire noms communs. noms propres*. Paris: Larousse.

Bolocan, Gh. 1996. *Dicționarul numelor de familie din România*, în SCOL, an 2, nr. 2.

Constantinescu, N.A. 1963. *Dicționar onomastic românesc*. București: Editura Academiei Republicii Populare Românești.

Dauzat, Albert. 1945. *Dicționarul etimologic al numelor și prenumelor din Franța*. Paris: Larousse.

Graur, Al. 1965. *Nume de persoane*. București: Editura Științifică.

Tanet, Chantal; Horde, Tristan. 2000. *Dictionnaire des prénoms*. Paris CEDEX: Larousse.

Vroonen, Eugène. 2001. *Les noms du monde entier et leur significations*. Paris: Editions Archives & Culture.

INTERFERENȚE ALE LIMBAJULUI SPORTIV CU ALTE LIMBAJE. LIMBAJUL FIGURAT DE PROVENIENȚĂ SPORTIVĂ

Irina FIRĂNESCU
Universitatea din Craiova
E-mail: firanescu.irina.d3q@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.3kg6y763

Abstract:
In a world subject to daily political changes and socio-economic transformations, which are increasing, different religions and multiple cultures, the universal language perceived by the entire humanity is sport. Whether it is a game or a high level competition, whether they are numbers, wheteher it is natural or is useful for different materials and installations, it eventually manages to overcome all ideologies. Interference of the sporty language with other languages presents several issues, in the language of sports, the number of expressions and phrases is impressive and many make analogies to various areas of life, with creatures, actions, various acts, metals etc. The most common is the category of figurative technical phrases which demonstrates that sports metaphoric vocabulary consists essentially of lexical terms which have gone beyond the specialized area of the sport terminology and entered the literary language, through printed media and other resources.
Keywords: *expressions, figurative, language, metaphors, terms.*

„Intruziunea" limbajului sportiv printre limbajele de specialitate consacrate, în sensul că acesta a început să beneficieze de o atenție sporită din partea cercetătorilor, se poate justifica prin amploarea fenomenului „sport", care s-a extins la scară mondială și care a fost denumit de Robert Redeker „substitutul planetar mercantilo-ludic al fraternității" (2002: 45), dar care nu s-ar fi putut dezvolta la cotele actuale dacă în umbra lui nu s-ar fi aflat o *teorie generată și generatoare de idei mai mult sau mai puțin metaforice*, singurele care îi pot apropia de practicanți și pe suporteri de domeniul lor privilegiat, dându-le senzația că este posibil să facă ei înșiși ceva sau măcar să fie părtași la ceva.

Așa ajunge sportul, „acest zgomot de fond planetar continuu, care străpunge bariera protectoare a intimului" (Redeker: 3), prin simplitatea lui faptică, să facă parte din imaginarul uman, individual și colectiv. Dar, același autor îi subliniază și cealaltă fațetă, complexitatea invizibilă, care face din ele un „laborator universal", unde se încrucișează știința, tehnica, tehnologia și imaginarul social. Adăugăm că sportul, dincolo de faptul că este „consumat"

cu lăcomie de mase, devenind, într-o exprimare freudo-marxistă, „opiumul poporului”, cu efecte onirice, s-a transformat și într-o „cultură de masă”, iar noțiunea de „cultură” implică un ansamblu de practici de gândire și acțiune, ceea ce presupune existența unui sistem organizat de simboluri, traduse prin *mituri, ritualuri* și *limbaj* (Pogam, 1995). Toate acestea îi permit omului să își creeze o rețea semnificativă de relații cu lumea înconjurătoare, conexiune care generează o legătură socială emoțională.

În domeniul nostru de interes, avem de-a face, așadar, cu un „cult” al sportului, dar și cu o „cultură” a sportului: primul caz, care convoacă vizibilul și trăirile interioare, vizează tărâmul practicii, iar al doilea, care convoacă invizibilul și facultățile intelectuale, vizează aspectul teoretic, bazat pe transmitere și însușirea cunoștințelor de profil, prin intermediul unei terminologii adecvate, cu un caracter mai mult sau mai puțin figurativ.

Legat de *importanța limbajelor specializate*, Victor Bănciulescu afirmă că acestea se „măsoară prin numărul de locuțiuni care intră în limba generală. Sportul prezintă o abundență de formații care se transferă în limbajul cotidian [...], datorită popularității tot mai mari a fenomenului sportiv, dar și a valențelor metaforice ale unui limbaj cu o mare putere de contaminare”. Așa cum am demonstrat anterior, limbajul sportiv este un *limbaj mixt, hibrid*, care cuprinde elemente din câteva limbaje cu care se înrudește (*tehnico-științific, jurnalistic, beletristic, publicistic, politic* etc). Victor Bănciulescu consideră că „este un limbaj deschis, cu suport extralingvistic, care și-a câștigat aderenții odată cu asimilarea noțiunilor de sport, pe parcursul unei uimitoare diseminări a practicii însăși” (1984: 42).

În acest articol, vom analiza mai mulți termeni și expresii figurate de proveniență sportivă care apar în diverse publicații periodice și dicționare enciclopedice:

a coborî ștafeta este o expresie figurată: „Comisia de învățământ din Senat *a coborât ștafeta* pentru universitățile care vor să-și organizeze masterate...”, iar sensul este de „a-și reduce pretențiile, exigențele”, având o conotație negativă.

sprint este un termen nominal figurat, „... este un sfat înțelept, în măsură de a-l scuti pe om de mersul la spital și de *sprintul* către farmacie”, este definit ca „grăbirea unui demers, a unei acțiuni”, având o conotație neutră.

a conduce cursa, expresie figurată: „Independentul Oprescu *conduce cursa* pentru primăria Capitalei...”, cu sensul de „a-și dovedi superioritatea într-un anumit moment al unei confruntări”, având o conotație pozitivă.

a reprezenta o trambulină, expresie figurată: „... orice facultate a reprezentat o trambulină intelectuală pentru toți cei care au terminat acum 10-15 ani”, cu sensul de „ a profita de o circumstanță favorabilă, pentru a desfășura o acțiune sau a se lansa într-o întreprindere”, având o conotație pozitivă.

a pirueta, termen verbal figurat: „Din nou, România *piruetează* în spațiul diplomației”, are sensul de „a-și schimba brusc atitudinea, părerea”, având o conotație negativă.

a cere time-out, expresie figurată: „Hagi *cere time-out* de sărbători” cu sensul de „a solicita un răgaz, un moment de respiro”, având o conotație neutră.

a primi cartonaș galben, expresie figurată: „Concurența *primește* din nou *cartonaș galben*”, cu sensul de „a fi avertizat pentru săvârșirea unei acțiuni nepermise sau indezirabile”, având o conotație negativă.

a da cartonaș roșu, expresie figurată: „Șeful socialiștilor europeni *a dat cartonaș roșu* Guvernului”, cu sensul de „a dezaproba, a blama pe cineva pentru săvârșirea unei grave erori”, având o conotație negativă.

minge de gol, expresie idiomatică: „BMD a găsit o *minge* bună *de gol* pentru campionatul electoral din 2009”, cu sensul de „idee, soluție fericită pentru obținerea succesului într-o acțiune”, având o conotație pozitivă.

a face dribling, expresie figurată: „Fermierii din Mehedinți *fac dribling* cu ordonanța de Guvern”, cu sensul de „a păcăli, a înșela”, având o conotație negativă.

a marca un gol, expresie figurată: „Băsescu face și va mai face driblinguri, dar *va marca un gol* de zile mari în poarta PSD-ului...”, cu sensul de „a obține un avantaj asupra cuiva într-o dezbatere, o discuție, un diferend”, având o conotație pozitivă.

a face presing, expresie figurată: „A recuperat dosare, *a făcut presing* la procurori și judecători, a deposedat niște magistrați de obiectul muncii...”, cu sensul de „a constrânge o persoană, pentru ca aceasta să acționeze într-un anumit fel”, având o conotație negativă.

a prinde în offside, expresie figurată: „... o reordonare a localităților într-un mod ce nu prea displace PNL-iștilor, care îi *vor prinde în offside* pe cei din PSD...”, cu sensul de „a prinde pe picior greșit” (MDN), având o conotație negativă.

a câștiga meciul, expresie figurată: „Băsescu *a câștigat meciul* cu Tăriceanu”, cu sensul de „a învinge, a ieși victorios dintr-o dispută, o confruntare cu cineva”, având o conotație pozitivă.

a pierde meciul, expresie figurată: „După ce *au pierdut meciul* electoral la Curtea Supremă, susținătorii puterii încearcă să schimbe Constituția...”, cu sensul de „a fi învins în urma unei dispute, a unei confruntări cu cineva”, având o conotație negativă.

a învinge la scor, expresie figurată: „Șeful statului *ar învinge la scor* pe oricare dintre posibilii adversari dacă duminică ar fi alegeri”, cu sensul de „a obține un succes incontestabil”, având o conotație pozitivă.

a pierde la scor, expresie figurată: „O nouă ieșire la rampă, mai ales că devenise clar că fosta coaliție *va pierde la scor*”, cu sensul de „a suferi o înfrângere incontestabilă”, având o conotație negativă.

a părăsi ringul, expresie figurată: „... aleșii PSD au aruncat prosopul și *au părăsit ringul*. A fost cea mai dură confruntare în Consiliul Local...”, cu sensul de „a se retrage dintr-o acțiune sau dintr-o confruntare cu cineva”, având o conotație negativă.

a rămâne în ring, expresie figurată: „... se încăpățânează *să rămână în ring* deși mâna invizibilă a pieței le-a punctat demult momentul abandonului”, cu sensul de „a se menține într-o acțiune sau într-o confruntare cu cineva”, având o conotație pozitivă.

a primi un croșeu, expresie figurată: „Mihaela Rădulescu *a primit un croșeu* de imagine în cadrul principalului jurnal de știri de la Antena 1”, cu sensul de „a fi supus unui atac verbal surprinzător și dur din partea cuiva”, având o conotație negativă.

a băga în corzi, expresie idiomatică: „Criza *i-a băgat în corzi* pe șefii spitalelor”, cu sensul de „a pune pe cineva în dificultate, într-o situație stânjenitoare sau disperată”, având o conotație negativă.

a arunca prosopul, expresie idiomatică: „Emil Constantinescu nu și-a mai revenit niciodată după ce *a aruncat prosopul*”, cu sensul de „ a ceda, a renunța, a se recunoaște învins”, având o conotație negativă.

a face o fandare, expresie figurată: „Președintele Ion Iliescu *a făcut o fandare* în stilul său inconfundabil, reușind să se plaseze în avantaj”, cu sensul de „a evita abil o întrebare incomodă, un fapt neplăcut etc”, având o conotație pozitivă.

a face ping-pong, expresie figurată: „PSD și PNL *fac ping- pong* cu jurnaliștii”, cu sensul de „a face schimb de replici malițioase”, având o conotație negativă.

a da smash, expresie idiomatică: „... o adevărată plăcere *să le dea cu smash* după un îndelungat schimb de mingi, în care PNL a irosit câteva șanse”, cu sensul de „a învinge definitiv pe cineva, cu argumente imbatabile”, având o conotație pozitivă.

a băga alunecări, expresie idiomatică: „Vedeta Antenei 3 *bagă alunecări* aprige la mai mulți, dar mai ales la Cătălin Tolontan, șeful unui ziar din același trust”, cu sensul de „a ataca frontal pe cineva, în încercarea de a controla o situație”, având o conotație negativă.

a se prezenta la start, expresie figurată: „Reprezentanții celor mai mari partide politice *s-au prezentat la start*...”, cu sensul de „a lua parte la o acțiune”, având o conotație neutră.

a merge în tandem, expresie figurată: „A ales un candidat de prim-ministru cu care *să meargă în tandem* și care să îi dea voturi în turul doi...", cu sensul de „a acționa împreună, a forma un cuplu", având o conotație pozitivă.

a preda ștafeta, expresie figurată: „Tony Blair *predă ștafeta*", cu sensul de „a se retrage dintr-o acțiune și a încredința altcuiva sarcinile aferente", având o conotație neutră.

Concluzii

Din această analiză a limbajului figurat sportiv observăm că sporturile individuale sunt folosite cel mai des în aceste expresii, datorită faptului că lexicul acestora este unul „curat", care nu conține expresii idiomatice – în schimb, conține neologisme preluate în special din engleză, ceea ce îi poate da un aer de prețiozitate. Atletismul și echitația au multe coordonate comune, reflectate la nivelul probelor și terminologiei. Deși vocabularul acestor discipline este unul „pașnic", el a generat o serie de termeni și expresii mult folosite în limbajul cotidian. Sporturile de echipă furnizează și ele limbii comune un mare număr de expresii, de unde se poate deduce cu ușurință că acestea din urmă sunt „temele" predilecte din care oamenii realizează selecția. Pe limbajul lor întemeiază o serie de construcții metaforice pe care mulți dintre noi le folosesc în viața de zi, sau, dacă nu, cel puțin le înțeleg sensul.

Sportul care se dovedește cel mai „generos" în a pune la dispoziția limbii comune termeni și expresii metaforice este *fotbalul*, cu vocabularul său care abundă în conotații negative și care satisface, probabil, nevoia de defulare a mai multor oameni care aleg să se exprime într-o manieră mai puțin protocolară, mai degajată, în medii sociale mai permisive.

Sporturile de combat furnizează și ele expresii cu o mare forță „de impact" asupra interlocutorului, în special *boxul*. Sporturile de opoziție oferă și ele expresii interesante, care merită să fie consemnate, pentru că tuturor ni s-a întâmplat să „facem o fandare", atunci când am dorit evitarea unei întrebări incomode, ori să facem „ping-pong" în anumite circumstanțe ale vieții, oricât de pașnici am fi.

În ceea ce privește folosirea expresiilor, constatăm că cele mai multe sunt expresiile figurate, iar acest lucru denotă că limbajul cotidian are tendința de a utiliza formulări metaforice mai puțin „încorsetate", deci mai libere, în sensul că admit o oarecare lejeritate în exprimare, întrucât oferă opțiunea de a substitui un lexem nominal sau verbal propriu cu un altul, fără ca înțelesul global al enunțului să se modifice.

Majoritatea termenilor figurați cu utilizare independentă sau care se asociază cu lexeme ale limbii generale, pentru a forma expresii sunt substantive abstracte care au legătură cu competiția sportivă, iar în această

categorie se încadrează, de exemplu, o serie de substantive care trimit la procedee tehnice, la acțiuni tactice sau la rezultate ale acestora (fentă, dribling, gol). Conotațiile cele mai utilizate sunt conotațiile negative, limba comună manifestând o tendință de a prelua structuri lexicale din cele mai dure (și mai populare) sporturi, pentru a scoate în evidență trăsături sau comportamente indezirabile, lipsite de etică sau moralitate; de exemplu, cineva poate primi „cartonașul roșu", prin care este sancționat public pentru un act reprobabil, sau poate „aplica un croșeu", lansând la adresa cuiva un atac verbal dur, ceea ce reprezintă un gest lipsit de finețe și gentilețe.

În afara acestor termeni și sintagme sportive figurate pe care le-am analizat se întâlnesc și alte exemple, deoarece sportul, în ultimii ani cunoaște o dezvoltare și o popularitate crescândă în rândul oamenilor, mai ales prin intermediul mass-media, astfel că odată cu expansiunea sportului se dezvoltă și un limbaj sportiv specific.

Bibliografie

***DEX, Coteanu, Ion; Dănăilă, Ion și colab. 1996. *Dicționar Explicativ al limbii române*, ediția a II-a. București: Editura Univers Enciclopedic.

***EEFS, coord. Nicu Alexe. 2002. *Enciclopedia Educației Fizice și Sportului din România*, vol. 4: *Dicționar Explicativ de noțiuni și termeni*. București: Editura Aramis.

***MDN. Marcu, Florin. 2007. *Marele Dicționar de Neologisme*. București: Editura SAECULUM VIZUAL.

Bănciulescu, Victor. 1983. *Sport și cultură*. Timișoara: Editura Facla.

Bănciulescu, Victor. 1984. *Limbajul sportiv*. București: Editura Sport-Turism.

Beard, Adrian. 1998. *The Language of Sport*. London / New York: Routledge.

Redeker, R. 2002. *Le sport contre les peuples*. Berg International Editeurs.

Surse electronice

www. cotidianul.ro
www. jurnalul.ro
www. gândul.ro
www. evz.ro
www. adevărul.ro

RECICLARE POST-CINEMATOGRAFICĂ: DE LA ORIGINALITATE LA IMPERMANENȚĂ

Mihai-Șerban GHIȚĂ
Universitatea din Craiova
E-mail: ghita.mihai.u4j@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.3j598c31

Abstract:
This article argues that the blend between art and didacticism in the post-cinematographic appropriation film, be it in the form of films made from other films, or from any other audiovisual source, including operational images, challenges the primacy of artistic originality, in favor of a contingent approach towards art. The essayistic and hybrid tendencies in cinema are a direct artistic response to a homogenized, post-narrative sense of spacetime in the global infoscape, closer to an Eastern view on **impermanence** rather than a teleologically-centred Western approach. This cultural sincretism seems to indicate both a struggle for a globalist balance in the infosphere, as well as a form of cultural homogenization: info-communism.

Keywords: *cinematography, film, impermanence, originality, recycle.*

1. Introducere: o cultură a reciclării

Propagarea în mediul online a valurilor de critici post-foucauldiene ale neoliberalismului sub forma unor teorii culturale populare, sau a unor „filosofii-pop", pare să le afirme obiectul, de vreme ce reflectă un sistem infailibil, liber să își integreze propria critică, imun la o atitudine revoluționară (Fisher, 2009). Mark Fisher semnalează încremenirea epistemică în practici critice și deconstructiviste, în reciclare și în pastișă, într-o „lentă anulare a viitorului"[1] (Fisher, 2014), încremenire consubstanțială „realismului capitalist" (Fisher, 2009), așa cum numește impasul viziunii politice, imposibilitatea Occidentului neoliberal de a imagina un sistem economico-politic dincolo de cel actual (Ibid.) – să fie capitalismul feudal, văzut de Johannessen (2023) ca o economie a inovației, o dovadă (prin regresia feudală) sau un contra-argument (prin aspectul inovativ)?

[1] Teza anulării viitorului e o critică recurentă adusă modernității, încă de la scrierile lui Walter Benjamin, Jean Baudrillard, Francis Fukuyama și ajungând la Mark Fisher, Franco Berardi, Bernard Stiegler, Slavoj Zizek, Byung-Chul Han ș.a.

Fisher descrie, așadar, un climat cultural regresiv, înclinat spre nostalgia reciclării unui trecut în care viitorul era privit cu speranța de a materializa o voință comună (Fisher, 2014), iar Byung-Chul Han corelează eroziunea comunitară dispariției ritualurilor (Han, 2019) și, implicit, a narativății (Han, 2023), înlocuite de o contingență informațională post-narativă (Ibid.), ce instaurează un timp atomizat, diacronic, lipsit de ritm și de un simț al duratei (Han, 2009): „Ființa [*Dasein*] și informația se exclud reciproc" (Han 2023: 14; tr. n.).

Deși teoria critică populară caută să provoace (sau să dezmorțească) musculatura angajamentului civic, tonul ei urgent[2] de a ajunge la nucleul disfuncțiilor socio-culturale în epoca neoliberalismului digital pare să evoce o sensibilitate postmodernă, tocmai fiindcă valurile de critici ale modernității (Școala de la Frankfurt, teoria franceză) le-a format acestor gânditori un ochi pentru reperajul ideologic. Însă într-o societate informațională capabilă să subsumeze orice critică, angajamentul nu poate fi decât pe măsura noilor medii, caracterizate, printre altele, drept: „digitale, interactive, rețelistice, ludice, miniaturizate, mobile, sociale, procesuale, algoritmice, agregative, ecologice sau convergente, printre altele" (Denson, Leyda 2016: 23), atribute adunate sub termenul-umbrelă „post-cinematografice" (Ibid.).

Caracterul ritualic colectiv al cinematografului a devenit individualizat și internalizat, împărțit între sala de cinema, muzeu (pentru filmul încadrat ca artă video sau instalație multimedia), propria locuință și, finalmente, o caravană post-cinematografică de o mobilitate globală. Nomadismul transmediatic și timpul dislocat (sau comasat) pe care îl instaurează au tentat critica să declare moartea cinematografului, artă dezisă de propria specificitate, spectralizată și sterilizată, incapabilă să mai aducă noutate. În industria *mainstream*, producțiile originale sunt descurajate în favoarea celor seriale, din nevoia de a stabili un criteriu de diferențiere pe o piață din ce în ce mai cuprinzătoare, diferența fiind un reper familiar pentru consumator și previzibil pentru producător – capitalul e important pentru creatori, dar secundar pentru sistem, unde conductibilitatea e cea care asigură fluxul informațional într-un circuit virtual, *open-source*, așadar o sursă liberă, contingentă, în care apropierea și exproprierea constituie un *modus operandi*. Remixul, pastișa, colajul ori alte astfel de artizanate tip *second hand* asigură fluiditatea fluxului – atât prin simplitatea producției, cât și a recunoașterii și indexării în extensivitatea informațională. Iar răspândirea imaginilor de

[2] Teoretician german de origine sud-coreană, Byung-Chul Han declară simptomele socio-culturale încă din titlurile scrierilor sale: *Müdigkeitsgesellschaft* (*Societatea oboselii*), *Vom Verschwinden der Rituale* (*Dispariția ritualurilor*), *Die Krise der Narration* (*Criza narațiunii*), *Agonia erosului* etc.

sinteză produse de inteligențele artificiale automatizează nu doar reciclarea trecutului, cât a limbajului care îl articulează, cultivând, în siajul viziunii lui Fisher, o lentă anulare nu doar a viitorului, ci și a trecutului, prin implicita alterare a conținuturilor din bazele de date, care nu rămân arhivate, ci angrenate constant în reiterările pe care le sintetizează. Originalul se pierde, astfel, în cantitatea variațiunilor sale, își infuzează substanța, dizolvându-se în ele – un „comunism informațional”[3].

În schimb, tonul metamodern caută punctul întâlnirilor oscilante între anxietatea postmodernă și progresismul modern, între deconstructivism și reconstructivism: „Ontologic, metamodernismul oscilează între modern și postmodern. Oscilează între un entuziasm modern și o ironie postmodernă, între speranță și melancolie, între naivitate și cunoaștere, empatie și apatie, unitate și pluralitate, totalitate și fragmentare, puritate și ambiguitate” (Vermeulen, van den Akker, 2017, tr. n.). Traversând axa dualismelor, metamodernismul caută, deci, să le șteargă. De altfel, sensibilitățile contemporane moștenesc o semiotică atomizată, spectralizată în prefixe, ce încearcă să își revendice obiectul față de arbitraritatea dualismelor impuse de modernitate, precum dihotomia cultură-natură în nonmodernitatea lui Latour (1991). Iar postumanismul filosofic își propune să purifice noțiunea „omului” de o gândire dualistă care demarcă ce „nu e omul”: uman-inuman, noi-ceilalți, masculin-feminin ori dualism-monism (Braidotti, 2013; Ferrando, 2019).

Un cinema contemporan acestor sensibilități culturale nu se centrează pe originalitate, ci pendulează între originalitate și o libertate subversivă față de presiunea originalității, percepând hegemonia asemănării ca o devenire holistică, în virtutea căreia setea occidentală pentru *prezență* intră în dialog cu *absența* orientală, în căutarea unui echilibru sincretic. În mod tradițional, Orientul are o mai mare deschidere față de imitație și reciclare, forme ce îmbrățișează impermanența (Han, 2011). Astfel, așa cum îmi propun să demonstrez în acest articol, reciclarea post-cinematografică sub forma unei arte a reasamblajului, ce își asimilează estetic memoria și derivatele mediatice cu prețul propriei longevități artistice singulare cristalizează o avangardă didactică și politică ce chestionează originalitatea și identitatea, cultivând, în schimb, asemănarea și impermanența.

> Filmul analog, centrat pe producție, caută să surprindă realitatea pentru a o valorifica într-o reprezentare, pe când filmul digital, conceput din post-producție, extrage realitatea pentru a o putea recolta. În loc să dezvăluie, post-producția tratează lumea ca date de

[3] Cf. Milton L Mueller, *Info-Communism? Ownership and Freedom in the Digital Economy*; https://spp.gatech.edu/publications/pub/4453 – accesat pe 10.08.2024.

prelucrat sau de exploatat, ca materii prime, resurse care trebuie exploatate (Elsaesser 2016: 37; *apud.* Baron 2020: 32).

Întâlnirea celei de-a șaptea arte cu limbajul cibernetic naște o formă mediatică și expresivă mereu nouă, mobilă, rizomatică și contingentă, de o impuritate estetică ce îi asigură fecunditatea expresivă. În fond, această impuritate i-a permis cinematografului să evolueze de-a lungul istoriei, cu prețul presupusei sale integrități, împrumutând elemente din literatură, teatru (Bazin, 1958), ori din alte medii – ca muzica, radioul sau televiziunea. Cinematografului i s-a mai reproșat decăderea și odată cu apariția filmului sonor, ori prin inferioritatea în fața literaturii ecranizate (Ibid.). Iar conform unei criteriologii a vârfurilor de operă, unei așa-zise purități cinematografice, ca indice expresiv al unei noutăți universale, filmul de apropiere chestionează implicit noțiunea de noutate. Un astfel de cinematograf coboară, am putea spune, de pe piedestalul său estetic pentru a-și declara actualitatea și deschiderea cu riscul viitoarei anacronii, a viitoarei disoluții în stratificări și imbricări didactice reconstructiviste, asemenea unui palimpsest.

2. O critică metamodernă a reciclării cinematografice

Dintr-o perspectivă metamordernă, presupusa moarte a cinemaului e privită nu atât ca o renaștere, cât ca o non-moarte: o spectralizare digitală a cinemaului. Prin rapida exploatare a datelor în mediile post-cinematografice, a șaptea artă suferă mutații continue, se hibridizează, oscilând pe axa sincretism-formalism, precum în filmografia mai recentă a lui Radu Jude.

Format în estetica realistă a Noului Cinema Românesc, Jude s-a dedicat ulterior sondării unui caracter eteroclit, metaficțional al cinematografului, îmbinând ficțiunea cu documentarul și cu eseul, precum și filmări proprii cu materiale pre-existente, surprinse pe substraturi sau în formate diferite. Fie că e vorba de un film românesc de ficțiune din 1980, *Angela merge mai departe*, în regia lui Lucian Bratu, de arhiva execuției Mareșalului Antonescu ori de clipuri Tik-Tok ale actriței Ilinca Manolache, Jude apropie dialogic toate aceste surse. *Nu aștepta prea mult de la sfârșitul lumii* (2023), o metaficțiune introdusă ca un dialog cu filmul lui Bratu, deschide un alt dialog, între o distanță critică și o credință narativă, între un cinism ludic și un angajament politic. Însă, departe de a fi un autor discret, Jude rămâne moderatorul vizibil al acestui dialog, atât prin folosirea materialelor pre-existente, cât și prin întregul stil al ficțiunii – personajele, spre exemplu, devin voci auctoriale directe, evocând eseistic numeroase citate. Iar dacă ironia etichetată drept „postmodernă", redusă adesea la propria stereotipizare, e acuzată nu atât că ar trata cu sarcasm sau nihilism falsul ori

relativismul, cât că ar reprezenta o sensibilitate culturală depășită, ironia metamodernă își propune să asimileze puterea falsului fără a se opri la deconstrucție. Subversivitatea care l-a consacrat pe Jude stă într-o expresie neîngrădită, în gestul de a deteritorializa cinematograful de orice normativitate formală. *Opt ilustrate din lumea ideală* (2024), realizat împreună cu filosoful Christian Ferencz-Flatz, e o compilație de reclame românești produse după căderea comunismului, structurate tematic și formal.[4] Compilația lui Jude și Ferencz-Flatz se apropie de gestul științific de a aduna, de a clasifica și de a indexa o semiotică publicitară, sub forma unui tablou al referenților „lumii ideale" comerciale, care totuși scapă propriilor clasificări, într-un montaj deschis, nedesăvârșit, pe alocuri invizibil, pe alocuri emfatic.

Iar dacă Radu Jude e încă activ, Harun Farocki (1944-2014) a avut timpul să fie decantat în sfera culturală. Cunoscut în spațiul românesc pentru documentarul de arhivă *Videograme dintr-o revoluție* (1992), realizat în colaborare cu Andrei Ujică, opera lui Farocki e centrată pe documentarul-eseu și pe instalații multimedia, atât pe filmări proprii, cât și pe imagini pre-existente – sub forma unor studii critice ale „imaginilor operaționale", cum le numește în instalația *Eye/Machine I* (2000): acele imagini „fără un scop social, care nu sunt destinate nici edificării, nici reflexiei", ci constituie produsele secundare ale unor activități operaționale, utilitare, precum înregistrările de supraveghere, cele militare, medicale ș.a.m.d.[5] Angajarea respectivelor imagini într-o cercetare artistică, în opera lui Farocki sau a altor autori, caută să le transforme farmacologic caracterul operațional într-unul estetic.

3. Estetica imaginii operaționale

Prin cantitatea lor de necuprins, imaginile operaționale compun baze de date ce reprezintă „colecții de elemente individuale, în care fiecare are aceeași semnificație ca oricare altul" (Manovich 2001: 194; tr. n.). În cazul imaginilor de supraveghere, transformarea identității umane în date binare creează o nediferențiere informațională ce întreține anxietatea culturală în fața unei hegemonii a asemănării. În calitate de produse ale unei priviri protetice,

[4] Cf. articolul lui Victor Morozov, *Opt ilustrate din lumea ideală – Mașina timpului | Locarno 2024:* https://www.filmsinframe.com/ro/festival-focus/opt-ilustrate-din-lumea-ideala-locarno-2024/ – accesat pe 14.08.2024.

[5] În articolul *Working images: Harun Farocki and the operational image*, Volker Pantenburg retrasează conceptul lui Farocki ca un agregat al „limbajului operațional" (Roland Barthes) și al „imaginii tehnice" (Vilém Flusser): https://academic.oup.com/manchester-scholarship-online/book/16019/chapter-abstract/170983252?redirectedFrom=fulltext – accesat pe 01.08.2024

infraconștiente, aceste imagini cartografiază orice conținut, uman sau nu, nivelându-l conform unei grile de calcul.

Subsumarea imaginilor operaționale într-un montaj cinematografic le pune în evidență statutul de informație pură. Le transformă absența într-o prezență auctorială, caracterul activ într-unul contemplativ.[6] Însă nu are loc doar o traducere a limbajului tehnic în limbaj uman, ci o sinteză, omul fiind, la rândul său, instruit să privească precum un robot. Sau, în cuvintele lui Vivian Sobchack, „a vedea imagini mediate și revelate de viziunea tehnologică nu ne permite doar să vedem imagini tehnologice, dar să le și vedem tehnologic" (Sobchack 2016: 93; tr. n.).

Farocki și-a dedicat ultima parte a carierei preponderent muzeului, realizând serii de instalații centrate pe numeroasele tipuri de imagini operaționale (cadre de supraveghere din diverse spații, filmări medicale, industriale, militare, ori imagini grafice, generate pe calculator), punând accent pe simulările de război și, la un nivel mai amplu, pe întregul arsenal de imagini operaționale din sfera necropoliticului, fenomen pe care îl explorează în seria *Eye/Machine I-III* (2000-2003) și, mai departe, în seria *Serious Games I-V* (2009-2010). Farocki lucrează serial din nevoia de a rămâne la curent cu evoluția privirii mecanice, însă serializarea didactică reflectă scurta viață a unei astfel de cercetări, mereu în urma obiectului său, de o impermanență mai potrivită mediului muzeal decât longevității cinematografice. Adresându-se unui public mai restrâns, mai potrivit unui astfel de laborator de creație, instrumentarul expresiv ori didactic al unei instalații multimedia e mai puțin îngrădit, autorii optând, spre exemplu, pentru ecrane multiple[7] ori pentru libera lor dispunere în spațiul expozițional.

Cinematograful, în schimb, impune pretenția unui construct riguros prin longevitatea sa, adresat unui public anistoric. În eseul de lungmetraj *Gefängnisbilder* (2000), Farocki realizează un scurt istoric al filmărilor carcerale, însoțit de un comentariu analitic prin *voice-over*, aducând laolaltă fragmente din reportaje, documentare și filme, precum *Un condamné à mort s'est échappé* (1956, r. Robert Bresson) și *Un Chant d'amour* (1950, r. Jean Genet). Farocki surprinde tranziția către o automatizare a sistemului disciplinar carceral, ajungând la imagini ale camerelor de supraveghere din închisorile americane: de la camerele ce le semnalau paznicilor o altercație

[6] În *Duft der Zeit. Ein philosophischer Essay zur Kunst des Verweilens* (2009), Byung-Chul Han descrie o criză a temporalității, precum și căutarea unui echilibru între *vita activa* și *vita contemplativa.*

[7] Organizarea materialelor preponderent pe două ecrane permite atât o citire dialectică stânga-dreapta, cât și posibilitatea unei tăieturi în negru, însoțite de scurte texte explicative ori reflexive.

iscată în curtea penitenciarului, urmând ca aceștia să tragă asupra deținuților dacă nu se opreau, până la un tun cu apă automat, echipat cu propria cameră.

Spre deosebire de analiza instructivă a lui Farocki, artistul multidisciplinar chinez Xu Bing recurge în *Dragonfly Eyes* (2017) strict la imagini de supraveghere, realizând o metanarațiune ce aliniază uniformitatea bazelor de date unei perspective budiste. Cei doi protagoniști din poveste, corelați numeroșilor indivizi din imagini, au o identitate mereu schimbătoare, forțând elasticitatea pactului narativ, respectiv credința spectatorului că individul *x* e același cu *y* și cu *z*. Totodată, faptul că Bing își propune să ficționalizeze documente semnalează amploarea fenomenului de supraveghere din China. Conform unui studiu Comparitech[8] din 2023, peste un miliard de camere CCTV erau instalate global (600 de milioane doar în China) – miliarde de ore în care fie nu are loc niciun eveniment, fie are loc *orice* eveniment. Iar Bing compilează evenimente extraordinare, care surprind diferența fatală, subită, ce survine asupra indivizilor ori a peisajelor din imagini: o alunecare de teren, un accident sau o moarte.

În *The Road Movie* (2016), Dmitrii Kalashnikov compilează materiale filmate cu *dashcams* – camere instalate la bordul mașinilor din Rusia pentru a înregistra posibile incidente rutiere. Însă, pe lângă incidentele propriu-zise, ele surprind evenimente adiacente, insolite, precum un asteroid care luminează cerul ori un tanc aflat la o spălătorie auto. Iar discuțiile martorilor, un comentariu la timpul prezent, reamintesc spectatorului faptul că șoferii întreține o formă utilitară de autosupraveghere.

4. Formatul investigativ: narativitate operațională

Formatul investigativ, în sine operațional, comportă o narativitate potrivită atât cercetării didactice eseistice, cât și spațiului virtual – navigarea pe internet e în sine o formă de cercetare. Documentarele compuse din capturi ale ecranelor (precum *TR@N$F0RM3R$: The Premake*, r. Levin B. Lee, 2014) reflectă experiența unui utilizator care navighează printre arhivele personale sau pe Internet. În schimb, vizionarea imaginilor operaționale devine o investigație deschisă, fără finalitate: o înțelegere prin contemplare. Intervențiile textuale din filmele și instalațiile lui Farocki ghidează didactic contemplarea. Investigația respectivelor imagini e deopotrivă antropologică și estetică.

[8] https://www.comparitech.com/vpn-privacy/the-worlds-most-surveilled-cities/ – accesat pe 06.08.2024.

Bing explorează într-o formă ficțională potențialul formal investigativ al bazelor de date, inserând, printr-un efect Kulešov[9], cadre de supraveghere ale unor ofițeri în timp ce urmăresc imaginile pe ecranele de monitorizare, intercalate la un fals-contraplan cu alte imagini de supraveghere, printre care polițiștii se presupune că ar căuta cu atenție indiciul unei dispariții, derulându-le, oprindu-le, mărindu-le ș.a.m.d. Percepția spectatorială oscilează între o implicare narativă și o fascinație detașată de fluiditatea reconstructivistă a unui astfel de montaj metaficțional. În schimb, cineastul Bill Morrison apelează în documentarul de scurtmetraj *Incident* (2023) la numeroase surse, precum camere CCTV, cele instalate la bordul mașinilor (*dashcams*), ori cele atașate în mod obligatoriu de polițiști, pentru a investiga o crimă a poliției din Chicago. Iar Radu Jude a înregistrat de-a lungul unui an ecranul calculatorului său[10], în timp ce accesa o proiecție *live* a camerei de supraveghere de la mormântul lui Andy Warhol din Pittsburgh, într-un film intitulat *Sleep 2*[11]: „Uneori, în cadru nu se întâmplă nimic – dar aceste momente sunt rare. Întâi, pentru că Jude include material suficient cu o serie de vizitatori care se reculeg la mormânt, sau o pun de-un picnic, sau scriu într-un carnețel, sau chiar își dau chiloții jos pentru camera noastră”[12].

Însă angajarea cinematografică a imaginilor operaționale precedă răspândirea globală a mediului digital. Încă din 1983, Michael Klier a montat în *Der Riese* imagini surprinse de camerele de supraveghere din Germania de Vest (instalate în Berlin, Hamburg sau Dusseldorf). Filmul e o contemplare a acestui nou mod de a privi locurile și oamenii, sub forma unui mozaic eseistic non-narativ, necomentat, prin excelență observațional, văzut prin aparatele de filmat dedicate exclusiv observației – tehnologiile primelor camere CCTV au fost

[9] În celebrul său experiment asupra efectelor perceptiv-cognitive ale montajului, Lev Kulešov a filmat la prim-plan un bărbat care privește cât mai neutru înspre cameră, juxtapunându-l mai întâi cu planul detaliu al unui bol de supă, apoi cu imaginea unei fetițe într-un sicriu, iar apoi cu un cadru în care o femeie e întinsă provocator pe un divan, revenind după fiecare dintre respectivele cadre la prim-planul bărbatului – o simulare a perspectivei privitorului, prin relația subiect-obiect-subiect. Spectatorul e astfel tentat să facă inferențe și să afirme că în primul caz, bărbatului îi e foame (fiindcă privește supa), în al doilea e trist (fiindcă privește un cadavru) iar în al treilea e atras de femeia pe care o fixează, deși expresia bărbatului e mereu aceeași.

[10] Înregistrarea ecranului permite o formă de arhivare a fluxului mediatic. Pentru *Dragonfly Eyes*, Xu Bing a înregistrat peste 11 000 de ore de material de pe platforme tip *cloud* ce trasmiteau în direct imagini ale camerelor de supraveghere publice din China.

[11] În *Sleep* (1964), Andy Warhol l-a filmat pe John Giorno dormind pe durata a 321 de minute. Chiar dacă nu depășește o oră, filmul lui Radu Jude, intitulat ca o „continuare” a filmului lui Warhol, propune implicit un dialog cu originalul.

[12] Morozov, Victor, *Sleep #2 – Eternitatea și o zi | Locarno 2024*, articol publicat în revista *Films in frame*: https://www.filmsinframe.com/ro/festival-focus/sleep-2-radu-jude-locarno-2024/ – accesat pe 14.08.2024.

dezvoltate în Germania nazistă de către Walter Bruch, pentru a supraveghea lansarea rachetelor balistice V2, scopul lor prim fiind, așadar, unul militar.[13]

Metamodernismul semnalează un stadiu mai avansat (și totodată mai normalizat) al acomodării cu o societate de control, sau cu trecerea de la „bioputere" (Foucault, 1976) la „psihoputere" (Han, 2014). Imaginile operaționale ajung pe platforme online ca Youtube sub forma de *data leak* – faptul că imaginile nu sunt destinate privirii se datorează acestei noțiuni a „scurgerilor de date". Însă ele se supun circulației mediatice, privite de o lume din ce în ce mai acomodată cu ele. Kalashnikov a recurs în *The Road Movie* la imagini de pe Youtube. Iar Éléonore Weber a montat în *Il n'y aura plus de nuit* (2020) filmări desecretizate ale elicopterelor militare aflate în teatrele de operațiuni din Orientul Mijlociu. Weber a găsit materialele pe site-uri comerciale, accesibile – pe genericul de final al filmului, sunt citate *link*-urile către clipurile folosite în film, majoritatea de pe Youtube, Dailymotion, Military.com sau Liveleak, multe dintre ele nemaifiind disponibile. Chiar dacă postarea lor e interzisă militarilor, Weber invocă ipoteza unui pilot francez, conform căreia, în urma unei desecretizări de pe Wikileaks survenite în contextul morții accidentale a unui fotograf Reuters, confundat cu un soldat din cauza husei în care purta trepiedul, armata americană ar fi făcut disponibile alte filmări pentru a demonstra că în majoritatea cazurilor, victimele erau într-adevăr soldați inamici.[14] În respectivele filmări, temperatura ca indice al vieții, asociată vânătorii, înlocuiește criteriile de individuare ale unei viziuni umane, instaurând o artificialitate care cenzurează atât viața, reliefată printr-o diferențiere a intensității și a mișcării, cât și moartea, ascunsă în nediferențiere. Iar piloții sunt puși în dificultatea de a recunoaște ținta de o victimă inofensivă.

Prin practicile de supraveghere, identitatea și individualitatea devin, așadar, adresate și problematizate în mod direct, prin instanța supraumană care le ghidează reprezentarea. Iar montajul acestor imagini sondează, investighează prin simpla lor recontextualizare, supunându-le contemplării.

5. Filmul-eseu: o cinematografie a viitorului?

André Bazin afirma despre documentarul de arhivă că „principiul acestui tip de documentar consta, în esență, în a conferi imaginilor structura

[13] Corne, Jonah, *Surveillance Fantasies On Michael Klier's Der Riese*, Octombrie 2022: https://bordercrossingsmag.com/article/surveillance-fantasies-on-michael-kliers-der-riese – accesat pe 18.05.2024

[14] *There Will Be No More Night Q&A with director Eléonore Weber,* postat pe *ACT Human Rights Film Festival*: https://www.youtube.com/watch?v=8G5yk5o9t3Q – accesat pe 16 mai 2024.

logică a discursului însuși, credibilitatea și evidența imaginii fotografice" (Bazin, 1958). Prin accentul pus pe discursivitate, Bazin se referea preponderent la filmele de arhivă istorice, comentate în mod tradițional fie verbal, fie textual, însă discursivitatea rămâne o constantă a oricărui film ce reciclează materiale pre-existente, de vreme ce angajarea unor documente credibile și evidente într-un construct mai amplu le subsumează discursiv, într-o ecuație de tip „Asta a fost… deci…" – chiar și atunci când materialele apropiate sunt folosite într-un construct narativ ficțional, precum în *Dragonfly Eyes* ori în *Final Cut: Ladies and Gentlemen* (r. György Pálfi, 2012). Compus din peste 450 de filme compilate într-o singură poveste axată pe continuitatea motrică și cauzală, filmul lui Pálfi e un eseu adresat atât istoriei cinematografului (și, implicit, politicilor reprezentării), cât și puterii montajului, prin posibilitatea paradigmatică de a angaja memoria celei de-a șaptea artă în structuri sintagmatice inedite.

Așa cum arhiva trimite într-un sens derridian la viitor, prin indeterminarea ontologică pe care o comportă (Derrida, 1996), eseul se opune unei viziuni a totalității, așa cum remarca Theodor Adorno: „[...] eseul se apropie atât de mult de aici-ul și acum-ul obiectului încât, în loc să rămână un simplu obiect, se disociază în elementele în care viețuiește" (Adorno 1984: 162), adăugând că „discontinuitatea e esențială eseului" (Ibid: 164), tot așa cum e esențială filmului de apropiere. Citarea unui fragment întrerupe contextul de proveniență al respectivului citat (Benjamin, 1931; *apud.* Wees, 1993: 45). Ghilimelele marchează o discontinuitate, atrăgând atenția asupra mediului în sine, astfel că orice ficțiune ce lasă ghilimelele la vedere devine o metaficțiune percepută ca atare.

Practica reciclării cinematografice e, așadar, indisociabilă discontinuității specifice eseului, ambele fiind forme „critice prin excelență" (Adorno 1984: 166). Adorno nu vede opera de artă ca pe o construcție fixă, nestrămutabilă, ci ca pe un organism viu, aflat într-o continuă schimbare (Han 2011: 15).

> Gândirea chineză nu are încredere în esențe sau în principii fixe, invariabile. [...] Discontinuitatea e caracteristica unui timp evenimențial. Evenimentul marchează o ruptură ce străpunge continuum-ul schimbării. În schimb, conștiinței chineze asupra timpului îi sunt străine rupturile sau revoluțiile [...]. Astfel, [gândirea chineză] nu acceptă ideea de original, fiindcă originalitatea presupune declararea emfatică a unui început. Nu creația cu un început absolut definește gândirea chineză, ci un proces continuu, fără început sau sfârșit, fără naștere sau moarte (Han 2011: 8-9; tr. N.).

Rascaroli vede în filmul-eseu un cinematograf al viitorului, considerând că prin deschiderea sa formală, eseul propune „o metodă prin care să gândim «liminalitatea» (*in-betweenness*) filmului ca un spațiu al gândului nou" (Rascaroli 2017: 11). Să fie așadar arta discursivă, ce a luat amploare în secolul XX sub forma eseului, matrița unei cinematografii a viitorului? Chiar și practicată de mari cineaști precum Farocki, interesați de fenomenele fundamentale ale culturii, li se poate oare reproșa eseiștilor impuritatea gândului nou creat prin imagini deja existente, fără a mai produce altele noi? Cu o arhivă în flux, angrenată într-o corespondență transmediatică de necuprins, mai e producția de imagini criteriul unei cinematografii pure? Sau, invers, de vreme ce cantitatea de necuprins a acestei memorii audiovizuale e profund înnodată în conștiința culturală, asemenea unei „injuncții spectrale" (Derrida, 1993) ce dictează cursul prezentului, ar însemna că reasamblajul, ca formă de expresie artistică, are capacitatea de a o actualiza, deznoda, de a „reașeza timpul"?

Deleuze afirmă că „artistul este creator de adevăr fiindcă adevărul nu e ceva ce trebuie atins, găsit sau reprodus, ci creat. Nu există alt adevăr decât crearea Noului [...]" (Deleuze 1985: 191). Filmele de arhivă, realizate din materiale „găsite" (*found footage*), cum sunt adesea numite aceste documentare, sau filmele „de apropiere", cum le numește Jaimie Baron, tocmai fiindcă vede noțiunea de arhivă drept indeterminabilă în era fluxului mediatic (Baron, 2014), sunt în aparență cele mai puțin susceptibile de crearea „Noului", fiindcă materialele constitutive deja există. În schimb, noutatea lor constă în surprinderea diferenței în percepția lor repetată, în actualizarea evenimentului prin reasamblajul urmelor sale.

În analiza unei percepții spectatoriale a filmului de apropiere, Baron fundamentează pe de o parte noțiunea de „disparitate temporală", referindu-se la contrastul dintre epoca în care imaginile au fost create și epoca în care ele sunt vizionate, iar pe de altă parte noțiunea de „disparitate intențională", respectiv contrastul dintre intenția inițială a înregistrării și cea ulterioară, corespunzătoare apropierii (Ibid.). Anumite filme, precum colajele experimentale ale lui Peter Tscherkassky, pun accentul strict pe disparitatea intențională, fără să comporte o dimensiune istoricistă, însă alte filme pot cuprinde ambele categorii, precum *The Atomic Cafe* (1983, r. Jayne Loader, Kevin Rafferty, Pierce Rafferty), *Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu* (2010, r. Andrei Ujică) sau *My Mexican Bretzel* (2019, r. Nuria Giménez). Aceste filme tind către desăvârșirea artistică pe care o permite reciclarea cinematografică, internalizând discursivitatea în narativitatea montajului – însă ele aparțin mediului analog, nu celui digital, post-cinematografic.

Concluzii

„Cinematograful este o mașină de regăsit timpul pentru a-l putea pierde apoi mai bine” (André Bazin 1958: 62).

Teza lui Mark Fisher vizavi de lenta anulare a viitorului în realismul capitalist pare să indice o schimbare a centrului de greutate în industria cinematografică. Dacă filmul comercial tinde să inhibe noutatea pentru a-și asigura existența, noutatea își găsește refugiu în zonele marginale ale industriei, mai puțin constrânse financiar, precum cinematografia independentă ori arta video muzeală[15]. Și, cu unele excepții, impotența financiară a filmului de apropiere, forțat adesea să fie încadrat ca produs didactic, și nu comercial, îi asigură această libertate de a forța elasticitatea a ceea ce constituie, sau ar putea constitui cinematograful.

În accepțiunea eseului ca încercare (*essayer*) sau cântărire (*exigere-exagium*), această formă discursivă se plasează între concept și precept, între reflecție și creație. Și, spre deosebire de formele de reciclare din mediul analogic, mediate cel mai adesea de instituții ale arhivării cinematografice, mediul digital, în calitate de sursă liberă, descentralizează această mediere. Iar cinematograful are posibilitatea de a își revendica orice conținut mediatic – inclusiv imaginile infraconștientului audiovizual, care nu îi sunt adresate –, având obligația etică de a încerca, de a cântări și de a crea o jurisprudență.

> Ren Quán (人權) e termenul chinezesc pentru drepturile omului. Ideograma quán conține o gamă semantică ce conferă noțiunii chinezești de lege sau de drepturi un caracter special. Îi lipsește noțiunea de finalitate, absolutitate sau invariabilitate. Quán înseamnă literalmente greutatea care poate fi glisată înainte și înapoi pe un cântar. Quán înseamnă deci a cântări sau a evalua. Nu are o poziție fixă, finală. E mai degrabă mobil, reglabil și provizoriu, la fel ca greutatea ce alunecă pe cântar în funcție de contra-greutate, pentru a menține echilibrul. [...] Quán descrie adaptabilitatea față de circumstanțe schimbătoare […] (Han, 2011: 9; tr. n.).

Desigur, orientalismul mimetic de import poate fi considerat un set de gândiri și de practici dezrădăcinate, inadecvate habitatului teleologic al Occidentului. Însă în nomadismul mediatic al culturii digitale, cultul remixului, al apropierii și al reciclării deteritorializează valorile locale, instituind un sincretism cultural. Ca urmare, o criteriologie critică a

15 În spațiul muzeal, dedicat prezervării și valorificării unui patrimoniu, apropierea e mai tolerată, semn al contingenței valorii expoziționale.

respectivelor opere devine contingentă. Atomizarea informațională e în sine anti-teleologică și anti-reprezentațională. Nu putem stabili „superioritatea artistică" a originalului față de copie ori a noutății (producției) în fața repetiției (postproducției), doar complementaritatea lor.

În *Shanzhai: Dekonstruktion auf Chinesisch* (2011), Han invocă neologismul chinez pentru fals: „shanzhai". Folosit în numeroase contexte, termenul a pornit de la copiile chinezești după telefoane mobile (Nokir, Samsing ș.a.), care au ajuns să aibă propriile specificități, să fie mai flexibile, mai adaptabile pieței decât originalele produse de companii mari, fiind astfel pe alocuri superioare (Ibid.: 55-56). Esențialmente, „Orientul caută nu să reprezinte cât mai fidel natura, cât să lucreze ca ea" (Ibid.: 53. tr. n.). În pictură, învățăcelul îl copiază pe maestru din respect, nu dintr-un neajuns. (Ibid.) Desăvârșirea e astfel percepută ca o absență a autorului și nu invers (Ibid.). Cineaștii anonimi[16] „Anti-Banality Union"[17] reasamblează filme *blockbuster* hollywoodiene în colaje narative inedite (fără a avea drepturi asupra imaginilor), punând accent pe filmele apocaliptice tip *disaster movies.* Montajul e parțial narativ, dezvoltând o continuitate cauzală, și parțial descriptiv, axat pe enumerarea tropilor și a clișeelor din respectivele filme. Decontextualizările și recontextualizările eliberează imaginile de pactul narativ al spectacolului original, iar repetiția clișeelor le restituie cu umor încărcătura epistemologică. *Unclear Holocaust* (2011) compilează fanteziile distructive hollywoodiene extrase din peste 50 de filme, în care New York-ul e inundat, incendiat, lovit de furtuni, de asteroizi, de monștri, de extratereștri și, nu în ultimul rând, de teroriști. Iar *State of Emergence* (2014) e o compilație a filmelor cu zombi fără zombi. Personajele discută despre un pericol, o epidemie, o apocalipsă, precum și de eventuale soluții; pericolul e recunoscut drept omniprezent, dar rămâne nevăzut.

În aceste filme de montaj, mediile (televiziunea, radioul, internetul ori telefonia) devin puncte nodale între filmele-sursă. În imaterialitatea canalelor, mesajul poate lua orice altă formă. Un ecran poate fi demarcat iar afișajul

[16] Într-un interviu, cineaștii din Anti-Banality Union afirmă că: „A fost un moment acum niște ani când ne ajunsese să fim indivizi și am vrut să devenim o entitate de nedistins. Am început să ne petrecem tot timpul – trezindu-ne și dormind – în același spațiu, încercând să nu ne adresăm niciodată pe numele noastre individuale, lucrând non-stop la primul nostru proiect. De atunci, am încercat să ne facem cât mai de nedistins posibil unii față de ceilalți. Un proiect viitor, care e mai de termen lung, e să avem aceleași amprente și același ADN". (tr. n.): https://brooklynrail.org/2022/02/film/Anti-Banality-Union-with-Andreas-Petrossiants – accesat pe 27 mai 2024.

[17] Logo-ul Anti-Banality Union e încrucișarea semnului întrebării cu cel al exclamării sub forma secerii și a ciocanului.

schimbat, vocea la radio poate fi înlocuită, iar discuțiile la telefon creează dialoguri inedite între filme.

Filmul-remix are meritul artistic de a încerca și de a cântări un nou și aparent inepuizabil cinema politic metanarativ ce explorează dimensiunea paradigmatică a memoriei (post-) cinematografice, păstrându-și totuși caracterul didactic, eseistic, prin forma nedesăvârșită, deschisă a creației lor. Printr-o puternică disparitate intențională, ce împiedică formarea unui pact narativ în schimbul unei gândiri interstițiale, deconstructiviste, filmul-remix „schizanalizează" istoria cinematografiei. Iar când atinge o continuitate motrică și cauzală desăvârșită, precum în *Final Cut: Ladies and Gentlemen*, apropierea ascunde autorul, oferind în spectacolul său regresiv impresia unui cinema al cărui corp și a cărui memorie au crescut suficient pentru a-și nara propria istorie.

Bibliografie

Adorno. T. W. 1958. *Noten zur Literatur*. [*The Essay as Form*, publicat în revista *New German Critique*, No. 32. Spring - Summer, 1984. trad. în engl. de Bob Hullot-Kentor, Frederic Will. Duke University Press. 151-171] Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.

Baron, Jaimie. 2014. *The Archive Effect: Found Footage and the Audiovisual Experience of History*. London & New York: Routledge.

Baron, Jaimie. 2020. *Reuse, Misuse, Abuse: The Ehics of Audiovisual Appropriation in the Digital Era*. New Brunswick: Rutgers University Press.

Barthes, Roland. 1957. *Mythologies* [*Mitologii*, trad. Maria Carpov. 1997. Iași, România: Institutul European]/ Paris, Franța: Editions du Seuil.

Bazin, André. 1958. *Qu'est-ce que le cinéma?, tome 1: Ontologie et Language* [*Ce este cinematograful*, vol 1. trad. Andreea Rațiu, Andrei Rus, Gabriela Filippi, Andreea Chiper și Andrei Gorzo. UNATC Press, Polirom, 2022]/ Paris, Franța: Ed. Les Éditions du Cerf.

Benjamin, Walter. 1966. *Versuche fiber Brecht* [*Understanding Brecht*, London: Verso, 1983]. Suhrkamp Verlag.

Bischoff, Paul. 2023. *Surveillance camera statistics: which are the most surveilled cities?* Articol publicat pe „Comparitech". 23 mai: https://www.comparitech.com/vpn-privacy/the-worlds-most-surveilled-cities/ – accesat pe 06.08.2024.

Braidotti, Rosi. 2013. *The Posthuman.* Cambridge, UK: Polity Press.

Corne, Jonah. Octombrie 2022. *Surveillance Fantasies On Michael Klier's Der Riese*: https://bordercrossingsmag.com/article/surveillance-fantasies-on-michael-kliers-der-riese – accesat pe 18 mai 2024.

Deconstruction in Chinese. 2017. trad. în engl. de Philippa Hurd. Boston, Massachusetts. London, England: The MIT Press]. Leipzig, Germania: Der Merve Verlag.

Deleuze, Gilles. 1985. *Cinema II: L'image temps* [*Cinema II: Imaginea-timp*, trad. Ștefana și Ioan Pop-Curșeu. Cluj-Napoca: Tact, 2013]. Paris, Franța: Les Éditions de Minuit. 191.

Denson, Shane, Julia Leyda (ed.). 2016. *Post Cinema: Theorizing 21st-Century Film*. https://shanedenson.com/post-cinema.pdf. 23.

Derrida, Jacques. 1993. *Spectres de Marx: l'état de la dette, le travail du deuil et la nouvelle Internationale* [*Spectrele lui Marx: Starea datoriei, travaliul doliului și noua Internațională*. trad. din fr. de Bogdan Ghiu. Iași: Polirom. 1999]. Paris, Franța: Éditions Galilée.

Derrida, Jacques. 1996. *Mal d'Archive: Une Impression Freudienne*. Paris, Franța: Ed. Éditions Galilée.

Elsaesser, Thomas. 2016. 'The Ethics of Appropriation: Found Footage between Archive and Internet', publicat în *Found Footage Magazine* 1, Octombrie: 37.

Ferrando, Francesca. 2019. *Philosophical Posthumanism.* London: Bloomsbury.

Fisher, Mark. 2009. *Capitalist Realism: Is There No Alternative?* [*Realism capitalist. Nu există nicio alternativă?*, trad. Paul-Teodor Cristescu TACT 2022], New Alresford, Regatul Unit, John Hunt Publishing Ltd.

Fisher, Mark. 2014. *Ghosts of my Life: Writings on Depression, Hauntology and Lost Futures*. Winchester, Regatul Unit, Washington, SUA: Ed. Zer0 Books.

Flusser, Vilém. 1985. *Ins Universum der technischen Bilder* [*Into the Universe of Technical Images*, trad în engl. de Nancy Ann Roth, University of Minnesota Press, 2011], Berlin. Germania: European Photography.

Foucault, Michel. 1976. *Histoire de la sexualité, I : La volonté de savoir*. Paris, Franța: Éditions Gallimard.

Han, Byung-Chul. 2009. *Duft der Zeit. Ein philosophischer Essay zur Kunst des Verweilens* [*The Scent of Time: A Philosophical Essay on the Art of Lingering.* 2017. trad. în engl. de Daniel Steuer. Cambridge, UK: Polity Press], transcript Verlag, Bielefeld.

Han, Byung-Chul. 2011. *Shanzhai: Dekonstruktion auf Chinesisch* [*Shanzhai:Deconstruction in Chinese*, 2017, translated by Philippa Hurd], Cambridge, MA: MIT Press.

Han, Byung-Chul. 2014. *Psychopolitik: Neoliberalismus und die neuen Machttechniken* [*Psychopolitics: Neoliberalism and New Technologies of Power*. 2017. trad. în engl. de Erik Butler. London, UK. New York, SUA: Ed. Verso], Berlin, Germania: S. Fischer Verlag.

Han, Byung-Chul. 2019. *Vom Verschwinden der Rituale*. [*The Disappearance of Rituals A Topology of the Present.* 2020. trad. în engl. de Daniel Steuer. Cambridge, UK: Polity Press]. Ullstein Buchverlage GmbH.

Han, Byung-Chul. 2023. *Die Krise der Narration* [*The Crisis of Narration*. 2024. trad. în engl. de Daniel Steuer. Cambridge, UK: Polity Press: 14], MSB, Berlin, Germania: Matthes & Seitz Berlin Verlagsgesellschaft mbH, https://www.tandfonline.com/doi/full/1-0.3402/jac.v2i0.5677 – accesat pe 07.08.2024.

Johannessen, Jon-Arild. 2023. *Feudal Capitalism and the Innovation Economy*. London: Routledge.

Latour, Bruno. 1991. *Nous n'avons jamais été modernes: Essai d'anthropologie symétrique*. Paris: La Découverte.

Manovich, Lev. 2001. *The Language of New Medi*a. Cambridge, Massachusetts, SUA: MIT Press: 194.

Morozov, Victor. 2024. „Opt ilustrate din lumea ideală – Mașina timpului | Locarno 2024", articol publicat pe *Filmsinframe*: https://www.filmsinframe.com/ro/festival-focus/opt-ilustrate-din-lumea-ideala-locarno-2024/ – accesat pe 14.08.2024

Morozov, Victor. 2024. „Sleep #2 – Eternitatea și o zi | Locarno 2024", articol publicat pe *Filmsinframe*: https://www.filmsinframe.com/ro/festival-focus/sleep-2-radu-jude-locarno-2024/ – accesat pe 14.08.2024

Mueller, Milton L. 2008. *Info-Communism? Ownership and freedom in the digital economy*; University of Illinois at Chicago Library https://spp.gatech.edu/publications/pub/4453 – accesat pe 10 aug 2024.

Pantenburg, Volker. *Working images: Harun Farocki and the operational image*. Decembrie 2016: https://academic.oup.com/manchester-scholarship-online/book/16019/chapter-abstract/170983252?redirectedFrom=fulltext – accesat pe 01.08.2024.

Petrossiants, Andreas. *Anti-Banality Union with Petrossiants*, interviu postat pe The Brooklyn Rail: https://brooklynrail.org/2022/02/film/Anti-Banality-Union-with-Andreas-Petrossiants – accesat pe 27.05.2024.

Rascaroli, Laura. 2017. *How the Essay Film Thinks*. Oxford, UK: Oxford University Press, 11.

Sobachack, Vivian. 2016. 'The Scene of the Screen', eseu din vol. *Post Cinema: Theorizing 21st-Century Film*. (ed.) Denson, Shane, Julia Leyda, 93.

‘There Will Be No More Night Q&A with director Eléonore Weber’, postat pe *ACT Human Rights*, Film Festival: https://www.youtube.com-/watch?v=8G5yk5o9t3Q – accesat pe 16.05.2024.
Vermeulen, Timotheus; van den Akker, Robin. 2017. *Notes on Metamodernism*: *Journal of Aesthetics and Culture*, https://www.tandfonline.com/doi/full/10.3402/jac.v2i0.5677.
Wees, William C. 1993. *Recycled Images: The Art and Polltics of Found Footage Films*. New York, USA: Anthology Film Archives, 45.

Filme citate

Nu aștepta prea mult de la sfârșitul lumii (2023, r. Radu Jude).
Cele două execuții ale Mareșalului (2018, r. Radu Jude).
Videograme dintr-o revoluție (1992, r. Harun Farocki, Andrei Ujică).
Eye/Machine I-III (2000-2003, r. Harun Farocki).
Serious Games I-V (2009-2010, r. Harun Farocki).
Gefängnisbilder (2000, r. Harun Farocki).
Un condamné à mort s'est échappé (1956, r. Robert Bresson).
Un Chant d’amour (1950, r. Jean Genet).
Dragonfly Eyes (2017, r. Xu Bing).
The Road Movie (2016, r. Dmitrii Kalashnikov).
TR@N$F0RM3R$: The Premake (2014, r. Levin B. Lee).
Incident (2023, r. Bill Morrison).
Der Riese (1983, r. Michael Klier).
Il n'y aura plus de nuit (2020, r. Éléonore Weber).
Final Cut: Ladies and Gentlemen (2012, r. György Pálfi).
The Atomic Cafe (1983, r. Jayne Loader, Kevin Rafferty, Pierce Rafferty).
Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu (2010, r. Andrei Ujică).
My Mexican Bretzel (2019, r. Nuria Giménez).
Unclear Holocaust (2011, r. Anti-Banality Union).
State of Emergence (2014, r. Anti-Banality Union).

ARCHITECTURE TERMINOLOGY RESOURCES: A CRITICAL AND TRANSLATIONAL FRAMEWORK

Ioana-Mădălina-Dana LAMBRACHE (RADU)
University of Craiova
E-mail: lambrache.ioana.x9g@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.88nwbj49

Abstract:
This article advances a theoretically dense and methodologically rigorous investigation of architectural terminology resources, arguing that such resources must be interpreted within a multimodal, interdisciplinary and translational paradigm. It demonstrates that architectural terminology is not reducible to discrete lexical units, but rather emerges from complex conceptual, historical and visual configurations. The study proposes an integrative analytical model grounded in conceptual equivalence, systematic cross-validation and semiotic interpretation, thereby contributing to a more nuanced understanding of terminology in both academic research and professional translation.

Keywords: *architecture terminology*, *lexicography*, *multimodality*, *translation*.

1. Introduction

Architecture terminology represents a complex semiotic and linguistic system that operates simultaneously within technical, cultural and visual domains, thereby resisting reduction to purely linguistic definitions. The diversity of available terminological resources – including visual dictionaries, technical glossaries, historical lexicons and multilingual databases – reflects the inherently hybrid nature of architecture as both a professional discipline and an interpretative practice.

Unlike terminology in other technical domains, where meaning is often stabilised through standardisation and codification, architecture-related vocabulary remains dynamic, context-dependent and historically layered, incorporating symbolic and aesthetic dimensions that complicate direct equivalence. Consequently, the interpretation and use of architecture terminology require a methodological framework capable of addressing conceptual relationships, contextual variability and interdisciplinary intersections, rather than relying on isolated dictionary entries.

In this climate of opinion, our study therefore seeks to elaborate such an integrative framework by critically evaluating the epistemological and practical functions of different categories of terminological resources.

2. Building a theoretical model

The theoretical grounding of our scientific endeavour articulates insights from terminology studies, cognitive linguistics and semiotics, all of which converge on the premise that meaning is relationally constructed rather than intrinsically fixed. Within this perspective, terms function as nodes within conceptual networks, acquiring significance through their interaction with other elements in the system.

It is widely acknowledged that terminological resources cannot be employed in isolation, since their interpretative validity depends on comparative evaluation and contextual integration. In other words, it should be understood that terminology is not merely a collection of terms, but a structured system of knowledge, associated with specific contexts of use and validation. In this respect, Vîlceanu (2016) emphasises that terminological accuracy is contingent upon systematic cross-validation across multiple sources, thereby preventing the propagation of inconsistencies or conceptual distortions:

> […] translators should be able to decide what kind of information they need to gather in order to create a context for the source language text and to fully integrate the target language text into its situational context […]. They should be able to locate primary and secondary information sources by tracing available resources and eliminating unnecessary or outdated sources. There is a wide range of resource types that translators should be aware of (dictionaries, glossaries, catalogues, indexes, workbenches, parallel texts etc.) in order to extract and manage relevant information (Vîlceanu 2016: 98).

Such perspectives align with broader semiotic theories, which conceptualise architectural language as a system of signs embedded within cultural and spatial contexts, where meaning is negotiated rather than simply retrieved. Architecture, as a discursive and material practice, generates meaning through relational configurations that cannot be adequately captured by isolated terminological units; rather, interpretation emerges through the interaction between form, function, history and cultural context. Within an interdisciplinary landscape, architectural heritage can be described and explained as a semiotic and discursive construct rather than exclusively as a material artefact. It functions as an open system of signs through which past

societies encode and hand down cultural meanings, values and identities. Admittedly, the language of architecture – showing specific compositional principles, stylistic features and functional rules – can be analysed with a view to identifying recurring patterns as well as variations that contribute to meaning-making contextually (pragmatically), reflecting how meaning is shaped by use and socio-cultural environment.

Hence, there is need for the development of functional parameters and objective criteria against which terminology resources may be evaluated.

- These include, above all, *the degree of authority and reliability*, which lends the epistemic status of a resource, allowing for a distinction among institutional, professional and informal sources.
- On an equal footing is the *conceptual depth and descriptive precision* of entries, indicating the extent to which a resource covers the underlying conceptual structure of architecture terms rather than simply reading as operational descriptions.
- *The degree of contextualisation and discursive integration* becomes an equally important criterion, on account of the fact that various resources differ in their ability to embed terms within historical, stylistic and cultural contexts.
- Moreover, due to the multimodal nature of the field of architecture, the *semiotic configuration of resources*, more specifically, their heavy reliance on verbal and visual representation, plays a crucial role in fully rounding meaning.
- *The diachronic versus synchronic orientation* of resources is essential in assigning whether terms are interpreted in their historical evolution or exclusively in their contemporary usage. Seen in this light, architectural terms and texts (making up a discourse) can be read, interpreted and translated across cultures and historical periods.

Our analysis therefore focuses on issues such as terminology, intertextuality and discourse, examining how architectural heritage is described, classified and ideologically framed in different languages and cultural settings. This perspective also enables us to derive insights into how meanings attached to architectural heritage evolve over time, influenced by shifts in ideological and axiological frameworks.

3. Towards a typology of resources

A systematic classification of architecture terminology resources is likely to reveal a complex ecosystem comprising specialised dictionaries (including visual dictionaries and encyclopaedias), technical glossaries,

historical lexicons and multilingual databases, each of which can be analysed according to a set of interrelated criteria, and each contributing distinct epistemological standpoints.

In our opinion, a first relevant dimension is linked to the degree of specialisation, which differentiates between general architectural dictionaries and highly specialised resources dealing with sub-fields such as construction technologies, heritage conservation and even interior design. Accordingly, *specialised or technical dictionaries* provide structured explanations that enhance precision and terminological consistency. They can be considered a fundamental component of architecture terminology, catering highly specialised vocabulary related to construction techniques, materials and engineering processes that underpin professional practice. Harris (2006) characterises these resources as operational tools designed to enhance clarity and efficiency in technical communication, thereby emphasising their pragmatic value stemming from their practical application in various construction contexts. However, their focus on functional applicability frequently entails a reduction of conceptual complexity, limiting their usefulness in theoretical or interdisciplinary analysis. This tension between precision and conceptual breadth highlights the necessity of complementing specialised or technical dictionaries with other resource types. Examples of specialized dictionaries include but are not limited to: Fleming, John et al. (1991). *The Penguin Dictionary of Architecture*; Burden, Ernest E. (1998). *Illustrated Dictionary of Architecture*; Harris, Cyril M. (2006). *Dictionary of Architecture & Construction*; Davies, Nikolas & Jokiniemi, Erkki. (2008). *Dictionary of Architecture and Building Construction;* Gilliatt, Mary. (2012). *Dictionary of Architecture and Interior Design*; Parker, John Henry. (2012). *A Concise Dictionary of Architectural Terms*; Curl, James Stevens & Wilson, Susan. (2015). *The Oxford Dictionary of Architecture*.

The functional orientation of resources, which may be definitional, pedagogical, professional or translation-oriented, is yet another dimension to be taken into account when designing a typology of resources in architecture translation. To give an example, *technical glossaries* favour usability and accessibility, underpinning a clear orientation towards practice, while, more often than not, displaying limited contextualisation. We mention the following: historicenvironment.scot – *Glossary of Architectural Terms*; heritage.nf.ca – *Architectural Terms*; worldhistory.org – *Visual Glossary of Classical Architecture*; firstinarchitecture.co.uk – classical architecture terms; collinsdictionary.com – architecture terms list etc.

Historical dictionaries situate terminology within diachronic frameworks that are indispensable for adequate contextual interpretation. They provide unquestionable insights into the evolution of architecture

terminology, locating terms within specific stylistic, cultural and chronological frameworks. We list the following: Bunch, Craig. (2011). *Historical Dictionary of Baroque Art and Architecture;* Ellis-Barrett, Louise. (2017). *Historical Dictionary of Architecture*; Zirpolo, Lilian H. (2018). *Historical Dictionary of Baroque Art and Architecture*; Palmer, Allison Lee. (2019). *Historical Dictionary of Romantic Art and Architecture;* Palmer, Allison Lee. (2020). *Historical Dictionary of Neoclassical Art and Architecture*. Palmer (2020: 45) endorses that the interpretation of architecture-related vocabulary is inseparable from its historical context, particularly in relation to classical and neoclassical traditions: 'architectural terminology reflects the evolution of styles and the cultural contexts in which they emerge' – the temporal dimension, therefore, secures accurate interpretation, showing sensitivity to semantic and pragmatic integrity, alongside ideological shifts. Needless to say, historical dictionaries enable a diachronic perspective that complements the synchronic focus of technical and specialised resources.

Another noteworthy dimension is given by the structural organisation of knowledge, which may develop into alphabetical, thematic or hierarchical forms. Resources such as *thesauri* underlie a relational mapping between various concepts, hence enabling a network-based understanding of terminology, while specialised explanatory dictionaries tend to isolate terms, decreasing the visibility of conceptual interconnections or even hiding them.

Visual dictionaries facilitate conceptual apprehension by linking images with terminology, thereby supporting cognitive processing and spatial reasoning. They not only exemplify but also typify the importance of multimodality since they connect textual and graphical elements to facilitate comprehension. Examples include: Ambrose, Gavin et al. (2007). *The Visual Dictionary of Architecture*; Ching, Francis D.K. (2011). *A Visual Dictionary of Architecture;* Archambault, Ariane. (2012). *The Visual Dictionary of Art & Architecture*; Maliszewski-Pickart, Margaret. (2024). *Architecture and Ornament: An Illustrated Dictionary* etc.

Multilingual resources further complicate this landscape by exposing the inherent instability of cross-linguistic equivalence, thereby necessitating interpretative strategies to secure conceptual alignment of the linguistic scope and cross-cultural transfer**.** Multilingual terminology resources introduce an additional layer of complexity through their engagement with linguistic scope and cross-cultural transfer. We exemplify by archidict.com (multilingual interface, often used bilingually EN – FR / EN – other pairs), getty.edu (controlled vocabulary) etc.

Visual and multimodal resources hold a central position within architecture terminology due to their capacity to represent spatial relationships

that exceed the descriptive potential of language. By encoding knowledge through diagrams and schematic representations, such resources enable users to construct mental models of architectural structures. Ching (2011: 25) contends that diagrammatic systems function as cognitive instruments that translate complex spatial configurations into accessible visual patterns, thereby facilitating both learning and professional application: 'diagrammatic representation enables understanding of spatial relationships'. Nevertheless, the epistemological limitations of visual dictionaries become apparent in contexts requiring semantic precision, as their reliance on imagery often results in insufficient definitional clarity. This limitation points out to the necessity of integrating visual and textual resources within a unified analytical framework.

Multilingual terminology resources reveal the profound challenges associated with achieving equivalence across languages, as architectural concepts often lack direct counterparts within different linguistic systems. In this line of approach, Grech (1998) argues that translation in this domain requires a process of conceptual negotiation, whereby terms are adapted to align with the semantic structures of the target language, as direct lexical substitution cannot be relied on to yield accurate results. This perspective reinforces the view that translation is not a mechanical operation but an interpretative act involving both linguistic and cultural mediation. Consequently, translators must engage critically with multiple sources in order to ensure both accuracy and coherence.

Ultimately, the typology of resources should also take into consideration the degree of terminological stability *versus* variability, on a par with usability and accessibility, with particular reference to digital environments. While highly standardised resources ensure reliability, more flexible or emerging platforms may reflect ongoing conceptual evolution, even if at the cost of consistency.

4. In search of digital resources?

The proliferation of digital platforms has significantly transformed the accessibility and dissemination of architecture terminology, making available dynamic tools that facilitate research and translation. Authoritative databases such as the *Getty Art* (https://www.getty.edu/) and *Art & Architecture Thesaurus* (https://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/aat/) provide structured conceptual networks that enhance reliability and enable sophisticated cross-referencing.

However, the uneven quality of the ever expanding online glossaries and informal/non-academic resources, many of which lack editorial oversight, introduces significant risks related to accuracy and credibility. This

context requires a rigorous evaluative approach grounded in cross-validation and critical assessment, using the criteria mentioned above. The findings of our study confirm that architecture terminology is inherently multimodal, interdisciplinary and culturally embedded, requiring a methodological approach that integrates diverse forms of knowledge.

Digital resources have a tendency to maximise usability and accessibility – on no rare occasion this happens at the expense of conceptual precision, which points out to the inherent trade-offs between the diverse evaluative dimensions. Arguably, no individual resource can provide exhaustive coverage, as each category addresses only specific dimensions of terminology. Effective terminology work therefore depends on the capacity to synthesise information across multiple sources while maintaining critical awareness of their limitations. This integrative perspective aligns with contemporary theoretical frameworks that highlight the relational and dynamic nature of meaning.

5. Conclusions

Multiple evaluative criteria, including authority / reliability, conceptual depth, linguistic scope specialisation, contextualization, multimodality etc. are needed for leveraging the analysis of resources in architecture translation. Such a framework enables a systematic classification of terminology resources while also supporting critical engagement with their epistemological and functional limitations.

Architecture terminology should be approached through a comprehensive analytical framework that combines visual, definitional, technical and multilingual resources in a coherent and systematic manner. Such an approach ensures both terminological precision and conceptual depth, supporting advanced academic research as well as professional translation practice.

The study demonstrates that terminology is not a static inventory of terms but an evolving system shaped by cultural, historical and disciplinary transformations. Future research should focus on the development of integrated digital infrastructures capable of blending multiple resource types within a unified conceptual model.

Bibliography

Ching, Francis D. K. 2011. *A Visual Dictionary of Architecture*, 2nd ed. Hoboken. New. Jersey: John Wiley and Sons.

Grech, Chris. 1998. *Multilingual Dictionary of Architecture and Building Terms*. London: Taylor & Francis.

Harris, Cyril M. 2006. *Dictionary of Architecture and Construction*. New York: McGraw-Hill.

Palmer, Allison Lee. 2020. *Historical Dictionary of Neoclassical Art and Architecture,* 2nd ed. London: Rowman & Littlefield.

Vîlceanu, Titela. 2016. 'Evaluating Online Resources for Terminology Management in Legal Translation'. *Language in the Digital Era. Challenges and Perspectives*, edited by Daniel Dejica, Gyde Hansen, Peter Sandrini and Iulia Para. Warsaw: De Gruyter. 96-108. https://doi.org/10.1515/9783110472059-010.

DISCURSUL – O PERSPECTIVĂ PRAGMA-RETORICĂ

Ancuța LUNGU (DUMITRU)
Universitatea din Craiova
E-mail: lungu.ancuta.q4h@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.zyhr6c42

Abstract:

This article proposes a pragma-rhetorical approach to discourse, an interdisciplinary approach in which language is analyzed from the perspective of social practice. Discourse has been the object of rhetoric since Antiquity, current approaches place it in the field of study of sciences such as linguistics, sociolinguistics, psycholinguistics. Thus, we can observe that discursive structures are determined by the situational context, the intention of the speaker, as well as the discursive strategies that the speaker uses to convey the message to the receiver.

In our research, we aimed to establish the theoretical framework of what constitutes discourse, different meanings of discourse as recorded in linguistic studies of the last decades.

Starting from these conceptual delimitations, we analyzed the two notions of text and discourse, taking into account the fact that the two imply both a complementary and an oppositional relationship, as well as the relationship between the linguistic function of a text and its communicative function, and the way in which the communicative context assigns a discursive meaning to the utterance.

Keywords: *communication, context, social practice*.

1. Abordări ale discursului. Cadru conceptual

Pentru început, vom evidenția câteva accepțiuni generale ale termenului de *discurs*[1], diferite înțelesuri ale acestuia așa cum reiese din studiile lingvistice ale ultimelor decenii.

Chiar dacă *discursul* a fost studiat încă din Antichitate de către retorică, abordările actuale îl plasează în domeniul de studiu al unor științe precum: lingvistică, sociolingvistică, psiholingvistică.

[1] *Discurs*: „secvență structurată de enunțuri, produsă și folosită într-un context sociocultural determinat, actualizând anumite intenții și funcții comunicative". „În esență, *discursul* este textul, actualizat în diverse forme orale sau scrise, considerat însă nu în sine sub aspectul structurii gramaticale și semantice, ci prin raportare la factorii extralingvistici care motivează și determină această structură" (DPAD 2023 : 120).

De-a lungul timpului, în lingvistică au apărut mai multe direcții de cercetare ale noțiunii de *discurs*, astfel:

i. „*direcția structuralistă*” care are la bază teoria saussuriană – „acordă termenului de *discurs* noțiunea de *parole*, pe motiv că *parole* este un act de voință și inteligență, fiind oricând sinonimizată cu enunțarea, performanța”;
ii. „*direcția psiho-sistemică*” plasează *discursul* în sfera de interes a pragmaticii, *discursul* devenind astfel „locul de manifestare a efectelor de sens și a contextualizării”;
iii. „*teoria enunțării*” – aparținând lui Émile Benveniste, care definește *discursul* ca „eveniment verbal”, rezultat al activității discursive și care presupune utilizarea limbii de către un colocutor ce se adresează unui receptor;
iv. „*Distribuționalismul american*” analizează discursul la nivel transfrastic, ca o înșiruire de fraze (Dragoș 2000: 54).

La începutul anilor 1970, Școala franceză, cu precădere prin Émile Benveniste și Dominique Maingueneau, a avut o contribuție importantă în ceea ce privește definirea și evidențierea caracteristicilor generale ale conceptului de *discurs.* Astfel, *discursul* este prezentat ca fiind „o enunțare ce presupune un locutor și un auditor precum și intenția locutorului de a influența pe celălalt” (Benveniste 1996: 200, 33).

De asemenea, *discursul* este considerat ca având „o pluritate de accepții complementare și chiar contradictorii”, fiind analizat în opoziție cu trei concepte fundamentale (Maingueneau 2014: 22):

i. opoziție între *discurs* și propoziție: discursul este considerat o unitate lingvistică transfrastică alcătuită dintr-o succesiune de propoziții;
ii. opoziție între *discurs* și limbaj: limbajul văzut ca sistem utilizat într-un context;
iii. opoziție între *discurs* și text: procesul de producere și contextul acestora.

Școala *distribuționalismului* american plasează *discursul* la nivel *transfrastic*, considerându-l un obiect de studiu distinct al lingvisticii. În literatura de specialitate engleză, *discursul* este legat frecvent de noțiunea de „limbaj în uz” elaborând trei concepte ale *discursului* și anume (Schiffrin 1994: 40):

i. ‘*language above the sentence*’, definiția clasică a *discursului* așa cum derivă de la formaliști, avansând ideea că *discursul* aparține mai degrabă domeniului transfrasticului;[2]

[2] Transfrastic – analiză lingvistică care merge dincolo de frază sau propoziție, de modul în care acestea sunt alcătuite pe baza unor reguli. Nivelul transfrastic are în vedere formarea

ii. '*language use*' – presupune o viziune mai largă a *discursului*, compatibilă cu ipotezele formaliștilor, „studiul discursului reprezintă studiul oricărui aspect al folosirii limbii" (Fasold 1990: 65 *apud* Schiffrin 1994: 31). Această ipoteză a „uzului limbii" propune analiza limbii concomitent cu scopul utilizării acesteia și rolul limbii în interacțiune umană;

iii. '*utterances*'[3] – se referă la ansamblul de enunțuri, această perspectivă pornind de la teoria conform căreia *discursul* reprezintă mai mult decât alte unități ale limbii „discursul apare nu ca o colecție de unități contextualizate ale structurii limbii, ci ca o colecție de unități coerente, contextualizate ale limbii" (Schiffrin 1994: 40).

Practic, structurile discursive sunt determinate de contextual situațional, de intenția vorbitorului, precum și de strategiile discursive pe care acesta le utilizează pentru transmiterea mesajului către receptor. „Sensurile sociale, culturale și personale sunt prevalate în raport cu informația transmisă prin aceste structuri" (DPAD 2023: 120).

Analizând toate aceste teorii și abordări, remarcăm o dificultate în a oferi o definiție concretă, unitară a noțiunii de discurs, însă două accepțiuni sunt mai des întâlnite:

> a) *discurs* este o activitate lingvistică individuală (*parole, énonciation, performance*) care impune studiul urmelor enunțării în obiectul produs;
>
> b) *discurs* înseamnă o activitate lingvistică cu caracter social bazat pe existența unor reguli (convenții) normative care reglementează utilizarea unor reguli constitutive ale unei limbi naturale (Dragoș 2000: 54).

O altă abordare a conceptului de *discurs* o regăsim la Paul Ricoeur, care consideră că este necesară introducerea conceptului de *discurs* pentru a justifica deosebirea dintre *limbaj vorbit* și *limbaj scris*, filosoful francez identificând două dimensiuni majore ale discursului: *discursul ca eveniment* și *discursul ca semnificație*.

Lingvistica frazei este văzută ca fiind suportul teoriei *discursului ca eveniment* și identifică patru trăsături ce vor servi în analiza acestei teorii:

---

diferitelor tipuri de texte sau discursuri, fiind considerate mai mult decât simple propoziții sau fraze purtătoare de sens.

[3] Faptul că noțiunea '*utterances*' nu este suficient de clară pentru majoritatea lingviștilor este considerată principala problemă a acestei accepțiuni, conceptul reprezentând „propoziții contextualizate", care sunt legate de context, propoziția fiind văzută ca un concept abstract, un șir de cuvinte alăturate conform unor reguli gramaticale și care stă la baza exprimării și scrierii.

1) discursul are un caracter temporal, fiind realizat și desfășurat în timp, pe când limba reprezintă un sistem virtual atemporal;

2) are un caracter autoreferențial pe care îl manifestă printr-o multitudine de instrumente lingvistice, în timp ce limba nu are nevoie de un subiect locutor, discursul necesită un astfel de element;

3) are un caracter referențial, fiind întotdeauna în legătură cu un aspect concret al lumii, prin discurs este „actualizată funcția simbolică a limbajului";

4) discursul presupune comunicare, transmiterea mesajului prin stabilirea unei conexiuni, în timp ce limba transmite doar coduri, fiind considerată o condiție a comunicării (Ricoeur 1986).

1.1. Trăsături caracteristice ale discursului

Dominique Maingueneau (2014) structurează o serie de trăsături caracteristice ale *discursului* care, practic, sintetizează toate considerațiile teoretice prezentate anterior, astfel:

a) *discursul* presupune o structură transfrastică, mobilizând structuri de o altă ordine decât propoziția, de exemplu proverbele, anunțurile, zicătorile, sloganurile;
b) *discursul* este o formă de acțiune, vorbirea este considerată o formă de a influența pe ceilalți, nu doar ca o „reprezentare a lumii", în acest sens lingvistica subliniază importanța și forța cuvintelor;
c) *discursul* este interactiv, cea mai evidentă manifestare a acestei caracteristici o reprezintă comunicarea orală, în care vorbitorii își adaptează discursul în funcție de reacțiile celorlalți sau celuilalt, având un feedback în timp real al activității discursive. Chiar și în cazul prelegerilor sau textelor scrise „interactivitatea fundamentală a discursului nu poate fi redusă la conversație" (Maingueneau 2005/2007);
d) *discursul* este contextualizat, acesta căpătând sens doar raportat la contextul în care este performat, în afara acestui context neputând atribui sens unui enunț;
e) *discursul* este asumat de subiect, acesta asumându-și responsabilitatea actului discursiv și acuratețea informațiilor. În funcție de subiect, de datele personale ale acestuia, discursului îi este atribuită o anumită interpretare;
f) *discursul* este guvernat de norme, asemeni oricărui comportament social sau activitate verbală și este ghidat de anumite norme de enunțare și structurare în concordanță cu situația de comunicare și contextul cultural;
g) *discursul* este parte a unui interdiscurs, putând fi interpretat doar în cadrul unui „macrodiscurs". Pentru a putea atribui sens oricărui

enunț, oricât de extins sau restrâns, trebuie să ne raportăm, conștient la un cumul de informații și enunțuri anterioare, „fiecare enunț face parte dintr-un lanț verbal nesfârșit”;

h) *discursul* își construiește sensul social fiind considerat o practică socială, această caracteristică referindu-se la interacțiunile orale dintre persoane.

1.2. Legile discursului

„Un rol important în interpretarea enunțurilor îl joacă *legile discursului*[4], care definesc un fel de competență pragmatică sau competență retorică” (O Ducrot *apud* Dragoș 2000: 58). Spre deosebire de lingvistica franceză – care studiază cu precădere analiza *discursului* –, unde regăsim termeni precum legi, reguli, principii ale *discursului*, pragmatica anglo-americană preferă o abordare mai apropiată de filosofia limbajului, utilizând principii pragmatice și cognitive cum ar fi: principiul cooperării, principiul (im)politeții, principiul structurii informaționale a enunțului. (DPAD 202: 203).

Dintre acestea, în cadrul studiului nostru, ne vom orienta atenția către *principiul cooperativ* și *principiul politeții* care susțin buna funcționare a interacțiunii verbale.

Principiul Cooperării, propus de Grice, este considerat punctul de plecare al cercetării pragmatice, fundamental în reglementarea conversației. Acesta analizează relația dintre semne (cuvinte sau enunțuri) și interpreți (vorbitor-auditor).

Studiile pragmaticii implică și studiul structurilor de *politețe*[5], ce au ca fundament *maximele conversaționale* propuse de Paul Grice. Acesta consideră că oamenii sunt ființe sociale și, ca ființe sociale, noi suntem obișnuiți să comunicăm. Astfel, atunci când comunică, oamenii au dorința de a fi cooperativi, adică vorbitorul știe că fiecare enunț poate fi considerat o incursiune în drepturile, dorințele și autonomia celuilalt – de aceea, el crede că enunțurile trebuie modelate într-un anume fel.

Astfel a formulat *principiul cooperării*, cel care stă la baza conversației, considerând că contribuția fiecărui participant la conversație trebuie să fie corespunzătoare contextului, cadrului și interlocutorului.

Principiul de cooperare al lui Grice reprezintă un set de norme de care este necesar să ținem cont într-o conversație și care este alcătuit din patru

[4] „Norme subiacente utilizării structurilor lingvistice în cadrul procesului de enunțare”.

[5] „Conceptul desemnează ansamblul strategiilor prin care sunt instituite, menținute sau dezvoltate relații interpersonale (Green 1989), ca mijloc important de realizare a obiectivelor pe care și le propun cei implicați în procesele de comunicare”.

maxime pe care trebuie să le urmăm pentru a putea fi înțeleși și cooperanți. Aceste maxime sunt:

1 *maxima calității*: în calitate de vorbitor, trebuie să spunem adevărul sau un enunț care poate fi demonstrat ca fiind adevărat;
2 *maxima de cantitate*: trebuie să fim cât mai concișI, nu trebuie să spunem nici mai mult, nici mai puțin;
3 *maxima relației*: răspunsul trebuie să fie relevant pentru subiectul adus în discuție;
4 *maxima de manieră*: trebuie să evităm ambiguitatea sau obscuritatea, ar trebui să fim direcți și simpli.

Sociologul Erving Goffman a introdus pentru prima dată conceptul de „*față*" prin articolul său din 1955 'On Face-Work *An Analysis of Ritual Elements in Social Interaction*' și în 1967 cartea *Interaction Ritual Essays in Face-to-Face Behavior*.

Modelul Brown și Levinson este reprezentativ în ceea ce privește principiul „*feței*", fiind o consolidare a acestui termen, de data acesta din punctul de vedere al lingvisticii și face referiri ocazionale la lucrările de sociologie ale lui Goffman.

1.3. Dihotomia discurs / text

Pornind de la delimitările conceptuale ale noțiunii de *discurs* din capitolul precedent observăm că cele două noțiuni, cea de *discurs* și cea de *text*[6] implică atât o relație de opoziție, cât și de complementaritate, suprapunându-se sau intersectându-se în funcție de metoda sau de perspectiva de analiză aleasă, *discursul* reprezentând atât activitate comunicativă, cât și un ansamblu de semne care trebuie decodificate (Adam 2011: 38 *apud* Maingueneau 2014: 34).

Astfel, orice *discurs* pe care nu-l rostim, îl scriem; scrierea substituind rolul vorbirii, cititorul substituind rolul ascultătorului, iar scriitorul rolul vorbitorului. „Scrierea conservă *discursul* și face din el o arhivă disponibilă pentru memoria individuală și colectivă" (Ricoeur 1999: 128).

Textele[7] au rolul de a transmite idei și mesaje, de a forma convingeri, de a determina cititorul să gândească într-un anumit fel. Putem considera *discursul* baza *textului*. Pe de altă parte, „cititorii sau auditorii construiesc sensul unui text pentru a face din acesta o realitate comunicativă" (Maingueaneau 2014: 33).

---

[6] „[…] ansamblu de secvențe superior frazei, prezentând coeziune gramaticală și coerență semantică. Unitatea minimală a textului este propoziția".

[7] Din punct de vedere transfrastic, *textul* este definit ca produs al unui act de enunțare în timp ce *discursul* este văzut ca eveniment comunicativ specific activității umane „structurat pe principiul acțiunii și reacției cu manifestări în plan cognitiv și comunicativ deopotrivă".

Discursul se deosebește de *text* datorită uzului: „dacă textul este o secvență structurată de expresii, *discursul* este un eveniment structurat, manifestat printr-un comportament lingvistic" (Edmonson 1981: 4 *apud* Ionescu-Ruxăndoiu 1999: 36).

Pentru a putea interpreta semnificația unui *discurs*, receptorul, auditorul trebuie să-l transforme într-o realitate comunicativă, prin plasarea acestuia într-un context.

„Relația dintre *discurs* și *text* este foarte diferită dacă asociem un simplu text unui discurs sau la fiecare text un discurs" (Maingueneau 2014: 33).

Noțiunile de *text* și *context* nu ar trebui separate, definind *discursul* ca fiind *textul în uz*, o activitate social determinată, manifestată într-un *context* socio-cultural. Condițiile de producere sau *contextul* sunt esențiale pentru calitatea actului de comunicare și pentru eficiența transmiterii mesajului. *Contextul* are o mare însemnătate în determinarea calității și în succesul discursului, *textul* având un caracter static, care stă de obicei la baza acestuia (van Dijk 1981).

Discursul are, prin urmare, un caracter dinamic, determinat de condițiile de producere, de conjunctură, acesta neputând fi considerat un obiect concret, static, căpătând sens și semnificație în funcție de interpretarea pe care receptorul i-o conferă.

2. Abordarea pragma-retorică a discursului

Pornind de la aceste delimitări conceptuale, putem spune că *discursul* este strâns legat de caracterul pragmatic al comunicării, având în vedere faptul că vorbim despre un act de comunicare care necesită anumite condiții de producere și un anumit *context* de manifestare.

Discursul se referă la o acțiune de comunicare contextuală, „un ansamblu de strategii lingvistice actualizate în mod tipic într-o situație anume, cu un scop dat" (Zafiu 2007: 14).

O abordare pragma-retorică a noțiunii de *discurs* este justificată, în primul rând, datorită faptului că cele două domenii, pragmatică și retorică au ca punct de întâlnire „limbajul în uz", dar și modul în care acesta este abordat – din perspectiva influenței pe care emițătorul o are asupra receptorului. Atât caracterul pragmatic al discursului, cât și cel retoric au fost asociate pentru prima dată de către G. Leech, pornind de la principiul că cele două concepte presupun centrarea către o anumită situație de comunicare și scopul acesteia (Ionescu-Ruxăndoiu 2018: 14).

Există mai multe similitudini între elementele pragmatice și cele retorice ale *discursului*. În funcție de modul în care sunt organizate procesele de comunicare, din punct de vedere pragmatic, se face diferențierea între

enunțarea „*delocutivă*” (neutră), cea „*elocutivă*” (focalizată pe emițător) și cea „*alocutivă*” (focalizată pe receptor) în timp ce în retorică, conținuturile comunicate sunt structurate pe mai multe niveluri, iar acestea includ logos (aspectul rațional și ideatic), ethos (discursul este considerat o modalitate de construire a imaginii de sine a oratorului și că acesta trebuie rostit astfel încât să-l facă pe vorbitor demn de încredere) și pathos (componenta care caută să genereze o reacție emoțională din partea audienței) (Ionescu-Ruxăndoiu 2018: 14).

Distincția dintre cele două domenii abordate reiese din faptul că pragmatica este în principal descriptivă, concentrându-se pe modalitățile de structurare și operare a discursului, în timp ce retorica are un caracter evaluativ, axându-se pe impactul pe care discursul îl generează (Ionescu-Ruxăndoiu 2018: 14).

2.1. Rolul *contextului* în eficiența comunicării

În cadrul domeniului de studiu al pragmaticii este analizată relația dintre funcția lingvistică a unui text și funcția sa comunicativă, precum și modul în care *contextul comunicativ*[8] atribuie o semnificație discursivă enunțului.

Pentru a putea înțelege modalitatea în care limba funcționează, legătura dintre ceea ce este spus și ceea ce este înțeles, atât din *discursul* scris, cât și din *discursul* vorbit, este important să analizăm modalitatea în care *contextul* influențează înțelegerea și interpretarea mesajului.

Când vorbim despre *contextul* de comunicare, ne referim la *contextul* fizic, *contextul* social și rolul colocutorului în interacțiune.

Contextul este considerat o noțiune mai abstractă decât *textul*, mult mai greu de definit, *contextul* informațional neputând exista decât dacă facem referire la o altă informație (o imagine, un miros, un sunet, un cuvânt). Dacă sistemul lingvistic poate reprezenta sursa de proveniență a *textului*, sursa *contextului* este mult mai variată. Astfel, mesajul este creat combinând înțelesul lingvistic cu *contextul* – pentru a putea trage concluzii referitoare la mesaj (Schiffrin 1994: 362-363).

Leech (1983) definește *contextul* ca fiind „orice informație de bază (engl: *backround knowledge*) care se presupune că este împărtășită de E și R și contribuie la interpretarea de către R a ceea ce înțelege E printr-un enunț” (Leech 1983: 13 *apud* Ionescu- Ruxăndoiu 1999: 32).

Atât pragmatica, cât și teoria actelor de vorbire apreciază înțelegerea *discursului* ca fiind atribuită *cunoașterii* (cunoștințelor), deși o parte esențială a

[8] „Ansamblu de factori care afectează uzul lingvistic, sub aspectul formei și al semificațiilor (Levinson 1983; *cf.* și Ionescu -Ruxăndoiu 2003a apud DPAD).

acestei cunoașteri o reprezintă, de fapt, cunoașterea *contextului*, aspect care este foarte puțin luat în considerare în cadrul acestor abordări (Schiffrin 1994: 365).

Teoria cognitivă a „*relevanței*", propusă de Sperber / Wilson (1986/1995, 2004) consideră că vorbitorul semnalează intenția comunicativă interlocutorului, utilizând indiciile suficiente și necesare, astfel încât receptorul să poată face deducțiile logice pentru a completa elementele omise de către vorbitor și pentru a putea decodifica mesajul care a fost transmis. Teoria „*relevanței*" sau „*pertinenței*" vine ca o alternativă la „*teoria inferenței*" a lui Grice (1975), care are la bază *principiul cooperării* și cele patru maxime conversaționale (*maxima calității, maxima cantității, maxima relevanței și maxima manierei*) (Ionescu-Ruxăndoiu 2023: 362).

Maximele conversaționale ale lui Grice și „*principiul cooperării*", enumerate mai sus, nu sunt indispensabile, deoarece „intercomprehensiunea poate fi explicată printr-o proprietate comună minții umane și enunțurilor: orientarea spre relevanță" (Ionescu Ruxăndoiu 2023: 362).

Contextul de comunicare reprezintă și un bazin de cunoștințe generale, comune, pe care oamenii le dețin și pe care le folosesc în interpretarea mesajului, un așa numit „*Common Ground*", care conține noțiuni cum ar fi „bunul simț" și „ceea ce este de la sine înțeles". Pornind de la acest „*Common Ground*" cultural care este utilizat în comunicare și înțelegere reciprocă, se dezvoltă propriile opinii de grup și cunoștințe noi (van Dijk 2011: 2-39).

Societatea apreciază anumite cunoștințe ca fiind adevărate, deoarece sunt adoptate de grupuri întregi și sunt în concordanță cu propriile criterii de adevăr. Acest tip de cunoștințe stau la baza *discursului politic*, fiind considerat de la sine înțelese și este format fie prin procesul de socializare, fie prin educația din școală într-o anumită societate.

Totalitatea cunoștințelor pe care auditoriul le deține referitor la subiectul dezbătut sunt considerate parte a *contextului* comunicativ, iar pentru managementul teoriei *discursului* este bine să ne ghidăm în funcție de răspunsul la câteva întrebări, cum ar fi (van Dijk 2011: 1-39):

1. Ce știu utilizatorii limbii, care sunt cunoștințele care pot fi sau care trebuie utilizate în cadrul discursului?
2. Ce anume știu receptorii și ce putem presupune că știu?
3. Care sunt cunoștințele care este posibil să fi fost uitate și care trebuie reamintite?
4. Care sunt cunoștințele noi care sunt importante și trebuie accentuate?
5. Care sunt cunoștințele mai puțin importante asupra cărora nu trebuie să insistăm?
6. Cum este liniarizată și distribuită cunoașterea mentalului în discurs și enunțurile sale?

Astfel, *contextul* poate fi considerat un element esențial al acțiunii discursive, care trebuie să fie luat în considerare atât în momentul elaborării unui *discurs* (mesaj) de către emițător, dar și în momentul decodificării acestuia de către receptor.

Concluzii

Atât *discursul*, cât și *textul* sunt legate de *context* și ocazia imediată. Cu toate acestea, se pare că nu neapărat contextul în sine este cel care are legătură cu discursul, ci modelele pe care participanții le construiesc *contextului* interacțional sau comunicativ. Aceste structuri mentale reprezintă modul în care participanții înțeleg anumite evenimente, precum și situația comunicațională.

Teun A. van Dijk consideră *discursul* o practică socială, într-un context fizic, social și cultural care îi determină dezvoltarea. *Discursul* este plasat la interfața dintre social și cognitiv, constituind una dintre principalele modalități prin care dobândim ideologii.

Pe baza acestor considerații, putem spune că discursul este un act comunicativ, acțiunea discursivă implicând un emițător, un receptor, un moment de producere și un context de manifestare.

Bibliografie

Benveniste, Émile. 2000. *Probleme de lingvistică generală*. VOL 1. Traducere de Lucia Magdalena Dumitru. București: Ed. Teora.

Dragoș, Elena. 2000. *Introducere în Pragmatică*. Cluj: Ed. Casa Cărții de Știință.

Gofman, Erving. 1967. *Interactional Ritual*. New York: Ed. Phanteon Books.

Ilie, Cornelia. 2003. *Discurse and metadiscurse in paralamentary debates* https://www.researchgate.net/publication/233642367_Discourse_and_Metadiscourse_in_Parliamentary_Debates, accesat 17.08.2023.

Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana. 1999. *Conversația, structuri și strategii*. București: Ed. ALL Educațional.

Maingueneau, Dominique. 2014. *Discours et analyse du discours: un introduction*. Paris: Ed. Armand Colin.

McNair, Brian. 2007. *Introducere în comunicarea politică*. Traducere de Claudiu Vereș. Iași: Editura Polirom.

Ricoeur, Paul. 1986 *De la text la acțiune. Eseuri de hermeneutică* II. Traducere de Ion Pop. Cluj: Ed. Echinox.

Rovența-Frumușani, Daniela. 2005. *Analiza discursului. Ipoteze și ipostaze*. București: Ed. Tritonic.
Schiffrin, Deborah. 1994 *Approaches to Discourse*. Oxford UK & Cambrige USA: Blakwell Publisher.
Zafiu, Rodica. 2007. *Limbaj și politic*. București: Ed. Universității.

Dicționare

DPAD. 2023. *Dicționar de pragmatică și analiza discursului*, Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana (coord.) Iași: Ed. Institutul European.
GALR. 2008. *Gramatica limbii române* II, *Enunțul*, București: Ed. Academiei Române.

Siteografie

file:///C:/Users/User/Downloads/382460879-284430235-Schiffrin-Deborah-Approaches-to-Discourse.pdf accesat 06.08.2024.
https://discourses.org/wp-content/uploads/2022/07/Teun-A.-van-Dijk-2006-Politics-ideology-discourse.pdf, accesat 14.08.2024.
https://discourses.org/wp-content/uploads/2022/07/Teun-A.-van-Dijk-2011-Discourse-knowledge-power-and-politics-article-in-Hart.pdf, 2011 :1-39, accesat 13.08.2024.
https://discourses.org/wp-content/uploads/2022/07/Teun-A.-van-Dijk-1981-Discourse-studies-and-education.pdf 10.08.2023.
T.A. van Djik, (https://discourses.org/wp-content/uploads/2022/07/Teun-A.-van-Dijk-2011-Discourse-knowledge-power-and-politics-article-in-Hart.pdf, 2011 : 1-39).
https://discourses.org/wp-content/uploads/2022/07/Teun-A.-van-Dijk-2006-Ideology-and-discourse-analysis.pdf accesat 20.08.2023.

APPROACH TO THE MEDICAL WORLD. AN INTRODUCTORY COURSE TO MEDICAL ENGLISH

Ionela MIHALE
University of Craiova
E-mail: mihale.ionela.a8n@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.jbjxv868

Abstract:
This study presents an introductory course to medical English. The course is entitled 'Approach to the Medical World'and its goal is to introduce medical terminology to students. The target group of learners is represented by Ist-year Romanian undergraduates in the general medicine programme. Based on an integrated skills approach, this lesson uses various activities that engage at the same time different language areas, such as pronunciation, spelling, vocabulary and structure. The present study gives examples of such exercises, developed with the purpose of preparing students to understand, pronounce, spell correctly, remember and ultimately be able to use medical words and phrases in professional contexts.

Keywords: *course* example, English *for medical purposes, language skills.*

1. Introduction

This study presents an introductory English course for medical students, called 'Approach to the Medical World'. The course is intended for Ist-year Romanian undergraduates in the general medicine programme and it carries great weight, because it represents students' first encounter with specialized medical terminology. If done well, this lesson is a good foundation for the next English courses.

As stated before, the goal of the lesson is medical vocabulary acquisition. In order to do that and at the same time keep the students interested and active at all times, I have chosen a sufficiently varied range of subjects, such as the inner life of the cell, an overview of medical terminology and multiple health problems secondary to injury.

Then, by means of different activities, which involve a mixture of language skills, students are gradually introduced to new vocabulary and ideas. They are expected to understand, pronounce, spell correctly, remember and be able to use words and phrases pertaining to medical language. The

lesson also focuses on word parts and word formation, which will be an important component of many English courses.

Most exercises are taken from my published English book for medical students (Frînculescu, 2014). The other exercises are either adapted from reference books of medical English (cf. Janson Cohen, 2003) or home-grown, using medical dictionaries (Stedman's 2001, Bateman et al. 2004, Marcovitch 2005) and on-line resources.

2. Materials and methods

Warm-up

A. Your thoughts

- Watch the video entitled 'The Inner Life of the Cell' (Viel/Lue<http://www.youtube.com/watch?v=B_zD3NxSsD8>).
- Use the video to describe the inner life of the cell. Make associations with real life. The focus is not on accurate medical information, but on the thoughts and ideas stirred by the film.

B. Pronunciation and spelling

Listen to the recording (<www.talkingmedicine.com>). In pairs, write down all the words pronounced in sections A, B and C of the recording. Pay particular attention to medical terms.

Task 1

Read the text and answer the following questions. Use the *Language Focus* section below to help you.

1. What are the underlying languages of medicine?
2. Do Greek and Latin ensure the consistency of medical vocabulary?
3. What are most medical terms made of?
4. Can word parts help you learn medical terminology? In what way?
5. Give examples of Greek and Latin medical roots and words.
6. Outline the importance of English in medicine.
7. Give examples of English medical words, abbreviations, and acronyms.
8. How do you intend to learn medical terminology?

Language Focus: Vocabulary

- **abbreviation** (abreviere) – a short form of a word (e.g. *AV* for 'atrioventri- cular')
- **acronym** (acronym) – an abbreviation formed from the first letter of each word in a phrase (e.g. *AIDS* for 'acquired immune deficiency syndrome', *MVP* for 'mitral valve prolapse')
- **compound word** (cuvânt compus) – two or more words combined into one linguistic unit (e.g. *eyeball*, *wheelchair*, *cardiovascular*)
- **prefix** (prefix) – a word part or series of parts added before a root to modify its meaning (e.g. *pre-*)
- **root** (rădăcină) – the fundamental unit of a word, the part to which modifying prefixes and suffixes are added (e.g. *cardi*)
- **suffix** (suffix) – a word part or series of parts added to the end of a root to modify its meaning (e.g. *-itis*)

An Overview of Medical Terminology

Medical language is a complex system, which ensures communication and information transfer in one of the oldest fields of knowledge. Medicine is a highly competitive international domain of research and practice, therefore it requires a particular sensitivity of specialists towards language, culture, and community.

Medical terminology, the special vocabulary used by healthcare professionals, for effective and accurate communication, is mainly based on Greek and Latin words. That is why medical vocabulary is being felt as consistent and uniform throughout the world. It is also efficient; though some of the terms are long, they often reduce an entire phrase to a single word. The term *tracheostomy*, for example, stands for 'the surgical construction of a respiratory opening in the trachea'.

Some scholars argue that the lexical equivalence of medical terminology, at least in the European languages, is so extensive as to border on uniformity, which makes reference sources widely accessible to healthcare providers, who are speakers of different languages. Moreover, it is the subject itself, the human body and its functions, that is of a universality unequalled by any other.

Those interrelated advantages contribute to minimise misunderstanding and maximise meaning in this specialized field (cf. Fischbach, 1986: 16). Consequently, medical terminology presents fewer problems to scientific translation than any other domain.

However, the medical vocabulary is vast, and learning it may seem like learning the entire vocabulary of a foreign language. In addition to that, it is always expanding. The task seems overwhelming, but there are methods that can aid in learning and remembering words, and can even help in making informed guesses regarding the meanings of unfamiliar words. Most medical terms can be divided into component parts, roots, prefixes, and suffixes that maintain the same meaning whenever they appear. By learning these meanings, one can improve reading skills, analyse and remember many terms.

The root establishes the basic meaning of the word. The Greek word *kardia*, for example, meaning 'heart', has given, in European languages, the root *cardi* (*angiocar- diography*, *myocardial*, *cardiology*, *tachycardia*, *endocarditis* etc.). Sometimes, both the Greek and Latin roots are used. The Greek root *nephros* (*nephron*, *nephritis*, *nephrology*, *pyelonephritis* etc.) and the Latin root *ren* (*renal failure*, *hepatorenal syndrome*, *reno- vascular* etc.) are used in words referring to the kidney.

The same root may have different meanings in various fields of study. The Greek root *myelos*, meaning 'marrow', may apply to either the bone marrow or the spinal marrow. Therefore, to assign meaning to a word, the context should sometimes be taken into account.

On the one hand, medical terminology still rests firmly on the two pillars of Latin and Greek, but on the other hand, in the recent years, English has become a prime vehicle for the transmission of information, which explains its nearly absolute dominance in most scientific fields, including medicine.

Not only the world's most widely cited medical journals but also most of the best contributions in science and medicine are published in English in international European or American journals. To this overall presence of English in traditional written communication systems, we must add the World Wide Web and the computer networking Internet, whose predominantly English voice has been rapidly exported from and imported into many languages. Therefore, non-English-speaking scientists, researchers, and practising doctors have no other option but to learn English if they want to be informed of the latest developments in their fields (Alcaraz Ariza /Navarro, 2006: 753).

That is why Dr Javier Lucaya, Chairman of Radiology of Hebrón Hospital in Barcelona, Spain, a non-English-speaking physician, would say to his residents 'I may be exaggerating, but I do think that unless you know enough English to read the medical literature, it is almost impossible to keep

up to date with medical advances. I honestly feel that English should be a compulsory subject at medical school' (Ribes/Ros 2006: Foreword).

'As English has turned into the primary medium of international specialized publication, many non-English-speaking scientists, being aware of the relevance of medical literature in English to their work and wanting to obtain responses to it, find it more effective to publish in English than in their native language' (Alcaraz Ariza /Navarro 2006: 753). In this respect, it is interesting to note that many nations, Romanian academic life included, measure the productivity of their top international scientists and scholars by the number of times their works are quoted in English-language publications with an impact factor by the Science Citation Index. It should also be mentioned that international medical journals, such as the *European Journal of Vascular and Endovascular Surgery*, have language editors, to survey the proper use of English in articles.

Besides being the primary medium of scientific publication, English has also become the main language of international meetings of specialists and of international scientific exchanges. In fact, the necessity of collaboration among several specialists in order to establish a common base for work fosters the use of the same language. This trend to increasingly use one *lingua franca* favours a smoother communication between scientists and, consequently, a rapid progress in science.

The continually increasing contact between non-English-speaking scientists and the English-speaking scientific world, mainly through reading and, to a lesser extent, through writing and attending conferences, reaches even national meetings, everyday informal conversations between colleagues, and national journals, such as the following Romanian medical journals: *Physiology*, *The Journal of Cardiovascular Surgery*, *Romanian Journal of Morphology and Embryology* etc., in which articles are published directly in English.

A linguistic reason in favour of Anglo-Saxon terminology could be the fact that Romance languages, such as French, Romanian, Italian etc., do not have sufficiently productive derivation and compounding systems to be able to create new words as easily as English. Thus, every year medical neologisms are created in English, to denominate breakthroughs, and then they are rapidly imported into other languages. Terms like *stress*, *screening*, *bypass*, *trial*, *feedback*, *graft*, to name a few, abbreviations (*ECG – electrocardiogram*, *EEG – electroencephalogram*) and acronyms (*MRI – mag- netic resonance imaging*, *LAD – left anterior descending*, *PTCA – percutaneous transluminal coronary angioplasty*, *CABG – coronary artery bypass graft*), and collocations (*to be on-call*), which all have their root in the international medical English, are gaining acceptance everywhere, many of them without being translated.

At the crossroads between old and modern, past, and present, with a glimpse at the future, medical language needs to be analysed and learnt gradually, at different levels: spelling and pronunciation, meaning and grammar. Nowadays, as medical English is a reality and a pressing need for healthcare professionals, the challenging language acquiring adventure should be viewed in 'medical terms'. Words are the cells, which, put together by observing grammar rules, form larger units, namely phrases, sentences and texts, the linguistic counterparts of tissues, organs and systems. In a nutshell, to uncover the mystery of a domain, in which thinking and reasoning seem to advance full speed ahead, one should make sure that medical language doesn't lag behind.

Task 2

A. Read the case study and translate the words, phrases and sentences in italics into Romanian.

B. Read the case study again and select the best answer. Use the *Language Focus* section to help you.

Multiple Health Problems Secondary to Injury

Abigail Dailey, a 27-year-old woman, was treated for *injuries suffered in a train derailment accident*. During the course of her treatment, she was seen by several specialists. *For pain in her knee and hip joints, she was referred to an orthopaedist*. For migraines and *blurry vision*, she consulted a neurologist. For *pain on urination, and occasional bloody urine,* she saw a urologist. Later, for a persistent dry cough and problems resulting from a fractured nose, she was referred to an otorhinolaryngologist. During her initial course of treatment, she had a CT scan of her abdomen and brain and an MRI of her hip and knee. *Both imaging studies required her to lie motionless on her back for 45 minutes*, a position referred to as supine.

A few months after the accident, Abigail was still experiencing some discomfort, and she decided to investigate alternative therapies. She made an appointment with a naturist practitioner who specialized in homeopathy and herbal medicine. Before her appointment, she browsed in a homeopathic store, which carried nutritional supplements, vitamin and mineral products, homeopathic remedies, and herbal formulas. She planned to ask the therapist about some of the products that she saw there, which included various remedies.

(adapted from Janson Cohen, 2003: 12)

1. Which of the following is a compound word?
a) urinary
b) skeletal
c) gastrointestinal
d) coronary
e) artery

2. The adjective for *thorax* is
a) thoraxic
b) thoracic
c) thoral
d) thorial
e) thoraxial

3. An acronym is formed from
a) a proper name
b) Latin or Greek
c) a compound word
d) the first letter of each word in a pharse
e) two or more roots

4. The *–ist* in the word *neurologist* is a
a) prefix
b) root
c) suffix
d) preposition
e)conjunction

5. *Endo-* in *endoscopic* is a
a) root
b) suffix
c) conjunction
d) prefix
e) derivation

6. MRI stands for magnetic resonance imaging. This term represents a(n):
a) conjunction
b) acronym
c) prefix
d) suffix
e) abbreviation

7. Abigail Dailey needed plastic surgery on her nose to repair the post-fracture deformity. This procedure is called a(n):
a) laryngoscope
b) rhinoplasty
c) neurectomy
d) cardioplasty
e) rhinitis

8. Several of the radiological imaging studies required Abigai Dailey to lie on her back for 45 minutes. This position is reffered to as:
a) supine
b) prone
c) lateral recumbent
d) lithotomy
e) Trendelenburg

9. In your opinion, the *pn* in the name Pneumogen (a nutritional supplement) is pronounced as:
a) p
b) pa
c) n
d) up
e) f

Task 3

There are 20 nouns connected with medicine in the box below. Use them to complete the sentences. In one case you will need to make the noun plural. The first one has been done for you as an example.

accident	ambulance	consent	examination
allergy √	course	intake	injection
biopsy	paroxysm	vaccination	progress
tendency	recurrence	treatment	rash
excess	overdose	surgery	exercise

1. He developed an ***allergy*** to penicillin.
2. The child suffered _____of coughing in the night.
3. He went into a coma after an _____ of heroin.
4. The patient will need plastic _____ to remove the scars he received in the accident.
5. She took a _____ of steroid treatment.
6. The researcher had a _____of a fever which he had caught in the tropics.
7. There is a _____ to obesity in her family.
8. From the _____of the X-rays, it seems that the tumour has not spread.
9. The doctor gave him an _____to relieve the pain.
10. He doesn't take enough _____, that's why he's fat.
11. The injured woman was taken away in an _____.
12. He was advised to reduce his _____of salt.
13. The _____ of the tissue from the growth showed that it was malignant.
14. The parents gave their _____for their son's heart to be used in the transplant.
15. The doctors seem pleased that he has made such good _____ since his operation.
16. This is a new _____for liver disease.
17. Her body could not cope with an _____of blood sugar.
18. Three people were injured in the _____ on the motorway.
19. _____ is mainly given against cholera, diphtheria, rabies, and smallpox.
20. The little girl had a high temperature and then broke out in a _____.

3. Conclusions

This research has presented an introductory course to medical English.

As seen in this paper, in order to help students acquire specialized medical vocabulary, I have used various types of exercises, such as: watch for gist and opinion, listen and spell correctly, read and answer targeted questions, read and translate, multiple choice and fill-in exercises.

All these activities involve a mixture of language skills, and succeed in gradually introducing medical vocabulary to Ist-year Romanian undergraduates in the general medicine programme. Moreover, due to the variety of tasks and subjects, students' natural curiosity and interest are stirred and learning terminology never turns into a dry activity. This lesson may be an example of how a teacher can make medical vocabulary acquisition a challenging and exciting adventure.

Bibliography

*** 2006. *Check Your English Vocabulary for Medicine*, 3rd edition. London: A & C Black.

Alcaraz Ariza, MA/Navarro F. 2006. 'Medicine: Use of English', in: Brown, Keith (ed), *Encyclopedia of Language and Linguistics*, second edition. Oxford: Elsevier Ltd., 752-759.

Bartels, Nat (ed.). 2005. *Applied Linguistics and Language Teacher Education*, Vol. 4. Boston: Springer.

Bateman, Heather/Hillmore, Ruth/Jackson, Daisy/Lusznat, Sarah/McAdam, Katy/Regan, Charlotte. 2004. *Dictionary of Medical Terms*. London: A & C Black.

Busch-Lauer, Ines A. 2001. 'Languages for Medical Purposes – Results, Projects and Perspectives', in: Mayer, Felix (ed.), *Language for Special Purposes: Perspectives for the New Millennium*, vol. 2. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 849-856.

Cantillon, Peter/Hutchinson, Linda/Wood, Diana. 2003. *ABC of Learning and Teaching in Medicine*. London: British Medical Journal Publishing.

Fischbach, Henry. 1986. 'Some Anatomical and Physiological Aspects of Medical Translation'. *META*, vol. 31, no.1, 16-21.

Frînculescu, Iulia Cristina. 2014. *Essentials of Medical English*. Iași: Editura Tipo Moldova.

Harmer, Jeremy. 2001. *The Practice of English Language Teaching*, 3rd edition. New York: Pearson Longman ELT.

Janson Cohen, Barbara. 2003. *Medical Terminology: An Illustrated Guide*, USA: Lippincott Williams & Wilkins.

Marcovitch, Harvey (ed.). 2005. *Black's Medical Dictionary*, 41st ed. London: A & C Black.

Ribes, Ramon/Ros, Pablo R. 2006. *Medical English*. Berlin: Springer.

Stedman's (ed.). 2001. *Stedman's Concise Medical Dictionary for the Health Professions*, v 2.0, 4th edition. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

Viel, Alain/Lue, Robert A. *The Inner Life of the Cell*, animation by John Liebler/XVIVO, supported by Howard Hughes Medical Institute, the President and Fel- lows of Harvard College. URL: http://www.youtube.com/watch?v=B zD3NxSsD8, Consultat 24.04.2020.

*** URL: <www.talkingmedicine.com>, Consultat 24.04.2020.

(RE)CREATING GENDER THROUGH HYBRID TRANSLATION PRACTICES

Andrei MOHANU
University of Craiova
E-mail: mohanu.andrei.n8y@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.pj5m2j85

Abstract:
This paper examines how artificial intelligence-mediated and human translation practices co-construct gendered meaning within digital environments. Approaching translation as an active reconfiguration of linguistic and multimodal cues, the study contrasts the tendency of computational systems to reproduce normative gender binaries with the human capacity to negotiate contextual nuance. Through an empirical analysis of English-to-Romanian translations in the beauty sector, the research exposes the ethical and cognitive implications of automated workflows, particularly the amplification of embedded cultural biases. Integrating sociocultural semiotics and algorithmic auditing, the paper proposes a collaborative model of translation. This framework leverages the efficiency of neural machine translation while relying on practitioner reflexivity to mitigate systemic distortions. Ultimately, human expertise remains an essential mechanism for guiding automated systems toward culturally responsible representations of identity in automated translational landscape.
Keywords: *collaborative translation, gendered meaning, sociocultural semiotics*.

1. Introduction

Within digitally mediated translational environments, translation operates not as a neutral conduit for information transfer, but as a socio-semiotic arena in which human agency and algorithmic modeling dynamically reconfigure gendered cues. As automated systems increasingly shape the translation industry, they introduce computational tendencies grounded in statistical regularities derived from large-scale corpora. These regularities frequently reassert normative gender binaries and culturally sedimented stereotypes embedded within training data. Consequently, translation becomes not merely a linguistic operation but a site where ideological patterns are reproduced, stabilized, or contested.

Recent research on artificial intelligence in language translation indicates that while neural systems significantly accelerate output production, they systematically struggle with contextual and ideological nuance, prioritizing probabilistic coherence over sociocultural accuracy (Yasir et al. 2024: 25-53). This tension reveals a fundamental limitation of machine translation which is its inability to interpret meaning beyond statistical association. The present inquiry investigates how gendered meaning is produced, negotiated, and potentially distorted within this emerging ecology of human-machine interaction. Through an empirical analysis of English-to-Romanian translations in the skincare and perfume domains, it demonstrates how machine translation systems and human practitioners encode gendered identities differently. The working assumption of this research is normative, ethical imperatives in automated environments require active intervention. Accordingly, the analysis advances a hybrid workflow model in which computational efficiency serves as a preliminary drafting mechanism, while human interpretive agency functions as an essential ethical filter ensuring culturally responsible and contextually attuned representations of identity.

2. Theoretical and methodological framework

2.1. Algorithmic mechanisms and bias in AI translation

Contemporary AI translation practices are grounded in neural probabilistic models, particularly encoder-decoder architectures that generate target-language outputs based on statistical pattern recognition rather than just semantic comprehension. These systems operate through the prediction of the most likely lexical and syntactic sequences, conditioned by prior data exposure. While this mechanism ensures fluency and coherence, it also introduces systematic distortions when the training data reflects culturally biased distributions.

This statistical dependency becomes particularly problematic in translation between morphologically less gendered languages such as English and languages with obligatory gender marking such as Romanian. In such cases, the system is required to resolve ambiguity by selecting gendered forms, often defaulting to patterns that reflect dominant associations within the training corpus. Systematic reviews in translation studies confirm that machine translation frequently reproduces gendered stereotypes, treating culturally embedded biases as neutral statistical norms (Li 2024: 793).

It is analytically essential to distinguish between correlation and causation in this context. AI systems do not understand gender; rather, they replicate patterns in which gendered linguistic forms co-occur with specific semantic domains. For instance, the frequent association between beauty-

related terminology and feminine grammatical forms in training data leads to the systematic reproduction of these associations in output. This is not a deliberate encoding of bias, but an emergent property of probabilistic modeling.

Empirical studies further demonstrate that neural machine translation struggles when processing ideologically dense or culturally sensitive content, often flattening nuance and amplifying dominant patterns (Ahmed 2022: 153). When combined with multimodal elements such as advertising imagery, these tendencies produce compounded effects. A linguistically neutral input may be transformed into a gendered output that aligns with visual stereotypes, reinforcing culturally specific interpretations of identity. This phenomenon underscores the limitations of treating translation as a purely technical mapping process, particularly in globalized commercial contexts where meaning must remain adaptable across diverse audiences (Bowker and Ciro 2019: 45).

2.2. Ideological reflexivity in human translation

In contrast to the probabilistic logic of machine translation, human translation operates through reflexive and interpretative processes that allow for the negotiation of meaning within specific cultural and ideological contexts. Translators engage not only with linguistic structures but also with the implicit assumptions embedded in discourse. This enables them to identify and recalibrate gendered elements in ways that align with target-culture expectations and ethical considerations.

Human translators can deliberately depart from default patterns by selecting neutral or inclusive constructions, thereby disrupting the automatic reproduction of gendered binaries. This capacity reflects the fundamentally interpretative nature of translation, in which meaning is actively constructed rather than passively transferred. As demonstrated in studies of gender and ideology in translation, linguistic choices are inseparable from the translator's socio-cultural positioning and interpretative framework (Leonardi 2007: 42).

However, this perspective requires qualification. Human translators are not inherently objective or bias-free agents. Their decisions are shaped by internalized cultural norms, professional training, and contextual constraints. An uncritical reliance on human judgment therefore risks replacing algorithmic bias with subjective bias. This constitutes a key counterargument to simplistic human-versus-machine dichotomies.

To address this limitation, the present framework introduces the concept of practitioner reflexivity. This approach requires translators to systematically interrogate both machine outputs and their own interpretative assumptions. Rather than relying on intuition alone, reflexivity is operationalized as a structured process involving critical evaluation, bias

detection, and conscious decision-making. Through this process, translation becomes an explicitly ethical practice aimed at identifying and challenging normative patterns rather than reproducing them (Federici 2013: 9).

3. Empirical analysis of hybrid workflows in beauty discourse

3.1. Gendered patterns in skincare translation

The analysis of skincare product descriptions provides a clear illustration of the interaction between algorithmic bias and human intervention within hybrid workflows. The domain of cosmetic discourse is particularly relevant due to its strong association with gendered marketing strategies and culturally embedded representations of care, aesthetics, and identity.

Examining 'The Ordinary Hyaluronic Acid serum', the English source text reads: 'Hydration support for all skin types'. A standard machine translation output renders this as 'Suport de hidratare pentru toate tipurile de piele hidratată'. The use of the feminine participle 'hidratată' reflects a probabilistic selection based on corpus frequency, implicitly aligning the product with a female audience. This output constitutes a descriptive manifestation of algorithmic bias, in which linguistic form encodes sociocultural assumptions without explicit intent.

A human-recalibrated translation modifies this to 'Suport de hidratare pentru toate tipurile de ten, oferind nutriție și fermitate echilibrată'. The substitution of 'piele' with 'ten' reduces gendered connotations, while the addition of neutral descriptive elements expands the semantic scope. This intervention illustrates how human translators can reconfigure meaning by selectively modifying lexical and grammatical choices.

A similar pattern emerges in the 'Clinique Moisture Surge' campaign. The English sentence 'Delivers instant hydration that soothes' is translated by AI as 'Oferă hidratare instantanee care calmează pielea delicată'. The insertion of 'delicată' introduces an implicit association with feminine fragility. The human translation, 'Oferă hidratare instantanee care calmează orice tip de piele', removes this modifier and employs a universalizing construction. This shift represents an interpretative decision aimed at neutralizing gendered implications while preserving communicative intent.

3.2. Gendered patterns in perfume translation

The translation of perfume marketing extends the analysis beyond grammatical gender into the broader domain of cultural representation. Fragrance discourse often relies on abstract descriptors, symbolic associations and multimodal elements, making it particularly sensitive to interpretative variation.

The unisex fragrance *Byredo Bal d'Afrique* is described in English as 'Rich, complex, luxurious; celebrates African culture'. The machine-generated Romanian version, 'Parfumul bogat, complex și luxoasă, celebrând cultura Africană', contains the feminine agreement 'luxoasă', which contradicts the intended gender-neutral positioning. This error exemplifies how algorithmic processes can distort brand identity by imposing default gender patterns.

Human intervention corrects this to 'luxos', restoring grammatical and conceptual alignment with the source. This adjustment is not merely linguistic but ideological, as it preserves the product's inclusive positioning within a global market.

In the case of *Dior Sauvage*, described as 'Blends freshness with sensuality; for men', the AI output 'Îmbină prospețimea cu senzualitatea extractului de vanilie pentru bărbați' reinforces explicit gender segmentation. A reflexive human translation removes this marker, producing 'Îmbină prospețimea bergamotei cu senzualitatea vaniliei, accesibil tuturor'. This transformation reflects a strategic reinterpretation of the source message, prioritizing sensory experience over gender exclusivity.

4. Ethical implications and bias mitigation strategies

4.1. Cognitive load and professional transformations

The integration of automation in translation introduces complex ethical and professional challenges that extend beyond efficiency gains. These effects are structurally embedded in probabilistic models, meaning that uncritical reliance on machine translation can lead to the large-scale reproduction of ideological asymmetries.

Professionally, the traditional role of the translator is undergoing a significant transformation where the translators are increasingly functioning as evaluators and mediators of machine-generated content, requiring competencies in algorithmic literacy, bias detection, and critical analysis. This shift redefines translation expertise as a hybrid skill set combining linguistic proficiency with technological awareness. The cognitive demands associated with this role are substantial and the post-editing requires continuous monitoring of subtle distortions within fluent output, increasing the difficulty of error detection (Cronin 2013: 68). While automation reduces production time, it intensifies the analytical workload, necessitating sustained attention and interpretative precision.

4.2. A collaborative model of AI-mediated translation

To address these challenges, this study proposes a collaborative model of translation based on iterative feedback and structured auditing. AI systems

generate initial outputs, while human translators apply interpretative recalibration to ensure contextual and cultural adequacy (Jora et al. 2024: 618).

The model operates through sequential stages: machine-generated drafting, human evaluation, and feedback integration. A key component is the incorporation of multimodal analysis, ensuring coherence between textual and visual elements. Additionally, corrected outputs can be reintegrated into translation systems to reduce bias over time. This approach positions AI as an augmentative tool rather than a replacement for human expertise. By combining computational efficiency with human interpretative capacity, the model enables a more balanced and ethically informed translation process.

5. Conclusions

The analysis demonstrates that AI-mediated translation practices systematically reproduce gendered biases as a consequence of their reliance on statistical regularities derived from historically situated and unevenly distributed corpora. These systems do not merely reflect linguistic patterns but actively stabilize and scale them, thereby amplifying culturally embedded assumptions and reducing interpretative nuance. In contrast, human translators, through reflexive and context-sensitive intervention, retain the capacity to interrogate, recalibrate, and, where necessary, resist these patterned outputs, reintroducing ideological awareness into the translation process.

The proposed hybrid model underscores that the interaction between human and machine processes should not be understood in terms of substitution, but of structured complementarity. While automation enhances efficiency and processing capacity, it simultaneously necessitates intensified forms of critical engagement. The translator's role is thus reconfigured as both mediator and auditor, responsible not only for linguistic accuracy but for the ethical calibration of meaning across cultural contexts. This shift entails a redefinition of professional competence, extending beyond traditional linguistic expertise toward algorithmic literacy and systematic bias detection.

At the same time, it is necessary to acknowledge the evidentiary limits of the present inquiry. The empirical observations are confined to English and Romanian translation within the specific domain of cosmetic discourse, a field already saturated with gendered semiotics. Consequently, the extent to which these patterns generalize across other language pairs, genres, or technical domains remains an open question requiring further investigation.

From a broader perspective, the findings point toward the necessity of integrating ethical considerations into both technological development and translational practice. Mitigating bias cannot be reduced to post-editing alone, but must involve the redesign of training data, the implementation of auditing

frameworks, and the cultivation of reflexive practices among practitioners. In this sense, the future of translation is not determined solely by advances in artificial intelligence, but by the capacity to embed these systems within critically informed, culturally aware workflows.

Ultimately, translation emerges as a site of negotiated meaning in which human expertise remains indispensable, rather than being displaced by automation, the translator assumes an increasingly central role in shaping how identities are represented and interpreted within digitally mediated environments. The sustainability of equitable and contextually attuned translation practices therefore depends on maintaining this human capacity for critical intervention within an expanding technological landscape.

Bibliography

Ahmed, A. Safa'a. 2022. 'Artificial Intelligence Bias and Neural Machine Translation: Translating Heavily Loaded Ideological English-Arabic Messages'. *Occasional Papers* 80. 153-154.

Bowker, Lynne; Ciro, Jairo Buitrago. 2019. *Machine Translation and Global Research*. Canada: Emerald Publishing Limited.

Cronin, Michael. 2013. *Translation in the Digital Age*. London and New York: Routledge.

Federici, Eleonora. 2013. 'Gender and Translation: A European Map'. *Transpostcross* 2. 9.

Jora, O. D.; Iacob, M.; Roșca, V. I.; Nedelcu, M. R.; Preda, A. F.; Nedef, M. S. 2024. 'Artificial Intelligence and Artistic Imagination: Revisiting the Cultural Economy of Industrial Revolutions'. *Amfiteatru Economic* 26(66). 618.

Leonardi, Vanessa. 2007. *Gender and Ideology in Translation*. Bern: Peter Lang.

Li, Zhu. 2024. 'Gender Issues in Translation Studies: A Systematic Literature Review'. *International Journal of Academic Research in Business & Social Science* 14(2). 793.

Yasir, A.; Mohamed, Akbar Khanan; Mohamed, Bashir; Abdul H. M.; Mohamed, M. A. E.; Adiel, M. A.; Elsadig. 2024. 'The Impact of Artificial Intelligence on Language Translation: A Review'. *IEEE* Access 12. 25553.

TERMINOLOGIA DREPTULUI CIVIL ȘI PROCESUAL CIVIL, PERSPECTIVĂ SINCRONICĂ ȘI STUDIU DE CORPUS: LITERELE E-Î

Gabriela MORARU (CHERATA)
Universitatea din Craiova
E-mail: moraru.gabriela.t3i@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.saj2kn90

Abstract:

The terms of civil law and civil procedural law are specialized terms, belonging to the legal field – so it could be said that speakers who need them know them from their professional practice. However, over time, it has been observed that many legal terms have entered the common language and, thus, those who are not legal specialists have had the opportunity to encounter them. The legal term – stipulated in the normative acts in force and found in the doctrine of law – is the fundamental unit of legal language. The knowledge that underlies legal communication is expressed and transmitted with the help of legal terms.

In our approach, we have focused on studying legal texts, which have had an essential role in the process of establishment, evolution, and development of Romanian legal terminology specific to civil law and civil procedural law. The exemplified terms, included in the studied corpus, have been taken from the current civil and civil procedural law legislation, as well as from the specialized legal doctrine, in order to disambiguate the legal language.

The goal is to ensure equal access to justice for all speakers who do not know the legal language or are not legal specialists. Thus, the terminological and lexicological analysis of civil and civil procedural legal concepts is likely to lead to the correct and exact understanding of the general terms that become legal terms. In this context, the efficient approach to legal terminology is particularly important in order to accurately perceive and preserve the legal intention of the message transmitted.

Keywords: *civil law terms, civil procedural law terms, Legal terminology*.

Introducere

Din perspectivă sincronică, atât analiza de tip terminologic, cât și lexicologic, cercetează vocabularul dreptului civil și procesual civil într-o anumită perioadă, respectiv cea contemporană, denumită în limbajul juridic, cea în vigoare, care este conformă cu legislația aplicabilă la un moment dat. Această perspectivă se distinge de cea diacronică, care studiază istoria

cuvintelor, respectiv a termenilor juridici (mulți dintre aceștia devenind elemente intrate în zona de arhaisme).

Este de notorietate pentru juriști faptul că dreptul civil este chintesența dreptului privat.

Totalitatea prevederilor legale care îl alcătuiesc are un domeniu de incidență foarte vast, astfel că am putea afirma că nu există domeniu al vieții sociale în care normele juridice civile să nu aibă incidență, așa cum nu există nicio categorie de fapte juridice care să nu fie susceptibile să determine nașterea, modificarea sau stingerea unor raporturi juridice civile. Existența omului, ca persoană fizică, și a parteneriatelor de oameni, organizați ca personaje juridice, ansamblul de relații sociale care se statornicesc între aceste persoane se află în permanență sub incidența dreptului civil, care însoțește orice om, de la nașterea sa, iar în anumite situații, chiar dinaintea nașterii – respectiv din momentul în care aceasta devine un eveniment previzibil într-un viitor cert, și până la moarte, uneori chiar dincolo de aceasta.

Astfel, coordonatele vieții noastre sunt determinate de normele dreptului civil. De aici, se naște nevoia tuturor de a cunoaște ceea ce este esențial în conținutul conceptelor cu care operează aceste norme, unele dintre aceste concepte fiind des folosite, dar nu în toate situațiile corect, în limbajul uzual, cotidian.

Multitudinea conceptelor specific dreptului civil și procesual civil, apartenența la două domenii juridice de mare întindere, diversitatea conținutului termenilor juridici au făcut resimțită nevoia lămuririi acestora, elaborării de studii care să sintetizeze esențialul din textele legislative specifice, din lucrările de referință ale doctrinei juridice, chiar și din contribuțiile aduse de practica judiciară, acolo unde s-au concretizat în decizii ale Curții Constituționale, dobândind astfel caracter obligatoriu din punct de vedere al aplicabilității și nu numai.

Din cauza modificărilor intervenite în viața socială, economică și politică românească, a diverselor împrejurări care au determinat schimbarea realităților vieții, legislația română din domeniul dreptului civil și procesual civil a cunoscut și ea modificări de concepție și de substanță.

Astfel, Codul Civil și Codul de procedură civilă au fost reelaborate, fiind armonizate cu noile realități juridice și de altă natură, apărute și existente în prezent, care au influențat, esențial, conceptele juridice.

În demersul nostru de cercetare, ne-am propus să explicăm termeni și expresii juridice, ținând seama de modul de definire prin lege a unor concepte juridice specifice domeniilor investigate.

Totodată, manifestându-ne intenția de a reda cât mai fidel semnificația conceptelor dreptului civil și de procedură civilă, menționăm că am procedat

la preluarea unora din definițiile și formulările consacrate de știința acestor domenii de drept și de legislația în vigoare.

Studiu de corpus.

Analiza termenilor juridici de drept civil și procesual civil: literele E-Î

În constituirea corpusului, acest instrument de lucru *sine qua non* în realizarea temei de cercetare propuse, am consultat *Codul civil*, republicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 505 din 15 iulie 2011, intrat în vigoare de la 01 octombrie 2011, *Codul de procedură civilă*, republicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 247 din 10 aprilie 2015, intrat în vigoare de la 15 februarie 2013, *Dicționarul de drept civil de la A la Z*, ediția a III-a, de Mircea N. Costin și Călin M. Costin, București, Univers Juridic, 2019 și *Dicționarul de procedură civilă de la A la Z*, ediția a III-a, de Mircea N. Costin și Călin M. Costin, Ioaneș, Mircea Ștefan Minea, Sebastian Spinei, București, Univers Juridic, 2020.

Din punct de vedere sincronic, ne propunem să surprindem ansamblul fenomenelor lingvistice, atât sub aspect terminologic, cât și lexicografic, pe care le considerăm pertinente prin raportare la legislația civilă și de procedură civilă în vigoare.

Pornind de la modelul de analiză, după criteriul actului normativ care-l consacră, elaborat de Mircea N. Costin și Călin M. Costin (în DDC) și de Mircea N. Costin și Călin M. Costin, Ioan Leș, Mircea Ștefan Minea, Sebastian Spinei (în DPC), care au identificat termenii juridici, sintagmele și expresiile juridice, în ordine alfabetică, explicând semnificația acestora prin raportare la prevederile legale care le conțin și definițiile date de doctrina juridică de referință, vom evidenția, în cele ce urmează, categoria morfologică, unitățile frazeologice de tipul sintagmelor, etimologia cuvântul-titlu.

Codul civil și Codul de procedură civilă reprezintă, incontestabil, izvoare de lege în domeniul dreptului.

Cât privește dicționarele terminologice, la care am făcut referire mai sus (DDC, DPC), ceea ce le diferențiază de dicționarele generale ale limbii – care expun cuvintele din limbă într-o manieră convențională, explicându-le cu ajutorul unor definiții care sunt accesibile tuturor – este faptul că terminologia juridică evidențiază conceptele specializate din limbajul dreptului.

Cele două dicționare (DDC, DPC) sunt elaborate de autori nelingviști și sunt destinate specialiștilor din domeniul dreptului. De remarcat este faptul că DDC și DPC au fost redactate în trei ediții, din dorința armonizării continue a lexicului cu noile realități juridice. În ediția a III-a, DDC și DPC, lista de cuvinte a fost augumentată prin trimiterile exprese la legislația în vigoare, în continuă schimbare, și prin înregistrarea fiecărei semnificații a unui cuvânt și a fiecărei sintagme ca și cuvânt-titlu.

Ambele dicționare la care am făcut referire întrunesc criteriile enumerate de Ovid Densusianu, în observațiile pe care le făcea referitoare la dicționarele elaborate în acea vreme, și anume faptul că un dicționar ar trebui să aducă ceva nou prin prezentarea cât mai vie a lexicului unei limbi, valoarea lui rezultând nu numai din conținutul său, ci și din izvoarele cercetate și din felul în care a fost făcută selecția materialului.

Totodată, din studiul elaborat și expus prin DDC și DPC, observăm definițiile riguros științifice ale tuturor termenilor și sintagmelor aparținând vocabularului juridic civil și procesual civil, astfel că putem formula concluzia conform căreia, asemeni fiecărei discipline, dreptul și-a creat o terminologie proprie, cu caracter profesional.

Ne propunem să elaborăm un studiu analitic, preluând metodologia stabilită în *Micul Dicționar Academic*, potrivit căreia, fiecare termen, în cazul nostru, de drept civil și drept procesual civil este configurat astfel: cuvântul-titlu, categoria morfologică, unități frazeologice de tipul sintagmelor, etimologia cuvântul-titlu, sensul, sursa citată cu indicarea printr-o siglă sau, în cazul actelor normative, a articolului și sursei legale corespunzătoare în care a fost identificat cuvântul-titlu.

Abordarea demersului nostru de cercetare se bazează pe analiză de tip terminologic, dar și lexicologic, deoarece formarea termenilor de drept civil și procesual civil reprezintă un capitol important al studiului lexicului unei limbi, chiar dacă este unul specific juridic, dar căruia îi sunt aplicabile aceleași procedee de formare a cuvintelor ca și în limbajul comun.

Totodată, ne propunem să studiem dacă, în limbajul actual, termenii juridici își păstrează sensul lexical cu cel din limbajul comun, dacă au sau nu corespondent semantic în limbajul comun, precum și analiza structurii etimologice a vocabularului juridic de drept civil și procesual civil actual.

Din perspectivă lexicologică, ne propunem evidențierea conceptelor care operează la nivel lexical în cadrul vocabularului juridic civil și de drept civil și a structurii etimologice a vocabularului juridic studiat.

Este îndeobște cunoscut că lexicologia este disciplina care studiază lexicul unei limbi sau a vocabularului acesteia, respectiv descrierea modului în care este organizat și funcționează, analizând schimbările care se produc în interiorul lui și a modalităților prin care se îmbogățește.

Unii lingviști definesc lexicologia ca știința care se ocupă cu studiul cuvintelor din punct de vedere al sensului acestora, al relațiilor cu alte cuvinte, al etimologiei și al sferei în care se folosesc. Alți specialiști separă lexicologia de semantică, de terminologie, de etimologie, de studiul formării cuvintelor, chiar și de lexicografie, toate acestea constituindu-se ca părți componente ale lexicologiei.

Deși subsumată lexicologiei, etimologia vocabularului limbajului juridic civil și procesual civil contemporan are o structură formată din:

- cuvinte moștenite, atât din limba latină, cât și autohtone (unele dintre acestea intrate în zona de arhaisme);
- cuvinte împrumutate, în special din limba franceză, limbile latino-romanice, din limba engleză, dar și din alte limbi;
- cuvinte formate pe teren românesc în limbajul comun, prin mijloace precum derivarea proprie (cu prefixe și sufixe), derivarea improprie (derivarea regresivă), prin compunere, prin calc lexical.

În delimitarea lexicului comun de lexicul specializat, lingviștii consideră terminologia o ramură a lexicologiei, delimitându-se de aceasta pe baza distincției dintre cuvânt, ca unitate de bază a lexicologiei și termen, ca unitate de bază a terminologiei. Observăm aici distincția și delimitarea care se fac între lexicul comun și lexicul specializat, indiferent de domeniul de cunoaștere. Astfel, terminologia juridică este știința termenilor de drept, a acelor cuvinte care desemnează conceptele, instituțiile juridice.

Așa cum obiectul de studiu al lexicologiei, în general, este cuvântul, ca unitate fundamentală a limbii comune, din perspectiva dreptului civil și procesual civil, termenul juridic (prevăzut de legislația și doctrina juridică) este unitatea fundamentală a limbajului juridic.

În cele ce urmează, vom căuta să explicăm câteva cuvinte și unități frazeologice, excerptate din corpusul supus studiului, incluse în terminologia juridică contemporană.

Cât privește perspectiva terminologică, după metodologia anterior amintită, vom analiza următorii termeni juridici specifici dreptului civil și procesual civil românesc contemporan:

E

evicțiune, s.f., pierderea de către cumpărător, în tot sau în parte, a dreptului de proprietate asupra lucrului cumpărat, sau tulburarea cumpărătorului în exercitarea prerogativelor de proprietar cu privire la acel lucru, pierdere sau tulburare survenite ca urmare a valorificării de către vânzător sau de către un terț a unui drept care exclude, în tot sau în parte, dreptul cumpărătorului referitor la bunul respectiv.

Cuvântul are etimologie multiplă externă, împrumutul lexical provenind din limba franceză: *éviction* (potrivit DEX 2009, DEX 1998, DN), fiind totodată moștenit din limba latină: *evictio, -onis* (potrivit DEX 2009, DEX 1998, DN).

Cuvântul are un conținut semantic asemănător cu cel din limbajul comun, păstrându-și particularitățile de sens specifice domeniului dreptului civil.

excepții procesuale (s.f.+ adj.), sintagmă specifică limbajului juridic, fac parte din ansamblul mijloacelor procesuale care alcătuiesc acțiunea civilă

și la care recurge, de regulă, pârâtul, pentru a se apăra împotriva cererii de chemare în judecată.

executare silită (s.f.+ adj.), sintagmă specifică limbajului juridic, procedura legală prin care reprezentanții legii, respectiv executorii judecătorești, recuperează datoriile de la persoanele care nu sunt de bună credință și refuză să le achite de bunăvoie.

executoriu, adj, care trebuie executat, care trebuie și poate fi pus în aplicare de îndată.

Cuvântul are etimologie multiplă externă, împrumutul lexical provenind din limba franceză: *exécutoire* (potrivit DEX 2009, DEX 1998, DN), fiind totodată moștenit din limba latină: *executorius* (potrivit DEX 2009, DEX 1998, DN).

Cuvântul are un conținut semantic asemănător cu cel din limbajul comun, păstrându-și particularitățile de sens specifice domeniului dreptului procesual civil.

G

gaj, s.n., contract accesoriu în temeiul căruia debitorul sau o terță persoană remite creditorului sau unui terț, un bun mobil, corporal sau incorporal, în vederea garantării executării unei obligații.

Cuvântul are etimologie simplă (unică), împrumutul lexical provenind din limba franceză: *gage* (potrivit DEX 2009, DEX 1998, DN).

Cuvântul are un conținut semantic asemănător cu cel din limbajul comun, păstrându-și particularitățile de sens specifice domeniului dreptului civil.

I

ieșire din indiviziune (s.f.+ prep.+ s.f.), sintagmă specifică limbajului juridic, încetare a proprietății comune asupra unui bun sau unei universalități de bunuri, astfel încât, în locul unei cote părți abstracte, fiecăreia dintre persoane i se atribuie în exclusivitate o porțiune determinată, concretă.

imprescriptibil, adj., calitate a unui drept sau a unei acțiuni de a se putea exercita sau invoca oricând, indiferent de perioada de timp care a trecut de la nașterea dreptului.

Cuvântul are etimologie simplă (unică), împrumutul lexical provenind din limba franceză: *imprescriptible* (potrivit DEX 2009, DEX 1998, DN).

Cuvântul are un conținut semantic asemănător cu cel din limbajul comun, păstrându-și particularitățile de sens specifice domeniului dreptului civil.

incompatibilitate, s.f., împrejurare în care se afla judecătorul, procurorul, grefierul sau expertul și care îl împiedică, fiindu-i interzis prin lege să participe la judecarea cauzei (de exemplu, judecătorul care a pronunțat o hotărâre într-o cauză nu poate lua parte la judecata aceleiași cauze în apel sau în recurs și nici în caz de rejudecare după casare).

Cuvântul are etimologie simplă (unică), împrumutul lexical provenind din limba franceză: *incompatibilité* (potrivit DEX 2009, DEX 1998, DN).

Cuvântul are un conținut semantic asemănător cu cel din limbajul comun, păstrându-și particularitățile de sens specifice domeniului dreptului civil.

inopozabilitate, s.f., sancțiune ce intervine în cazul nesocotirii unor cerințe de publicitate față de terți, prevăzute de lege pentru anumite acte juridice.

Cuvântul are etimologie simplă (unică), împrumutul lexical provenind din limba franceză: *inopposabilité* (potrivit DEX 2009, DEX 1998, DN).

Cuvântul are un conținut semantic asemănător cu cel din limbajul comun, păstrându-și particularitățile de sens specifice domeniului dreptului civil.

intenție, s.f., formă a vinovăției care presupune că făptuitorul a prevăzut rezultatul faptei sale și a acceptat producerea lui ipoteca garanție reală ce are ca obiect bunuri imobile, ce rămân în patrimoniul debitorului, și care urmărește bunurile în mâna oricui s-ar afla.

Cuvântul are etimologie multiplă externă, împrumutul lexical provenind din limba franceză: *intention* (potrivit DEX 2009, DEX 1998, DN), fiind totodată moștenit din limba latină: *intenio, -onis* (potrivit DEX 2009, DEX 1998, DN).

Cuvântul are un conținut semantic asemănător cu cel din limbajul comun, păstrându-și particularitățile de sens specifice domeniului dreptului civil.

iresponsabilitate, s.f., starea de incapacitate psiho-fizică a unei persoane care nu poate să-și dea seama de semnificația socială a acțiunilor sau inacțiunilor sale ori nu poate fi stăpână pe ele.

Cuvântul are etimologie simplă (unică), împrumutul lexical provenind din limba franceză: *irresponsabilité* (potrivit DEX 2009, DEX 1998, DN).

Cuvântul are un conținut semantic asemănător cu cel din limbajul comun, păstrându-și particularitățile de sens specifice domeniului dreptului civil.

Î

îmbogățirea fără justă cauză (s.f.+conj.+adj.+s.f.), sintagmă specifică limbajului juridic, faptul juridic prin care patrimoniul unei persoane este mărit pe seama patrimoniului altei persoane, fără ca pentru aceasta să existe vreun temei juridic.

încheierea de ședință (s.f.+conj.+s.f.), sintagmă specifică limbajului juridic, reprezentând actul procesual în care se consemnează dezbaterile din timpul unei ședințe de judecată și care se întocmește la fiecare termen de judecată, în afară de ședința în care au avut loc dezbaterile pe fond, când se pronunță și hotărârea.

încuviințarea executării silite (s.f.+s.f.+adj.), sintagmă specifică limbajului juridic, actul prin care se permite creditorului să ceară executorului judecătoresc care a solicitat încuviințarea să recurgă, simultan ori succesiv, la

toate modalitățile de executare prevăzute de lege în vederea realizării drepturilor sale, inclusiv a cheltuielilor de executare.

Concluzii

Este evident că termenii de drept civil și procesual civil sunt termeni specializați, aparținând domeniului juridic, astfel că s-ar putea afirma că locutorii care au nevoie de ei îi cunosc din practica lor profesională. Însă, în decursul timpului, s-a observat că mulți termeni juridici au pătruns în limbajul comun și, astfel, au avut ocazia să-i întâlnească și cei care nu sunt specialiști în drept.

Tocmai de aceea considerăm că este utilă cunoașterea aprofundată a termenilor juridici, nefiind suficient să se precizeze doar din ce limbă își are etimologia un cuvânt, ci, uneori, este necesar să știm cum a ajuns acolo, din ce elemente este format și astfel vom înțelege și vom folosi corect acel cuvânt și chiar altele asemănătoare.

Limbajul juridic specific dreptului civil și procesual civil s-a aflat într-un proces continuu de întrepătrundere lingvistică, fiind influențat de contextul politic, social, economic, geografic, cultural etc.

Termenii exemplificați – cuprinși în corpusul studiat – au fost preluați din legislația de drept civil și procesual civil în vigoare, precum și din doctrina juridică de specialitate, în scopul dezambiguizării limbajului juridic.

Scopul este acela de a asigura accesul egal la justiție pentru toți locutorii care nu cunosc limbajul juridic ori nu sunt specialiști ai dreptului. Astfel, analizele de tip terminologic și lexicologic a conceptelor juridice civile și procesual civile sunt de natură să conducă la înțelegerea corectă și exactă a termenilor generali care devin termeni legali. În acest context, abordarea eficientă a terminologiei juridice este deosebit de importantă pentru a percepe cu acuratețe și pentru a păstra intenția legală a mesajului transmis. Cunoștințele care stau la baza comunicării juridice sunt exprimate și transmise cu ajutorul termenilor juridic. Termenul juridic – stipulat în actele normative în vigoare și regăsit în doctrina dreptului – este unitatea fundamentală a limbajului juridic.

De asemenea, în conținutul acestei lucrări, se întâlnesc sintagme terminologice și calcuri lexicale, obținute din derivate cu prefixe, derivate cu sufixe, cuvinte compuse, împrumuturi lexicale etc., toate acestea alcătuind terminologia juridică. Din punct de vedere al lexicografiei juridice, dicționarele de termeni juridici se constituie în adevărate instrumente de informare pentru căutarea și clarificarea informațiilor, adaptate nevoilor locutorilor. Dicționarele juridice selectează și analizează termenii juridici, îi inventariază în ordine alfabetică și oferă ajutor pentru lămurirea conceptelor

juridice, a condițiilor de aplicare și a sferei lor de utilizare, folosind diverse abordări metodologice și sistematice.

Luând în considerare natura interdisciplinară a lexicografiei juridice, se impune dezvoltarea de principii și linii de cercetare, care să-i ajute pe lexicografi să conceapă, să evalueze termenii utilizați în limbajul dreptului, să realizeze și să utilizeze dicționare juridice, care să răspundă anumitor tipuri de nevoi ale unor categorii specifice de utilizatori în diverse situații referitoare la domeniul de aplicabilitate al dreptului.

Bibliografie

Barraud, Boris. 2016. « La linguistique juridique », în *La recherche juridique (les branches de la recherche juridique)*. Paris: L'Harmattan, coll. Logiques juridiques.

Berceanu, Barbu. 1981. „Dreptul și limba. Știința dreptului și lingvistica. Succinte considerații teoretice și aplicative", publicată în *Studii și cercetări juridice*, XXVI, 3, 1981.

Cantacuzino, Matei B. 1998. *Elementele dreptului civil*. București: Ed. All Beck.

COD. CIV. = *Codul civil*, republicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 505 din 15 iulie 2011, intrat în vigoare de la 01 octombrie 2011.

COD. PR. CIV. = *Codul de procedură civilă*, republicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 247 din 10 aprilie 2015, intrat în vigoare de la 15 februarie 2013.

Cornu, Gérard. 1990. *Linguistique juridique*. Paris: Montchrestien.

Cornu, Gérard. 2000. *Vocabulaire Juridique*. Quadrige: Presses Universitaires De France.

Cornu, Gérard. 2003. « Linguistique juridique », în D. Alland, S. Rials, dir., *Dictionnaire de la culture juridique*, Lamy-Puf, coll. Quadrige-dicos poche.

Cuciuc, Nina. 2010. „Neologizarea lexicului juridic românesc sub influența terminologiei dreptului francez", în *Intertext* 1-2, pp. 151-161.

Damette, Eliane; Dargirolle, Françoise. 2017. *Méthode de français juridique*. Ed. Dalloz, Collection : Méthodes du droit.

DDC= *Dicționar de drept civil de la A la Z*, ediția a III-a, Costin, Mircea N., Costin, Calin M., București: Univers Juridic, 2019.

DPC= *Dicționar de procedură civilă de la A la Z*, ediția a III-a, Costin, Mircea N., Costin, Calin M., eș, Ioan, Minea, Mircea Ștefan, Spinei, Sebastian, București, Univers Juridic, 2020.

Fiodorov, Victoria. 2019. *Particularitățile structural-semantice ale terminologiei juridice a CEDO în limba engleză*, (Teza de doctorat), Chișinău.

Dicționare

Bidu-Vrănceanu, Angela; Călărașu, Cristina; Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana; Mancaș, Mihaela; Pană-Dindelegan, Gabriela. 1997. *Dicționar de științe ale limbii* (ed. a II-a, Editura Nemira, 2001). București: Editura Științifică.

Costin, Mircea N., Costin, Calin M. 2019. *Dicționar de Drept Civil de la A la Z*, Ediția a III-a. București: Univers Juridic.

Costin, Mircea N.; Costin, Calin M.; Leș, Ioan; Minea, Mircea Ștefan; Spinei, Sebastian. 2020. *Dicționar de procedură civilă de la A la Z*, ediția a III-a. București: Univers Juridic.

DEX. 2009. *Dicționar explicativ al limbii române*. București: Academia Română, Univers Enciclopedic Gold.

Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită). 2009. București: Editura Univers Enciclopedic Gold.

DOOM: *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. 2005. București: Editura Univers Enciclopedic.

Marcu, Florin. 2000. MDN: *Marele dicționar de neologisme*. București: Editura Saeculum.

MDA: *Micul dicționar academic*. Redactori responsabili: Acad. Marius Sala și Ion Dănăilă, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan". București: Editura Univers Enciclopedic, 4 vol., 2001-2003.

Negrescu D. 2001. *Lexicon juridic latin-român*. București: Editura Lumina-Lex.

Webografie: www.dexonline.ro

Disponibil:https://portal.just.ro/121/Documents/Dictionar%20de%20termeni%20juridici.pdf

Glosar de termini juridici, Ministerul Justiției, [accesat la: 10.07.2023].

METAMORFOZELE CERCULUI – O PERSPECTIVĂ ANTROPOLOGICĂ, ETNOLOGICĂ ÎN CADRUL ARTELOR VIZUALE

Alin Constantin NAIDIN
Universitatea din Craiova
E-mail: naidin.alin.j5h@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.m9ddfa92

Abstract:

The scientific research on the 'metamorphoses of the circle' is intended to be an anthropological and visual-artistic approach within ethno-folkloric manifestations. The circle, in the forms of the traditional culture, is a stable and reiterated landmark in circumstances claimed by the rhythms of life and nature.

The theme of the present scientific communication is based on two personal life experiences in different cultural spaces, concerning the set of relationships generated by the *life stories* of some representatives living in these communities, the stories being centered on the idea of the circle.

The exhibition of photography and painting at the Dutch Art Institute, master program, in Netherlands, in which I participated with works following a documentary trip to Greece and Russia, is a testament to the interest in identifying the symbolic meanings of the circle in natural forms (the apple, the water pool), in the wild landscape (grottoes in Greece) or in the dialogue with a shaman, Dimitriy Jakovlef, a resident of Olkhon Island, in Lake Baikal, in the eastern part of Siberia. The communities I met in these cultural spaces provided me with the sources of future cultural studies research.

The ideal fact re-produces a set of meaningful relationships that requires engaging in the cultural rules of the game. I entered this 'social game', a unique experience that I will interpret in an anthropological key in order to present the 'metamorphoses of the circle' in the meanings of dwellings and the need for socialization.

Keywords: *the habitable grotto, the metamorphoses of the circle, set of relationships, social game shaman*.

1. Scopul cercetării

Ținta cercetării este de a exemplifica și explicita deopotrivă funcționalitatea statusului de cerc, a formei care nu e o formă goală, ci una care înglobează semnificațiile date de receptorii anteriori. Georges Poulet consideră că este un arhetip mental, o formă care se umple de fiecare dată altfel. Vom

analiza cum se „umple" de semnificații un asemenea cerc, de la concretețea cercului desenat de olari la cercul familial în circumstanțe rituale. „Cercul nu ca obiect, dar ca perspectivă, timpul și spațiul nu ca niște categorii apriorice, dar «umane», umanizate, adică neexistând în afara percepției omului. Cercul ca matrice de gândire, ca formă a minții – aceasta este tema centrală a cărții sale" – susține criticul literar Mircea Martin în studiul introductiv la volumul lui G. Poulet, *Metamorfozele cercului* (Poulet 1987: XI).

Cercetarea noastră științifică propune câteva teme principale:

- Cerc, centralitate absolută, circularitate și rotație în comportamentul comunitar și în natura înconjurătoare – sursă de inspirație pentru creatori;
- Cercul – instrument de apărare a valorilor amenințate ale ființei (valoare apotropaică);
- Cercul înțeles ca dilatare a centrului (cerc-soare pe stâlpii funerari sau de pridvor, cu asocierile și disocierile evidente în simbolistica receptării acestor forme);
- Cercul ca moment de reflexivitate inspiratoare („masa tăcerii", masa tradițională cu trei picioare);
- Cercul și interioritatea (conștiința interiorității este conștiința unei lumi pline și totale, cum susține G. Poulet).

2. Cadrul teoretic și metodele de cercetare

Cercetările din literatura de specialitate vor constitui cadrul teoretic al demersului meu științific. Metodele de cercetare prioritare vor fi:

- *Observația participativă*

Am identificat localități izolate sau care au reușit să își păstreze nealterate tradițiile, mentalitatea tradițională. Această metodă permite studierea unor detalii și concretizarea unor *patterns* (trăsături specifice). Metoda a fost descrisă și apreciată încă din 1947 de Marcel Mausse în manualul său de etnografie. El se referea la societăți primitive, eu am selectat localități care și-au păstrat nealterate tradițiile fie grație așezării în spații geografice izolate, fie departe de mediul urban. Așa cum afirma și B. Malinowski, întemeietorul antropologiei moderne, observația participativă este singura care descrie, interpretează și sintetizează realitățile observate: „Dacă etnologul plonjează asupra detaliului, antropologul trebuie să aibă o viziune de ansamblu" (Panea 2012: 43). Am reconstituit din relatările localnicilor modul de viață al unei comunități care a făcut locuibile grote, spații de locuit în stâncă și casă în spațiu izolat în Siberia, o locuință a unui șaman.

Am identificat localități izolate sau care au reușit să își păstreze nealterate tradițiile, mentalitatea tradițională, cum este insula din Grecia, unde

s-au construit locuințe-grote și Olkhon Island, insulă din Lacul Baikal, în partea de est a Siberiei, unde am dialogat cu un șaman.

- *Metoda Live stories (narațiuni personale)* se centrează pe informator. Aceste povestiri autobiografice au avantajul de a dezvălui ceea ce gândește *insider*-ul, cum interpretează fenomenul cultural sau secvența rituală. Receptarea metamorfozelor cercului presupune, precizează Georges Poulet, raportarea la cercul critic și la cercul filozofic pentru a avea o explicitare a genezei artistice. Cercul ca formă și cercul ca acțiune a producerii sunt alte două câmpuri de semnificații, care pot rezulta din analiza narațiunilor personale. Se definesc, astfel, determinările centrului biografic. În acest demers metodologic, tema *Metamorfozele cercului* va permite consemnarea în scris a comunicării orale, dar și comunicarea gestuală, comportamentală, cea care uneori este puternic nuanțată subliminal și cu o potențialitate simbolică mult mai convingătoare. Experiențele pe care le-am avut în calitate de artist plastic, vizitele de documentare în Siberia și în Grecia mi-au oferit posibilitatea de a dialoga cu persoane care percep metamorfozele unui cerc cultural din perpectiva culturii proprii, reflexul acestor dialoguri și consemnări de autobiografii materializându-se în lucrări artistice proprii, care au fost expuse în Olanda. Pe site-ul http://archived.dutchartinstute.eu din 14 iunie 2015 sunt postate fotografii cu lucrările mele din expoziția organizată de Dutch Art Institut, Olanda. Din comentariul specialiștilor postat pe site-ul expoziției redăm un fragment, din care rezultă receptarea antropologică a cercului:

> Artistul român Alin Naidin a realizat o lucrare prin care a vrut să pună la încercare un mit contemporan al poporului siberian. În expoziția sa, el a arătat o secvență de mici fotografii alb-negru, înregistrări vizuale ale unei conversații cu tânărul șaman Dimitriy Jakovlef. În sala de proiect se puteau auzi fragmente din conversație, ale artistului și șamanului schimbând experiențe.
>
> A început cu o experiență a artistului care, după exerciții în aer liber din prima dimineață a șederii sale la Olkhon, avea o nevoie profundă de apă. În acel moment, șamanul s-a trezit dintr-un vis în care văzuse pe cineva în panică. A ieșit afară, l-a întâlnit pe tipul însetat în fața casei lui și i-a dat apă. Această experiență rară a fost comemorată de artist în expoziția sa, care avea în centru un pahar cu apă pe un piedestal alb. Artistul subliniază că prin opera sa și-a dorit să expună mitul șamanului și puterile sale speciale. Pare o intenție paradoxală, având în vedere cum a apărut întâlnirea cu șamanul. Conversația dintre artist și șaman, așa cum a putut fi văzută și auzită prin înregistrările vizuale și sonore, a fost o discuție între doi străini care sunt pe cale să se cunoască. La sfârșit, artistul își explică teoria cercului.

Foto: Arhiva personală. Dialogul cu șamanul*, Olkhon Island, insulă din Lacul Baikal, Siberiei, iunie 2010*

Relevanța pentru tipul de cercetare propus

Abordarea cercului din unghiurile de interpretare antropologică, etnologică și arte vizuale va evidenția câteva paliere de analiză:

- O importanță semnificativă propune contextul în care *cercul are valențe apotropaice*, este folosit ca instrument de apărare a valorilor comunității;
- *Cercul ca formă* și *cercul ca acțiune a producerii creației*, atât în planul culturii tradiționale, cât și în planul artei plastice moderne vor fi vectorii unei analize din care vor fi identificate determinările *centrului biografic*;
- *Cercul de solitudine*, cel care încheie opera din perspectiva creatorului, nu și din perspectiva receptorilor, cercul care va produce „metamorfozele cercului", metamorfoze ale sensurilor creației va fi un ultim reper al cercetării noastre.

Din această experiență, din însemnările pe care le-am făcut atunci voi sintetiza câteva considerații despre metamorfozele cercului, modul cum se propagă ideile la distanță, în cercuri concentrice, asemeni explicației lui Georges Poulet.

Tema *Metamorfozele cercului* antrenează abordarea bibliografiei din mai multe perspective: etnologic, antropologic, arte vizuale. Formulăm în acest context câteva subteme.

3. Nevoia de socializare

Germina Comaneci a publicat la Editura Paideia volumul *Cercul vieții. Roluri și performanță în obiceiurile populare*, cuvânt înainte de Antoaneta Olteanu (București, 2001). Este o analiză a nevoii de socializare, a sentimentului de siguranță generat de viața în grup, familie, ceată, comunitate, care devine un motiv puternic de angajare în viața socială (*Dicționarul de psihologie socială* 1981: 166-167).

Germina Comaneci face o pledoarie pentru conceptul de rol, pentru competență și performanță privind rolurile din obiceiurile populare. Este o analiză a nevoii de socializare constituind spațiile de locuit. Prin observația directă în Grecia am identificat această nevoie de socializare preferându-se spații neconvenționale, grotele, o întoarcere la formele primare.

Între reperele teoretice ale abordării filosofico-etnologice reținem și contribuția lui Mircea Vulcănescu despre *Dimensiunea Românească a Existenței*. Demersul lui M. Vulcănescu este mai apropiat de antropologie decât de filosofie, cum și susține: obiectul cercetării sale este „deslușirea profilului unei mentalități colective cu privire la o anumită problematică". Cercetarea noastră se va baza și pe concepția lui Mircea Vulcănescu în intenția de a interpreta metamorfozele sensurilor cercului vieții din pespectiva acestei viziuni antropologice.

Considerăm drept carte fundamentală în contextualizarea cercului și identificarea metamorfozelor sensurilor receptate în contemporaneitate pe cea a lui Georges Poulet (*Metamorfozele cercului*, Editura Univers, București, 1987). „Tema cercului nu răspunde numai într-o circularitate a demersului critic, dar și într-un adevărat vertij de asociații și sugestii intelectuale", precizează Mircea Martin în „Studiul introductiv" la acest volum (Poulet 1987: XLIV). În „Cuvânt înainte", Georges Poulet face necesara precizare:

> Prin metamorfozele cercului trebuie să înțelegem aici nu metamorfozele unei forme prin definiție ne-metamorfozabilă, ci schimbările de sens la care ea n-a încetat să se preteze în mintea omului. Aceste schimbări de sens coincid cu schimbări corespunzătoare în modul ființelor de a-și reprezenta ceea ce e mai intim în ele, adică sentimentul legăturilor lor cu înlăuntrul și înafară, conștiința ce o au cu privire la spațiu și la durată.

Foto: Arhiva personală. Izolare și socializare *(Grecia, 2011)*

3.1. „Fapt social” și „ansambluri de relații”

Acestea sunt două formule care vizează integrarea într-un câmp relațional în urma decodării sau multiplicării sensurilor cadrelor de referință temporale sau locale.

Din această perspectivă facem și noi trimitere la noile sensuri ale grotei-locuință construită în în 1965. O comunitate alcătuită din persoane de vârste diferite, profesii diferite au experimentat viața în locuința-grotă, dorind a se apropia fizic și mental de locurile inițiale, primitive spre a resimți starea de început a „locuirii”. Este o „citire” în timp a unor înțelesuri pe care le-au decodat prin lecturarea unor texte despre locuințele-grote. Au reconstituit spațiul și atmosfera acelor locuințe-grote și au impus conviețuirea în acest spațiu și comunicarea verbală, așa cum în timpurile vechi se comunica. Este o interpretare prin asumare a unor texte și redarea sensurilor primare pe care, ulterior, s-au grefat noi înțelesuri. Este și ceea ce exegeza a promovat: ideea că un text are mai multe înțelesuri care se întrepătrund, că sensul spiritual este „transferat” de la cel istoric sau literal, printr-un fel de suplimentare de sens. „Schleiermacher și Dithey ne-au învățat și ei să privim textele, documentele și *monumentele* (s.n.) ca pe niște expresii ale vieții fixate prin scriere. Exegeza face drumul invers al acestei obiectivări a puterilor vieții în conexiuni fizice, și apoi în serii obiective: obiectivare și fixare ce constituie o altă formă de transfer al sensului” (Ricoeur 1999: 6).

Experiența noastră în acest spațiu-grotă a avut și componentă de expresie verbală, am susținut prelegeri pe tema cercetării noastre, *Cercul și*

arta cercului. Am aderat, astfel, la ceea ce Paul Ricoeur formula drept interogație: „pentru o ființă finită, a înțelege înseamnă a te putea transporta într-o altă viață: înțelegerea istoriei pune în joc toate paradoxurile istoricității: cum se poate obiectiva viața prin mecanisme de exprimare? Și în ce fel, obiectivându-se, aduce ea la lumina zilei semnificații succeptibile de a fi reluate și înțelese de o altă ființă istorică, ce-și depășește propria situație istorică?" (*op. cit.*). Se face trimitere, astfel, la raportul dintre forță și sens, dintre viața ce cuprinde în ea semnificațiile și spiritul capabil de a le înlănțui într-o înșiruire coerentă.

Am experiementat aceste noi înțelesuri ale vieții din dublă perspectivă: fizică, locuind câteva zile în acest spațiu-grotă și susținând prelegeri, fiecare dintre cei din grupul de masteranzi, despre tema în cercetare, care, în aceste condiții avea noi semnificații generate de locurile receptării mesajului.

Foto: Arhiva personală. Prelegere în grota-locuință despre cerc. *Grecia, 2010*

3.2. „Jocul social" – vizibilitate și adresabilitate

Profesorul Nicolae Panea, în volumul *Antropologie Culturală Americană*, făcea precizarea că poate fi susținută ideea de cerc-discurs

antropologic, pe care noi putem să o valorificăm prin analiza temelor transpuse de noi în metamorfozele cercului: artefacte, perceperea timpului, credințe.

Faptul ideal re-produce un ansamblu de relații semnificative care necesită antrenarea regulilor culturale ale jocului.

Sursa: http://archived.dutchartinstitute.eu › ., accesat în 20 08 2022

În cadrul mobilităților universitare, am participat la mai multe schimburi de experiență cu studenți din țări europene și am susținut prelegeri pentru argumentarea temei principale de cercetare, *Arta cercului.*

- *Gilles Deleuze – the architecture of space and the fold*;
- *Levels of reception experience. From perception to reception*;
- *Perception and persuasion*;
- *Art – Truth and Actuality*.

Rezultate preliminare ale cercetării

În activitatea de artist plastic, am avut prilejul să susțin comunicări publice argumentate cu expoziții personale în spații culturale diverse:

- 2003: Restaurator de antichități la Old Plank Antiques, Chicago, Illinois;
- 2009: Expoziție personală: 'Good trip, bad trip' Creta, Grecia;
- 2009: Realizator și executant Decor de artă pentru 'Highway', Amsterdam, The Netherlands;
- 2010: Expoziție personală 'Good trip bad trip Reloded', Irkutsk, Siberia.

Erving Goffman, teoretician al sociologiei interacțiunilor a pledat pentru situațiile de tip *face to face* și în situații ritualizate. Experiența din Grecia răspunde primului tip de situații, dovadă sunt fotografiile realizate în

grota-locuință și prelegerea pe care am susținut-o în acest spațiu. Cea de-a doua, situații ritualizate, este explicabilă prin dialogul cu șamanul, ambele reprezintă „componenta expresivă a vieții sociale", considerată „o sursă de imagini de sine pe care le proiectăm pentru alții sau pe care alții le proiectează pentru noi" (Goffman 2003: 274). Și tot din teoria lui Goffman reținem rolurile interlocutorilor (*footing*), o tipologie care, adaptată temei noastre, metamorfozele sensurilor cercului, stabilește trei roluri esențiale: rolul interlocutorului confirmat (*a ratified hearer*), rolul interlocutorului-martor și rolul observatorului (*overhearer*). Conform acestei tipologii, am identificat tinerii masteranzi de diferite culturi (interlocutori-martor), șamanul (interlocutor-confirmat de către comunitate, cu notorietate, credibilitate și lider) și observator, eu, prin observația participativă.

Concluzii

Colocviul școlii doctorale a fost un prilej de a-mi prezenta experiențele personale în contextul unor dialoguri interculturale, nu doar spațiile investigate aparținând unor culturi diferite, ci și dialogurile cu colegii de masterat care proveneau din țări diferite, din Japonia în SUA și care receptau „faptul social" și „ansamblurile de relații", defineau prin grila culturală proprie nevoia de socializare. La finalul acestor expediții de documentare au recunoscut că au fost implicați instituțional într-un context cultural străin de experiențele anterioare și, ca efect persuasiv al acestora, au intrat în „jocul social". Rezultat al acestui „joc", fiecare dintre noi a creat prin expoziția personală artistică vizibilitate și a generat metamorfozele cercului de sensuri decodate și re-codate estetic, asigurând astfel și adresabilitate pentru publicuri-țintă (artiși sau critici de artă) și publicuri circumstanțiale, la distanță, cum este și acest context științific, în care am prezentat rezultatele cercetării și am decodat sensuri ale cercului în metamorfoze succesive ca timp și spații de diseminare.

Conform obiectivelor acestei conferințe internaționale, am abordat un discurs critic inter-relaționat. Am constatat existența unor comunități care îmbină specificitatea relațiilor statuate de tradiție (viața primară în grote în Grecia sau locuri izolate în Siberia, unde locuiește un șaman) cu variațiile de comportament, adaptabilitate la un univers în continuă schimbare. Colocviul doctoral ne-a oferit un climat cultural care se supune dinamicii lumii contemporane, ceea ce ne va determina să continuăm demersurile de cercetare pe tema enunțată și să prezentăm rezultatele în viitoare ediții.

Bibliografie

Bogdan-Turciov, Ana. 1981. *Dicționarului de psihologie socială*. București: Ed. Științifică și Enciclopedică.

Bonte, Pierre; Izard, Michel (coord.). 2007. *Dicționar de etnologie și antropologie*. Ediția a II-a revăzută și adăugită. Traducere de Smaranda Vultur, Radu Răutu, Dana Buglea, Mihaela Ioncica, Constantin Jinga, Cătălin Adrian Lazurcă și Ciprian Nicolae Vâlcan. Iași: Editura Polirom.

Burke, Edmund. 1981. *Despre sublim și frumos*. Traducere de Anda Teodorescu și A. Bantaș. București: Editura Meridiane.

Goffman, Erving. 2003. *Viața cotidiană ca spectacol*. Traducere de Simona Drăgan și Laura Albulescu. Prefață de Lazăr Vlăsceanu. București: Ed. Comunicare.ro.

Mihăilescu, Vintilă. 2007. *Antropologie. Cinci introduceri*. Iași: Ed. Polirom.

Panea, Nicolae. 2001. *Zeii de asfalt: antropologie a urbanului*. București: Ed. Cartea Românească.

Panea, Nicolae. 2012. *Antropologie Culturală Americană*. Craiova Ed. Universitaria.

Popescu, Ioana. 2002. *Foloasele privirii*. București: Editura Paideia.

Poulet, Georges. 1987. *Metamorfozele cercului*. Traducere de Irina Bădescu și Angela Martin. București: Editura Univers.

Ricoeur, Paul. 1999. *Conflictul interpretărilor. Eseuri de hermeneutică*, vol. I. Traducere și postfață: Horia Lazăr. Cluj-Napoca: Ed. Echinox.

Roșca, D. D. 1968. *Existența tragică*. București: Editura Științifică.

Talpoș, Ion. 2001. *Gândirea magico-religioasă la români. Dicționar*. București: Editura Enciclopedică.

Vulcănescu, Mircea. 2015. *Dimensiunea Românească a Existenței*. București: Editura Elikon.

Referințe critice și site-uri profesioniste de artă:

Saatchi Art (http://www.saatchiart.com)

http://archived.dutchartinstute.eu

ROMANIAN INTELLECTUAL EXODE INTO EUROPE AFTER 1950

Mihaela Ileana NESTOR
Universitatea din București
E-mail: mihaela.nestor@rei.ase.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.wkctn552

Abstract:

The present article focuses on the Romanian Diaspora after 1950. The aim of this article is to reveal a reality unknown not only to foreigners, but even to many Romanians. In what follows, the main concern will be to portrait remarkable intellectuals who have been forced by the oppressive communist regime to leave their country and, hence, expressed their ideas and beliefs in exile. The article will present the lives and works of some of the most representative Romanian intellectuals in exile, such as Monica Lovinescu, Eugen Ionesco, Virgil Ierunca, Emil Cioran, Mircea Eliade and Sanda Stolojan through their diaries, books and memoirs. The article is written from an interdisciplinary perspective, mainly a cultural anthropological one – set on the Romanian historical background. It will refer to concepts such as political dissidence expressed in works of art or communist pressure on the intellectuals or political asylum. Many of the Romanian intellectuals leaving the country had voiced their dissatisfaction with the situation in Romania after the communist takeover and until the Romanian Revolution of 1989. The attitude of these intellectuals and their contradictory feelings as immigrants returning to visit Romania after 1989 will also be approached in the last part of the article.

Keywords: *Brain Drain Migration*, *Emil Cioran*, *Eugen Ionesco*, *Monica Lovinescu*, *Romanian Diaspora*, *Sanda Stolojan*, *Virgil Ierunca*, *Vintila Horia*.

1. Introduction

The article focuses on the Romanian Diaspora after 1950. Many of the Romanian intellectuals leaving the country had voiced from exile their dissatisfaction with the situation in Romania after the communist takeover and until the Romanian Revolution of 1989.

The research questions I seek to answer are how were the lives of the Romanian intellectuals in exile? What drove them to emigrate? After the Revolution of December 1989 should one have expected them to return to Romania and to settle again?

The aim of this article is to reveal a reality unknown not only to foreigners but even to many Romanians. I decided to write this article to explore and present the lives of the Romanian intellectual Diaspora in a largely descriptive way as there has not been much research on this topic.

In what follows, the main concern will be to portrait remarkable intellectuals who have been forced by the oppressive communist regime to leave their country and, hence, expressed their ideas and beliefs in exile.

The article is written from an interdisciplinary perspective, mainly a cultural anthropological one. It also covers related topics from the Romanian historical background, such as political dissidence expressed in works of art or communist pressure on the intellectuals. To write this article, I used mainly quantitative methods during my research. This article is mainly based on diaries, memoirs and essays by Eugen Ionescu, Emil Cioran, Monica Lovinescu, Sanda Stolojan and Virgil Ierunca. Their stories as well as those of other members of the Intellectual Romanian Diaspora will provide the basis for this article's focus.

2. Historical Overview

The most dramatic flow of Romanian immigrants spread throughout the world after 1945. At the end of World War II, the Yalta treaty divided Europe into spheres of influence creating the ideal conditions for what would later be called the Iron Curtain. Romania fell into the Russian sphere of influence alongside Poland, Bulgaria, and Hungary, the former republics of Yugoslavia and Czechoslovakia, and East Germany. This would lead to the most dramatic change in the history of Romania as a forty-five-year long period of communist regime came to power.

This is the first reason for Romanian emigration, as some of the testimonies in this article will show. The number of emigrants kept steady and probably rose considerably into the 1970s and 1980s as Ceausescu's regime gained more power. The dictator, who was so concerned with building himself an international image of a leader independent from Russia launched in 1971 his own version of the Chinese Cultural Revolution. The government started disciplining and demanded the allegiance of writers and artists to social realism (Bachman 1991: 57) Concomitantly, PCR (Partidul Comunist Roman, in translation the Romanian Communist Party) viewed school as the primary vehicle for providing the country with obedient workers in which socialist standards and values were instilled. Individualism and originality were severely punished (Bachman 1991: 116).

On the same trajectory, the mass media was subject to harsh censorship and regulations were also imposed on any form of religious

activity (Bachman 1991: 120). All of these were going to be accompanied by the 1980 economic troubles caused by the Ceausescu's risky and artificial solutions to problems such as productivity. As a result, restrictions were imposed on electricity, heat, gasoline, and food; imports were reduced drastically while exports skyrocketed in order to pay the national debt (Bachman 1991: 59).

All these multiple aspects will be found in one form or another in all confessions encompassed by this article that attempts to answer one of the crucial questions of the article: What were the internal conditions that drive Romanian Intellectuals to emigrate during the 1950s?

The dramatic stories of intellectuals justify their choice to emigrate despite laws against emigration, despite their chances to comply with bribery, and despite other forms of social persecution of their families (Bachman 1991: 92).

3. Causes of Romanian Intellectual Emigration in the 1950s

The main cause of emigration of these intellectuals from Romania was the communist regime instituted after 1945.

Monica Lovinescu, daughter of well-known Romania literary critic Eugen Lovinescu has been living her life between Romania and France since 1947. She graduated the University of Bucharest with a degree in literature. Her literary activity in Romania was brief.

Soon after graduation, she left for France with a scholarship from the French government; in 1948 she requested political asylum, and she settled in Paris. She was first a theatre director but then, as the Romanian situation became more dramatic, this would capture her attention completely. She is the author of several articles in both Romanian and French magazines, some of them dedicated exclusively to the Romanian Diaspora. After 1962, she began working at Radio France International and gained prestige with her show *Teze și Antiteze (Thesis and Anti-thesis*) discussing the Romanian situation and the impact of the communist regime on Romanian intellectuals.

Her entourage has included some of the most prestigious personalities of the Romanian culture between the two World Wars. In Romania these were Serban Cioculescu, Pompiliu Constantinescu, and Vladimir Streinu (literary critics), Camil Petrescu and Hortensia Papadat-Bengescu (writers), Ion Barbu (poet), Cella Delavrancea (pianist). In France, these were Emil Cioran, Mircea Eliade and Sanda Stolojan – whose portraits will be made later in this article. Monica Lovinescu is married to Virgil Ierunca.

La Apa Vavilonului (*By the Water of Vavilon*), her diary, is filled with excerpts giving accounts for an entire generation of intellectuals destroyed by

the communist regime. An impressive enumeration of such personalities can be found in the first pages. Some of them have died in communist prisons for opposing the regime and others have emigrated and lost their vocations as painters or writers.

Of an entire list a name stands out for its sordid destiny. Sabine Thomas had lost everything and became 'a saint', as one of the author's friends puts it (Lovinescu 1999: 26). She had married a poet who changed his literary vocation into priesthood; because his prestige versus the communist view on religion, he was sent in a forsaken village. They became incredibly poor. His wife followed him and 'remained connected to her faith, to the artificial style in which she created her own happiness. She died before him, as if she had been mined by this disease of sublime in the daily life' (Lovinescu 1999: 26).

The motivation for the intellectuals' exile is given yet in another paragraph, this time the author's cold analysis masks a grim drama:

> Retrospectively, my generation seems to be divided… between people in exile and people in prisons. There were also, of course, some communist winners… but I barely knew them. Before I could even understand what history was about, I was among its losers (Lovinescu 1999: 64).

After Monica Lovinescu's departure and the coming of the communists, she received the news that the literary circle she had been part of in Romania and which counted among its members some of the names mentioned previously had been banned. Two of the members, who were more aware of the communist intentions regarding the Cultural Revolution, managed to sneak out Eugen Lovinescu's book about P.P.Carp and bring it to Paris. The book was making accusation against Russia (Lovinescu 1999: 33). In fact, Eugen Lovinescu's entire library, (except two manuscripts saved by his wife) was going to be burnt in a huge bonfire right outside his home (Lovinescu 1999: 17). As a conclusion to all this comes one of Monica Lovinescu's own confessions which proves again that the totalitarian regime banished these intellectuals away from home not only by taking away their properties, by imprisoning them or by sending them into places missing from any Romanian maps, but most importantly, by taking away their freedom of ideas:

> My departure to Paris equaled escaping this prison, even though I thought I was going to be away for a year or two, until the Western World would free the East. Otherwise, I would have never left my mother. Not even for a moment did I believe that I was going to be for a whole life (Lovinescu 1999: 89).

Let us now focus on another Romanian intellectual also exiled in France: Sanda Stolojan. Niece of well-known Romanian writer Duiliu Zamfirescu, Sanda Stolojan was born in Bucharest in a family of diplomats. Since 1962, she has been living in France, initially as a political refugee. She was the official interpreter in the French-Romanian political discussion for the French presidents from the 1960s until the 1990s.

She is also the founder of *Les Cahiers de l'Est*, in translation *Eastern Notebooks*, a magazine dedicated especially to Eastern European writers banned in their native countries for political reasons. Her work includes articles in notorious French newspapers, poetry and memoirs. Between 1984 and 1991 she was the president of the League for the Protection of Human Rights in Romania, whose headquarters were set in Paris.

Sanda Stolojan's entourage included not only Romanian political dissidents but also intellectuals such as Eugen Ionesco, Emil Cioran, Doina Cornea, Al. Paleologu, Mihai de Hohenzollern, and Gabriel Liiceanu – who were of distinguished European reputation.

Eugen Ionesco, the most sonorous name, is considered by most literary critics as being the father of the absurd theater. Ionesco was born in Romania, grew up in France, but afterwards returned to Bucharest for high school and college studies. In 1938, due to the fascist climate threatening Romania, he left with his wife and settled in Paris.

His first play, *La Cantatrice Chauve – the Bald Soprano*, was hardly appreciated by 1950. Several years later, as the critics acknowledged the birth of a new form of theatre – the absurd theatre – the play became a huge success counting 13,000 consecutive shows in the Parisian Théâtre de la Mouette in more that 20 years (Ionesco 1999: 183).

As for his reasons of leaving the country, Eugen Ionesco remembers conflicts not with ideas, but with sentiments he couldn't admit: 'All ideologies, including Marxism, are but mere justifications and alibis of certain feelings, certain passions and instincts descending from the biological world' (Ionesco 1999: 175).

Another facet of Eugen Ionesco's motivation for leaving Romania is revealed by a commentary of his expressing the idea that unlike in other times, when artists were true visionaries, today's art world has come to an end. Science and psychology have gained so much territory that it is almost impossible for artists to get ahead of them anymore. Given these circumstances, Ionesco finds it *absurd* that in some countries artists were trapped in political dogmas and were not allowed to think freely (Ionesco 1999: 175).

Virgil Ierunca became a well-known French intellectual after leaving Romania in 1946. He has a degree in literature and philosophy from the

University of Bucharest. In 1975 he began working at Radio Free Europe. Ierunca is also the author of numerous articles in newspapers and magazines of the Romanian Diaspora plus several books written in Romanian on culture and condemning the communist regime.

Along the truly erudite personalities mentioned up to this point of the article, the Romanian Diaspora included Emil Cioran and Mircea Eliade. Their works and their ideas could not permit them to remain in Romania and not be punished by the communists.

Emil Cioran is undoubtedly the philosopher, the essay writer and journalist who had marked the French intellectual milieu of the second half of the 20th century. Cioran's prestigious volumes of essays *Lacrimi și sfinți* (*Tears and Saints*), *Amurgul gândurilor* (*The Sunset of Thoughts*) and *Précis de Décomposition* (*Decomposition Treaty*) consolidated his reputation of most distinguished linguist of the French language, not only for his Romanian native tongue (Cioran 1992: 374).

Mircea Eliade is one of the most prominent historiographers of religion and myths. Eliade's work also includes numerous novels, short stories and studies. After living for a while in France and Italy, he moved to the United States. There Eliade settled with his wife Catrinel and taught at the University of Chicago all his lifetime.

As a conclusion to the first chapter of the article let us recall what Sanda Stolojan had expressed in her diary:

> It is unbelievable that Romania, a small country, was able to give so many famous man who have marked the century: Brancusi, Eliade, Cioran, Celibidache – and some other exceptional people, all coming from Romania before the communist era that has destroyed everything (Stolojan 1999: 171).

4. Art as a Form of Dissidence

Once in exile, the Romanian intellectuals focused on arts such as literature and theatre, come of them continuing the occupations they had had in Romania. Moreover, most of these intellectuals often used their works of art as a form of political dissidence. The following part of the article focuses on the accounts of such endeavors.

Monica Lovinescu and Virgil Ierunca's books were published in Romania well after 1989, but they were arguably among the 'loudest' voices even before that as they conducted their cultural and political shows on Radio Free Europe.

In her diary, *Nomad Skies Diary from the Parisian Exile*, Sanda Stolojan gives Monica Lovinescu and Virgil Ierunca full credit for their activity as she attends the banquet on the occasion of the last broadcasting of Radio Free Europe. Since the Iron Curtain had fallen in the 1990s, the station's role now belonged to the past. Stolojan's words capture the essence of the moment:

> The arbitrary role played by the Paris radio station (i.e. Radio Free Europe), and especially by the show Thesis and Anti-thesis was immense. It filled up emptiness, it supported the intellectual resistance, and it served as a valve in a time when Romania was a prison millions of people isolated from the world listened to it like a message of hope. With no doubt about it, it also contributed to maintaining the fascination exercised by Paris in an era in which Paris is no longer the center of the world-but this does not diminish a bit the immense role of the couple Lovinescu-Ierunca (Stolojan 1999:107).

Even as early as the end of the 1940s and the beginning of the 1950s, Romanian intellectuals in exile focused on getting their ideas across, since the cultural revolution in communist Romania censored many literary pieces. Between meetings at literary circles, the exiled intellectuals had the time to manage scarce resources to publish several magazines.

Mircea Eliade founded the first such publication called *Luceafãrul* (*The Evening Star*) with the help of Virgil Ierunca. In the first issue of this publication the most recent texts in Romanian by Emil Cioran plus *Adio libertății* (*Goodbye to Freedom*) – a poem sneaked out of Romania and written by Vasile Voiculescu were published. Although the magazine went bankrupt after only two issues, many other publications followed.

Monica Lovinescu's writings however will not appear in such magazines for an interesting reason. As Lovinescu herself states, she forgot 'how in-esthetic were the times they were living' (Lovinescu 1999: 78) and took the liberty to criticize severely some of the works of Romanian immigrants who lacked talent and were using communism as a pretext to pass off their work as censored when in fact it had nothing to do with the political regime in Romania.

On the contrary Eliade, although he did not praise such works, maintained that criticism of Romanian writers may not be published, at least in his magazines (Lovinescu 1999: 78).

Eugen Ionesco fled Romania because of the danger of fascism, but while in exile, he directed his plays towards the communist absurdity. He recalls that few people did not want to accept the new slogans in Romania,

and it was very hard for such an individual to resist, not politically – that would have probably been impossible-but also morally and as an intellectual. Therefore, a new doctrine was enforced in an aggressive manner. This is the very topic of *Rinocerii – The Rhinoceros*, one of Ionesco's most acclaimed plays (Ionesco 1999: 19).

Another one of his dramatic works *Improvizația de pe podul Alma – The Improvisation on Alma Bridge* attacks the critics' dogmatism and their lack of capability to understand art in general and theater in particular. Two of the characters are Marxist critics and for them theatre does not even exist unless it is an instrument of propaganda. Their calm, however, is ludicrous, since art, by definition, is creation and exploration and cannot be limited to a singular thesis (Ionescu 1999: 135). Eugen Ionesco's theater will capture the dreams and obsessions of all exiled Romanian intellectuals in the play *Omul cu valize – The Man with Suitcases*. The starting point came from Ionesco's own dreams and obsessions centered on old friends who fled Romania in the 1940s under the pretext of studying abroad. The author confesses that he was afraid of traveling back for fear of being watched. As the writer says it, the main character in the play does not want to go back home, but in his dreams, he is still afraid that he has not yet escaped his native country. Hence, this character cannot be home and feel accordingly in his second home (Ionesco 1999: 157). The following words by Ionesco capture part of the drama of the exile, which will be studied and detailed in a following part of this article:

> When [the character] wants to be in his own country, the administration denies him the allegiance to his country; on the contrary, when he wants to leave, this allegiance is being recognized and he is forced to stay. Finally, he ends up not knowing where he belongs, what is his citizenship. He looks for a foreign embassy to obtain a passport, but this passport is not issued to him. In reality this character is congenitally a stranger (Ionescu 1999: 157).

The man's drama also lies within his very own suitcases. He cannot leave them and hence he can never be free of his obsessions (Ionescu 1999: 158).

A dramatic excerpt of Monica Lovinescu's diary connects precisely to the statements above. The same nightmare would haunt her sleep every week, then every month and finally less and less. During her terrible dream, she would find herself back in Romania on a tram or walking down a street close to the University Square. All of a sudden, she would realize she was the communist's prisoner, that she would be found and that she would never be able to run again. Such a nightmare lay behind Ionesco's play *The Man with Suitcases*. As Lovinescu confesses:

> The nightmare had devoured our nights in the beginning of our exile; Eugen [Ionesco]'s play however was going to be written much later, expressing the phantasms of us all, like a collective exorcism (Lovinescu 1999: 83).

In relation to this, Ionesco states that this is a case of personal mythology. Theatre in general is a transformation of a collective reality into mythology. Indeed, after writing the play, Ionesco was going to be approached by many exiled people – and not only Romanians – who had come from totalitarian regimes and who would ask the writer about the ways he 'guessed' their own dreams and 'pinpointed' with so much accuracy to their nightmares (Ionescu 1999: 158). There is even stronger proof that once in exile these intellectuals concentrated much of their efforts towards the world of art. Whether or not they used their works as a form of dissidence, they nevertheless left a noticeable imprint in the European context with which they were confronted. The lives of the Romanian intellectuals across Europe evolved around arts as highlighted several times so far in the article. Monica Lovinescu mentions some apparently anonymous names forming the center of the Diaspora in Italy. One of these names, Mircea Popescu, coordinated all the contacts with the Italian press and conducted countless seminars and lectures in several Universities to increase awareness of the intellectual drama that was going on in communist Romania (Lovinescu 1999: 104).

In 1956, The National Theatre of Bucharest came to present to Paris two illustrious plays enabling in this way to all Romanians in Paris to come together since it was the first time when actors could legally pass beyond the Iron Curtain. The real reason for the tour, however, will be approached later in the article. While the Romanian press hurried to praise the success of the shows, it failed to admit that it was all due to the desire of the exiled people to see the artists of the Romanian stage performing again (Lovinescu 1999: 177).

Later in the 1960s, Lovinescu was going to be present at a celebration of the merits of the Romanian French Diaspora in terms of their impact on the French culture. Arguably the most prestigious cultural institutions in France – The French Academy and the French Institute – acknowledged the contribution of writers Anna de Noailles, Martha Bibesco, Panait Istrati and Tristan Tzara and actress Elvira Popesco (Lovinescu 1999: 198).

Even more intimate descriptions of the lives of exiled Romanian artists are given in Sanda Stolojan's diary. Multiple visits of Stolojan at Emil Cioran's house, their insightful conversations, Stolojan's visits to Ionesco's, a cosmopolitan lunch at Odette Bibesco's house are written proofs of the highly educated social context surrounding the Romanian Diaspora (Stolojan 1999: 161).

5. The Drama of the Exile

Despite all these, to say that the Romanian Diaspora's thinkers were protected by any hardship might be a cruel mistake. In fact, the exile had its own losers and misfits whose unfortunate destinies would account for the immigrant drama. Along them were all the other intellectuals who at different points in their lives experienced the odd feeling of not belonging to any country, just as it was previously shown in the discussion about Eugen Ionescu's *Omul cu Valize*.

As an opening to the discussion of this part of the essay, an excerpt from Monica Lovinescu's diary defines a strong point:

> A different chapter should be dedicated to the losers and losses of the exile. The poet turned into the salesman of the unknown firm [selling] thread, scissors, useless magazines and other encyclopedias; the prose writer turned accountant; the novelist turned watchman for a garage. Like Pirandello's characters, they – the many, the unnamed, the sacrificed – were constantly looking for an author able to transform them into characters with at least a fictitious existence since the real one had been refused to them (Lovinescu 1999: 244).

But before presenting such dramatic stories, let us return to a passage dated 1948 in Lovinescu's diary in which she makes the sad analogy between a power outage in Paris and a historic power outage in Romania. The king had abdicated making impossible for the author to ever return home, since the country was now controlled by the Russians. Students with scholarships and other scholars were asked to return in the now Sovietized Romania (Lovinescu 1999: 61). The next day, the author was going to find herself standing in a very long lie in front of the office granting political refuge. She remembers the contrast between the elegant Paris architecture and the deserted towns of Eastern Europe with their people left with no horizons. In the same line with her, there were people from Poland, Hungary, Bulgaria and the former Czechoslovakia; some of them had been in prisons, others were running from the communist prisons. As the confession ends, the words speak for themselves: 'We are forming the same picture of the exodus, with its worries and poverty, with its fear, all written down in our collective nature'(Lovinescu 1999: 63).

The following part of my article will focus on some of the most tragic destinies of the Romanian intellectuals. The impossibility to adapt to the new environment, the disappointment and eventually the death of some of these men and women are key elements found in all the following stories.

Petru Dumitriu was considered the most important writer in Romania in the 1950s and the 1960s. He chose to lie about the dramatic truths that were going on in communist Romania and instead he pretended to praise the regime of Ceausescu. Years later he was going to flee the country and come to France, but because he could not stand the fact that many intellectuals here could not forgive his early writings, he moved to Germany.

Ever since then he has been living a double drama: not being forgiven by other Romanians for his books and not being able to forgive himself for his pact with the 'communist devil'.

His 1983 novel *La Liberté – Freedom* is analyzed by Monica Lovinescu in an interesting study. The book betrays the man's struggle with himself, which is still alive as he returns to the setting of his first novels, dedicated to the communist cause. The main character of *La Liberté* is the author himself who, after going through experiences that have made him question his beliefs, is currently in a country in Latin America where a good friend is going to be executed by a fascist regime. The friend, an immigrant himself, used to be a famous mathematician, but had lost everything the day he discovered an algorithm that could establish a real and Christian communication between human beings. The man escapes Latin America and starts a spiritual pilgrimage advocating his new theory and fighting totalitarian regimes. As Monica Lovinescu interestingly states it in her study:

> His wound remains opened, troubled by an unseen dostoyevskian balance between good and bad, between being a demon and being a saint. That is because the author confesses to his God, not always to his fellow beings (Lovinescu 1994: 82).

Elena Bratianu, the wife of one of the opponents of the communist regime in Romania, came to Paris in the 1960s. She belonged to the Bratianu family, an old Romanian name with an extended tradition in the world of diplomats and of arts. Many Bratianu members had served in several Romanian governments during two hundred years. When she came to France, Elena Bratianu had assumed that the Diaspora would have been by then well organized and ready to fight against the communists.

Her husband, Gheorghe Bratianu, had been killed by his prison guards leaving behind only a terrified room with blood coming down the walls. She herself had been sent to the 'down work' to scrub the floors in a hospital. With an attitude that only a true aristocrat could possess, she did not loose her hope and after getting to Paris she became an important member for the Protection of Human Rights. Exhausted by the sordid tasks she had been forced to perform by the communists and disappointed that the Diaspora was in fact

just an economically well adjusted entity with modest ideological fights, Elena Bratianu was diagnosed with cancer and before her death he proved her entourage that she knew how to die like an aristocrat by throwing a good-bye party at which she even presented the words to be written on her funeral stone (Lovinescu 1999: 200).

Ion Ureche was a refined translator of French Romantic poets, but once in a country that could read those poets without translations; he could not find a proper job. He would seldom write a chronic for Radio Paris or be seen at a Romanian literary circle. Slowly his appearance deteriorated and consequently he showed up at the Radio dirty and confused. The Romanians working there took care of him giving him money and sending him to the Red Cross. The second time around, he did not get to the Radio station. In fact, he never got there again. After sleeping under a bridge, he lost his mind and died insane. As Monica Lovinescu sums it up: 'It was an exception and not a rule, but he remained in my mind precisely for this excess, for this symbolic "it was never meant to be" of the Unknown Expatriate' (Lovinescu 1999: 225).

As a conclusion to this dramatic enumeration of personal stories comes a letter written by Emil Cioran to his old friend Constantin Noica, the greatest Romanian philosopher of the 20th century. Noica had remained in his native country until his death. Cioran writes to Noica that distance prevents him from seeing the truth about French society and about any bourgeois society, which Cioran considers the 'quintessence of injustice' (Cioran 1992: 380). He also notices that he is confronted with two different yet equally guilty types of society. The Romanian one is guilty, in Cioran's opinion, for blowing away the utopia of communism and thus enabling the bourgeois world to prosper in vice. 'You [Romanians] are disappointed by promises that could not have been kept; we, by promises that were never even made' (Cioran 1992: 381).

Cioran finds that in this second world, the individual is also exploited and one's only advantage is to believe in whatever he chooses, usually money. Cioran refused even to be buried in Romania and his grave is in Montparnasse cemetery in Paris. During a visit to his grave, Sanda Stolojan finds herself comparing this cemetery with Bellu cemetery in Bucharest, the Romanian equivalent of Père Lachaise in a pun upon words:

> Bellu is a cemetery full of life, alive and messy as life itself. Montparnasse is cold organized and well administrated, a cemetery for the French bourgeois. Poor Cioran! To be trapped in the middle of this world he so much hated (Stolojan 1999: 210).

There is no easy answer to such drama as the ones presented in this part of the article. Such powerful stories need not to be forgotten. A man or a woman forced to leave his/her own country represents a drama in itself and we could say that all that follows is simply a variation of the same theme.

6. The Pressure of the Communist Regime

By contrast to what one might easily assume after reading the last part of the article, most of the Romanian intellectuals in the Diaspora refused to participate in any compromise proposed by the communists. Hence, they and their families experienced a tremendous amount pressure from this political regime.

What was the motivation of these people's struggle despite all the pressures from the system? The answer corresponds to one of the first ideas mentioned in the article. Erudite men and women chose to flee their country despite all the hardships that went along with this. From their testimonies, they did it less because of the economic difficulties and more because of the much-desired freedom of expression. Virgil Ierunca backs up this argument with an interesting view on George Orwell's *1984*. He accuses some intellectuals of forging the truth by making authoritarian regimes legal in the name of a safe existence. Just as in Orwell's novel, they are the ones advocating mind resolutions that would legalize the crimes of such regimes, making themselves guilty of senility and dishonesty (Ierunca 1995: 302). Ierunca ends his commentary with the following remark:

> In a communist regime, events have no past, because the past is mobile, it is always in the service of the imaginary triumphs of the regime. The intellectual, who adheres at the 'creation', meaning the systematic forgery of history, forges himself first of all (Ierunca 1995: 303).

The communist regime wanted to take credit for the achievements of the country's leading intellectuals. As long as these intellectuals were exiled, there was a sign that individual freedom was not a reality, and the regime wanted such signs erased in order to achieve credibility. What made this ironical was that many of the works for which these intellectuals had become famous could have never gotten through in communist Romania.

Another story about the communist pressure concerns Vintila Horia, a very sensible and talented exiled writer. It is again a rather clichéd story betraying the tactics of the regime to 'collect' its intellectuals or destroy them. Vintila Horia came to Paris in the fall of 1960 after he had sold his literary agency in Madrid, Spain. Totally unexpected, he received the Prix Goncourt for his novel *Dieu est né en exil* (*God is born in exile*) and soon critics started

speaking about it in contradictory terms. At the same time, the Romanian embassy in Paris called him repeatedly proposing a literary celebration to restate the Romanian origins of the writer and to make his success a success for the Communist regime. Vintila Horia refused. Bucharest's answer came in the form of a false file 'proving' that Vintila Horia had been a fascist. Those who new him also knew that Vintila Horia was among the first ones to be discarded by the fascists when the Iron Guard came to power in Romania during World War II. Yet the file was so obviously an artificial product that anyone could use any part of it to prove one point or the other. While the other members of the Diaspora were searching for ways to fight back, Vintila Horia settled a serene enjoyment of the fact that the critics were still applauding his novel, *Dieu est né en exil.* Because of the scandal, the book's sales went up, yet Vintila Horia left Paris with a very sad heart (Lovinescu 1999: 203).

Repeated maneuvers were also conducted to convince Monica Lovinescu and her husband, Virgil Ierunca, to return home, both under Gheorghe Gheorghiu Dej-Ceausescu's predecessor – and Nicolae Ceausescu.

By far the cruelest act done by the communists against Monica Lovinescu regarded her mother who had remained in Romania. Again, the story resembles many others about members of the families of exiled intellectuals who had suffered tremendously. In the summer of 1958 Monica Lovinescu stopped receiving the letters from her mother. Consequently, she called a friend but got no answer. She also sent messages via the telegraph but in vain. Finally, a cousin of hers living in Germany confirmed the mother's arrest. Monica Lovinescu's first reaction was to immediately return home and deal with the communists. However, she soon realized that it would have been worthless, they would have probably imprisoned them both (Lovinescu 1999: 188). Therefore, Monica Lovinescu decided to remain in Paris and to try to conduct a scandal that would stir up the western press. Unfortunately, it was too early for such tactics to work. Nevertheless, Monica Lovinescu's voice got heard at the highest levels of the French Government. A member of it even went as far as to condition a visa for a driver of the Romanian embassy (it was known that drivers were members of Securitate working undercover) with Lovinescu's mother's release. On March 31st, 1960, a letter signed by French officials was given to Nikita Hrusciov, the Russian top leader who eventually promised to take care of the issue (Lovinescu 1999: 194).

After two years of struggle, the author finally started hoping although she knew that the communists would not let her see her mother right away. They would first see that she was well fed and looked after before they would let her go to France. Lovinescu's words define the epilogue of the story :'I climb the steps of hope so high that nothing prepares me anymore for the

news of her death in prison, received in July of the same year' (Lovinescu 1999: 194).

Her mother suffered from an illness that forced her body to maintain water over its needs. According to two inmates who took the body to the truck that was going to take her to the morgue, she weighed 'a ton'. Once in the morgue, the woman woke up from what in fact had been just a coma and started screaming as she found herself surrounded by dead bodies. She was taken to the nursery and was not given any medication. She died three days later (Lovinescu 1999: 194-195).

7. Contradictory Feelings about a New Romania

The final part of this article focuses on the confession of Sanda Stolojan, a Romanian exiled intellectual returning home after the Revolution of December 1989. According to her diary, she experienced contradictory feelings that are shared by many in her situation. These opinions can only be understood if one makes a constant connection with the previous of the article.

Sanda Stolojan's diary captures that state of mind of a returning immigrant. Two of her entries speak of direct meetings with several young Romanians who interviewed her more than once. She confesses that these young men have little knowledge of the past. They were disappointed by the present situation in Romania and all they could think of was how to leave the country. The author feels the enormous distance keeping them far apart when in fact she had hoped to address and to be understood by such young people (Stolojan 1999: 76-7).

In another excerpt, Stolojan admits having always known that there would come a time to draw the line under the exile experience and evaluate it. The opportunity to do that appeared thanks to 1991 interview:

> Time had completed its work-the exile belongs to the past. A new era has begun. I am a Romanian from Paris, turned French. I could resemble the Romanians from Paris before communism, when traveling between Bucharest and Paris was free (Stolojan 1999: 69).

Nevertheless, when asked where she would prefer to live – Romania or France – Stolojan answered that 45 years of communism have split the roads of Romania and the Diaspora dramatically. Stolojan is in love with the out-of-time Romania, whereas actual Romania is far away from her. She argues that the entire present society in Romania experiences the same sort of

alienation. When people were deprived of their lands and farms in the name of forced industrialization the consequences were enormous:

> Romania after the Revolution has a deformed society consisting of ignorant people, with no morals, only half urban – a third world population. Today's young intellectuals have their hands tied up in front of such a destructive social structure (Stolojan 1999: 69).

During her 1991 visit, Sanda Stolojan found that she could not approach people because her pity outweighed her curiosity. In post '89 Romania the vulgar lack of taste of the *nouveaux riches* contrasted with the other's poverty. Some seemed to be intellectuals brought down to misery and their dignity opposed the primitive character of many others (Stolojan 1999: 76). Among the biggest shocks of this returning immigrant is the architecture of Bucharest. Old houses reminded her of the days when Bucharest was called the small Paris between the wars. But after the forty-five years of communism: 'It is hard to imagine such a metaphor as Little Paris since miles and miles of cheap blocks of flats shelter artificially urbanized people'(Stolojan 1999: 76-7).

Stolojan makes a remarkable commentary on the life of Romanians trapped in sepulchral and small flats and living a blissful life. She relates to the story of some friends forced to move from their home into a flat in which nothing had changed with time: furniture is very old and everything seems used up.

> The man with no stress, the dreaming man can live here happier than in the western world where everybody is rushing and fighting to earn a living. Here, in a way, everything is already lost on the material plan so why cling to anything? Why not lose yourself in the arms of delight? That is what fascinates me about these lives (Stolojan 1999: 104).

However, the author feels there is a hidden face of being poor which brings mankind closer to essential truths. These are truths that the Western world, asphyxiated by too much prosperity, has forgotten.

Sanda Stolojan identifies two main issues in post-revolutionary Romania. Firstly, a new social class – *les nouveaux riches* – a class that must get rich by any means before a liberal and truly democratic regime could come to power. This new class is formed mainly by sons and daughters of the ex-communists because they are still the ones controlling the financial and economic resorts.

Secondly, the priests in the Romanian Orthodox Church are not getting involved in any type of social service outside their churches for fear of excommunication by Constantinople, which imposes the old Orthodox rites (Stolojan 1999: 146).

Therefore, Sanda Stolojan believed that there was no other way for Romania than the slow, step-by-step process that will be done partly by other countries. In the early 90s, Stolojan thought that Romania would have difficult times as long as it was still run by the 'neo communists', who owned the richness of the country and controlled its finances (Stolojan 1999: 176).

> The exile was our destiny, the destiny of those who left, driven away with no hope of ever coming back, because we were representing a Romania repudiated by the communist regime (Stolojan 1999: 165).

8. Conclusion

Given the activity of such remarkable intellectuals referred to throughout this article one might wonder why there are practically no scholarly writings about the Romanian Diaspora? The answer is not an easy one and it comprises many elements that can be found in the present article.

In the first place, until 1989 the phenomenon of emigration from Romania was a *taboo* since the Diaspora represented the opponents of the communist regime. Scarce news was meant only to distort the reality and condemn the phenomenon, which was controlled closely by the communist authorities. Hence, there accounts can not be taken into consideration for any fair studies.

In the second place, the time since the 1989 Revolution has not been long enough to open the dossiers of the Securitate where most Romanian nationals, emigrants or not, have a file in the archives. There is, undoubtedly, a large amount of information that needs to be processed.

Finally, it is necessary to proceed to a huge load of translation in order to make accessible the books of the Romanian Diaspora to the large public.

After having shown at a glance how the lives of the Romanian intellectuals in exile were like the first conclusion to the article is that the drama of the Romanian Diaspora after 1950 comes from the fact that many intellectuals did not want to emigrate but were practically chased away or forced to leave Romania. Therefore, they were not psychologically prepared to integrate in a different, changed society. Instead, they left home with a certain image of idyllic Romania in their hearts, which they tried to preserve, some of them by not opening much to the new, host society. Therefore, these

unfortunate exiled ended up isolated in a world that was going to be lost forever for them.

From all the writings, essays, memoirs and diaries studied, another conclusion is that the Romanian Diaspora was constantly the target of the Securitate who tried its best to break the Diaspora's unity. As a result, these intellectuals became reluctant to anything that came from Romania. The process of denigrating the Diaspora worked fine inside Romania. After 1989, many people were not looking forward to meeting exiled Romanians. They were even accusing their fellows of not having suffered like them, of not having been in Romania when times were the hardest, forgetting that the immigrants had lived their own sad dramas.

Romania integrated the European Union in January 2007, but there are still excerpts of the Romanian history that unfortunately remain poorly understood, such as the archives of the Securitate. It goes without saying that for Romania to become a true 21st century European country, it is compulsory that it rebuilds its ties with the Romanian Diaspora.

Bibliography

Bachman, D. Ronald.1991. *Romania. A Country Study.* Washington: Library of Congress.

Cioran, Emil.1992. *History and Utopia*. Bucharest: Humanitas

Ierunca, Virgil.1995. *The Exclamation Point*. Bucharest: Humanitas.

Ionesco, Eugen.1999. *Between Life and Dream*. Bucharest: Humanitas.

Lovinescu, Monica. 1994. *East-Ethics/Esthetics/Short Waves IV*. Bucharest: Humanitas.

Lovinescu, Monica. 1999. *By the Water of Vavilon*. Bucharest: Humanitas.

Stolojan, Sanda. 1999. *Nomad Skies Diary from the Parisian Exile 1990-1996*. Bucharest: Humanitas.

USING VISUAL MATERIALS IN ESP CLASSES

Andrada Oana Maria PAVEL
University of Craiova
E-mail: pavel.andrada.d2z@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.jeqq5t16

Abstract:
In the age of speed and globalisation, in which time is of the essence and gratification must be instantaneous, ESP teachers are faced with new challenges in developing intrinsic motivation in students, in producing relevant and accessible course content while maintaining academic standards of education and evaluation. Visual materials included in ESP course content display the advantage of offering instantly accessible input, capturing essence and rendering metaphoric content while simultaneously enabling creative speaking and writing. The current paper attempts to emphasise the advantages of using visuals in ESP coursebook design as well as during ESP classes. The final section of the paper provides a number of selected examples in which various types of visuals are used in developing integrated skills.

Keywords: *creativity*, *integrated skills*, *learner autonomy*, *neural pathways*, *thought-provoking imagery*, *visuals*.

Introduction

A major goal of ESP teachers is to provide well-chosen and verified input that is comprehensible for the students, while using the target language as much as possible during the lesson and stimulating relevant output on the part of the students. A helpful tool in this direction is to include visual material in ESP teaching and learning in order to facilitate students' access to informational content, to stimulate creativity and activate autonomy in language learning. Because the focus of ESP classes revolves around the development of job-specific skills (interpreting graphs, summarizing, arguing for or against an idea etc.), specialized vocabulary and field-specific discussions, visual material is vital to deepening the grasp of concepts, developing a mindset and ensuring adequate production. Visuals in the form of tables, graphs, pictures, flashcards, prompts, diagrams, pie charts, videos etc., provide instant access to a realm of imagery that translates into the setting for further knowledge, a scenery of well-staged images that act as the background for the input of information and the output of students' language

production. From this perspective, teachers can design various communicative activities based on visuals (Bălănescu 2018: 72).

According to Shams and Seitz (2008), when engaging with the external world, if multiple senses are used, it is far more likely to deepen understanding and retain the informative content. The use of several senses simultaneously instead of a single sense as a primary source of information ensures multiple cognitive associations and deepens our experience of the learning situation, which, in turn, ensures long-term retention. At the same time, the neural pathways for deeply embedded knowledge are activated, as the pre-existent data is retrieved and used to comprehend and integrate the new information into a system with parameters that had already been set. They have successfully demonstrated that 'multisensory training can be more effective than similar unisensory training paradigms […]' and that 'storing and retrieving perceptual information is intended by default to operate in a multisensory environment, and unisensory processing is often suboptimal as it would correspond to an artificial mode of processing that does not use the perceptual machinery to its fullest potential' (ibid: 5). With these conclusions in mind, teachers have been forced to admit that language classes that resort to unisensory perception are failing in their attempt to stimulate the students full learning potential or to create intrinsic motivation, autonomy and confidence. Therefore, teaching paradigms are being reconsidered and optimized in order to produce increasingly better student output.

Or, as simply put by Carney and Levin (2002: 8) visual materials serve as *metal scaffolds* for the students, serving as structures of reinforcement for the learned content. At the same time, using visuals provides teachers with the ability to correlate and coordinate abstract concepts by making the learning process more concrete (Mannan 2005: 108). In other words, visual materials render a more palpable grasp of concepts and enable students to advance to a higher level of abstractness by furthering the thought processes into a thought-provoking experience.

As further emphasized in the literature (Oxford 2001: 8) visual materials also possess the ability to create harmony between students and the instructional methodology and materials used. In ESP learning and teaching, teachers are faced with a multitude of learning styles, ranging from the visual learners, who will evidently benefit from the visual aids, all the way to 'kinesthetic and tactile learners [who also] enjoy working with tangible objects, collages and flashcards too' (Oxford, 2001: 105). Once students begin to feel comfortable with the visual materials and the methodology, they are to be expected to perfect their performance, to display more confidence and experience low anxiety (Ibid.: 105). Moreover, we may add that students should feel more inclined to developing learning autonomy, i.e. require teacher

guidance to a lesser degree as a result of feeling confident that they have understood the key concepts and are now able to take charge of their own learning, research more into the subject and share findings with peers.

Essential and Modern, Yet Insufficiently Used

Despite the undeniable free circulation of ideas with visual content in the last decades and although ESP coursebook development has enjoyed a great deal of attention recently, a reluctance to include visual aids and to apply various visual-oriented strategies and techniques in ESP courses and coursebooks is to be noticed. For example, while the importance of visual features is recognized and much applauded in ESP materials, according to some researchers including Riazi (2006) their absence in current ESP textbooks is evident.

Dudley-Evans and St John (1998) support the idea that key graphic representations such as lists, columns, tables, matrices, tree diagrams, charts and mind maps are indeed essential in extracting and reorganizing the information in ESP textbooks, particularly technical and business courses.

One possible explanation of this scarcity of visual materials in ESP courses is that teachers have become so preoccupied with overloading courses with information that visual material is considered trivial and, perhaps, occupies space while rendering little informational content. But whatever visuals may lack in quantity, they compensate for in quality: the information rendered is more easily retainable, concentrated and extremely interesting.

ESP teachers may experience a sense of reluctance in including multiple visual materials in their courses as they may believe that pictures, tables and pie charts, videos and other visuals comprise too little information or, on the contrary, too much of it. If information is extremely summarised, there is a misconception that the student has not been given enough input. In which case, students need to compensate, expand and further the information which, in itself, is a tool for gaining learning autonomy. If the information is abundant and self-explanatory, students may feel that they are not called upon to contribute or that the teacher may be patronizing or pedantic, which may cause a sense of low self-esteem on the part of the students and a feeling of dependency for future learning. If this were the case, teachers should rest assured that students possess an arsenal of coping mechanisms that will guide them through the tasks associated with the visual material that exceeds in informational content. The condition for this to occur is that the tasks associated with the visuals raise the level of the discussion beyond the level of information rendered thus calling upon students' ability to infer, deduce, speculate, conceptualise etc.

Although teachers are extremely creative due to the nature of their profession, another possible reason for insufficient visual aid during ESP

classes may reside in the fact that using relevant visuals stretches the limits of teachers' creativity and appeals to their ability to select visuals that are relevant to the informational content within the framework of a teaching strategy. Which, in turn, entails a vision, a lot of hard work on the part of the teacher and a constant reflection of what works and what doesn't. And this process can prove to be challenging, time consuming and self-guided, hence the need for specialized courses, peer-to-peer consultation and constant institutional support for teachers going through this endeavour.

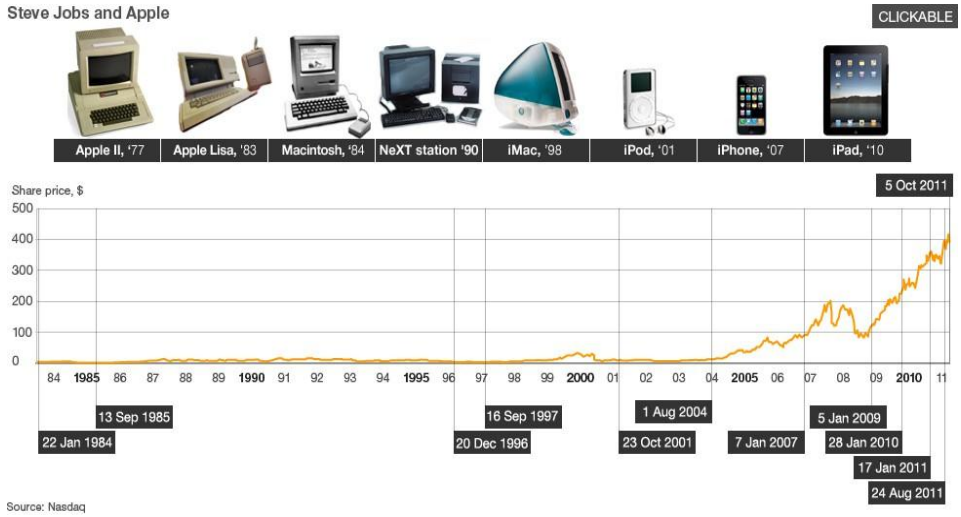
Examples of Using Visual Materials to Develop integrated Skills

Preparing students for their future professional lives has bought to the surface the need of a language for genuine communication in ESP, which fits into the constructivist learning perspective framework supporting the idea that language learners should engage in activities fostering real life use of language rather than memorizing rules (Hart, 2003). Hence the need for visuals capturing situations that students are likely to encounter in their future careers. In the following section, we shall provide some examples of visual aids associated with specific skills to be developed as used by the author in her technical courses (Boncea, 2019; 2013). The selected examples will focus on developing Speaking skills with additional tasks integrated into the main focus skill so as to develop multiple skills in integrated fashion. Thus, the visuals are introduced initially as a speaking task to act as icebreaker, in the second and third stages to develop into an extension activity (writing/reading/listening). Various types of visuals have been employed to demonstrate the versatility of developing visuals to serve as diversified and genuine material.

Example 1

Stage 1: Speaking Type of visual: Graph

Task: Study the evolution of Apple company and discuss what you notice in the picture. Make associations, inferences, deductions, speculate, compare and contrast information.

Retrieved from https://www.bbc.co.uk/news/business-15197288

Stage 2: Listening and Reading Type of visuals: YouTube Video

Task: Watch the video of how APPLE evolved into the company it is today. https://www.youtube.com/watch?v=Kt_8liBFmdI

- Which information displayed in the graph is also mentioned in the video?
- What is the new information you have retained?

Stage 3: Writing

Task: write a summarised account of how Apple became successful. Highlight the events that changed the life of the company, make inference and suppositions in expressing your opinions, explain how the events affected the company.

Example 2

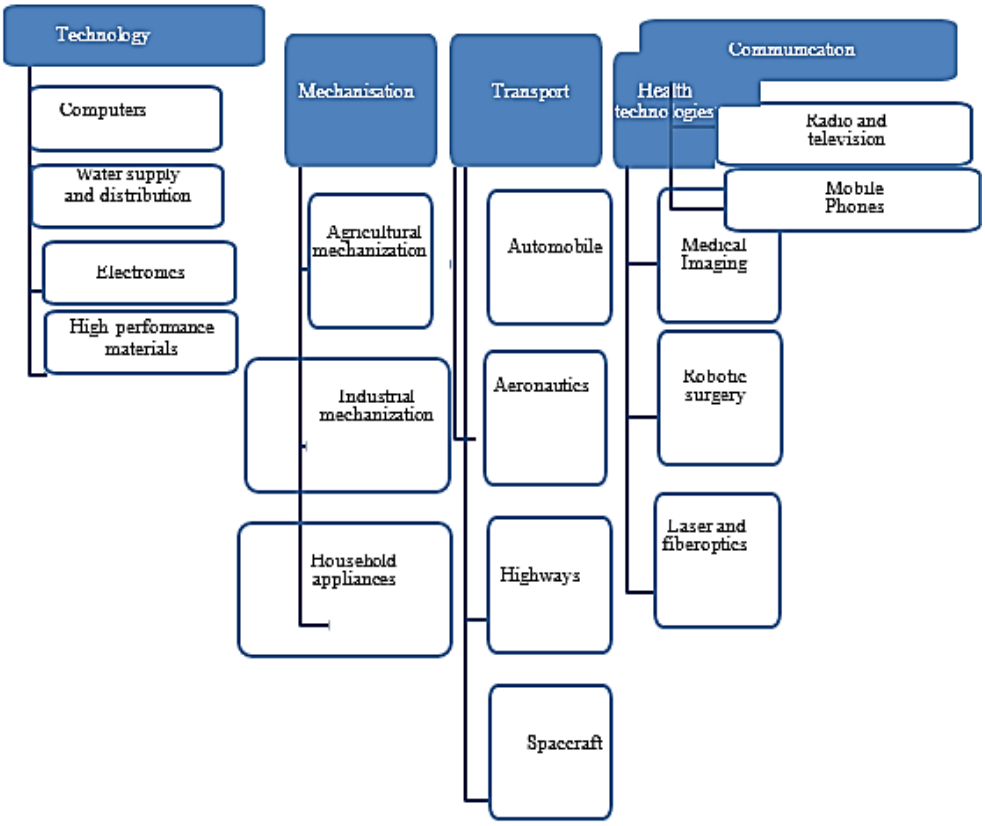
Stage 1: Speaking

Type of visual: Diagram

Task: How many of the 21st century's greatest IT achievements have you used in recent years? Explore the following list of the domains that boast top technological achievements and discuss the various applications of Information Technology and computing to each category. Initialize a debate on the topic 'which achieve- ment is the greatest?'

Stage 2: Writing

Task: Produce a similar diagram on the topic **Computing Domains Offering Excellent Employment Opportunities Nowadays.**

Example 3

Stage 1: Speaking using Past Tense Type of visuals: Prompts

Task: Discuss the most significant events of your past life up to the present moment. Use the prompts below to reconstruct essential events in your life:

BE BORN
GROW UP/ LIVE (IN …..)
MOVE HOUSE/ MOVE TO ANOTHER TOWN
START PRIMARY/SECONDARY/HIGH SCHOOL
DISCOVER AN INCLINATION TOWARDS SCIENCE DEVELOP A PASSION FOR COMPUTERS
FINISH SCHOOL/LEAVE SCHOOL DECIDE TO STUDY COMPUTER SCIENCE GET A JOB/DECIDE NOT TO GET A JOB START TO LEARN ABOUT PROGRAMMING START/GO TO UNIVERSITY

BECOME UNEMPLOYED/ APPLY FOR ANOTHER JOB or TRAI- NING PROGRAM
BECOME FREELANCE
IMPROVE QUALIFICATIONS BY TAKING ADDITIONAL CO- URSES

Stage 2: Integrated Writing

Task: Write a letter of application for a Technical university, describing how you became interested in Science.

Example 4

Stage 1: Reading and Guided Speaking

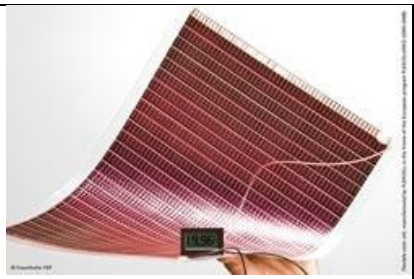
Type of visuals: Table with pictures - the Future Tense

Task: Study the table below containing verbs. Use them to describe the emerging technologies presented in the second table.

Table 1: verbs
expect assume predict believe anticipate hypothesize be sure could say be convinced be sure suppose

Table 2: Emerging Technologies

Highly Rugged and Light-weight Liquid Crystal Displays Scientists at the University of Stuttgart have started the devel-opment of very robust and ex-tremely lightweight displays within the research project LiCRA. Instead of common glass substrates these displays are based on plastic foils what makes them flexible.		Future applications

Weathering-resistant and long-term stable solar film for building-integrated photovoltaics Flexible solar cells to date often lack weathering-resistance and a satisfactory service lifetime. The active layers within a thin-film solar module in particular are very sensitive to water-vapor and oxygen and have to be given the best possible protection against ambient conditions.		Future applications

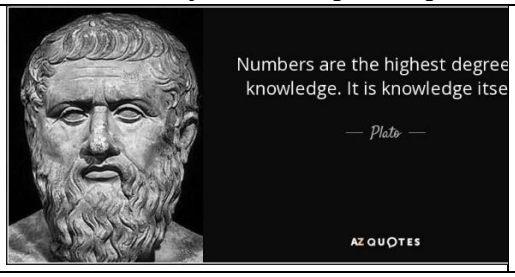
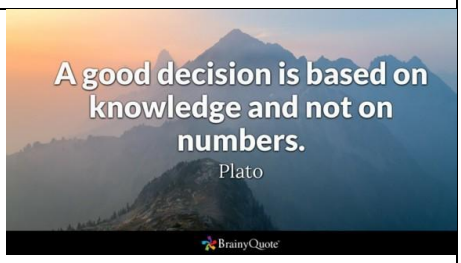
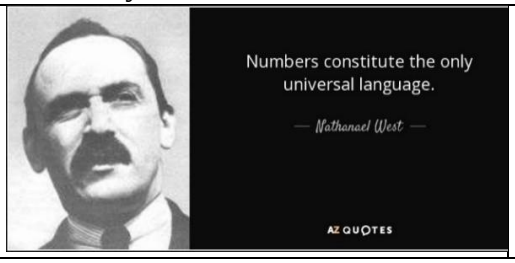
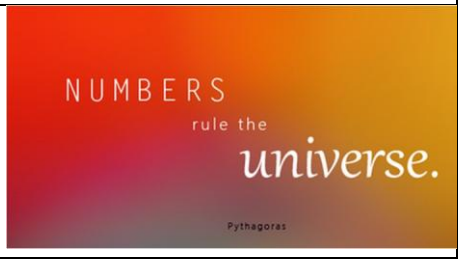
Stage 2: **Writing**: Write a few ideas about what the technology will actually be used for, what applications it will have in the future etc.

Example 5

Stage 1: Free speaking

Type of visuals: table/ pictures/quotes

Task: Discuss the following quotes about the importance of numbers.

Both uttered by the same philosopher	
	
Uttered by two different mathematicians	
	

Stage 2: Guided speaking Task: Answer the questions:

- Which approach to numbers do you adhere to: the philosophical or the mathematical approach? Or both?

- What do you find interesting about numbers?

- What can advanced knowledge of mathematics bring to the future of mankind?

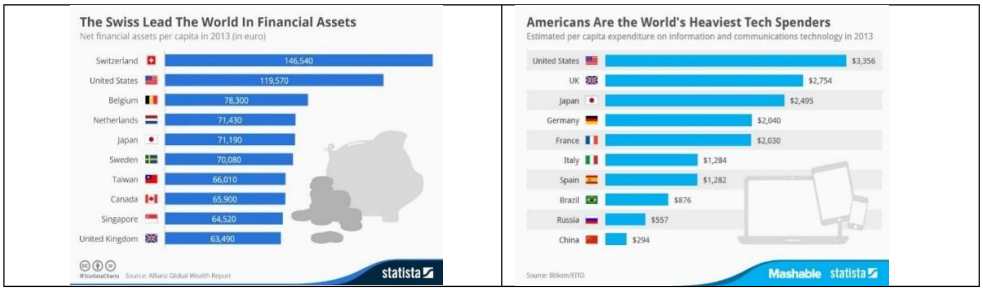
Stage 3: Follow-up Writing: write an opinion essay entitled**: Numbers Make the World Go Round**.

Example 6

Speaking

Type of visuals: Comparative Graphs Stage 1: Reading Complex Numbers

Task: Look at the graphs below and read the numbers.

Stage 2: Speaking

Task: Compare/contrast the information about countries in the second chart from the perspective of how much they spend on technology. Speculate about what makes it possible for some countries to spend so much on technology. Is there any connection between GDP and Technology expenditure? Are you surprised by any of the positions in the ranking? Why do you think some countries spend more on technology than others?

Stage 3: Writing

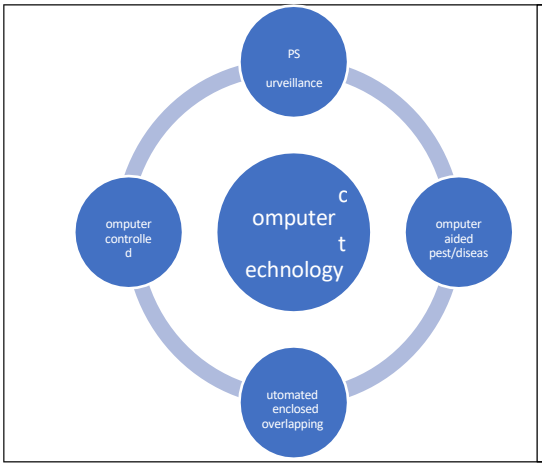
Task: Use the statistics cited above to write an argumentative/ opinion essay entitled:

The Big Guns in Money Making and Spending across the Globe.

Example 7

Stage 1: Speaking and Reading Type of visuals: Spidergram

Task: study the spidergram below and read the associated text. Discuss the future of computers if they continue to expand at the current rate. Refer to **access to resources, food production, pollution, medical technologies, entertainment, transportation** etc.

If computer technology continues to advance in the domain of food production, the planet will stand a better chance of feeding its ever-growing population. If more countries used GPS surveillance of crops and livestock, they would increase production and reduce waste by theft or destruction.

Stage 2: Writing

Task: Use conditional sentences and write an argumentative account similar to the example in the spidergram.

Stage 3: Listening and Speaking

Visual used: YouTube video

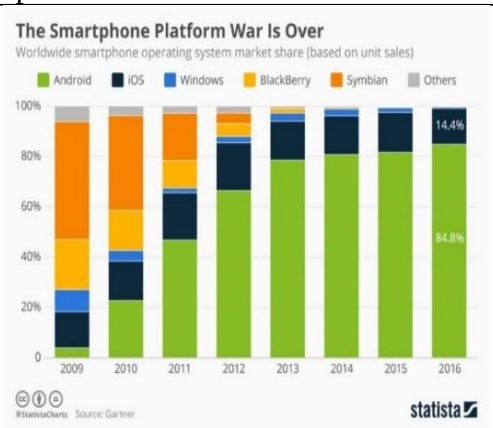
Task: Watch the video ***What If The World Turned Vegetarian*** at https://www.youtube.com/watch?v=ANUoAdXfA60. Discuss 3 ways in which the spidergram relates to the video.

Example 8

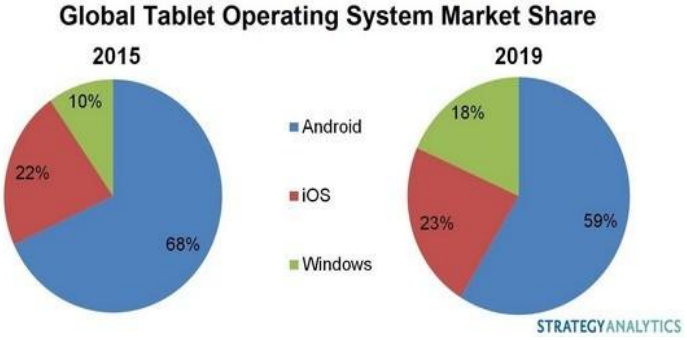
Stage 1: Speaking

Type of visuals: Column Graph

Task: Discuss the information provided by the graphs below, retrieved from https://www.first-post.com/business/windows-os- powered-tablets-to-account-for- 18-of-market-by-2019-report- 2519104.html. Compare, contrast, speculate on possible causes for the changes.

Stage 2: Writing
Type of visuals: table and pie charts

Task: Analyze the pie charts and explain the title. Explain the evolution of the market share, speculate about probable reasons, support your opinion with arguments.	

Conclusions

Visual aids assist ESP teachers in their challenge to help create mental connections and multiple paths for information retrieval in the brain. Together with the informational input and the teaching and learning strategies and techniques, teachers may help alter students' perception of the world and endow them with a glimpse of vision. Students will thus increase in motivation and engagement in what is being taught, they will become more energetic, enthusiastic and optimistic. Moreover, in developing learning autonomy it is essential for learners to be provided with aids that have the ability to boost confidence and facilitate the forming of multiple connections and neural paths. Teachers' using visuals in the integrated skills approach and individual resourcefulness to the teaching/learning/assessment process have the potential to facilitate students understanding and learning of core concepts, specialized vocabulary and lead to job-specific abilities (including spoken and written communication and language abilities).

Bibliography

Bălănescu, O. 2018. *Developing Teaching Skills with an Eye on Business English*. Craiova: Sitech.

Boncea, I. 2019. *English for Computers and Information Technology*. Craiova: Sitech.

Boncea, I. 2013. *English for Engineering*. Craiova: Universitaria.

Carney, R. N., & Levin, J. R. 2002. 'Pictorial illustrations still improve students' learning from text'. *Educational Psychology Review*, 14(1), 5-26. https://doi.org/10.1023/A:1013176309260.

Celce-Murcia, M. (ed.). 2001. *Teaching English as a Second or Foreign Language*. 3rd edition. Boston: Heinle and Heinle.

Dudley-Evans, T., & St John, M. J. 1998. *Developments in English for Specific Purposes: A multi-disciplinary Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hart, I. 2003. 'The outsider's gaze: A learner-centered approach to language – teaching materials'. *Educational Media International*, 40, 287-292. DOI: 10.1080/0952398032000113202.

Mannan, A. 2005. *Modern Education: Audio-Visual Aids*. New Delhi: Anmol Publications.

Oxford, R.L. 2000. 'Language Learning Styles and Strategies' in Celce-Murcia, Riazi, A. (2005). *Features of Quality EAP Textbooks: Insights from Literature and Book Reviews*. In Kiani, G. R., & Khayamdar, M.

Shams, L. and Seitz, A. R. 2008. 'Benefits of multisensory learning'. TICS-721. Available at http://faculty.ucr.edu/~aseitz/pubs/Shams_Seitz08.pdf.

Online resources

https://www.youtube.com/watch?v=ANUoAdXfA60

https://www.youtube.com/watch?v=Kt_8liBFmdI

https://www.bbc.co.uk/news/business-15197288

https://www.firstpost.com.business/windows-os-powered-tablets-to-account-for-18-of-market-by-2019-report-2519104.html.

INTO THE HEART OF THE HUMAN-BODY EPIC: A COMPARATIVE ANALYSIS OF 'HEART' IDIOMS IN ROMANIAN TRANSLATIONS OF JAMES JOYCE'S *ULYSSES*

Alexandra Maria PĂTRAȘCU
Universitatea din Craiova
E-mail: patrascu.alexandra.m6q@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.pwtsvy24

Abstract:
James Joyce's *Ulysses* has made its mark on world literature through its 'corporeality', which can be understood both as an unbridled urge to capture the characters in stark realism and an aesthetic approach designed to organise the entire novel. Consequently, the novel's abundant use of somatic idioms is well-justified. Our paper relies on parallel corpus analysis to compare the Romanian renditions of 'heart' idioms sampled from the novel and categorised according to their underlying cognitive-conceptual mapping. We will point out the translation strategies employed, following Mona Baker's framework, and the challenges encountered.
Keywords: '*heart' idioms, parallel corpus analysis, translation strategies, Ulysses.*

1. Introduction

The effectiveness of communication resides in making oneself understood and, in turn, understanding the other. Language clarity and precision are therefore crucial; nonetheless, this necessitates challenging the vantage point from which we address the notion of 'clarity'. Generally, we are inclined to relate clarity to words being used 'as defined in the dictionary', devoid of figurative meanings or nuances stemming from literal usage. Due to its marked affinity with the realm of aesthetic sensibility – which entails a creative, even revolutionary exploitation of language that does not preclude ambiguity – figurativeness is commonly misperceived as an impediment to clarity. Consequently, it is widely regarded as impractical in ordinary communication, belonging exclusively to poetic speech and writing. However, we often resort to structures incompatible with the denotative aspect of language precisely because literal senses fail either to accurately capture our experience or to elicit the desired reaction from the receiver.

Idioms are compelling examples of structures pertaining to figurative language carrying a high degree of cultural specificity, which prevents their translation through a perfect transfer of form and calls for creative reformulation in accordance with the norms and conceptual models of the target language. This paper conducts a comparative analysis of Romanian renditions of 'heart' idioms extracted from James Joyce's novel *Ulysses*, which is renowned for its linguistic intricacy, puzzling plays on meaning, and its deep exploration of the characters' struggles and desires.

2. Presentation of the novel

Literature broadly associates *Ulysses* with a living organism, a tendency most likely fuelled by Joyce's own analogy with an 'epic of the human body' (Budgen 1960: 21) and the structure of its episodes, each revolving around a symbolic organ. Emphasis has also been placed on the technical meticulousness with which Joyce 'assembles' various encyclopaedic references into an intricate patchwork of intertextual networks, forming layers of meaning: 'The worlds of *Ulysses* and the *Wake* are poetic machines that are assemblages of bits, fragments, cliches, typifications, words, syllables, letters, and etymological roots' (Theall 1997: XVIII). As the novel is well-known for its mould-breaking narrative structure and experimental language, it naturally contains a multitude of idiomatic expressions, which bear cultural specificity and are endowed with a varying suggestive force, thus presenting different levels of difficulty in their interpretation. The work was translated into Romanian by Mircea Ivănescu in 1984 and by Rareș Moldovan in 2023.

In *Ulysses*, the reader is permanently connected to the emotional states of the characters, which act as the core drivers of plot progression. As Diarmuid Curraoin observes, 'experience tells us that we are incapable of portraying our own emotions to others beyond the bounds of that which the vocabulary of the physical world allows' (Curraoin 2014: 61). At first glance, this statement seems particularly applicable to heart-themed linguistic items, since they may appear insufficient for an accurate portrayal of one's innermost or intricate feelings due to their functioning as head terms in conventionalised idiomatic expressions. Nevertheless, the heart supports the vivid depiction of the characters' consciousness and its dynamics with the external environment, generating significant challenges in translation, regardless of the degree of conventionality of the metaphorical or metonymic structures it is part of.

3. Methodology

This study uses qualitative analysis to provide insight from existing data relevant to the topic, rather than testing hypotheses or making statistical generalisations, even though contemporary research encourages a mixed approach.

The first stage consisted of identifying occurrences of the key term 'heart' in the source text and distinguishing idiomatic constructions from other word combinations that include this term. To effectively highlight the changes made to these expressions in the Romanian translations, we grouped the source idioms from a cognitive-semantic perspective based on their shared conceptual mapping (noting that while some rely on both metaphorical and metonymic grounds, emphasis is placed on their primary mapping). This process was followed by the identification of translation strategies based on Mona Baker's framework and their interpretation, incorporating both close reading and contextualisation. Back-translations were added to ensure comprehension.

4. Theoretical framework

Distinguishing idioms from other linguistic categories is far from a straightforward matter. Their formulaic quality makes them prone to overlap with collocations – whose meaning 'is not global, like that of idiomatic expressions, but remains compositional' [our translation] (Trantescu 2010: 112) – and proverbs. Unlike idioms, proverbs are tasked with disseminating folk wisdom and ethical values and vary structurally from single to complex sentences. Moreover, Mona Baker points out that 'unlike idioms, however, fixed expressions and proverbs often have fairly transparent meanings.' (Baker 1992: 64). Thus, the widespread definition of idioms as fixed expressions with a unitary meaning – one that cannot be derived from componential analysis – seems all-encompassing and appears to prevent any terminological confusion. Nevertheless, idioms feature different levels of transparency that can be measured through the lens of cognitive linguistics. They should not be treated as isolated semantic phenomena, as they 'actually reflect coherent systems of metaphorical concepts' (Gibbs et al. 1997: 142). Consequently, idiomatic transparency depends on the speed of underlying conceptual metaphor deduction. Traditional linguistic analysis may be unnecessary, or, in other words, the prior consideration of their literal meaning as a step in identifying the figurative meaning can be omitted, since the latter frequently comes to mind first, especially with familiar idioms. This theory can be countered by the fact that contextual factors, as well as 'the way

that people understand idiom variants, that is, idioms in noncanonical form' (Glucksberg 2001: 77), can prevent metaphor retrieval and necessitate an examination of linguistic structure. Nonetheless, it can be stated that conceptual metaphors often underlie idiomatic expressions and partially motivate their meaning, serving as evidence against their complete arbitrariness. Furthermore, drawing attention to the conceptual grounds of idioms may enable both a faithful and expressive rendition in the target language. In her seminal work, *In Other Words. A Coursebook on Translation*, Mona Baker (1992) addresses key concepts in the field, offering strategies for translating idioms: using an idiom of similar meaning and form, an idiom of similar meaning but dissimilar form, paraphrase, omission, and compensation (Baker 1992: 71-78). We will apply Baker's taxonomy to highlight translation strategies while employing the cognitive model to facilitate the categorisation of the idiomatic expressions.

5. At the heart of the matter. The Romanian translations of 'heart' idioms from James Joyce's *Ulysses*

5.1. The heart as a metaphorical container or seat of emotions

Since the conceptual schema of containment enjoys wide distribution across cultures, the Romanian language predictably features equivalents of similar meaning and form for idioms built on this metaphorical foundation. For instance, 'in her heart of hearts' (Joyce 2023: 112) becomes *în adîncul inimii ei* (Ivănescu 1996: 99) and *în adâncul inimii* (Moldovan 2023: 117). The same holds true for 'find it in his heart (to blame her)' (Joyce 2023: 380), which is rendered as *a mai avut inima (să o condamne)* [back-translation: he would have had the heart (to condemn her)] (Ivănescu 1996: 320) and *ar avea inimă (să o condamne)* [back-translation: he would have the heart (to condemn her)] (Moldovan 2023: 366), respectively. Other linguistic manifestations of this metaphor include 'from our heart' (Joyce 2023: 503), which becomes *din inimă* in both translations (Ivănescu 1996: 417; Moldovan 2023: 477), and 'took it to heart' (Joyce 2023: 99), which is equivalent to *a pus-o la inimă* (Ivănescu 1996: 89) and *a pus la inimă* (Moldovan 2023: 105).

Despite the relative universality of the containment schema, one should not generalise the lack of relevant issues regarding the transfer of the idioms centred on this metaphorical imagery. For instance, the highlighted idiom from the source passage: 'Their souls met in a last lingering glance and the eyes that *reached her heart*, full of a strange shining, hung enraptured on her sweet flowerlike face' (Joyce 2023: 399) vividly describes the romantic attraction between the characters, and its translations reveal fine distinctions in terms of impact. Ivănescu's paraphrase, *(ochii care-i) pătrundeau pînă în*

inimă (Ivănescu 1996: 334) [back-translation: '(the eyes) that pierced her heart'], draws attention to the depth of the gaze and its affective impact. On the other hand, Moldovan's rendition *(ochii care) îi ajunseră la suflet* (Moldovan 2023: 382) [back-translation: '(the eyes that) had reached her soul'] shifts the emphasis – through similarity in meaning and variation in form – to maintaining the sense of space implied by the expression and the 'destination' of the emotion, the heart container. Furthermore, replacing the organ with its abstract counterpart, the soul, provides naturalness and adds emotional warmth to the scene. The idioms in the passages below also give rise to noteworthy differences in translation:

> ST: But, gracious heaven, was I left with but a crust in my wallet and cupful of water from the well, my God, I would accept of them and *find it in my heart* to kneel down upon the ground and give thanks to the powers above for the happiness vouchsafed me by the Giver of good things (Joyce 2023: 439-440).

> TT.1: Că, ceruri miloase, nu mi-ar mai fi decît fărîmitură în dăsagă și singur urcior cu apă de isvoară, Zic zeu, le-aș strînge și *aș mai găsi în inimă* îndemn să caz în genunchi pe pămînt și să dau mulțumire puterilor de sus pentru fericirea împărtășită mie de Acela care dăruiește lucrurile bune (Ivănescu 1996: 367) [back-translation: find in my heart the urge].

> TT.2: Însă, cerule milostiv, rămas de-aș fi doar cu o coajă de pâine în traistă și un pahar de apă de la fântână, Doamne, pe acelea le-aș primi și *din inimă* căzând în genunchi pe pământ as mulțămi fericirii învrednicite mie de Dătătorul a toate cele bune (Moldovan 2023: 419) [back-translation: with all my heart].

Ivănescu paraphrases the source expression, which means 'to allow or force yourself to do something' (Siefring 2004: 106), in order to conform to the general biblical tone of the passage, leaning towards linguistic accuracy and heightened foreignness. Moldovan, on the other hand, adopts a more functional approach, opting for an idiom of similar meaning but dissimilar form to ensure clarity while preserving, to some extent, the original's poetic charm.

> ST: […] what could you make of a man like that Id rather die 20 times over than marry another of their sex of course hed never find another woman like me to put up with him the way I do know me come sleep with me yes and he knows that too *at the bottom of his heart* [...] (Joyce 2023: 733).

TT.1: […] ce să mai faci cu un bărbat ca ăsta mai degrabă aș muri de douăzeci de ori decît să mă mai mărit cu vreunul din ei sigur el n-ar mai găsi niciodată altă femee ca mine să-l suporte cum îl suport eu cum m-ai cunoscut vino să te culci cu mine da și el și știe asta *în adîncul inimii* […] (Ivănescu 1996: 606) [back-translation: at the bottom of his heart].

TT.2: […] ce să mai crezi de așa bărbat mai bine aș muri de 20 de ori decât să mă mai mărit cu vreunu de sexu lor sigur că no să mai găsească în veci altă femeie ca mine care săl suporte cum fac eu cunoaștemă hai culcăte cu mine da și el știe asta *în fundu sufletului* […] (Moldovan 2023: 688) [back-translation: deep down in his soul].

Idioms of similar form and meaning are employed in both translations. Nevertheless, the distinction lies in the register and impact on the reader. Ivănescu's rendition complies with the idiom's meaning and imagery. This essentially applies to Moldovan's version as well, which aligns, however, with the overall familiar and bawdy tone of the character's soliloquy, evoking the secondary sense of the polysemous term 'bottom', namely 'buttocks.'

The underlying metaphorical imagery can be tinged with pieces of conventional knowledge. In the following excerpt: 'Wonder how he looks at life. Cracking his jokes too: *warms the cockles of his heart*' (Joyce 2023: 119), the highlighted idiom may derive from a culturally shared visual impression, namely 'the resemblance in shape between a heart and a cockleshell' (Siefring 2004: 58). Ivănescu opts for an idiom of similar form and meaning that partially retains the imagery: 'Și-i mai și dă înainte cu glumele lui; *îșsi mai încălzește și el inimioara*' (Ivănescu 1996: 105) [back-translation: he warms his heart a bit]. Nevertheless, Moldovan's equivalent replaces the source image with a standard target one through an idiom of similar meaning but dissimilar form: 'Mă întreb cum privește viața. Mai și face glume de-ale lui: *îl unge la inimioară*' (Moldovan 2023: 123) [back-translation: it anoints his heart].

The metaphor THE HEART IS THE SEAT OF EMOTIONS, which can be mistaken for the previously discussed one, does not involve a solid outline of the inner/outer dimensions or the volume of the 'heart' container. In the following passage: 'Lovely name you have. Can't write. Accept my little pres. *Play on her heartstrings* pursestrings too' (Joyce 2023: 297), the underlined idiom is founded on the metaphor THE HEART IS THE SEAT OF AFFECTION. There is no corresponding target expression incorporating 'heart' as the head term. However, both translators attempt to preserve the secondary source metaphor of emotions as musical instruments through idioms of similar meaning but dissimilar form. The difference between these renditions derives from the subtle shades of meaning they carry. Ivănescu's

idiom *s-o iau pe coarda ei sensibilă* (Ivănescu 1996: 254) [back-translation: strike a chord] involves arousing a strong emotion through words to obtain something, while Moldovan's *să-i cânt în strună la suflet* (Moldovan 2023: 290) [back-translation: play along] implies persuading someone by feigning an identical mindset through overly flattering language. THE HEART IS THE SEAT OF JOY/PLEASURE is a metaphorical pattern which also occurs in the English conceptual system and manifests linguistically through the idiom analysed below:

> ST: And they dressed him, says he, in a point shift and petticoat with a tippet and girdle and ruffles on his wrists […] and built stables for him at every turn of the road with a gold manager in each full of the best hay in the market so that he could doss and dung *to his heart's content* (Joyce 2023: 435).

> TT.1: L-au îmbrăcat, zice, și în iie cu fundulița și în fotă și cu băsmăluță și cu bete și cu mînecuțe la mădulare […] și i-au și zidit staul la tot cotu drumului cu iesle și jgheab de aur pline ochi cu fînu cel mai bun din piață să înfulece și să balige *după poftă*. (Ivănescu 1996: 363) [back-translation: as he pleased].

> TT.2: Și l-au gătit, zice el, în cămeșoi cu horbotă și cu capă și brâu și cu volănașe la-ncheieturi […] și i-au rădicat staule pe la toate răscrucile cu o iesle de aur în fiștecare plină de cel mai de soi fân de la piață ca să se poată hodini și băliga *după placul inimii*. (Moldovan 2023: 415) [back-translation: to his heart's content].

Ivănescu opts for an equivalent of similar meaning and different form – likely an elliptical variant of the established Romanian idiom *după pofta inimii* ('after one's heart's desire') – which maintains the archaic register and satirical tone of the passage, an imitation of high medieval chronicles. According to Gifford and Seidman, the passage alludes to the papal decree *Laudabiliter* of 1155, which 'granted the overlordship of Ireland to Henry II of England' (Gifford, Seidman 1988: 424). Moldovan's rendition consists of a standard target idiom that bears formal and semantic similarities.

5.2. The heart/emotions as metaphorical objects/ physical properties

An effective way to express the intensity of our emotions, besides conceptualizing the heart as their recipient, is to embody them. This metaphorical pattern stems from how our bodies respond to the material barriers surrounding them and accounts for the existence of direct equivalents for linguistic instantiations subsumed under this pattern. Therefore, 'heart of

stone' (Joyce 2023: 154) – which is primarily metonymic but also based on the metaphor EMOTIONS ARE PHYSICAL PROPERTIES – becomes *inimă de piatră* in both translations (Ivănescu 1996: 135; Moldovan 2023: 156). Similarly, 'with a heavy heart' (Joyce 2023: 328) is rendered as *cu inima grea* (Ivănescu 1996: 279; Moldovan 2023: 319).

Metaphorical quantification represents another procedure meant to suggest the depth of feelings, which the author conveys through structural variations of established idiomatic expressions. In the following excerpt: 'Sorry, Jack. *With a heart and a half* if I could raise the wind anyhow' (Joyce 2023: 159), the underlined structure consists of a variation of the standard idiom 'with all one's heart', meant to stylistically exaggerate the level of willingness to perform the action. Using a standard idiom coupled with paraphrase, Ivănescu captures the quantifiable emotion: 'Îmi pare rău, Jack. Oricum mai încerc eu marea cu degetul și dacă o fi ceva, *din toată inima și cu mai mult încă*' (Ivănescu 1996: 139) [back-translation: with all the heart and even more]. Moldovan adopts a more foreignising approach by maintaining the expressiveness of the original structure through similarity of meaning and dissimilarity of form: 'Îmi pare rău, Jack. *Din tot sufletul și încă jumătate* de-aș putea să le scot din pământ să le arunc în vânt' (Moldovan 2023: 160) [back-translation: with all the soul and another half]. Another instance of structural variation for achieving the same conceptualization is '*With all the heart of her* she longs to be his only […]' (Joyce 2023: 382). Both translators resort to equivalents of similar form and meaning to match the stressed idiom. Moldovan's version '*Cu întreagă inima ei* jinduiește să fie numai a lui […]' (Moldovan 2023: 367) [back-translation: With all her heart] captures more vividly the strikingly tangible nature of the source expression than Ivănescu's rendition '*Din toată inima* își dorește ea acum să fie a lui' (Ivănescu 1996: 321) [back-translation: From the bottom of her heart].

The association of the heart/emotions with objects of value particularly stands out in the novel as well and is illustrated by the examples below:

> ST: It sang again to Richie Poldy Lydia Lidwell also sang to Pat open mouth ear waiting, to wait. How first he saw that form endearing, how sorrow seemed to part, how look, form, word charmed him Gould Lidwell, *won Pat Bloom's heart* (Joyce 2023: 297).

> TT.1: Cînta iarăși pentru Richie Poldy Lydia Lidwell cînta de asemenea pentru Pat cu gura căscată urechea așteptînd, să servească. Cum a văzut întîi acel chip adorat, cum durerea părea de la el să se îndepărteze, cum privirea, trupul cuvîntul îl încîntau pe el Gould Lidwell, *îi cîştigau inima şi a lui Pat Bloom* (Ivănescu 1996: 254) [back-translation: won over Pat Bloom's heart].

TT.2: Cântă din nou lui Richie Poldy Lydia Lidwell îi cântă și lui Pat cu gura căscată cu urechea-n așteptare, să servească. Cum îi văzuse făptura îndrăgită întâia oară, cum tristețea păru a se depărta, cum înfățișarea, forma, vorba îl fermecă pe Gould Lidwell, *cuceri inima lui Pat Bloom* (Moldovan 2023: 290) [back-translation: conquered Pat Bloom's heart].

To faithfully render the source idiom, Ivănescu prioritises precision, choosing to preserve the source imagery through literal translation but with a stylistic twist (placing particular emphasis on Bloom to suggest a cumulative effect of the idiom in the context). Nevertheless, Moldovan favours naturalness, employing the verb *a cuceri* which most typically collocates with *inima* in the target language and metaphorically pictures the organ as a territory undergoing an emotional conquest.

ST: Lovey lovekin. None of your lean kine, not much […]. Got a prime pair of mincepies, no kid. And her take me to rests and her anker of rum. Must be seen to be believed. Your starving eyes and allbeplastered neck you *stole my heart*, O gluepot (Joyce 2023: 462-463).

TT.1: Drăguțică frumușică. Nu o slăbătură de-asta de-ale voastre, nici de departe […]. Are niște telescoape, prima-ntîia, ce mai. Și mă trage-n mai din dos, și cu ancora în sus. Să vezi și să nu crezi. Ochiul tău înfometat, gîtu tău bine udat, *inima mi-o au furat*, lipicioasă alergare, o! (Ivănescu 1996: 384) [back-translation: 'tis my heart they stole].

TT.2: Mândră mândrucă. Nu o juncă slăbucă, nici vorbă […]. Are si doi bobochi prima-ntâi, pe bune. Și-are și niște pâni și-un butoieș rotund. Să vezi si să crezi. Cu ochi flămânzi și gât de balabastru *inima mi-o ai furat*. O, lipicică (Moldovan 2023: 439) [back-translation: 'tis my heart you stole].

The highlighted idiom conceptualizes emotion as an object of value and is rendered through an exact equivalent in both translations. The passage, sampled from the *Oxen of the Sun* chapter, is renowned for its faithful representation of the Dublin streetscape and its rich intertextuality. Therefore, the translators may have attempted to capture the archaic flavour of the passage – which alludes to 'the chorus of "Moonlight Bay" (1912), words by Edward Madden' (Gifford, Seidman 1988: 443) – by employing a regional variant of the target idiom.

As we have noticed, the way humans understand abstract, internal experiences through physical interactions accounts for the rich variety of

metaphorical idioms. The metaphor THE HEART IS A BRITTLE OBJECT, which depicts emotional vulnerability, relies on the same association mechanism and serves as a conceptual foundation for the idiom underlined below:

> ST: But even suppose it did come to planking down the needful and *breaking Boyd's heart* it was not so dear, purse permitting, a few guineas at the outside considering the fare to Mullingar where he figured on going was five and six there and back (Joyce 2023: 600).

> TT.1: Dar chiar presupunînd că s-ar ajunge să pui banii jos și *să-i frîngi inima* lui Boyd tot n-ar fi fost cine știe ce scump, punga i-ar fi permis-o, cîteva guinee cel mult, ținînd seama că drumul pînă la Mullingar unde voia oricum să se ducă ar fi fost cinci șilingi și jumătate dus și întors (Ivănescu 1996: 499) [back-translation: break Boyd's heart].

> TT.2: Dar chiar presupunând că se ajungea la *a pune* banul jos și *pielea în joc* nu era așa de scump, în limita bugetului, câteva guinee cel mult, dacă luăm în considerare tariful până la Mullingar care își închipuia că ar fi cam cinci șilingi și șase dus-întors (Moldovan 2023: 569) [back-translation: putting (money on the table) and skin on the line].

The first translation seeks to convey both the form and the established meaning of the idiom. In contrast, the retranslation foregrounds the contextual implications of the expression, resorting to paraphrase with unrelated words. The idiom 'to put your skin on the line' emphasizes high stakes and personal risk, unlike Ivănescu's rendition, which suggests emotional cost.

5.3. The heart as a metonymy for moral traits, emotions, and the character/self

Since it represents the biological core of our being, which possesses a high sensitivity to the intensity of experience, the heart has acquired an abstract role in metonymic conceptualizations, which fall under the broad category BODY ORGAN FOR THE FUNCTION. The metonymies THE HEART STANDS FOR MORAL TRAITS and THE HEART STANDS FOR THE CHARACTER/SELF depict the organ as the source of our true nature and arise precisely from its concrete location. In *Ulysses*, we encounter idioms built on these conceptual mappings. For instance, in the excerpt 'The mourners *took heart of grace*, one by one, covering themselves without show' (Joyce 2023: 122), the emphasized expression describes the demeanor of the funeral attendees. In the absence of a direct counterpart, both translators resort

to paraphrase. Nevertheless, Ivănescu rewords the source idiom using related terms to preserve the original metonymic image, which links emotional strength to the heart organ: 'Îndoiații *căpătau cîte puțină inimă*, unul cîte unul, acoperindu-și capul, fără pretenții' (Ivănescu 1996: 107) [back-translation: gained a little heart]. Moldovan's approach, by contrast, leans towards functionality to provide immediate accessibility: 'Îndoiații *încurajați* de binecuvântare, unul câte unul, își acoperiră capetele discret' (Moldovan 2023: 126) [back-translation: encouraged]. Another idiom, 'losing heart' (Joyce 2023: 137), grounded on the metonymy THE HEART STANDS FOR STRENGTH/ENTHUSIASM raises the possibility of double meaning in the context: 'Practice dwindling. A mighthavebeen. *Losing heart*. Gambling. Debts of honour. Reaping the whirlwind. Used to get good retainers from D. and T. Fitzgerald' (Joyce 2023: 137). Both target renditions employ equivalents that neutralise the cultural distinctiveness of the source idiom, prioritising functionality over stylistic faithfulness. Ivănescu's paraphrase, based on related words, highlights the character's lack of motivation and determination to conduct his business: 'Clientela îl părăsește. Un ratat. *Și-a pierdut curajul*. Cartofor. Datorii de onoare. Culege furtuna. Pe vremuri primea clienți grași de la D. și T. Fitzgerald' (Ivănescu 1996: 120) [back-translation: lost his courage]. Nonetheless, Moldovan's paraphrase directs the reader's attention towards the character's negative mood, which appears to be the consequence of his business failure: 'Cabinetul pe ducă. Ar fi putut ajunge cineva. *Demoralizat*. Joacă la pariuri. Datorii de onoare. Culege furtună. Odinioară primea onorarii bune de la D. și T. Fitzgerald' (Moldovan 2023: 139) [back-translation: demoralised]. The idiom 'put one's heart into something' is also based on the metonymy THE HEART STANDS FOR STRENGTH/ENTHUSIASM: 'O thanks be to the great God I got somebody to give me what I badly wanted to *put some heart up into me* […]' (Joyce 2023: 749). In this case, Ivănescu's rendition through paraphrase shifts the focus from conveying the specific imagery of the source idiom towards its communicative function: 'O mulțumesc bunului Dumnezeu că am și eu pe cineva să-mi dea ce mi-am dorit atîta să-*mi mai bage ceva putere în mine* [...]' (Ivănescu 1996: 619) [back-translation: to pump up some more strength in me]. Conversely, Moldovan's translation precisely captures the secondary metaphorical image of containment (the character's self acts as a container for emotions), and can be considered an instance of paraphrase that tends, however, towards a calque: O Doamne mărire tie îți mulțumesc că am pe cineva sămi dea cemi lipsea așa tare *să mă umple de inimă* [...] (Moldovan 2023: 702) [back-translation: to fill me with heart].

The coined idiom 'wear the heart out of a stone' follows the theme of emotional strength or resilience as well: Leading him the life of the damned.

Wear the heart out of a stone, that. Monday morning start afresh. (Joyce 2023: 106). We view the structure as a blend of two standard idioms: 'heart of stone' and 'wear your heart on your sleeve'. The connection is evident on both a structural and semantic level. A person with a 'heart of stone' is characterised by 'a stern or cruel nature' (Siefring 2004: 149). Ivănescu's equivalent of similar meaning but dissimilar form effectively brings out the impact of life's hardships on the soul, which weaken or soften even the toughest and most unfeeling characters: 'L-a făcut să ducă o viață de cîine. *Ar fi înmuiat și o piatră* așa ceva. Și luni dimineața o lua de la capăt' (Ivănescu 1996: 94) [back-translation: would have softened even a stone]. Moldovan's equivalent of similar form and meaning emphasizes the similarity of the source structure to the second idiom, conveying the state of emotional exhaustion through a hyperbolic and paradoxical image: 'Ducându-l pe el la viața blestemaților. *Ar scoate sufletul și dintr-o piatră* aia. Luni dimineață o ia de la capăt' (Moldovan 2023: 111) [back-translation: would pull the soul out of a stone].

In some cases, the heart acts as a metonymic substitute for our well-being or mood as a whole, rather than a specific emotion: '[…] then the beautiful country with fields of oats and wheat and all kinds of things and all the fine cattle going about that would *do your heart good* to see rivers and lakes and flowers […]' (Joyce 2023: 775). Both translations capture the conceptual ground of the source idiom, albeit through different strategies. Ivănescu's equivalent, similar in meaning but dissimilar in form, is based on a metaphorical image specific to the target language that suggests a feeling of satisfaction: '[…] pe urmă așa frumos la țară cu cîmpurile de secară și grîu și tot felul de lucruri și toate turmele bogate care mișună pe acolo *ți-ar unge inima* să vezi rîuri și lacuri și flori […]' (Ivănescu 1996: 640) [back-translation: it would anoint your heart]. Moldovan, by contrast, employs an idiom of similar form and meaning, adopting a more foreignising approach: '[…] apoi câmpurile frumoase de la țară cu ovăz și grâu și cu tot felul și toate cirezile mândre mergând *bine iar face inimii* să vadă râuri și lacuri și flori […]' (Moldovan 2023: 725) [back-translation: it would do the heart good].

As previously mentioned, the physical location of the heart supports its symbolic association with a person's authentic self, expressed through the metonymy THE HEART STANDS FOR THE CHARACTER: '[...] not to say that he had ever travelled extensively to any great extent but he *was at heart* a born adventurer [...]' (Joyce 2023: 600). Moldovan's equivalent of similar meaning but dissimilar form attributes a metaphorical role of possession to the head term, suggesting, just like the source idiom, the character's true nature in contrast to his outward behaviour: '[…] nu că ar fi călătorit el nici în lung și nici prea în lat dar *avea suflet* de aventurier înnăscut [...]' (Moldovan 2023: 568) [back-translation: he had the soul of a born

adventurer]. The expression chosen by Ivănescu, based on formal and semantic similarity, feels slightly more poetic but essentially conveys the same idea: '[…] și nici n-am putea spune că ar fi călătorit vreodată prea departe cine știe ce dar *în adîncul inimii* era un aventurier înnăscut [...]' (Ivănescu 1996: 499) [back-translation: at the bottom of his heart].

6. Conclusions

With regard to the application of Mona Baker's strategies, there is a fairly proportional commitment to capturing the expressiveness of the source idiom and ensuring clarity (the latter tendency being slightly more pronounced in Rareș Moldovan's retranslation). The transfer of the idioms' semantic content is generally carried out with precision; however, their form is frequently subject to minor or significant variations.

The structural similarity, sometimes even bordering on literal translation, may not always stem from standardised target idioms; rather, it acts as a strategy for retaining a sense of otherness (e.g., *să mă umple de inimă* for 'put some heart up into me').

In some cases, despite the existence of a direct equivalent in the target language, the translator resorts to alternatives that better reflect the contextual implications of the source idiom or produce the same effect on the target reader (e.g., *a pune pielea în joc* instead the literal *a-i frânge inima* for 'break one's heart').

Bibliography

Baker, Mona. 1992. *In Other Words: A Course Book on Translation*. London and New York: Routledge.

Budgen, Frank. 1960. *James Joyce and the Making of 'Ulysses'*. Bloomington, London: Indiana University Press.

Curraoin, Diarmuid. 2014. *I know that I have broken every heart. The significance of the Irish language in 'Finnegan's Wake' and in other works of James Joyce*. Dublin: Maunsel & Company.

Gibbs, Raymond W. et. al. 1997. 'Metaphor in Idiom Comprehension'. *Journal of Memory and Language*, 37(2), 141-154.

Gifford, Don; Seidman, Robert J. 1988. *Ulysses Annotated. Notes for James Joyce's Ulysses* (2nd ed., revised and enlarged by Don Gifford). Berkeley and Los Angeles: University of California Press.

Glucksberg, Sam. 2001. *Understanding Figurative Language. From Metaphors to Idioms* (Oxford Psychology Series; no. 36). New York: Oxford University Press.

Joyce, James. 1996. *Ulise*. Translated by Mircea Ivănescu. București: Ed. Univers.

Joyce, James. 2023. *Ulise*. Translated by Rareș Moldovan. Iași: Ed. Polirom.

Joyce, James. 2023. *Ulysses*. Ware, Hertfordshire: Wordsworth Editions Limited.

Siefring, Judith (ed.). 2004. *The Oxford Dictionary of Idioms.* Oxford, New York: Oxford University Press.

Theall, Donald F. 1997. *James Joyce's Techno-Poetics*. Toronto, Buffalo: University of Toronto Press.

Trantescu, Ana-Maria. 2010. „Probleme terminologice în definirea unităților frazeologice în română și engleză. O perspectivă contrastivă''. *Analele Universității „Dunărea de Jos" din Galați. Fascicula XXIV. Lexic comun/ lexic specializat*, III (1), 103-113.

VIOLENCE FAMILIALE ET ENFANCE MALTRAITÉE DANS LE ROMAN *POIL DE CAROTTE* DE JULES RENARD

Anca-Mihaela PUȘCAȘU (DOSAN)
Université de Craiova
E-mail: puscasu.anca.w6e@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.51jfms52

Abstract:
Published in 1894, Jules Renard's *Poil de Carotte* stands as a founding text of French literature's representation of child abuse within the family. This article examines the forms of domestic violence depicted in the novel – maternal cruelty, paternal passivity, and symbolic violence – and analyses the narrative strategies through which Renard renders the child's traumatic experience: internal focalization, irony, ellipsis, and formal fragmentation. Drawing on frameworks developed by Bourdieu, Herman, Genette, Honneth, and Caruth, the study argues that young François Lepic embodies a paradigm of survival heroism, resisting dehumanization through verbal agency and narrative sublimation. Far from a sentimental account, Renard's text anticipates contemporary trauma studies with remarkable precision, establishing a literary tradition that endures in twentieth- and twenty-first-century French fiction.
Keywords: *child abuse*, *family violence*, *Jules Renard*, *trauma*, *survival heroism*.

1. Introduction

Publié en 1894 aux éditions Flammarion, *Poil de Carotte* de Jules Renard[1] s'impose d'emblée comme un texte singulier dans le paysage littéraire de la fin du XIXe siècle. Loin de l'image idyllique de l'enfance heureuse que véhicule une certaine tradition romantique, ce roman[2] dresse un portrait implacable d'un enfant confronté à une violence familiale systémique,

[1] Jules Renard (1864-1910) est un écrivain et dramaturge français, membre de l'Académie Goncourt. Il est notamment l'auteur de *Poil de Carotte* (1894), pièce de théâtre éponyme (1900) et du *Journal* (publié posthumément en 1925).
[2] La première édition du roman paraît chez Flammarion en 1894. Le texte est composé de courts chapitres autonomes, parfois qualifiés de « saynètes », qui peuvent être lus de manière indépendante.

insidieuse et quotidienne. Le jeune François Lepic, dit « Poil de Carotte »[3], grandit dans une famille où sa mère l'humilie, l'exploite et le rejette, tandis que son père, distrait ou lâche, ne lui offre aucune protection réelle. Ce tableau, rendu avec une précision clinique et une ironie désenchantée, fait de ce roman l'un des premiers textes de la littérature française à mettre en scène, de manière aussi systématique, la maltraitance infantile dans le cadre domestique.

La question que pose ce roman dépasse le simple récit autobiographique – même si la dimension autofictionnelle est indéniable, Jules Renard ayant lui-même souffert du rejet maternel. Il s'agit d'interroger les mécanismes par lesquels la violence familiale se perpétue, se dissimule et se légitime au sein de la cellule familiale bourgeoise de la IIIe République. Le présent article se propose d'analyser les formes de la violence familiale représentées dans *Poil de Carotte*, d'examiner les dispositifs narratifs mis en place par Renard pour figurer la maltraitance infantile, et d'évaluer la manière dont le protagoniste construit une posture de résistance et de survivance face à l'adversité. Nous verrons comment Renard anticipe, avec une acuité remarquable, des problématiques que les études contemporaines sur l'enfance et le trauma ont depuis lors théorisées.

Le personnage central, surnommé « Poil de Carotte » en raison de la couleur de sa chevelure, est soumis à un régime quotidien de maltraitance physique et psychologique orchestré par sa mère, Mme Lepic, avec la complicité silencieuse d'un père absentéiste. Ce faisant, Jules Renard met en scène, avec une acuité qui anticipe les apports ultérieurs de la psychologie clinique et de la sociologie de la famille, les mécanismes complexes de l'abus sur les mineurs : humiliation, rejet affectif, travail forcé, menaces et châtiments corporels.

2. La violence maternelle : entre cruauté et indifférence affective

Au cœur du roman se trouve la figure de Mme Lepic, mère de Poil de Carotte, qui constitue l'incarnation la plus frappante de la violence familiale. Cette violence prend plusieurs formes complémentaires : violence physique, violence psychologique[4] et violence symbolique au sens bourdieusien du terme.[5] Elle se manifeste d'abord dans les gestes du quotidien : Poil de Carotte

[3] Le prénom « François » n'apparaît qu'exceptionnellement dans le roman ; le surnom « Poil de Carotte » domine, signalant la réduction de l'enfant à sa seule apparence physique.

[4] La violence psychologique comprend notamment les humiliations verbales répétées, les comparaisons défavorables avec les frères et sœurs, et l'exclusion symbolique de l'espace affectif familial.

[5] Pierre Bourdieu définit la violence symbolique comme « une violence douce, insensible, invisible pour ses victimes mêmes, qui s'exerce essentiellement par les voies purement

est envoyé chercher des œufs par temps de pluie, contraint d'embrasser le groin d'un cochon, forcé de dormir dans des conditions dégradantes. Ces épisodes, traités sur le mode de la saynète comique, révèlent en réalité une organisation domestique où l'enfant occupe la place du souffre-douleur.

La violence maternelle est d'autant plus redoutable qu'elle se drape dans les apparences de l'autorité parentale légitime. Mme Lepic ne perçoit pas – ou refuse de percevoir – la cruauté de ses actes ; elle les présente comme des mesures éducatives nécessaires ou comme des réponses à la maladresse inhérente de son fils. Ce déni de la maltraitance est l'un des traits les plus réalistes du roman : il correspond à ce que la psychologie contemporaine décrit comme la normalisation de la violence dans les familles dysfonctionnelles. Le regard de la mère sur l'enfant est un regard de mépris et de rejet qui[6] prive Poil de Carotte de toute reconnaissance affective fondamentale.

La honte constitue l'affect dominant qui structure la vie intérieure du protagoniste.[7] Cette honte est à la fois induite et entretenue par la mère : elle concerne le prénom ridicule, l'apparence physique, les maladresses supposées, les échecs scolaires. Renard montre avec une précision remarquable comment la répétition des humiliations finit par construire une image de soi profondément négative, au point que Poil de Carotte intériorise parfois les jugements maternels. Cette intériorisation de la maltraitance est l'un des mécanismes les plus pernicieux de la violence familiale : la victime en vient à se tenir elle-même responsable de sa souffrance.

3. La complicité du père et la défaillance du milieu protecteur

Si la mère est l'agent principal de la maltraitance, le père, M. Lepic, joue un rôle tout aussi déterminant par son absence de protection. Sa défaillance n'est pas celle d'un bourreau mais celle d'un témoin passif, d'un adulte qui voit sans intervenir, qui comprend sans agir. Cette passivité paternelle redouble la solitude de l'enfant : non seulement Poil de Carotte est maltraité, mais il l'est en présence d'un adulte qui aurait le pouvoir de le défendre et qui choisit de ne pas l'exercer.

---

symboliques de la communication et de la connaissance » dans *La Domination masculine* (Paris, Seuil, 1998, pp. 7-8).

[6] Sur la notion de « regard médusant » dans la littérature de l'enfance maltraitée, voir Marie-Hélène Boblet, *Terres promises. Émerveillement et récit au XXe siècle* (Paris, José Corti, 2011), notamment le chapitre consacré aux regards enfantins.

[7] Judith Herman souligne que la honte constitue l'affect central des enfants victimes de maltraitance chronique ; elle engendre ce qu'elle nomme un « moi fragmenté » dans *Trauma and Recovery* (New York, Basic Books, 1992, p. 105).

L'isotopie de la servitude[8] traverse l'ensemble du roman et témoigne d'une organisation familiale où Poil de Carotte est traité en domestique plutôt qu'en enfant. Les frères et sœurs – Félix et Ernestine – bénéficient d'un traitement privilégié, ce qui accentue l'injustice vécue par le protagoniste. Cette discrimination intra-familiale n'est jamais remise en question par le père ; elle s'est progressivement naturalisée au point de constituer l'ordre normal des choses. M. Lepic représente ainsi la défaillance du milieu censé protéger l'enfant : son inaction équivaut à une complicité tacite.

La relation père-fils connaît cependant une évolution significative au fil du roman. Des moments de complicité fragile, des tentatives de dialogue maladroit, signalent que M. Lepic n'est pas totalement indifférent à son fils. Mais cette ambivalence même est source de souffrance supplémentaire pour Poil de Carotte : elle lui laisse entrevoir une protection qui ne vient jamais vraiment. C'est cette attente perpétuellement déçue qui nourrit chez lui une mélancolie profonde et un sentiment d'abandon qui dépasse la seule relation maternelle. La carence affective paternelle renvoie à ce que l'éthique de la care théorise comme une privation du soin élémentaire auquel tout enfant a droit[9].

4. Les dispositifs narratifs de la maltraitance : ironie, ellipse et fragmentation

L'originalité de *Poil de Carotte* réside en grande partie dans ses choix narratifs. Renard opte pour une structure fragmentée, composée de courts chapitres autonomes qui n'obéissent pas à une progression linéaire classique. Cette fragmentation formelle mime la désorganisation de l'expérience traumatique : l'enfant maltraité ne vit pas sa souffrance comme une histoire cohérente mais comme une succession d'épisodes déconnectés, chacun portant en lui sa dose de violence ou d'humiliation.

La focalisation interne[10] est le principal dispositif de médiation de la souffrance. Le lecteur accède aux événements à travers la conscience de Poil de Carotte, ce qui crée une proximité empathique immédiate. Mais Renard ne cède jamais au pathétisme : l'ironie de la distance[11] constitue le contrepoint constant

[8] L'isotopie de la servitude parcourt plusieurs chapitres : Poil de Carotte effectue les corvées domestiques, cède sa chambre, mange seul ou après les autres, et dort dans des conditions inférieures à celles de ses aînés.

[9] Gérard Genette, dans *Figures III* (Paris, Seuil, 1972), propose la notion de « focalisation interne » pour désigner les récits où le narrateur ne dit que ce que sait le personnage focalisateur.

[10] L'ironie chez Renard fonctionne souvent comme un mécanisme de défense textuel : la distance comique protège le lecteur de la brutalité des faits tout en l'y confrontant indirectement.

[11] Sur la construction narrative de la souffrance enfantine dans la littérature française, voir Dominique Viart, « Récits de filiation », in Dominique Viart et Bruno Vercier, *La Littérature française au présent* (Paris, Bordas, 2005), pp. 79-101.

du récit. Cette tension entre la gravité des faits représentés et la légèreté du traitement stylistique est l'un des traits les plus caractéristiques de l'écriture de Jules Renard. Elle produit un effet de malaise particulièrement efficace : le lecteur rit, puis réalise avec gêne qu'il a ri de la souffrance d'un enfant.

L'ellipse joue également un rôle central dans la construction narrative de la maltraitance[12]. Renard ne montre jamais les violences les plus graves dans leur intégralité ; il les évoque, les suggère, les laisse deviner à travers leurs effets sur le comportement et la parole de l'enfant. Cette retenue stylistique n'atténue pas l'impact de la violence : elle le redouble au contraire en faisant travailler l'imagination du lecteur. Les silences du texte sont aussi éloquents que ses mots, et c'est précisément dans ces blancs narratifs que se loge l'indicible de l'expérience traumatique.

5. La résistance et l'héroïsme de la survivance

Face à la violence systémique dont il est victime, Poil de Carotte développe progressivement des stratégies de résistance et d'adaptation qui font de lui un véritable sujet agissant, non pas simplement une victime passive. Cette dimension héroïque – au sens d'un héroïsme de la survivance – est centrale dans la lecture que l'on peut faire du roman comme récit de formation paradoxal[13].

La résistance de Poil de Carotte s'exprime d'abord dans le langage. Face aux injonctions maternelles, l'enfant développe une ruse verbale, une capacité à déjouer les pièges de la parole adulte par la pirouette, le silence ou la réponse oblique. Cette agilité langagière est un mécanisme de défense qui anticipe ce que les études sur le trauma nomment la « résilience narrative »[14] : la capacité à mettre en mots l'expérience traumatique pour la rendre supportable. Renard, lui-même enfant blessé devenu écrivain, inscrit dans la trajectoire de son personnage la figure de la sublimation artistique comme voie de survivance.

---

[12] La relation entre Poil de Carotte et son père M. Lepic illustre ce que Carol Gilligan nomme « éthique de la care » dans *In a Different Voice* (Cambridge, Harvard University Press, 1982) : l'enfant est privé du soin fondamental auquel il a droit.

[13] La tentative de suicide de Poil de Carotte – ou son équivalent symbolique dans certaines lectures – est analysée par Philippe Chardin comme un acte de résistance ultime dans son article « L'enfant résistant dans le roman français du tournant du siècle », *Revue d'Histoire littéraire de la France*, n° 2, 2003, pp. 345-362.

[14] Cathy Caruth définit le trauma comme « the story of a wound that cries out, that addresses us in the attempt to tell us of a reality or truth that is not otherwise available » dans *Trauma: Explorations in Memory* (Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1995, p. 4).

L'héroïsme de la survivance se manifeste également dans la permanence du désir de vivre et d'être reconnu malgré tout[15]. Poil de Carotte ne renonce pas à chercher l'amour et la reconnaissance – notamment de son père – même quand tous ses appels restent sans réponse. Cette insistance du désir affectif, au-delà des déceptions répétées, est ce qui fait de lui un héros au sens moderne du terme : non pas celui qui triomphe par la force, mais celui qui résiste par la persistance de son humanité face à ce qui cherche à la nier[16].

La scène finale du roman[17] – la confrontation verbale entre Poil de Carotte et son père – marque un tournant dans cette économie de la résistance. Pour la première fois, l'enfant parvient à nommer sa souffrance, à articuler l'injustice dont il a été l'objet, à rompre le silence qui fondait la domination maternelle. Cette prise de parole est à la fois un acte de résistance et un acte fondateur : elle signale que l'enfant a survécu à la violence familiale en préservant sa capacité à dire, c'est-à-dire son humanité la plus fondamentale.

6. Conclusion

L'analyse de *Poil de Carotte* révèle un texte d'une modernité troublante, qui anticipe avec une précision remarquable les catégories analytiques que les études contemporaines sur l'enfance, le trauma et la violence familiale ont élaborées tout au long du XXe siècle. En mettant en scène une violence domestique systémique dissimulée sous les apparences de la normalité bourgeoise, Renard pose les jalons d'une tradition littéraire qui trouvera ses prolongements dans les œuvres de Marguerite Duras, Annie Ernaux, Édouard Louis ou Nicolas Mathieu.

La force du roman tient à l'articulation réussie entre un réalisme clinique de la représentation – qui n'épargne ni les détails ni les mécanismes de la maltraitance – et une distance ironique qui protège le texte de tout sentimentalisme. Cette double posture permet à Renard de traiter un sujet grave sans jamais basculer dans le pathos ou le réquisitoire moral. Il en résulte un récit d'une efficacité littéraire remarquable, qui continue d'interpeller le lecteur contemporain précisément parce qu'il touche à l'universel de la souffrance infantile.

---

[15] Sur l'héroïsme de la survivance comme paradigme littéraire, voir la synthèse de Jean-Marie Robine, « Survivre et témoigner : les enfants-héros de la littérature française contemporaine », *Études françaises*, vol. 44, n° 1, 2008, pp. 21-39.

[16] Axel Honneth, dans *La Lutte pour la reconnaissance* (Paris, Cerf, 2000), établit que la privation de reconnaissance affective dans l'enfance constitue la blessure identitaire la plus fondamentale.

[17] La scène finale du roman, le dialogue entre le père et le fils au chapitre « La dépêche », est souvent citée comme moment fondateur de la prise de conscience du personnage – et de sa résistance verbale – face à la figure maternelle.

Enfin, la figure de Poil de Carotte comme héros de la survivance ouvre une réflexion plus large sur les modes de résistance que la littérature met à la disposition des sujets souffrants.[18] En faisant de l'écriture elle-même – fragmentée, ironique, elliptique – le miroir formel de l'expérience traumatique, Renard suggère que l'art peut être, sinon une réparation, du moins un espace de mise en sens de la violence subie. C'est cette dimension éthique et épistémologique du roman qui en fait un texte fondateur pour toute réflexion sur l'enfance maltraitée dans la littérature française.

Bibliographie

Corpus primaire:

Renard, Jules. 1894. *Poil de Carotte*. Paris: Flammarion ; rééd. Paris: Gallimard, coll. « Folio classique », 1973.

Études critiques:

Boblet, Marie-Hélène. 2011. *Terres promises. Émerveillement et récit au XXe siècle*. Paris: José Corti.

Bourdieu, Pierre. 1998. *La Domination masculine*. Paris: Seuil.

Caruth, Cathy (dir.). 1995. *Trauma: Explorations in Memory*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Chardin, Philippe. « L'enfant résistant dans le roman français du tournant du siècle », *Revue d'Histoire littéraire de la France* 2. 345-362.

Genette, Gérard. 1972. *Figures III*. Paris: Seuil.

Gilligan, Carol. 1982. *In a Different Voice: Psychological Theory and Women's Development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Herman, Judith Lewis. 1992. *Trauma and Recovery*. New York: Basic Books.

Honneth, Axel. 2000. *La Lutte pour la reconnaissance*. Trad. Pierre Rusch. Paris: Cerf.

Maget, Frédéric. 2011. *Jules Renard : l'œil et la plume*. Paris: Textuel.

Robine, Jean-Marie. « Survivre et témoigner : les enfants-héros de la littérature française contemporaine », *Études françaises* 44 (1). 21-39.

Viart, Dominique. 2005. « Récits de filiation », in Dominique Viart et Bruno Vercier, 2005, *La Littérature française au présent*, Paris, Bordas, pp. 79-101.

[18] Sur la réception critique de *Poil de Carotte* comme texte fondateur d'une tradition de l'enfance maltraitée en littérature française, voir Frédéric Maget, *Jules Renard : l'œil et la plume* (Paris, Textuel, 2011), pp. 88-95.

TEACHING VOCABULARY – THE ONLINE CHALLENGE

Mihaela ROȘCA
University of Craiova
E-mail: rosca.mihaela.w3e@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.rk9fah49

Abstract:
The international education system has seen a sudden movement towards the virtual classroom in the last months as a direct consequence of the global lockdown. It is a clear fact that nowadays students and teachers have to find rapid and effective solutions to be able to further study and progress. This study compared students' attendance, performance and progress after eight Business English classes, four delivered in the classroom and four delivered online to first year students who attended The Faculty of Economics and Business Administration, the University of Craiova, during the months of February, March and April 2020. There were one hundred and one students taken into consideration and the main focus of study was represented by thematic business vocabulary. Results showed that online classes facilitated students' progress at a time when social distress took over the general mindset of people. Our findings suggest that students might embrace the online challenge as an alternative to the classroom experience on the short term, or as a complementary procedure on the long run.

Keywords: *classroom experience, motivation, online learning, performance, progress.*

Introduction

The digital era has opened a plethora of possibilities to transfer information from teachers to students on a daily basis. Nevertheless, the key factor is not only focusing on students' full access to materials and bibliography to further continue their studies, but merely developing strategies and different materials to teach and make sure that students have learned and can freely operate with information even if teaching is done remotely and not face-to-face.

It has been proven that direct interaction in class is compulsory for learners to understand and later perform well with the new information acquired. 'The effective interaction which happens in the classroom can increase students' language performance. Not only do students get the impact

of the importance of good interaction, but teachers can also improve their teaching and, consequently, students' learning process in the classroom. Some of the previous research had given reflec- tion that interaction can engage the students' participation in the classroom by using the suitable teachers' talk. It can be concluded that classroom interaction is beneficial in the teaching and learning process' (Hanum, 2017). 'Bluntly, classroom interaction is important because interaction is the sine qua non of classroom pedagogy. If no person-to-person interaction had occurred in a classroom, we would probably be unwilling to accept that a lesson had taken place at all' (Seedhouse & Jenks, 2015). However, during the present crisis, all educational institutions have had to tailor their courses according to the requirements of authorities and, thus, the era of online teaching has widely developed. It is clearly true that for the Business English course, classroom interaction has been proven to be of great importance for students' learning and progress in all educational institutions, and also at the Faculty of Economics and Business Administration, the University of Craiova. Foreign languages are, without doubt, difficult to be studied at a distance, but are there efficient solutions that educators can consider during crisis in order to make sure that economics students continue learning and acquiring the knowledge and skills so needed in their future jobs? With so much change and challenge in the educational field, we set out to compare students' progress during traditional classes versus online classes.

Materials and method

The group of one hundred and one students who was taken into consideration for this study attend the Business English courses of the Faculty of Economics and Business Administration, the University of Craiova, year 1, and their specialization is Finance and Banking. Their overall level of business English is pre-intermediate and we analysed their attendance, performance and progress during four traditional classes versus four online ones.

The lessons in the classroom were focused on the following themes: Products, Employment, Customer service and Business Travel. The objectives of these lessons were: to describe the stages in the development of new products, to talk about new products and services using the past simple, to show interest during a business conversation, to give an oral or written report, to talk about job benefits and employment procedures, to describe personal experiences using the present perfect, to learn how to delegate work to others, to discuss and comment progress on projects, to talk about customer service rules and experiences, to make comparisons, to learn how to respond to complaints, to ask for and give opinions, to use vocabulary about hotels and airports, to ask for travel information using countable and uncountable

nouns, to report to a company reception and to make small talk and develop a conversation. There were four main parts of every course, i.e. thematic vocabulary, grammar information needed when speaking, listening and writing about the theme of the lesson, practically speaking and business communication skills.

The main vocabulary items discussed in class were: direct costs, indirect costs, learning curve, product placement, brand awareness, brand a product, FMCG, consumer durables, product line, product positioning, product portfolio, flexitime, subsidized, headhunt, referee, qualify as, train as, be shortlisted, deal with complaints, get repeat business, refund, connection (travelling), delayed flight, cancel a flight, their explanation being given by the teacher according to their definition provided in the *Longman Business English Dictionary*, *Cambridge Advanced Dictionary* or the *Oxford Advanced Learner's Dictionary*.

The online lessons were focused on the following themes: Banking, Labour Relations, The Stock Exchange and Mergers and Acquisitions, the objectives being: to talk about banking transactions and products, to give advice, suggest, invite and command using modal verbs, to talk about future, present and past possibility using conditional sentences, to negotiate working conditions, to report what other people said during meetings using reported speech, to understand and use the principles specific to the stock exchange, to understand and further use the sequence of tenses in business communication, to talk about mergers and ac- quisitions of companies, to use the infinitive and the gerund in business contexts. The business vocabulary discussed during the online class included the following terms: fixed costs, variable costs, COGS, gross margin, net margin, reach break-even point, money-spinner, write off, principal, charter, minority stake, indebtedness, debenture, horizontal merger, vertical merger/ vertical integration, conglomerate merger, deferral, redeployment of resources, change hands, commodities exchange, float a company, futures contract, and options contract, their explanation being given by the teacher according to their definition provided in the *Cambridge Advanced Dictionary*.

The session of learning in the classroom experience lasted for fifty minutes, ten minutes break and then another fifty minutes whereas the online learning experience lasted for forty minutes, 5 minutes break, forty minutes, five minutes break and then another 30 minutes. In the classroom, the vocabulary was practised via activities such as reading comprehension, listening and speaking while in the online courses, students practised vocabulary in different stages: explanations and reading activities during the first part of the session, listening and individual work during the second part and speaking activities in the last part. Moreover, the traditional classes did not require mandatory

homework from one week to another whereas after every online class, the teacher selected different activities meant to make students know what they had learned and designed homework further practice. After the four classes, students' knowledge of vocabulary and business communication skills was tested to see how they learned and acquired the items detailed above. During the traditional classes, interactive activities via computer, overhead projector and speakers were used alongside speaking and direct interaction with the teacher and the peers in dialogues and role plays. In comparison, during online classes, oral feedback was given during every online session, students sent homework via the platform of the faculty every week and the teacher sent every student personalized feedback.

Conclusions

The students who attend the Business English class at the Faculty of Economics and Business Administration, Finance and Banking, Year 1 performed well during both types of courses. Nevertheless, a certain degree of enthusiasm and motivation was noticed during online classes, as traditional learning had somehow become routine and both students and the teacher had taken it for granted. At the beginning of the period of online teaching, students needed, first and fo- remost, to feel connected with one another, so there were a few minutes of 'joining virtual hands and hearts' and then the proper course began.

As far as attendance is concerned, 64% of students attended the traditional classes compared to 81% of students who attended the online ones, that is taking into consideration both online sessions and the activity on the platform of the faculty for homework and quizzes. We noticed that the number of attendees increased also due to the fact that students who had a job and who either worked from home in this period or still had to be in the office participated in the online sessions and were also very active on the platform. This shows that, on the long run, home written assignments and written homework could be uploaded on the platform, facilitating thus students' involvement and work. There are certain drawbacks, though, regarding online teaching, as, sometimes, the teacher had to explain to an almost black screen due to the fact that most students opted to turn off their video camera.

Students' performance was noticeably higher during online teaching for students who attended both the online sessions and did all the individual study subsequently uploaded on the platform of the faculty. The teacher uploaded personalized feedback for all the students within a period of time of a maximum of forty-eight hours, which triggered students' confidence in this style of working and motivated them to continue studying and working at a

distance. Furthermore, the teacher encouraged team-work through virtual breakout rooms and students felt inspired to find solutions and to cooperate.

In conclusion, students benefited from the online experience both through hard work and heart felt interaction, as a blending of the two was proven to enhance progress and positivity. It was decided that, in the long run, a mixture of the two approaches is to be considered for further linguistic development, alongside active participation in business-like contexts.

Bibliography

***. *Longman Business English Dictionary*. 2007. Pearson Education Limited (Paper Edition + CD-Rom).

***. *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. 2015. Oxford: Oxford University Press (Paper Edition + CD-Rom).

Ellis, M., & Johnson, C. 2003. *Teaching Business English*. Oxford: Oxford University Press.

Farnham-Diggory, S. 1977. 'The Cognitive Point of View'. In D.J. Treffinger, J.K. Davis, & R.E. ripple (Eds.), *Handbook of Teaching Educational Psychology*. New York: Academic.

Howatt, A.P.R. 2004. *A History of English Language Teaching*. Oxford. Oxford University Press.

https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/

https://www.google.ro/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=10&ved=2ahUKEwihzrC1pq7pAhXl-yoKHYQPD_gQFjAJegQIBBAB&url=http%3A%2F%2Fpasca.um.ac.id%2Fconferences%2Findex.php%2Fgtk%2Farti-cle%2Fdownload%2F326%2F309&usg=AOvVaw28_Ie9Cv9a6J8OTsz4vre3

Hutchinson, T. & Waters, A. 1987. *English for Specific Purposes: A Learning-Centred Approach*. Cambridge: Cambridge University Press

Seedhouse, P. & Jenks, C.J. 2015. *International Perspectives on ELT Classroom Interaction: An Introduction*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.

LES MÉCANISMES DE CRÉATION TERMINOLOGIQUE DANS LE CHAMP LEXICAL DES PHÉNOMÈNES ATMOSPHÉRIQUES

Antalia-Celestina STĂNESCU
Université de Craiova
E-mail: stanescu.antalia.a7k@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.27bd1995

Abstract:
In this contribution, we aim to study the Romanian terminological creation mechanisms within the semantic field of atmospheric phenomena, based on a qualitative categorization of the domain. The study seeks to draw relevant conclusions regarding the specific characteristics of terminological formation in the Romanian system by examining four areas of analysis: borrowing, derivation, composition, and conversion. Our analysis will take as its starting point the lexicographic work *Dicționarul fenomenelor atmosferice – DFA* (Florescu 2015), which has been meticulously examined in order to extract conclusive examples for each area of study.

Keywords: *atmospheric phenomena*, *lexicology*, *semantics*, *terminological creation*.

1. Considérations générales

Les locuteurs ont toujours ressenti la nécessité de créer des mots dans le but de disposer d'un support verbal qui puisse traiter et répondre aux exigences quotidiennes de plus en plus accrues.

Pour faciliter cette tâche, la langue opère avec un ensemble de règles et de modèles permettant de créer des mots de façon homogène, ainsi que pour concevoir un nouveau terme. Ainsi, la création d'un nouveau terme repose soit sur les ressources linguistiques déjà existantes dans la langue, soit sur l'intégration d'éléments empruntés à d'autres langues, à consition qu'ils puissent être assimilés au système linguistique d'accueil.

L'arbitraire joue un rôle clé dans la création des signes linguistiques, mais le caractère purement conventionnel de ces derniers peut être remis en question, dans la mesure où un terme peut être décomposé en morphèmes constitutifs porteurs de sens (le cas de la dérivation savante et de la composition).

Les mécanismes internes de création lexicale sont limités, mais ils se révèlent suffisants pour répondre aux besoins du locuteur. La dérivation et la composition demeurent les procédés les plus efficaces et les plus utilisés en terminologie, tandis que la conversion est moins fréquente. En revanche, la lexicalisation, la contamination, l'homonymie des mots polysémiques et la condensation lexicale sont des cas plus rares, relevant de mécanismes plus difficiles à identifier.

Lorsqu'on aborde les mécanismes de création lexicale, il est essentiel de s'interroger sur le rôle de l'économie linguistique, qui se manifeste particulièrement dans le cas de la condensation lexicale (cf. 2.2.3. Mots-valises). Cette finalité d'économie dans le langage est le but ultime des langues artificielles, mais elle n'est pas négligeable non plus pour les langues naturelles. L'équilibre entre un fonctionnement morpho-sémantique et pragmatique efficace et le raccourcissement des éléments linguistiques employés est fondamental pour garantir une communication à la fois fluide et fonctionnelle.

2. Mécanismes de création terminologique

Selon Sablayrolles (2006), les mécanismes de création lexicale se répartissent selon deux critères principaux : le critère interne et le critère externe, chacun étant influencé par des facteurs morphologiques, sémantiques et phraséologiques. Ainsi, la matrice externe englobe les emprunts aux autres langues, tandis que la matrice interne regroupe tous les autres procédés d'enrichissement lexical. Dans ce cadre, notre étude se focalise sur les mécanismes relevant du critère morpho-sémantique, notamment les constructions dérivationnelles et composées, ainsi que sur la conversion, qui appartient à la catégorie des changements syntactico-sémantiques.

2.1. Matrice externe

Dans cette catégorie, seul le procédé de l'emprunt est pris en compte, lorsqu'il implique l'existence de plusieurs langues et que le facteur décisif demeure la langue d'origine dont les termes sont empruntés.

2.1.1. Emprunts

L'évolution diachronique de la terminologie roumaine des phénomènes atmosphériques témoigne de sa richesse et de son développement progressif. Cette évolution a permis la formation graduelle d'un vocabulaire scientifique adapté aux exigences du domaine, au fur et à mesure que celui-ci a été reconnu comme une discipline à part entière.

La plupart des lexies empruntées en roumain proviennent du français (ex. *acalmie, advecție, alizeu, ciclon, circulație, contraalizeu, curent, front, gren, muson, simun, turbion, uragan*) et, bien entendu, du latin, puisque chaque science est marquée par l'influence des latinismes. Nous rencontrons également des emprunts à l'anglais (*blizzard, chinook, ghibli, shamal, thermal, lofting, looping*), et plus rarement à l'espagnol (*El Niño, Solano)*, à l'allemand et à l'italien, notamment pour des archaïsmes (*tempestă, Orcan, Pasat*).

2.1.2. Emprunts internationaux et le parallélisme du langage scientifique

Le langage scientifique construit son vocabulaire à partir des termes à usage universel, reconnus par les spécialistes comme étant des termes neutres et universels pour la description typologique du genre. Les termes latins et grecs sont idéaux pour établir des dénominations stables, qui ne subissent pas d'évolution naturelle et qui se prêtent à être employés échelle internationale. Ces critères garantissent une synchronie globale en ce qui concerne la propagation uniforme de ces termes.

Un autre atout des latinismes réside dans leur capacité à générer de nouveaux termes. Cette flexibilité s'explique par la modularité des éléments, qui peuvent se combiner aisément pour créer de nouvelles notions, répondant ainsi aux exigences des domaines spécialisés.

Concernant la classification des nuages, les dénominations établies selon leurs caractéristiques remontent au XIXe siècle (Howard 1803), période qui est consacré à la création et à l'institution des termes latins, servant de référence pour distinguer les nuages par genres, espèces et variétés.

Tableau no. 1 Principales lexies désignant des nuages

ALTOCUMULUS; ALTOSTRATUS; ARCUS; CALVUS; CIRROCUMULUS; CIRROSTRATUS; CIRRUS; CONGESTUS; CUMULUS; FIBRATUS; FLOCCUS; FRACTUS; GENITUS; HUMILIS; INTORTUS; LACUNOSUS; NEBULOSUS; NIMBOSTRATUS; NIMBUS (archaïsme pour NIMBOSTRATUS); OPACUS; RADIATUS; SPISSATUS; STRATIFORMIS; STRATOCUMULUS; STRATUS; TRANSLUCIDUS; UNCINUS; UNDULATUS; VELUM; VERTEBRATUS.
+ PANNUS, PILEUS (des nuages annexes)

Ces dénominations peuvent être classées en deux catégories selon le critère formel. Elles sont considérées comme des emprunts lorsqu'il s'agit de noms directement issus de la langue latine, ainsi que de lexies composées et récemment créées à partir des éléments latins.

Dans le premier cas, on trouve l'exemple des dénominations NIMBUS, RADIATUS, ARCUS, CALVUS, CIRRUS. Bien qu'elles soient d'origine latine, elles ne sont plus employées avec leur sens ancien, mais ont été réinvesties d'une signification moderne.

Dans le second cas, des termes tels que ALTOCUMULUS, CIRROCUMULUS, NIMBOSTRATUS sont des dénominations modernes issues de la composition savante, un procédé spécifique au langage scientifique. Cette spécificité du vocabulaire scientifique met en évidence une différence évidente entre la formation terminologique scientifique versus celle du langage populaire. Les termes populaires relèvent de l'imaginaire ethnique, tandis que les termes scientifiques représentent le résultat d'un effort collectif visant à établir une terminologie rigoureuse, adaptée à un domaine de spécialité. Cette terminologie, internationalisée grâce à son vocabulaire extrêmement précis, demeure également évolutive et capable de générer de nouveaux termes en fonction des besoins des locuteurs.

2.2. Matrice interne

Dans cette catégorie de procédés de création lexicale, nous recensons les trois mécanismes les plus utilisés dans le répertoire terminologique des phénomènes météorologiques. En raison de leur complexité, ces trois procédés illustrent parfaitement l'objet d'étude de la lexicologie, qui s'intéresse tant au signe linguistique (forme et sens) qu'aux relations morpho-syntaxiques (puisque ces procédés entament des changements morphosémantiques et syntaxiques notables).

2.2.1. Dérivation

L'analyse des termes du *DFA* révèle que le langage populaire regorge de termes formés par suffixation ou préfixation, tandis que le langage scientifique est fortement marqué par la présence d'emprunts, ce qui lui confère un caractère universel et international. Le langage populaire privilégie plutôt la dérivation à l'aide de suffixes courants, tandis que le langage scientifique foisonne de dérivés construits à partir des éléments savants d'origine latine ou grecque.

2.2.1.1. Dérivation suffixale

Dans le langage populaire, les suffixes sont principalement employés pour former des adjectifs, mais aussi des noms communs, notamment pour désigner les vents. Ils portent également une charge sémantique liée à la grammaire cognitive, leurs fonctions variant selon le contexte. Ainsi, un suffixe peut (i) indiquer une origine toponymique (*Ungurean*), (ii) décrire un processus (*adietor, degeros*), (iii) exprimer une quantité (*zăpădos*), ou encore

(iv) transmettre une notion de grandeur ou de petitesse. Dans ce dernier cas, il s'agit soit d'augmentatifs (*ceață*r*ie*, *vâjgăraie, vântoasă*), soit de diminutifs (*cercuț, gerișor, ploiță, vânțuleț*), soit d'une nuance péjorative (*răcoreală, roureală, pișoalcă, vânturel*) (cf. Tableau no. 2 : Principales dérivations du vocabulaire météorologique).

Les ethnonymes occupent une place prépondérante dans la désignation des vents. Ainsi, les noms de vents indiquant une origine ethnique ou toponymique sont souvent construits à l'aide des suffixes *-ean, -an* (*apusean, brașovean, brăilean, câmpean, hațegan*, *muntean*, *mureșean*, *părângean, răsăritean, tisan, turdean, ungurean, zărăndan*, etc.).

Pour exprimer cette catégorisation toponymique, il existe un autre procédé, cette fois de nature grammaticale, qui est spécifique au langage populaire. Ce procédé repose sur l'emploi du génitif en construction avec la préposition *de : vânt de la ungurean/de răsărit/de la rus/de la moscal/de la cazac*, etc.

Un exemple convaincant et particulièrement révélateur de la richesse apportée par le procédé de la dérivation est l'utilisation des augmentatifs et diminutifs, qui sont exclusivement présents dans le langage courant et populaire. À observer le tableau.

Derivés par suffixation								
Terme	**Diminutif**	**Augmentatif**	**+Durée**	**+Procès**	**+Quantité**	**+Intensité faible**	**+Intensité élevée**	**+Péjoratif**
BURNIȚĂ			*burniță*e*ală*					
CEARCĂN	*cercănel*							
CEAȚĂ		*ceață*r*ie*			*ceață*r*ie*			
CERC	*cercuț* *cerculeț* *cercușor*							
DOGOAR E			*dogoreală*					
FULG	*fulguire*		*fulguială*					
GER	*gerișor*					*gerișor*		*gerișor*
NOR	*noricel* *norișor*							*nouraș*

	noruleț *noruț* *nouraș* *nourel* *noureț*							
PLOAIE	*ploiță* *ploicică* *ploișoară*	*ploiș* *ploioi*			*ploiș* *ploioi*	*ploicică* *ploișoară*		*ploiță*
RAZĂ	*răzișoară*					*răzișoară*		
RĂCOARE				*răcoreală*				
ROUĂ				*roureală*				
VÂNT	*vânturel*	*vântoi* *vânturoi* *vântoaică*		*vântureală*			*vântoaică* *vântoi*	*vânturel*
VIFOR		*viforaie*		*viforeală*			*viforniță* *viforaie*	
VISCOL			*viscoleală*					
VISCOL	*viscoliș*	*viscoleală*	*viscoleală*	*viscolitură*			*viscolire*	
ZĂPADĂ	*zăpăzuică* *zăpăzuie*	*zăpădoi*			*zăpădoc*			*zăpăzuică*

Tableau no. 2
Principales dérivations du vocabulaire météorologique

Si nous analysons les couplets tels que *dogoare-dogoreală*, *viscol-viscoleală*, *fulg-fulguială*, *burniță-burnițeală*, *răcoare-răcoreală, vânt-vântureală, rouă-roureală*, nous constatons qu'ils sont formés à partir du terme archétypal auquel est ajouté le morphème dérivationnel *-eală*/*-ială*. Cette modification morphologique confère un effet stylistique et entraîne des transformations sémiques. Ainsi, les termes dérivés expriment désormais soit l'effet duratif [+durée], soit le procès du phénomène dénoté [+procès].

D'un autre côté, les couples dérivationnels *ceață-cețărie* et *ploaie-ploiș/ploioi, zăpadă-zăpădoc,* comportent des définitions marquées par le sème différenciateur [+quantité], tandis que d'autres termes se distinguent par la pluralité des dérivations diminutives.

Il existe également des variations dérivationnelles du type: *dogoreală – dogorime – dogorire*, issues du terme archétypique *dogor*, où plusieurs suffixes sont ajoutés. Un phénomène similaire s'applique au terme *nor*, qui

génère une multitude de formes dérivées (*noricel – norișor – noruleț – noruț – nouraș – nourel - noureț).*

Concernant les termes dérivés par suffixation diminutive, on constate souvent une distinction entre la dénotation et la connotation du terme.

Un terme est considéré comme ayant été formé sur le territoire roumain lorsqu'il résulte d'un processus de dérivation, même si son étymon est issu d'un calque ou d'un emprunt. Cela découle du fait que le terme dérivé est structuré selon des procédés spécifiques à la langue d'accueil. Par exemple, le terme *muson* est un emprunt, mais l'adjectif *musonic,* formé avec le procédé de la dérivation sur le territoire roumain, est un terme propre à la langue roumaine).

2.2.1.2. Dérivation préfixale

La dérivation préfixale est rarement rencontrée dans la terminologie météorologique et demeure peu employée comme mécanisme de création lexicale, tandis que la dérivation suffixale reste un outil plus productif et répandu. Cependant, nous avons relevé quelques exemples issus du langage populaire, où nous remarquons l'emploi du préfixe *în-* / *îm-* et *od-* (Bursuc 2015: 68) : *a învolbura, a învifora, a înstura, a întroieni, a odmeți, a înămeți, a îmbura.*

À partir des exemples illustrés *supra*, on peut constater que, contrairement aux termes savants créés par l'ajout de préfixes, les mots d'origine populaire se caractérisent par l'utilisation du préfixe ***în-/îm***, qui confère au verbe une nuance sémique transformationnelle ou éventive, notamment lorsqu'il est employé à la voix pronominale (cf. 1.a. et 1.b.).

(1.a.) Pâmântul *se înămețește* peste noapte.

(1.b.) L'hiver [...] exceptionnellement rigoureux [...] glace et *enneige* les routes (De Gaulle, *Mém*. guerre, 1959, p. 138).

Une autre caractéristique des termes populaires, par opposition aux termes savants, est le fait que le préfixe ***în-/îm***, bien qu'il provienne du morphème latin **IN,** n'est plus utilisé comme préfixe négatif (comme c'est le cas des adjectifs : ex. *corect-incorect*). Au contraire, il prend un ses factitif lorsqu'il est appliqué aux verbes.

2.2.2. Composition

Il convient de préciser que les ouvrages spécialisés sont scindés en deux approches divergentes concernant la problématique de la formation des termes à partir des éléments savants d'origine grecque ou latine, en raison de leur statut morphémique encore discuté. Dans cette perspective, Guilbert (1975 : 224) propose le concept de *composition allogène,* tandis que, dans les travaux des linguistes contemporains, on observe une généralisation du

syntagme *composition néoclassique*. Un critère clé dans cette catégorisation est la possibilité d'avoir une autonomie syntaxique lorsque les deux éléments qui composent le terme sont séparés.

À l'origine, le terme composé est transparent, étant formé de deux ou plusieurs lexèmes autonomes. Cependant, le lexème qui résulte de cette adjonction acquiert une indépendance syntaxique et sémantique qui lui est propre. Certains termes composés sont lisibles d'un point de vue sémantique (ex. *fotometeor*), tandis que d'autres nécessitent une analyse plus approfondie (ex. *abajur).*

Le procédé de la composition est relativement peu fréquent dans les termes répertoriés. Toutefois, nous avons identifié les exemples fournis par Alina Bursuc dans son article « Vânturile » (2015 : 66). Il s'agit de termes dotés d'un grand degré de transparence, tels que : *vântul frunzii*, ou encore *cornul-caprei, cupă-goală* (synonyme pour le vent *Soreț*), *soare-apune, traistă-goală.* D'autres termes présentent un degré de fusion morphologique plus faible (ex. *vânt de miazăzi*).

Dans le domaine de la météorologie roumaine, les termes issus du vocabulaire scientifique et formés par composition savante peuvent être classés en deux catégories : (i) les termes ayant le même radical, recevant des préfixes différents ; (ii) des termes ayant le même préfixe attaché à des racines distinctes. Cette distinction permet d'observer les variations morphologiques et sémantiques qui interviennent dans la formation terminologique spécifique au langage scientifique.

Tableau no. 3
Principaux termes composés avec des éléments savants

Termes composés				
(i) préfixe latin ou grec +**meteor**	(i) préfixe latin ou grec +**turbulență**	(i) préfixe latin ou grec +**sferă**	(ii) **supra** + radical	(ii) **anti** + radical
fotometeor	*macroturbulență*	*chemosferă*	*suprarăcire*	*anticiclon*
hidrometeor	*microturbulență*	*exosferă*	*suprasaturație*	*anticiclonează*
electrometeor		*atmosferă*	*supraumezire*	*anticrepuscul*
litometeor		*magnetosferă*		*antihelic*
		troposferă		*antiselenă*
		mezosferă		*antisolar*
		stratosferă		

Certains termes composés présentent un degré de soudure morphologique plus important, caractérisé par l'absence de séparation graphique entre les éléments qui les constituent. C'est le cas de *frontogeneză*, *frontoliză, stratosferă,* etc. Les éléments de formation savante les plus fréquemment rencontrés incluent : *cata-, baro-, geo-, hidro-, izo-, electro-, foto-, supra-, infra-, ciclo-, pseudo-, para-, anti-*.

En revanche, dans le langage populaire roumain, la composition suit des modèles morphologiques bien définis. Les termes météorologiques issus de ce registre sont généralement des groupes nominaux, qui peuvent être formés de (i) soit de deux noms (*curcu-boului, cornul-caprei)*, (ii) soit d'un nom et d'un adjectif (*cupă-goală*, *traistă-goală*), (iii) soit d'un nom et d'un verbe (*soare-apune*) ; (iv) a. ou d'un groupe nominal avec un complément intégré : *vântul frunzii, vântul de sub soare*, b. un adjectif : *vântul cel lin, vântul alb* ; c. un complément circonstanciel : *vântul de la Sâcuț, vântul de la Râpa, vânt de la prânzișor*.

Après une analyse sémantique, il est clair que ces lexies expriment (i) soit le degré d'intensité, (ii) soit la direction, (iii) soit la description ou le topos du phénomène, toutes étant des catégories désignatives décisives pour la dénomination.

Dans le registre scientifique, de nombreux termes correspondent à des synapsies (Sablayrolles 2006), situées à la frontière entre collocations et lexies formées par composition (ex. *Ondulații Kelvin-Helmholtz, proces Bergeron, Spectru Brocken, Curent Birleland* etc.)

2.2.3. Mot-valises

Les seules attestations retrouvées dans le corpus roumain sont les termes *smog* et *blizzard*. Le terme *smog* représente un terme porte-manteau d'origine anglaise, formé à partir des mots *smoke* et *fog*. Il ne constitue pas un modèle représentatif pour les langues romanes, puisque le terme n'a pas été créé sur leur territoire. De même, ***blizzicane*** est un terme emprunté à l'anglais, résultant de la fusion entre *blizzard* et *hurricane*.

Bien que ce procédé puisse générer de nombreuses lexies néologiques, aucune tendance notable à la création de nouveaux mots-valises n'a été observée dans le champ terminologique météorologique à ce jour.

2.2.4. Conversion

Aussi appelée sans distinction catégorique *dérivation impropre* ou *recatégorisation*, la conversion est présente dans le champ lexical des phénomènes atmosphériques à travers des exemples issus du vocabulaire populaire roumain. Dans le domaine météorologique, la conversion des termes constitue un phénomène linguistique particulièrement intéressant, qui

permet d'adapter le vocabulaire aux évolutions scientifiques et techniques. Ce procédé, qui consiste en un changement de la catégorie grammaticale d'un mot sans modification de sa forme, s'avère particulièrement utile dans un contexte où de nouveaux concepts émergent fréquemment, comme c'est le cas en météorologie.

Dans le lexique des phénomènes météorologiques, nous observons la transformation (i) d'un nom commun en nom propre (*rus→Rusesc, soare→Sorinț, mare→Măreană, mesteacăn→Mesteacăn, pietrar→Pietrar, răsărit→Răsăritean, ungur→Ungurean, secui→Secui*), (ii) d'un adjectif qualificatif en nom propre (*bălan→Bălan, furtunos→Furtunos, subțire→Subțirel, sărac→Sărăcilă,*).

2.2.4.1. Conversion intramorphologique

Le procédé inverse de *l'antonomase* est ce que Zugun (2000 : 102) appelle *conversion intramorphologique*, un processus par lequel un mot acquiert une nouvelle catégorisation sans changer de classe grammaticale.

Parmi les exemples illustrant ce procédé, les dénominations des vents occupent une place importante. Ainsi, dans les termes *Braşovean, Brăilean, Carael, Cazan, Clujan, Dunărinț, Istriță, Muntean, Murășan, Ocnean, Olteț, Părângean, Rusesc, Sădean, Turdean*, *Ungurean*, nous constatons une migration de sens : ces termes, à l'origine des noms propres toponymiques, ont prêté leur composant sémique pour désigner un vent originaire du lieu concerné.

Ce procédé confère un effet stylistique caractéristique au langage populaire, soulignant l'expressivité linguistique propre aux dénominations locales. Grâce à l'usage fréquent de ces antonomases en diachronie, elles ont été progressivement intégrées dans les dictionnaires spécialisés en tant que noms propres avec des entrées individuelles. Il convient de souligner que ce procédé n'a pas été observé pour la terminologie scientifique.

Conclusions

La terminologie roumaine des phénomènes atmosphériques s'est développée de manière progressive et stable, s'adaptant aux exigences internationales. Ce processus se reflète dans les mécanismes de création terminologique, qui varient selon le registre linguistique: certains procédés sont spécifiques au vocabulaire scientifique (la composition), tandis que d'autres caractérisent le lexique populaire (la dérivation, la conversion).

L'analyse du lexique révèle que le lexique populaire privilégie la dérivation suffixale, tandis que la terminologie scientifique repose sur la composition savante. Une distinction nette apparaît entre ces deux registres :

les termes populaires, imprégnés d'imaginaire et de références folkloriques, contrastent avec les termes scientifiques, qui sont issus d'un effort de normalisation visant une terminologie spécialisée et internationalisée, caractérisée par une grande précision lexicale.

Une caractéristique notable du vocabulaire roumain des phénomènes météorologiques est l'abondance de termes populaires formés par dérivation diminutive et augmentative, enrichis de nouvelles valeurs sémiques telles que [+durée], [+procès], [+quantité], [+intensité] (cf. 2.2.1.1. Dérivation suffixale).

Le roumain, riche en variations diastratiques et diatopiques, a conservé à la fois des formes populaires et savantes, essentielles à l'élaboration du domaine météorologique. L'enrichissement terminologique du vocabulaire scientifique repose principalement sur l'emprunt et la composition savante.

D'un autre côté, les emprunts génèrent des doublets synonymiques. Cette dualité, présente entre le registre populaire et le registre scientifique, se retrouve également dans le vocabulaire des phénomènes atmosphériques, comme en témoignent les nombreuses correspondances entre ces deux registres.

La conversion est un procédé moins fréquent dans la création terminologique roumaine, bien que quelques exemples aient été attestés dans les dénominations de vents.

Quant aux mots-valises, seuls deux termes d'origine anglaise (*smog, blizzicane*) ont été relevés, malgré le potentiel créatif de ce procédé, propice à l'émergence de nombreuses lexies néologiques.

Bibliographie

Bursuc-Pricop, A. 2015. „Vânturile, deplasările și curenții de aer", în *Terminologia meteorologică românească a fenomenelor atmosferice (științific versus popular).* Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 47-70.

Coșeriu, Eugen. 1966. « Structure lexicale et enseignement du vocabulaire », dans *Actes du premier Colloque International de Linguistique appliquée*. Nancy : Université de Nancy.

Cristea, Teodora. 2001. *Structures signifiantes et relations sémantiques en français contemporain*. București : Editura Fundației România de Mâine.

Crystal, David. 2003. *A Dictionary of Linguistics & Phonetics*. London: Blackwell Publishing. 5e édition.

De Gaulle, Charles. 1959. *Mémoires de guerre*. Paris : Plon.

Florescu, Cristina (éd.). 2015. *Terminologia meteorologică românească a fenomenelor atmosferice (științific versus popular)*. Iași : Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.

Florescu, Cristina (éd.). 2015. „Dicționarul fenomenelor atmosferice”, în *Terminologia meteorologică românească a fenomenelor atmosferice (științific versus popular)*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.

Guilbert, Louis. 1975. *La créativité lexicale*. Paris : Librairie Larousse.

Howard, Luke. 1803. *Essay on the Modifications of Clouds*. London: John Churchill & Sons.

Polguère, Alain. 2003. *Lexicologie et sémantique lexicale. Notions fondamentales*. Les Presses de l'Université de Montréal.

Sablayrolles, Jean-François. 2006. « La néologie aujourd'hui », dans Gruaz, Claude : *À la recherche du mot : De la langue au discours*. Limoges: Lambert-Lucas, pp.141-157.

Tournier, Nicole & Tournier, Jean. 2009. *Dictionnaire de lexicologie française*. Paris: Ellipses.

Zugun, Petru. 2000. *Lexicologia limbii române. Prelegeri*. Iași : Editura Tehnopress.

A NEW PROFILE FOR FOREIGN LANGUAGE TEACHERS AND PRACTITIONERS

Loredana ȘERBĂNOIU
University of Craiova
E-mail: serbanoiu.loredana.t5b@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.dwc4t086

Abstract:

The more you expose your students to the target language, the better. Occasionally, speaking English may be necessary, but a lot of the time, it is not. Immersing your students in the target language helps them use it more independently and this can lead to increased confidence and better vocabulary. Students enjoy listening to 'real people' speaking the target language, so get your colleagues involved. If a teacher with some knowledge of the target language comes into your classroom, involve them in the im- mersive experience. If they are struggling, the students can help them improve their language skills. If they already speak to a high level, it shows the communicative value of language skills. Encourage students and staff to use the language, even if they make mistakes, and emphasise that communication is the key.

Keywords: *better vocabulary, real people, target language*.

1. Introduction

It would seem that in the 20th century in most countries of the world, the educational system was first of all an overview of things. Thus a unifying image was achieved, but the obvious disadvantage was that people could easily become tiny pieces on a much too crowded chess board. Contemporary Romania witnesses more and more voices claiming the lack of role models for the young generation, which is considered to be a deficiency responsible, at least spiritually, for the nation. State N.A. Popi does not to dispute the fact that, indeed, in the last decades no names of famous pedagogues have became known as it happened in previous centuries, but at the same time he believes in the existence of thousands of anonymous tallented professionals in the field of education. Without a doubt, language teaching has undergone important transformations in Romania during the last 25 years. There is a great opening towards the use of teaching methods and techniques, and a diversification of the teaching materials used. The study of foreign languages in today's Romania involves a thorough research of the English/French cultural space

etc., by means of literature and of the elements of culture and civilization. In the era of the 21st century, it is expected that foreign language teachers should keep up with all these transformations and encourage the young people to become active explorers of a less familiar cultural space.

2. Globalization and intercultural interaction

Globalization, education, reform, curriculum, teaching staff Globalization, human mobility, international, intercultural interaction and opening are phenomena characteristic of the current world and they cannot be ignored in the general field of education. Today the cultural diversity, the intrinsic feature of the contemporary world (Vlăduțescu 2012: 790) have become a dimension of the educational act. School, as the main educational factor cannot evade the social, economic, political or cultural influences when exercising its own influence on the education and training of individuals. Reforming the educational institution for accommodating intercultural values, which are permanently in its current programmes and methods, cannot be achieved only through the full and unconditional commitment of the teaching staff as agents of social change.

Through their work, teachers fulfill two fundamental responsibilities: transmission of information and the formation of educated individuals. Given the primarily axiological dimension of the intercultural element, we can say that the modern teacher, even in a mostly homogeneous school environment from a linguistic and cultural point of view (such as the one in our country), has a duty to develop, or better said to update the powers of the intercultural trainer. The teacher guides the transformation of learning individuals, and beyond any scientific and pedagogical skills, the teacher shapes and facilitates inter-personal and intra-cultural relations. Learner are the carriers of different individual cultural background (i.e. different social and family environment, other learning experiences etc.), even if they speak the same language and belong to the same parent culture.

A nodal point in the trajectory of reforming the system of higher education is the Bologna Declaration of 1999, approved and signed by the Ministers of education in twenty-nine countries, which made important decisions with a view to bringing the training to the labor market requirements. Among the major points of the reform is the internationalization of the curriculum for a broadopening up to European values. This provision requires the integration of the intercultural dimension in the process of teaching and learning. Therefore, the teaching staff has a key role in implementing the change: if the information transmitted and the psycho-pedagogical model are characterized by a low quality, below the standards to which it aspires through

reforming the education system, then the learning individuals will not be adequately prepared for the required objectives. Transition to a global society in the third millennium is marked by the intensification of co-existence of numerous cultural identities, simultaneously demonstrating a tendency toward a certain type of globalized civilization. The respect for the diversity of cultures understood as systems of beliefs, values, traditions, customs and mentalities, is one of the dominant current of phenomena and one of the most important achievements of the 20th century. Ethno-civilization implies the disappearance of civilization as an autonomous element and moving away from a civilization we talk about to a civilization that we practice. The communication therefore appears as deeply related to civilization due to at least two reasons: because it introduces the rules of interaction that change from one culture to another and because attached representations of words are essentially driven by the culture of the interlocutors. As a result foreign language learning must be based on maintaining strong and visible relationships between language-culture-civilization without changing the didactic paradigm, even when looking for a change in the professional practices. Learning a foreign language does not mean a new label on objects, but getting used to analyzing the subject of linguistic communication.

3. The competencies of 21st century professionals in education

What skills do teachers need in the 21st century? What initial and continuing training do they need? How can the most talented and motivated young people be attracted to the profession of teacher? How can the best teachers be kept in schools that have the greatest need of them? How can professionals in the field of education include systematic reflection on practice and seek to improve education? How can universities cooperate in this respect? Teachers continue to be the bedrock of any educational system. Indeed, it is a simple matter to make a balance sheet of their essential role, if we remember that they are responsible ultimately for the guidance of children and young people in the process of learning skills that will be essential for them, if they want to become active and participatory citizens engaged in social progress. However, the task of being a teacher has become increasingly more complex. In our globalized world, the functions of the educator are to be redefined in order to be able to cope with the challenges of a knowledge-based economy. Access to compulsory education has reached a progressively wider range of social sectors, which require flexible responses from teachers, in order to cover various educational needs. However, this complexity faced by teachers was not clearly approached, whether we speak of trainers that should provide innovative ideas, or of the initial training and professional

development models which could provide thetools and incentives to address daily work with confidence and make the profession an attractive one. Finally, the degree of responsibility which it has conferred to these professionals does not seem to have been accompanied by a similar degree of social recognition of the profession of teacher, a recognition that would establish the means to attract and keep more high-quality teachers in schools. Therefore, the proper interpretation of what a good professional in education in the 21st century seems to raise an issue which is still in the resolution and, in any case, one that is vital to the provision of quality education as a public service.

4. Permanent training and learning

The teaching career involves a process of continuous training linked to current developments. This process is not a remedy to possible deficiencies in training during the initial teaching career but in a postmodern the meaning it is conceived as a process of long and continuous learning that refine and renew professional practices by up- dating the initial knowledge. Lifelong learning means 'acquiring and updating all kinds of abilities, interests, knowledge or skills through activities and practices that require the involvement of educators for their own knowledge, improving skills, analysis and development of professional attitudes'. Through the concept of continuous learning is thus promoted the development of knowledge and skills necessary for a proper adaptation to the requirements of a company based on cultural and linguistic diversity. From a broad perspective, the objectives of the lifelong personal and professional development of the teacher are: upgrading basic skills and acquiring new skills, the use of new strategies, methods, means of teaching and learning-evaluation, applying educational paradigms in the class, school and encouraging the development of psychosocial behavior, inter-disciplinarity necessary for human resources management and stimulating teaching research for innovation at the individual and team level.

A central place in the continuous training of teachers is occupied by communication skills. They are to be found in both the European profile of the teacher as well as in the national standard for all categories of teaching staff. In the European profile of the effective teacher, the communication competence is described as the ability to initiate discussions with the pupils, to make oneself understood, to select information and action sequences and to connect apparently contradictory positions, to create opportunities for feedback to the students, to operate with non-verbal language and to initiate conscious supportive behaviors, linking them to clear communicative purposes. In a nutshell, it is about the ability to generate a favorable school environment of communication and learning. The

teaching/learning process is a specific process of communication and, as a researcher, remarked, it is to a large extent a profession of communication (Asante 1992: 28). On the one hand, teaching communication involves both providing information and 'influences'. On the other hand, it has two convergent meanings, a vertical one (teacher-student) and a horizontal one (student-student). Messages sent/received are of a semantic (information, knowledge) and ecto-semantic nature (attitudes, beliefs). They ensure the communication flow between teacher and student, between the already shaped personality of the tutor and the emergent personality of the student. Bearing in mind that the educational process is a complex structure, the act of teaching requires increased attention paid to the way in which it will introduce concepts, since didactic communication needs to attain certain objectives, to cover a content that shall be accepted and acceptable for learners and, finally, to produce changes in the individuals' personality at a multiple level: cognitive, affective, attitudinal and actional. The teacher and the pupil/student are locutors and interlocutors which mutually change their original state by the amount of information contained in the message received. They carry out a communication interaction which constitutes the science of finding the way towards each other. Șoitu (1997) embodied in the orientation of the message towards the other, towards understanding each other's needs and obviously, towards mutual understanding. This 'science' involves the synchronization of non-verbal elements (face expression, gestures), the synchronization of language (using the same meanings for words and pictures as the discourse partners) and the synchronization of the system of values (acceptance of the partners' value). These are the very premises of inter-cultural communication. Broadly, the principles of open communication that every teacher should take into account are: to create a pleasant climate in the classroom and reliable favorable interaction; to create opportunities for learners to express their views; to stimulate interaction among learners; to use convincing arguments in the explanations they offer; to listen carefully without interrupting; not to correct immediately in order not to inhibit, correction being made through feedback; to organize class work formats suitable for teaching tasks; to keep seeking elements of attractiveness to stir the interest of learners; to use voice qualities (loudness, timbre) to emphasize content items with the highest significance; to maintain eye contact with his interlocutors.

5. A New Profile for Foreign Language Teachers and Practitioners?

In the case of foreign languages teaching, the specialized literature focuses a high interest to the issues related to academic activity and behaviour pattern. Moskowitz (1978) has sketched a portrait of the ideal practitioner

through the following features: masters the taught language; uses the target language in teaching; aims at developing communicative competence formation of the four language skills: reading, writing, speaking and listening; teaching is varied; reacts promptly, but highly tactfully to the mistakes pupils; speaks less than students in order to stimulate free expression; creates a relaxed learning climate so that students should integrate easily into the learning community. These components that define a good language teacher shall be valid today even though the objectives of teaching activity are modified in step with the globalized world, the communicative competence being replaced by intercultural communicative competence. If we were to group and to update the above mentioned features we may obtain three categories that define the teaching of foreign languages: foreign language knowledge, methodology and social behaviour/attitude. Operating a shift of these categories within the intercultural approach in foreign language teaching and developing them conceptually, we can say that the practitioner must prove: own intercultural communicative competence based on knowledge of the theoretical basis of intercultural communication/education and learning theories in didactic transposition. How can one teach if one does not know what must be learned?; knowledge of didactic and methodical updated language to include focus on the learner awareness of the teacher's role, techniques, strategies, and methods of teaching and evaluation skills of choosing or developing teaching materials etc.; a certain optimal level of motivation. Can one motivate others for positive learning without being oneself motivated to learn?; affective and behavioral availability. We believe that the approach of intercultural issues calls a certain attitude, a specific behavior, and affective dimensions of the practitioner (empathy, tolerance, cooperation, openness to dialogue). In a very interesting study dedicated to teaching, career motivation Pânișoară & Pânișoară (2010: 16-18) identify five types of motivations with strong impact on teaching. We choose to presente them in a different order than that offered by the authors themselves, but in an order that we personally consider more relevant to the intercultural approach in the teaching of foreign languages: curiosity or need to know. Curiosity is innate, it is the need of the individual, in the category of intrinsic motivation. This kind of motivation is essential in our opinion because the profession of teaching involves chiefly stimulation, activation and strengthening of such motivation in the learners. At the same time, however, the teacher himself must be animated by such a motivation to be able to transmit and generate it in the others; the need for affiliation – affiliation is the need to establish and maintain social relationships with others. This kind of motivation is very important: on the one hand, the teacher must have his / her own social skills in order to interract with the learners, with his / her peers

and the school management, constituting a first model of interpersonal relations, personal and professional management. On the other hand, the motivation of membership is a major component of the intercultural openness: no teacher could stimulate this opening to otherness in learners if he/ she him/herself would not possess it; the need for achievement. The motivation of achievement is intrinsic and expresses the individual's need to achieve the best results. According to Weiner's (apud Pânișoară & Pânișoară 1987, 2010: 15), teachers fall into the category of persons with low achievement motivation of choosing either a smooth, successful career safe (even if the reward is small) or highly difficult tasks relatively to which they cannot be blamed on failure.

Of course, the reality does not confirm such a presumption, and things are a lot more tinted, there is a wide range of motivations that may impact on the teacher's activity. In the current socio-economic conditions, it is possible that the profession of a foreign language teacher may be considered rewarding due to declining prestige and status of the teaching profession. However, from an intercultural point of view, this kind of intrinsic motivation remains an important component in a teacher's profile; the need for social approval/social respect is one of the fundamental reasons of social behaviour (Harre, apud Pânișoară & Pânișoară 2003: 17). Social approval, from those with whom you are in contactis a very strong motivational leverage which the teachers themselves need to be able to intervene positively in the formation of the personality of those who learn; power motivation – we would not interpret this motivation of the teacher in the scholastic sense, namely the need to dominate others and to control. Given the focus on learners, we will use the definition of Morris (1990: 428 Pânișoară & Pânișoară, apud 2010: 16), who consider this type of motivation as the need to gain recognition, influence or control over others or on some groups.

6. The Foreign Language Teacher in a Pluricultural World

According to M. Bernaus (2007:10), modern societies are 'a complex environment, characterized by linguistic and cultural diversity and exchanges between languages and cultures'. Beacco and Byram (2003) in their Guidefor language policies state that 'all national entities are mul- tilingual, even those that call themselves homogeneous'. That is why, one of the main goals of the teaching activity of the foreign language teacher is to train in- dividuals capable of living together in a pluricultural world. Therefore, in the role of cultural facilitator, the teacher must influence and control (in the sense of conveying) the development of a sensitivity in those who learn a foreign language for the target culture and other cultures, starting with the cultural

identity. Modern language teachers have always had a status and a slightly different status in comparison to other professors. Communications of information and especially sharing information with learners of modern languages have an obstacle that other subjects do not meet: the language itself. The solution in such cases is that the teacher should find ways of stimulating communication in a foreign language.

This involves, on the one hand, new interactive methods and knowledge on the other hand, openness to experimentation. For example, using the method of debate (debates), the teacher will challenge learners with a lower linguistic competence to overcome the language barrier and to engage in communication, animated by the interest in the topic discussed and the desire to express a personal opinion. Acceptance and appreciation of the diversity of points of view turns the classroom into an area where multicultural perspectives are interwoven themes against the background of affective-emotional reactions which, if managed wisely, can create values and mentalities in the desired direction.

7. Conclusions

The foreign language teacher's duty is to offer the students the opportunity to internalize and practise language behaviors that they would not have if they kept a spectator attitude vis-à-vis foreign languages. The professor, considered in the inter-cultural approach as an intermediary between one culture and another, needs in turn to have a multi-cultural or lived experience which will enable him / her to successfully overcome the first stage, that is raising the students ' awareness of the multicultural approach and be able to solve certain problems of complexity or uncertainty; to have a systemic vision; to mobilize the relevant items to deal with unique situations constituting a 'savoir' in and through action. In the face of the intrinsic difficulties of schools to face diversity, the teacher becomes a creator, a generator of meaning for the information transmitted by school and society. Intercultural pedagogy requires a special way of thinking and rethinking the process of learning a language, a culture. So within the classes of foreign languages the situations of otherness are manifested at many levels: abstract (the other in relationship to me), and specific (in the teacher-class, teacher-student, student-student relationships). From the perspective of intercultural teaching, we believe that the motivations, interests and emotional complexity of learning are important, and the responsibility of those who teach is obvious and intrinsic. In conclusion, the new profile of the teacher of foreign languages, i.e. in intercultural configuration, does not essentially differ from the portrait of the professional didactics specialist – an open mind

to new, ready to experiment with alternative teaching tools that encourage individuals to attain the goals set for learning, able to initiate communication but also concerned with his / her own professional development.

Bibliography

***. *Globalizarea și efectele ei sociale* (*Globalization an Its Social Effects*). Filipeștii de Târg: Antet.

Asante, M.K. 1992. 'Afrocentric Curriculum', in *Educational Leadership*, January 1992, No. 49, 28-312.

Bârlogeanu, L. 2002. „Paradigma educațional-umanistă în contextul postmodernității" ('The Humanistic-Educational Paradigm in the Framework of Modernity'), in Păun, E., Potolea, D., Pedagogie. *Fundamentări teoretice și demersuri aplicative* (*Pedagogy. Theoretical Foundations and Practical Situations*). Iași: Polirom.

Beacco, J-C., Byram, M. 2003. *Guide for the Development of Language Education Policies in Europe: From Linguistic Diversity to Plurilingual Education*. Main version, Language Policy Division, Council of Europe, Strasbourg.

Bernaus, M. (coord.). 2007. *La dimension plurilingue et pluriculturelle dans la formation des enseigants de langues. Kit de formation*, online source: http://ar- chive.ecml.at/mtp2/publications/B2_LEA_E_internet.pdf (accessed 10.01.2014)

Ciolan, L. 2000. „Pași către școala interculturală – ghid de educație interculturală pentru cadrele didactice" ('Steps Towards the Inter-cultural School – A Guide of Intercultural Education for Teachers'). București: Corint.

Cozma, T. (coord.). 2001. *O nouă provocare pentru educație: Interculturalitatea* (*A New Challenge for Education: Interculturalism*). Iași: Polirom.

Cucoș, C. 2000. *Educația – Dimensiuni culturale și interculturale* (*Education – Cultural and Inter-cultural dimensions*). Iași: Polirom.

Iucu, R. 2004. *Formarea cadrelor didactice* (*Teacher Training*). București: Humanitas Educational.

Moskowitz, G. 1978. *Caring and Sharing in the Foreign Language Class*. London: Rowley. Newbury House Publishing.

Nedelcu, A. 2004. *Învățare interculturală în școală – Ghid pentru cadrele didactice* (*Intercultural learning in schools – A guide for Teachers*). București: Humanitas Educațional.

Nedelcu, A. 2008. *Fundamentele educației interculturale* (*Foundations of Inter-cultural Education*). Iași: Polirom.

Pânișoară, G. & Pânișoară, I. O. 2010. *Motivarea pentru cariera didactică* (*Motivation for a Teaching Career*). București: Editura Universității din București.

Șoitu, L. 1997. *Pedagogia comunicării* (*Pedagogy of Communication*). București: Editura Didactică și Pedagogică.

Văduva, D. M. 2001. „Formarea interculturală a profesorului și capcanele implicitului psiho-socio-cultural" ('Intercultural Teacher Training and the Obstacles of Social-Cultural Implicit') în Cozma, T. (coord)., *A New Challenge for Education: Interculturalism*. Iași: Polirom.

Văideanu, G. 1988. *Educația la frontierea dintre milenii* (*Education at the Turn of the Millenium*). București: Editura Politică.

THE TRANSLATION OF EDGAR ALLAN POE IN 19TH-CENTURY ROMANIA: A POLYSYSTEMIC AND HISTORIOGRAPHICAL APPROACH

Mădălina-Gabriela VÂLCU
University of Craiova
E-mail: valcu.madalina.z4b@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.1a1e04997

Abstract:

The present paper explores the early translations of Edgar Allan Poe in 19th century Romania through the perspectives of polysystem theory within the large spectrum of Translation Studies. Drawing on various scholars' views on the Polysystem Theory (Rapoport (1975) Even-Zohar (1978,1990)), the study examines how Poe's works gained access and interacted with the evolving national literary canon. The analysis focuses on the first known Romanian translations of Poe, published in the latter half of the 19th century, highlighting how these translations introduced Poe to Romanian readers. Our paper argues that the Romanian reception of Poe during this formative period fulfilled specific literary and ideological roles, significantly contributing to the shaping of modern Romanian taste and identity. By tracing these dynamics, the study enhances our understanding of literary transfer, the canonization of foreign authors, and the relationship between translation and cultural history within the Romanian context.

Keywords: *Edgar Allan Poe, Literary translation, Polysystem Theory*.

1. Introduction

The translations of Edgar Allan Poe's works into Romanian during the nineteenth century stand as a crucial intersection of literary importation, cultural adaptation, and systemic transformation. Poe's arrival on the Romanian literary scene occurred at a defining moment of national cultural consolidation and linguistic modernisation. This was not simply an aesthetic phenomenon; it was a significant event strongly linked to the dynamics of an evolving literary (poly)system, adeptly balancing an established national canon with the influx of Western literary and cultural influences. Viewed through the lens of polysystem theory, Poe's early Romanian translations serve as a strategic positioning, showcasing the role of translators as key agents of innovation within a semi-peripheral literary context. These translators not only mediate between languages but also navigate diverse

literary systems. Consequently, Poe's presence in nineteenth-century Romania exemplifies how peripheral systems actively adopt, reinterpret, and domesticate the 'foreign(er)' to expand their literary repertoires.

2. Literary Translation at Its Core: Origins and Destination

Early in the establishment of Translation Studies as a well-defined and individualized discipline, Tytler (1978: 16) identified several laws of translation:

1. Translation should be 'a complete transcript of the ideas of the original work', i.e., it is performed at the cognitive level.

2. The target text preserves the stylistic features of the source text: 'the manner of writing should be of the same character'.

3. Translation reads like an: 'original composition' – in other words, the target text should display naturalness and have a strong impact on the readership.

From this perspective, Tytler reflects upon an early normative framework in Translation Studies by emphasising the importance of a balance between fidelity, stylistic equivalence, and naturalness. Although historically important, its concept of a 'complete transcript' presumes fixed meaning, which modern theory disputes as context-sensitive and fluctuating. The appeal to maintain stylistic elements is ambiguous and neglects functionalist viewpoints that emphasise intent and audience. Moreover, the notion that a translation ought to resemble an original text fosters fluency but may lead to domestication and the erosion of cultural particularities. In general, the framework is fundamental but constrained by its source-focused and optimistic beliefs.

With the development of both Translation Studies and the concept and practice of literary translation as an individualised branch, Chesterman (1993) points out the following norms of translation: "(a) professional norms concerning the translation process (= norms of accountability, communication and target-source relation); and (b) expectancy norms concerning the form of the translation product, based on the expectations of the prospective readership" (Chesterman, 1993:5).

Chesterman identifies two main types of norms essential to the translation process. The first category includes professional standards, which relate to the ethical and practical guidelines that guide literary translators during translation. These new standards include accountability, meaning that translators are responsible for the accuracy and faithfulness of their translations; effective communication, highlighting the importance of collaboration among translators, clients, and stakeholders; and the close link between source and target texts, ensuring that the core meaning and purpose of the original content are maintained in the translation. These standards are

heavily influenced by the anticipated needs and preferences of the intended audience. Translators must consider these expectations, as they affect the organisation, formatting, and presentation of the target text, ensuring it aligns with the audience's cultural context and understanding. Ultimately, these standards work together to help translators produce work that meets both professional standards and audience preferences.

This transition emphasises a desire to connect the historical background of translation with the personal stories of translators, underscoring the significant role of individual agency in the translation process and practice. The individual who translates is caught in a sensitive balancing act, manoeuvring through the difficulties of interference and obscurity to respect the voice and vision of the original creator while fulfilling their own artistic objectives

3. Fundamental Aspects of the Polysystem Theory

As we have seen in the analysis of the two normative perspectives presented above, literary translation raises many points for examination, and the 1970s also marked a redefinition of the field. During this period, translation began to be viewed as an integral part of literature, with the entire concept of literature considered a system made up of multiple subsystems working together to form a unified whole. Translated works cannot be regarded in isolation but rather as parts of this complex system. In this context, ‘a system is a portion of the world that is perceived as a unit and that is able to maintain its “identity” despite changes going on in it’ (Rapoport, 1975: 46). This perspective recognises the system as a distinct entity, composed of its own components and traits, all contributing to its capacity to function, adapt, and evolve. This ongoing process ensures consistency, uniqueness, and reliability. This interconnected network of dynamic relationships guarantees the system operates effectively and holistically, even when faced with external disturbances.

The Polysystem Theory, formulated by Even-Zohar, emphasizes the idea that dynamism makes both literary and cultural systems function and evolve. In the literary filed, there are observable changes that highlight the changing nature of literature, such as the shifting positions of certain literary genres, which may experience periods of prominence for a period of time and then may fall in the shadow of another literary genre. This is possible due to the changing preferences of the readership and or other cultural influences, such as the impact of a major literature on a minor literature. Even-Zohar stated that:

> If the whole of literary production in a specific period can be described in terms of the oppositions between central and peripheral, high and low, each existing as it were in its own sphere, then one could assume a model of literary production similar to the one I recently suggested for language. Since it is by now fully acknowledged that language is a heterogeneous, not homogeneous, system, i.e., a system of systems, I suggested to label it, for the sake of convenience, a polysystem. The same, so it seems, holds true for the literary system. The literary polysystem can be dichotomised into canonized vs. non-canonized systems, each divided in its turn into sub-systems. The non-canonized system would include all those types normally ejected from the realm of 'literature', and often called 'sub-literature', 'penny literature', 'entertainment', 'cheap', 'vulgar' literature etc; this includes 'thrillers', detective stories, sentimental novels, pornographic literature and so on (Even-Zohar 1978: 11).

According to Even-Zohar (1979, 1990) there are some key concepts regarding the Polysystem Theory:

1. In Polysystem Theory, differentiating between central and peripheral positions is crucial for comprehending literary dynamics. Texts in a central role actively influence prevailing standards, aesthetic principles, and the course of literary evolution. On the other hand, writings in marginal positions often adhere to traditional norms, supporting instead of altering the current literary canon. This hierarchy is not static but fluid, enabling texts, especially translations, to shift positions in response to broader cultural and historical contexts.
2. Polysystem Theory suggests that translation can act as a significant force for literary innovation, especially when it takes on a pivotal position within the target system. In these instances, translations can introduce new genres, stylistic frameworks, and narrative methods that question or expand current literary standards. On the other hand, when translation takes a marginal role, it often performs more traditional functions, like enabling cultural exchange or aiding in literary modernisation without greatly altering prevailing frameworks.
3. A core idea of Polysystem Theory is that literature operates within a network of interconnected systems, including cultural, social, and historical domains. The literary system functions within a broader context; it is shaped by and also influences wider social dynamics. In this framework, translation acts as a connector, facilitating interactions between international and local systems and aiding the flow of prestige, concepts, and styles across cultural boundaries.

From this standpoint, the polysystem theory considers literary translation to be a fundamental component in the formation of a global framework for comprehending a literature or culture. At times, translated works may function as a (sub)system on their own, existing within a more extensive system. In these instances, translations may form a distinct subsystem with unique traits and patterns, or they might be somewhat integrated into the native literary system in which they function; their role cannot be defined as either central or peripheral in advance. Translation lies at the crossroads of key areas: language, literature, and culture. This blend of aspects emphasizes that translation, inherently functioning across multiple systems, is both part of and a crucial element of the polysystem. Translation can be asserted to embody a process and a system that inherently merges into the polysystem, enhancing it through the implementation of various complex systems and its ability to evolve and adapt to cultural and historical shifts.

4. The Romanian Translations of Edgar Allan Poe's Short Stories in the 19th Century: A Case Study

The translation of Edgar Allan Poe's short stories into Romanian presents an intriguing case study for examining the practices of literary translation across different cultures and languages. Some voices assert that 'translation serves as a means for Romania to navigate the world, maintaining a relationship with but not being dominated by more powerful nations' (Baer 2011: 93). By concentrating on the Romanian translations, this research demonstrates how 'the exploration of translation reveals the degree to which a smaller national imagination is, by necessity, an international imagination' (Baer, 2011: 80).

Edgar Allan Poe's enchanting works entered Romanian literature in the late 19th century, marking an important instance of cultural exchange between nations. Instead of direct translations from the original English texts, Romanian audiences were first introduced to Poe's writings through the acclaimed French translations by the renowned poet Charles Baudelaire. Baudelaire acknowledged the significant influence of Poe's writings and fervently translated numerous stories and poems, which later shaped the literary landscape in Romania. During the 19th century, numerous Romanian publications began showcasing these French interpretations, successfully closing cultural divides and enabling Romanian readers to engage with Poe's captivating works entirely in their native language. This adaptation was vital in introducing Romanian audiences to the themes of existential anxiety, mortality, and the supernatural in Poe's works, thereby significantly enhancing local literary culture. (Szabo, 2018).

Short story (publication year)	**Translation (publication year)**	**Translator**	**Literary Magazine**
The Pit and the Pendulum (1842)	*Puțul și pendula* (1861)	Anonymous translator	*Independența* Magazine, Bucharest
	Groapa de apă și pendul (1890)	I.M. Cotorobeș	*Tribuna* Magazine, Sibiu
The Devil in the Belfry (1839)	*Dracul în clopotniță* (1876)	Ion Luca Caragiale	*Timpul* Magazine, Iași
The murders in the Rue Morgue (1841)	*Cele două asasinaturi* (1879)	Anonymous translator	*Timpul* Magazine, Iași
	Tragedia din Rue Morgue (1896)	”Byr”	*Dreptatea* Magazine, Bucharest
The Tell-Tale Heart (1843)	*Inima destănuitoare* (1875)	B. Florescu	*Telegraful*
The Masque of the Red Death (1842)	*Masca* (1896)	Ion Luca Caragiale	*Literatorul* Magazine
Ligeia (1838)	*Ligeia* (1897)	I. Achimescu	*Adevărul Ilustrat* weekly
Morella (1835)	*Morella* (1876)	Mihai Eminescu	*Convorbiri literare* Magazine
Metzengerstein: A Tale in Imitation of the German (1832)	*Metzengerstein* (1889)	Alexandru Macedonski	*Literatorul* Magazine

Our research offers a concise yet revealing overview of the Romanian reception of Edgar Allan Poe's short stories, focusing on translation activity, translators, and publication venues during the second half of the 19th century. First of all, the chart indicates that a total of eight distinct short stories were translated into Romanian, with a combined total of ten translations. While most works were translated only once, two stories, *The Pit and the Pendulum* and *The Murders in the Rue Morgue*, benefited from multiple translations, suggesting greater popularity or interpretative interest. This trend might indicate both the thematic attraction of these works and the changing dynamics of translation methods, as previous versions were reassessed or enhanced over time.

Concerning translators, the information shows a varied and decentralized group of contributors. The majority of translators are associated with a specific piece of work, indicating that translation wasn't handled by a single person. Ion Luca Caragiale, however, is notable for having two translations, reflecting a deeper involvement with Poe’s works. The presence of notable literary figures such as Mihai Eminescu and Alexandru

Macedonski underscores the cultural significance of Poe's work, as these writers were pivotal to Romanian literary tradition. At the same time, the presence of anonymous translators indicates typical editorial norms of the era or input from lesser-known contributors.

As we observe, all translations appeared in literary magazines, confirming the vital role of periodicals in spreading foreign literature in 19th-century Romania. Publications such as *Convorbiri Literare*, *Timpul*, and *Literatorul* served as important platforms for cultural exchange, introducing international authors to Romanian readers. The geographic distribution of these magazines, which included cities like Iași, Bucharest, and Sibiu, suggests a broad national circulation and active engagement with Poe's writings.

Chronologically, the translations range from 1861 to 1897, indicating sustained engagement over nearly four decades. This temporal spread reflects not only the enduring relevance of Poe's writings but also the gradual integration of his work into Romanian literary culture.

Our analysis emphasises a balanced yet selective process of literary translation, characterised by a limited but meaningful corpus of texts, a heterogeneous group of translators, and a strong reliance on literary magazines as dissemination channels. Together, these elements highlight the importance of translation as a cultural practice and its role in shaping the Romanian reception of Edgar Allan Poe. Consequently, translating Poe's work requires a negotiation between the original and target cultures, unveiling the complex dynamics that influence both the translation process and the final texts. It is essential to show that translating Edgar Allan Poe's works into Romanian is more than just a simple linguistic exchange. It further places Romania in the realm of global literature, connecting our nation to the wider literary scene.

5. Conclusion

The 19th-century Romanian translations of Edgar Allan Poe's works reveal much more than a simple transposition of texts from English into Romanian; they mark a formative stage in the evolution of the Romanian literary polysystem, within which translation functioned both as a cultural bridge and as an instrument of modernization, both cultural and literary. Through these translations, Romanian literature and the Romanian public entered into a direct and continuous dialogue – as the translations of the 20th and 21st centuries will show us – with international aesthetic currents. Poe's entry into the Romanian literary sphere illustrates how a semi-peripheral system actively reconfigures imported models to redefine its own creative norms.

Bibliography

Baer, B.J. (ed.). 2011. *Contexts, Subtexts and Pretexts. Literary translation in Eastern Europe and Russia*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins.

Chesterman, Andrew. 1993. *From 'Is' to 'Ought': Laws, Norms and Strategies in Translation Studies.* Trahet 5(1), 1-20.

Even-Zohar, I. (1978). 'The Position of Translated Literature within the Literary Polysystem'. *Poetics Today*, 9(1), 45-51.

Even-Zohar, I. (1979). 'Polysystem theory'. *Poetics Today*, 1(1-2), 287-310.

Even-Zohar, I. (1990). *Polysystem Studies*. Tel Aviv: Tel Aviv University.

Rapoport, A. (1975*). Modern systems theory: An outlook for coping with change*, in B. D. Ruben & J. Y. Kim (Eds.), *General Systems Theory and Human Communication* (pp. 33-51). Rochelle Park, NY: Hayden Books.

Szabo, L.V., Crișan, M.M. 2018. *Edgar Allan Poe in Transylvania: Poe's short stories and gothic elements in nineteenth century Romanian literature*, Palgrave Communications, Vol. 4, Issue 1, pp. 26-26

Tytler, Alexander Fraser. 1978. *Essay on the Principles of Translation*. Amsterdam: John Benjamins.

COMUNICAREA LIMBAJULUI SPECIALIZAT – O PIATRĂ DE ÎNCERCARE PENTRU STUDENȚII STRĂINI

Gina VELICU
Universitatea din Craiova
E-mail: velicu.gina.u9b@student.ucv.ro

10.52846/PTACDFR.2025.1.wyvh4762

Abstract:
Studying the specialized lexicon is a meticulous process, which requires a lot of perseverance from students and a lot of patience from the teacher. In the process of studying the Romanian language as a foreign language, the specialized terms were imposed as a necessity without which the deepening in the field chosen by the foreign students would be impossible. The following article also deals with the subject of communicative skills in the Romanian language course as a foreign language, in order to assimilate the specialized language. In the present study, therefore, some aspects of the specialized language are presented and some roles are determined, for example, the role of the specialized terminology in the formation of the professional communication competence of the foreign student who came to study in Romania. The need to update these issues is conditioned by the fact that mastering the terminology related to the field of activity that the foreign student will deepen is an imperative of time and presents a current problem in university teaching.

Keywords: *foreign students, Romanian language, specialized language, terminology.*

Introducere

Învățarea unei limbi străine de către studenții străini implică anumite probleme specifice. Este vorba de predarea, respectiv asimilarea unui limbaj de specialitate. Se pune problema necesităților și a nevoilor de limbaj specializat (unii lingviști vorbesc de o limbă specială) la un anumit nivel de studiu.

Academicianul I. Coteanu considera că limbajul este „un sistem lingvistic mai mult sau mai puțin specializat în redarea conținutului de idei specifice unei activități profesionale, unuia sau mai multor domenii din viața social-culturală, cum sunt arta literaturii, știința sau tehnica, filozofia, critica literară și artistică, istoria, viața familială etc., care, toate, au, ori tind să aibă, cuvinte, expresii și reguli proprii de organizare rezultate din diverse restricții

impuse limbii" (Coteanu 1973: 45). Cu alte cuvinte, „orice limbaj nu este decât limba căreia i se atribuie o destinație specială" (Coteanu 1973: 45). În cadrul unei limbi naturale, există un fond de noțiuni care sunt comune tuturor disciplinelor și alte grupuri de noțiuni specifice limbajelor de specialitate. Limbajul specializat înseamnă, de altfel, modalitate de comunicare specifică anumitor profesii.

Limbajul specializat și limba comună sau limbajul general nu se diferențiază net: îi unesc prea multe relații (Zafiu, 2003). Înainte de toate, majoritatea limbajelor de specialitate sunt create pe baza limbii comune. Orice limbaj de specialitate întrebuințează multiple moduri de exprimare pe care le împrumută din limba comună. Structura vocabularului unui limbaj de specialitate prezintă un nucleu de cuvinte comun cu cel al limbajului uzual și o zonă de contact. Limbajul specializat influențează, la rândul lui, limba comună, care folosește expresii împrumutate din diferite domenii specializate (Bidu-Vrânceanu, 2002). Putem spune că „[...] în limbi diferite, uneori, în aceeași limbă, o noțiune este redată prin cuvinte diferite sau același cuvânt exprimă noțiuni diferite. Ideea că raportul sunet-înțeles nu este unul necesar are și un argument de ordin semantic: existența sinonimelor și a omonimelor" (Biriș 2019: 67). Folosirea polisemiei, a sinonimiei, a omonimiei, a antonimiei este binevenită în explicarea anumitor noțiuni abstracte din planul limbajelor de specialitate studenților străini.

Urmărind problema relației dintre limba comună și limbajele de specialitate, M. Pitar afirmă că „lexicul comun este format din totalitatea cuvintelor și îmbinărilor care se folosesc în mod curent, în timp ce lexicul specializat este format din cuvinte ce sunt legate de o activitate specifică, de un domeniu științifico-profesional și este folosit de un grup de vorbitori în cadrul unui domeniu al existenței sociale, profesionale, culturale" (Pitar 2009: 31-32).

Terminologia, ca disciplină, se ocupă de sistemul organizat tematic al unităților lexicale ale științei și tehnicii. Toate schimbările din sistemul științelor presupun schimbări paralele în sistemul denumirilor și rolul terminologiei este să rezolve această problemă: „Intervenția terminologiei ca metodă specifică a științei trebuie făcută mai ales în tehnologie, drept și în toate domeniile în care există o mare circulație a științelor" (Rey 1995: 165). Terminologia are un caracter fundamental interdisciplinar: „terminologia din diverse domenii științifice având legătură cu lingvistica, ontologia, științele informatice" (Sager 1990: 2).

Stilul științific poartă o marcă distinctă, comparativ cu alte stiluri funcționale, în mod particular la nivelul lexicului, unde întâlnim un vocabular specializat, bine elaborat și diversificat, interesant la nivel sintactic „prin frecvența structurilor redundante, care conțin semne lingvistice și nelingvistice

care orientează comunicarea" (Irimia 1986: 123) și inovativ la nivelul formării cuvintelor. Stilul științific fiind unul neutru, obiectiv nu admite manifestarea funcției expresive a limbii, fiindu-i definitorie funcția referențial-denotativă (Dominte 2003: 83-103; Jakobson 1998: 50-57; Coteanu, 1973). Pentru o înțelegere a limbajului specializat de către studenții străini este necesară decriptarea textelor specializate cu ajutorul sinonimelor, antonimelor, uneori a polisemiei. Termenii specializați au o folosire și o încadrare specifică domeniului în care se regăsesc, de aceea e necesară explicarea lor studenților străini cu ajutorul termenilor cunoscuți din limba comună. Indiferent de domeniul de activitate profesională, toate terminologiile sunt formate atât din cuvinte din limba comună, cât și din cuvinte strict specializate, care individualizează fiecare limbaj de specialitate și-l îngreunează în decodare.

Probleme ale înțelegerii limbajului specializat de către studenții străini

În predarea limbajelor specializate studenților străini, în speță a celor medicale, juridice, tehnice etc., trebuie acordată atenție în primul rând terminologiei aferente domeniului studiat, iar apoi a stăpânirii la un nivel mulțumitor a limbii române, pentru că fără asimilarea gramaticii limbii române într-o primă fază nu poți înțelege termenii abstracți din medicină, drept, automatică, mecanică etc. Limbajele specializate sunt sisteme complexe care se bazează și derivă de la limbajul general (tocmai de aceea este foarte importantă cunoașterea limbii), iar utilizarea lor presupune o pregătire specială și este limitată în final la comunicarea între specialiștii din același domeniu sau din domenii înrudite. Studenții străini care învață limba română la anul pregătitor vin în România pentru a studia la anumite facultăți, cei mai mulți dintre ei la Facultatea de Medicină, sau la Facultatea de Drept, de Litere, de Automatică etc. și au nevoie de însușirea unui vocabular specializat, sau mai bine zis o familiarizare cu termenii din domeniul pe care vor să-l studieze. Așa cum spunea și Bidu-Vrănceanu: „Terminologia înseamnă, în primul rând, disciplina care se ocupă de comunicarea specializată, realizată fără echivoc într-un anumit domeniu științific, tehnic, profesional" (Bidu-Vrănceanu 2007: 19). Mai precis, este vorba de adaptarea lexicului de specialitate la nevoile cursanților.

Studenții străini trebuie să aibă un bagaj lexical și gramatical suficient de bogat pentru a fi gata pentru preluarea unor noi cunoștințe speciale. Acum ar trebui menționată și necesitatea unui număr suficient de ore de limbaj uzual înainte de a se trece la limbajul de specialitate. Abordând problema limbajului de specialitate – în orice limbă – trebuie spus de la bun început că acesta este

împrumutat din lexicul general al limbii respective, cuvintele fiind cunoscute, dar contextul este cu totul altul, deci sensul este schimbat.

Limbajele de specialitate sunt relativ închise, întrucât cu ajutorul termenilor se transmit cunoștințe cât mai precise într-un anumit domeniu. Limbajele de specialitate, specifice unei activități profesionale sau unor domenii ca știința și tehnica, informatica, economia etc. au termeni și reguli proprii de organizare a enunțului lingvistic. Ele produc texte cu un grad de dificultate, care pot constitui un obstacol în înțelegerea enunțului, mai ales pentru cei care studiază limba română ca limbă străină. Cauzele acestor dificultăți se pot regăsi mai ales în modul de construire al unui astfel de text de specialitate și în utilizarea unei terminologii adesea dificile, formată din cuvinte străine, arhaisme, împrumuturi etc.

Predarea limbajului specializat medical studenților străini pune accent pe caracteristicile lexicale ale textelor științifice medicale, pe predarea terminologiei aferente cu toate particularitățile ei, urmărindu-se formarea unor deprinderi de studiu al acestor tipuri de texte. Trebuie ținut cont și de faptul că numai un bagaj terminologic consistent poate asigura o imagine de ansamblu asupra terminologiei medicale, o recunoaștere a lor ulterioară de către studenții străini vorbitori de limbă română în sensul unei mai bune receptări a cursurilor medicale propriu-zise. De cele mai multe ori, termenii preluați din limba engleză pentru diferite probleme medicale devin salvatori în încercarea de explicare a anumitor sensuri, deoarece în predarea limbii române ca limbă străină, limba engleză este considerată limbă de tranziție, fiind cunoscută de către majoritatea cursanților (Burtea-Cioroianu 2017: 246-255).

Așadar, nu e întâmplător faptul că anglicizarea termenilor medicali cu etimon latin a reprezentat un proces benefic pentru decriptarea cu ușurință a limbajului specializat de către studenții străini. Câteva exemple de termeni medicali și farmaceutici sunt relevante în acest sens: lat. *acutus* > engl. *acute*; lat. *adjuvantus*

> engl. *adjuvant*; lat. *aglutinare* > engl. *agglutination*; lat. *ampulla* (vas mic pentru ulei sau parfum) > engl. *ampulla*; lat. *angor* > engl. *angor*; lat. *balsamum*

> engl. *balsam*; lat. medievală *bronchia* > engl. *bronchus*; lat. *calculus* > engl. *calculus*; lat. *calyx* > engl. *calix*; lat. *capsula* > engl. *capsula*. (Burtea-Cioroianu 2017: 246-255).

Un alt impediment în receptarea corectă a mesajului de către studenții străini la medicină sunt abrevierile și siglele din sistemul medical, care nu fac altceva decât să fie pentru cunoscători un mijloc practic și economic de exprimare a unor tehnici medicale sau maladii, oferind astfel „posibilitatea de a fi rostite cu ușurință” (Stoichițoiu-Ichim 2008: 43). Astfel, în terminologia medicală sunt folosite abrevieri în desemnarea diferitelor tehnici medicale de

investigație: ACG (angio-cardiografie), C.T. (computer tomograf), RMN (rezonanță magnetică nucleară), EKG (electrocardiogramă), EEG (electroencefalogramă), IRM (imagistică prin rezonanță magnetică); MRF (microradiofotografie).

În domeniul științific și tehnic, specialistul caută să fie cât mai exact și, pentru a se face clar înțeles, recurge la formule tip, evitând pe cât e posibil formulările noi. Însă toate schimbările din domeniul științei presupun modificări în sistemul denumirilor. Denumirile noi pot fi create prin aplicarea regulilor de formare a termenilor sau pot fi împrumutate. Respectiv, se stabilește o legătură specială între terminologie și tehnologie.

Pentru comunicarea tehnico-stiințifică, de exemplu, se selectează un limbaj abstract, capabil să exprime un înalt nivel de precizie sau mai bine zis, exactitate. În cazul științelor exacte, de exemplu, exprimarea se poate face și prin litere, cifre, grafice, sau alte simboluri, iar în cazul altor terminologii (din medicină, artă, sau oricare text din stilul publicistic), desemnarea conceptelor se face cu ajutorul limbilor naturale. Textul specializat este în același timp și utilizator și furnizor de terminologie (Lerat, 2009).

Aspectul textual al limbajelor de specialitate trebuie redat în mod clar și exact, ținându-se cont de următoarele: precizie și exactitate – fiecare termen trebuie să facă referire direct la sensul său; obiectivitate – nu se admit interpretări și comentarii personale; neutralitate emotivă – se exclud conotațiile; lipsă de ambiguitate – fiecare cuvânt indică doar un concept; impersonalitate – este important fenomenul și nu cercetătorul; coerență logică – caracterizată printr-o linie clară a dezvoltării textului; utilizarea termenilor tehnici, a simbolurilor și figurilor.

De exemplu, anumite caracteristici morfosintactice ale limbii textelor juridice sunt dificil de înțeles de către studenții străini, mai ales de către cei aflați la început de drum în învățarea limbii române și a terminologiei juridice. Așadar, un student străin care studiază dreptul va întâlni, fără îndoială, anumite dificultăți în înțelegerea elementului-cheie din unele sintagme proprii limbajului juridic.

Astfel, devin dificil de înțeles:

- omiterea articolului : „dispoziții între soți prin contract de căsătorie”;
- tendința generală de a întrebuința substantivul, mai cu seamă substantive abstracte, dat fiind caracterul „universal”, inerent al fiecărei legi. Fraza textelor juridice, precum și a celor administrative „are adesea subiecte multiple, atribute și complemente – multiple și ele – exprimate preponderant prin nume” (Chiș 2000: 64). În limba română o mare parte din acestea provin din infinitivul lung al verbelor: „pe durata efectuării cercetării penale…”;
- prezența subiectelor tipice: „subsemnatul”, „curtea”, „instanța”, „parchetul” etc.; a sintagmelor nominale tipizate : „prezenta lege”, „în nume

propriu", „scris, datat și semnat de mâna testatorului…"; precum și a unui mare număr de cuvinte compuse : „cotă-parte", „lege-cadru", „contra-înscris" și derivate cu prefixe: „indiviziune", „coproprietate", „antecontract", „plată nedatorată" și cu sufixe: „derogatoriu", „uzufructuar";

- folosirea frecventă a pronumelor și adjectivelor nehotărâte: „nimeni", „nici o împrejurare", „orice proprietar", „cel care" etc.;
- frecvența locuțiunilor stereotipe, care au rolul de a tipiza comunicarea: „în conformitate cu…", „prin sentința civilă nr., în numele legii decide…";
- întrebuințarea construcțiilor cu gerunziul: „constatând îndeplinite condițiile legale…", „deliberând, instanța hotărăște…", „reținându-se în sarcina inculpatului…";
- scoaterea în evidență a predicatului, prin amplasarea lui la începutul propoziției / frazei: „se consideră tentativă…", „nu se pedepsește persoana care…", „aparțin jurisdicției…"etc.;
- frecvența mare a formelor verbale de viitor și a formulei: se (reflexiv) + a voi (auxiliar) + verb la infinitiv cu sens de imperativ impersonal: „se va proceda", „se va ține";
- utilizarea pasivului conferă textelor juridice un ton neutru, obiectiv, formal, solemn chiar, scopul vizat fiind asigurarea prestanței textului normativ, evitându-se folosirea unor formulări obișnuite, specifice limbajului comun. Uneori se recurge la întrebuințarea reflexivului cu sens pasiv: „s-a convenit...", „se decide / s-a decis..." etc. (Burtea-Cioroianu 2017: 39-49).

Corectitudinea, obiectivitatea și accesibilitatea sunt calitățile de bază ale limbajului specializat. În comunicarea specializată se preferă variantele literare ale sistemelor limbii (corectitudine). Comunicarea specializată este lipsită de încărcătură afectivă, se pune accent pe comunicarea de noțiuni, cunoștințe, idei, fapte etc. Autorul prezintă un adevăr științific de necontestat, iar receptarea se face obiectiv, pentru că se adresează intelectului, gândirii abstracte și logice (obiectivitate). Comunicările specializate se disting prin claritate, prin precizie si proprietate. Formulările sunt clare și precise, iar topica frazei este firească, fără inversiuni. Se apelează adesea la tabele, diagrame, fotografii etc. pentru a facilita înțelegerea și accesibilitatea textului și termenilor studenților străini.

La nivel lexical, limbajul specializat se poate caracteriza printr-un bogat vocabular specializat, bine elaborat, diversificat și inovativ la capitolul formare a cuvintelor, deoarece cuvintele împrumutate din alte limbi, siglele, cuvintele internaționale, acronimele etc. sunt doar câteva aspecte care constituie caracteristicile lexicale. Se observă o tentație deosebită de a folosi cât mai mult împrumuturile, termenii neologici, mai ales cei de origine anglo-americană: „Această atracție spre neologism este justificată din două puncte de vedere: pe

de-o parte, termenul neologic, având semnificația exactă a conceptului definit circulă cu mai mare ușurință într-o limbă în comparație cu termenii creați sau traduși, care au nevoie de timp pentru a se impune ca termeni de specialitate. Pe de altă parte, specialistul este mai sigur de corectitudinea informației pe care o transmite termenul original" (Athu 2010: 5).

Termenii – fiind aspectul principal care diferențiază limbajul comun de cel specializat – sunt unități lexicale, organizate sistematic, aparținând unui domeniu de specialitate, de regulă, monoreferențiali, monosemantici și independenți de context. Se evită sinonimia, fiecare cuvânt are o definiție univocă. Se utilizează cuvinte cu sens propriu, denotativ, lipsite de vreo încărcătură afectivă, cuvinte formate cu pseudo-afixe de origine greacă și latină, mai ales în cadrul limbajului medical. Prin aceste particularități, termenii se deosebesc de cuvintele din limba comună, care se caracterizează printr-o largă expresivitate și accesibilitate, servind comunicării obișnuite. Terminologia identificată în text va reflecta în mod direct domeniul de specialitate (Athu 2010: 6). Este necesară astfel, în cazul studenților străini, abordarea unui vocabular de inițiere care să includă o prezentare în serie a lexicului specializat, bazată pe antonimie sau înrudire a unor noțiuni specifice limbii române și eventual a limbii engleze cunoscută de majoritatea studenților. Părerea Elenei Sârghi este că „unele curente ale didacticii actuale plasează accentul pe predarea lexicului prin recurgerea la context, fără însă să facă lumină asupra tehnicilor care trebuie aplicate în practică pentru facilitarea achiziției vocabularului. Se creează, astfel, impresia că pentru însușirea vocabularului de către cursant este suficient ca acesta din urmă să fie în contact cu un mediu lingvistic autentic" (Sârghi 2010: 146-147).

Utilizarea simbolurilor (calculele matematice și formulele fizice, de exemplu) redă discursul mai sintetic, formând și menținând semnificația independent de limbajul utilizat. Așadar, pentru studenții străini care-și doresc să urmeze facultăți tehnice, abordarea unui limbaj care cuprinde formule matematice abstracte sau termeni precum: *teoremă, raționament inductiv, algoritm, axiomă* etc. trebuie făcută cu ajutorul sinonimiilor din limba comună acolo unde este posibil sau a definițiilor ceva mai largi, bazându-ne pe faptul că „[...] raționamentul matematic este universal valabil. El se aplică în toate științele" (Coste, Boldureanu, et alii 1990: 84).

La nivel morfologic se observă o mare frecvență a substantivelor abstracte, a pronumelor relative sau adverbiale, a cuvintelor de legătură. Formele verbale se folosesc cu precădere la prezent sau conjunctiv, iar persoana I plural este preferabilă persoanei I singular.

La nivel sintactic, relația în cadrul enunțului este una de cauză-efect, iar construcțiile sintactice (absolute gerunziale și infinitivale) au funcția de depersonalizare a limbajului, cunoscută și ca obiectivizarea limbajului.

Subiectul este apersonal precedat de un verb copulativ iar predicatele sunt complexe (cu participiu sau supin ca în trebuie dovedit / arătat că) . Este preponderentă diateza reflexivă cu valoare impersonală. Se utilizează formele pasive și impersonale, pentru a evidenția fenomenul sau experimentul, dar nu agentul, precum și fraze lungi, cu structuri interne complexe, bazate pe structurile nominale.

Structura textului sau a discursului specializat trebuie să fie bine organizată, logică. Textul sau discursul este divizat în unități structurale: indice general, partea introductivă, concluzii. Se utilizează structurile standard. Cea mai relevantă particularitate a textului de specialitate este prezența schemelor, tabelelor, diagramelor, graficelor și a ilustrațiilor. Prin urmare, textul specializat utilizează codurile semiotice extralingvistice, pentru a clarifica mesajul transmis, iar acestea trebuie să fie, în primul rând, funcționale, și să ajute la înțelegerea discursului și a structurii sale, precum și curate, îngrijite, fără greșeli.

Limbajul de specialitate nu se limitează la utilizarea doar a jargonului, simbolurilor sau siglelor. El poate fi accesibil unui număr mare de oameni, doar că gradul de specializare diferă. Unii lingviști – printre care și Teresa Cabré – menționează că fiecare limbaj de specialitate poate fi actualizat la diferite niveluri de specializare (Cabré, 1999). Vârful piramidei corespunde cu comunicarea dintre specialiști, pe când poalele corespund cu comunicarea din publicul larg (Bogdan- Dascălu 2006: 12-16).

Limbajele specializate se intersectează cu limbajul general, cu care nu numai că împărtășește anumite caracteristici, dar și menține schimburi constante de unități și convenții (Cabré 1999: 65-66).

Concluzii

În baza celor spuse, putem afirma deci că în comparație cu vocabularul uzual, limbajele de specialitate sunt relativ închise, întrucât cu ajutorul termenilor se transmit cunoștințe cât mai precise într-un anumit domeniu. Lexicul comun este format din totalitatea cuvintelor și îmbinărilor, care se folosesc în mod curent, în timp ce lexicul specializat este format din cuvinte ce sunt legate de o activitate specifică, de un domeniu științifico-profesional și este folosit de un grup de vorbitori în cadrul unui domeniu al existenței sociale, profesionale și/sau culturale.

Dobândirea unui limbaj de specialitate în cazul studenților străini presupune o bună cunoaștere a limbii române ca limbă străină, a limbajului uzual și în același timp a regulilor gramaticale necesare unei bune și exacte comunicări în scris sau oral.

Indiferent de domeniul de activitate profesională, toate terminologiile sunt formate atât din cuvinte din limba comună, cât si din cuvinte strict specializate, care individualizează fiecare limbaj de specialitate, tocmai de aceea este atât de importantă studierea gramaticii și a vocabularului limbii române de către studenții străini, înainte de asimilarea limbajelor specializate. Integrarea și adaptarea socială a studenților străini în mediul facultăților pe care le vor frecventa este și familiarizarea acestora cu terminologia specifică.

Bibliografie

Athu, Cristina. 2010. *Delimitarea terminologiilor de specialitate*. În: EUROMENTOR, București, Vol. I, No.2/ iunie 2010 – English version. Disponibil: -http://euromentor.ucdc.ro/NR1_v2/DELIMIT-AREA%20TERMINOLOGII- LOR%20DE%20SPECIALITATE.pdf

Bidu-Vrânceanu, A. (coord.). 2002. *Lexic comun, lexic specializat*. București: Editura Universității din București.

Bidu-Vrânceanu, Angela. 2007. *Lexicul specializat în mișcare. De la dicționare la texte*. București: Editura Universității din București.

Biriș, Gabriela. 2019. *Semantică românească în context european*. București: Editura Universității din București.

Bogdan-Dascălu, Doina. 2006. *Limbajul publicistic actual: de la perspectiva funcțională la cea funcționalistă*. Timișoara: Editura Artpress.

Boldureanu, V; Frățilă, F.; Vlăduțu, I. 1990. *Limba română. Manual pentru studenții străini*, profil tehnic, ediția a II-a. București: Editura Didactică și Pedagogică.

Burtea-Cioroianu, Cristina Eugenia. 2017. 'The juridical language and its difficult reception by foreign students', CLIE 2017, *The Journal of Linguistic and Intercultural Education – JoLIE,* nr. 11/2018, Alba-Iulia.

Burtea-Cioroianu, Cristina-Eugenia. 2017. 'The medical language and its difficulties of understanding and receiving by foreign students', în *Journal of Romanian Literary Studies*, vol. 11/2017. Tîrgu-Mureș: Editura Arhipelag XXI Press.

Cabré, Teresa. 1999. *Terminology. Theory, methods and applications*. Amsterdam /Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. https://www.academia.edu/38151335/_M._Teresa_Cabre_Terminology_Theory Methods

Chiș, Dorina. 2000. „Considerații asupra clasei numelui în vocabularele specializate", în vol. *Comunicarea*. Timișoara: Editura Augusta.

Coteanu, I. 1973. *Stilistica funcțională a limbii române. Stil, stilistică, limbaj*. București: Editura Academiei Române.
Dominte, C. 2003. „Funcțiunile și caracteristicile definitorii ale limbajului", în *Lingvistică Generală*, coord. Zamfira Mihail. București: Ed. Fundației România de Mâine.
Irimia, Dumitru. 1986. *Structura stilistică a limbii române contemporane*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
Jakobson, Roman. 1998. „Funcțiile limbii", în *Crestomație de lingvistică generală*, ediție îngrijită de I. Coteanu. București: Editura Fundației România de Mâine.
Lerat, P. 2009. *Texte spécialisé et terminologie*. Paris: Université Paris XIII, CNRS. http://www.intralinea.org/specials/article/Texte_specialise_et_terminologie.
Pitar, Mariana. 2009. *Manual de terminologie și terminografie*. Timișoara: Editura Mirton.
Rey, A. 1995. *Essays on Terminology*. Translation by Juan C. Sager. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
Sager, C.J. 1990. *A Practical Course in Terminology Processing*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing.
Sârghi, Elena. 2010. „Predarea limbajelor de specialitate: Limbajul de specialitate ca disciplină didactică", Revista / Journal *ECONOMICA* nr. 4(74).
Stoichițoiu Ichim, Adriana. 2008. *Vocabularul limbii române actuale: dinamică, influențe, creativitate*. București: Editura All.
Zafiu, Rodica. 2003. *Diversitate stilistică în româna actuală*. București: Editura Universității din București.

Pentru comenzi și informații, contactați:
Editura Universitaria
Departamentul vânzări
Str. A.I. Cuza, nr. 13, cod poștal 200585
Tel. 0251598054, 0746088836
Email: editurauniversitaria@yahoo.com
marian.manolea@gmail.com
Magazin virtual:
www.editurauniversitaria.ro

ISSN 3061-4678
ISSN-L 3061-4678
9 773061 467006

ISBN 978-606-14-2237-1
9 786061 422371

ISBN 978-606-37-2885-3
9 786063 728853

www.editurauniversitaria.ro